De kronijk van Antwerpen. Deel 5. 1795-1796

Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen

Editie J. Rylant

bron
Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen, *De kronijk van Antwerpen. Deel 5. 1795-1796* (ed. J. Rylant). Maatschappij ‘Voor God en 't Volk’, Antwerpen 1933

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/stra131kron05_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. en NWO

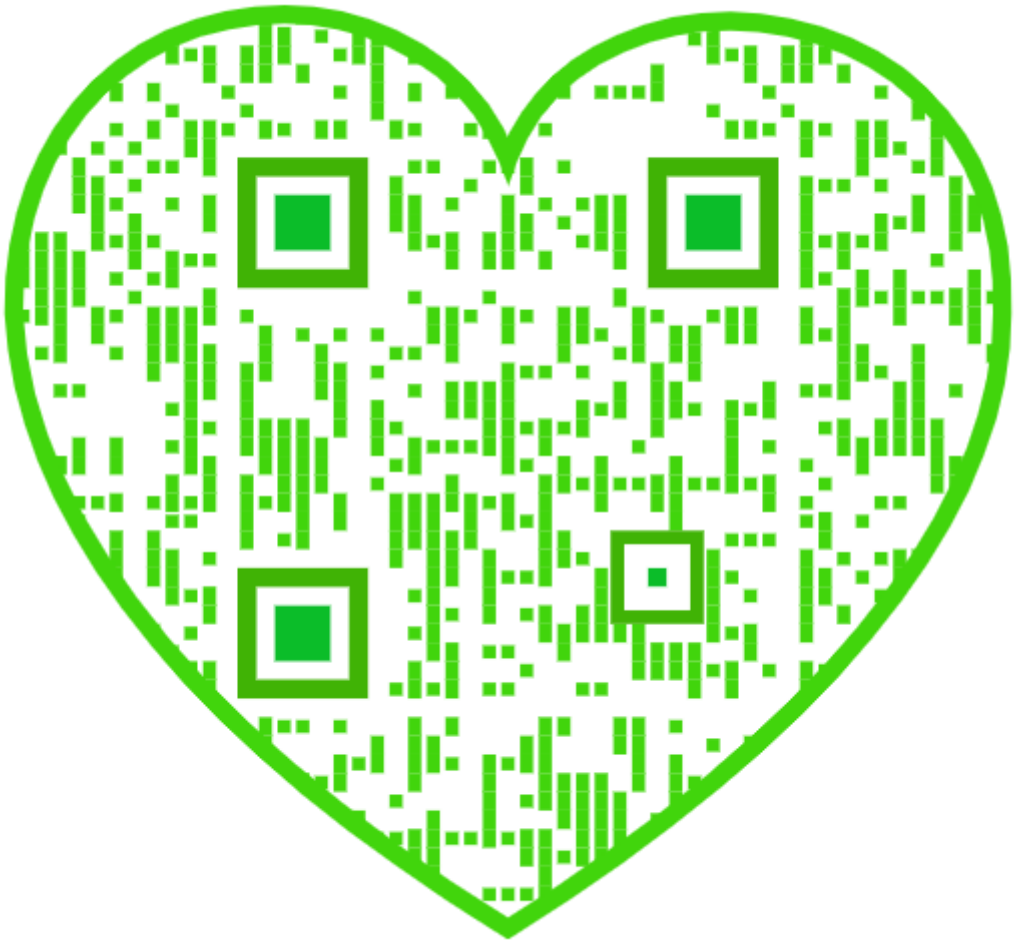

1795

Januarij

Op 2 Januarij 1795 wirden de optellingen van monden door gemelde commissarissen[1] ieder in hun quartier begonst. Of dit eenen goeden uijtval hebben zal moet men zien, maer het is te vreesen. Een ieder zal op een pond brood per dag gestelt worden.

Tenselven dage smiddags zijn hier verscheijde Hollandsche heeren doorgereden, men seijde naer Parijs. Sommige meijnen dat het ambassadeurs voor Holland zijn zoude, dog men hoord'er niet zekers af.

Den 3 Januarij was er van stadswegen aengeplakt en geordonneert, dat niemand wie hij zij, op de publieke merkten de pottagie tot hooger prijsen in assignaten zal mogen verkoopen dan die, op welke dezelve hieronder zijn bepaeld, op pene van aen den Tribunal Criminel te zullen overgelevert en gestraft worden.

ALLE BESTE QUALITEIJT	**Liv.**	**Sol.**	**den.**
Celder, de bussel	**» -**	**» 8**	**» -**
Witte koolen, het stuk	» -	» 2	» -
Bloemkoolen, het dozijn	**» 1**	**» 10**	**» -**

(1) Zie 31 December 1794, in deel IV, blz. 899.

Roode koolen, het stuk	» -	» 4	» -
Savoyen, het dozijn	**» -**	**» 15**	**» -**
Ajuijn, het pond	» -	» 2	» -
Witte boonen, den pot	» -	» 11	» 6
Drooge erten, den pot	» -	» 11	» 6
Geele peën en pastenaeken, de mand	» -	»10	» -
Princessen, de mand	» -	» 15	» -
Sneij boonen, de mand	» -	» 15	» -
Schorsoneel peën, de mand	» -	» 15	» -
Raepen, de mand	» -	» 4	» -
Idem den ordinairen zak	» 4	» -	» -
Potaeters, den ordinairen zak	» 10	» -	» -
Idem, de mand	» -	» 4	» -

De gemelde mand op de merkt bekent zijnde onder den naem van 3 stuijvers mand. - Dese ordonnantie dede de Hoveniers teenenmaelen van de merkten blijven.

Daerenboven de ordonnantie ten opzigte van het leveren van boter binnen dese stad geeijndigt zijnde, was er wegens den Drossaerd J.B. Lauwers, eene repartitie de dato 29 frimaire (19 Xber laetstleden) op de gewoonelijke maniere naer de dorpen der 7 quartieren omgesonden, ten eijnde dat elk quartier wederom op nieuws binnen Antwerpen in de Huijdevetterscapel op de volgende dagen leveren moest, te weten:

Op 3 Januarij 1795 het quartier van Rhijen	10810 ponden boter
10 Januarij 1795 het quartier van Hoogstraeten	13560 ponden boter
17 Januarij 1795 het quartier van Santhoven	8900 ponden boter
24 Januarij 1795 het quartier van Arkel	8695 ponden boter

31 Januarij 1795 het quartier van Herenthals	10469 ponden boter
7 Februarij 1795 het quartier van Geel	6615 ponden boter
14 Februarij 1795 het quartier van Turnhout	10960 ponden boter

Welke quoten door de hoofdofficiers op de resp[ve] dorpen gerepartizeert was; dog men weet wel dat dit zoo min als de eerste reijse zal of kan agtervolgt worden.

Het was ongelukkig gelijk de buijtenlieden tegenwoordig geplaegt wirden; jae het waren niet alleen dese, maer ook de

welpeijsende ingesetenen deser stad die veel te leijden hadden, ziet wat er van stadswegen ten opsigte van de contributie in druk verscheen en op 1 Januarij 1795 (nieuwjaerdag) alhier is gepubliceert en alomme aengeplakt is:

VRIJHEIJD
GELIJKHEIJD
LIEFDE TOT HET ORDER.
Het Magistraet zoo menigmael de ingesetenen deser stad hebbende voorgehouden hunne pligt om te contribueren in het bewuste depot van obligatiën en juweelen etc. ten eijnde de strenge maetregelen te voorkomen etc.....
Actum in Collegio 12 Nivose.....

Ingevolge dit moesten de edele, bankiers, capitalisten, kooplieden, en rijke ingesetenen 14 Nivose (3 Januarij) savonds om 5 uren voor de Magistraet compareren op 't stadhuijs in de staete kamer om aldaer de bevelen te ontfangen die hun zullen gegeven worden.

Eenige dog weijnige voldeden aen dit order en lieten zig ten raed huijse vinden, alwaer hun, nadat aen dese het besluijt van Volksrepresentanten van 10 Nivose (30 Xber laest) voorgelezen was, wegens de Magistraet eene aenspraek gedaen is, om dezelve aen te moedigen van de contributie te vervullen en van elkander te redden, of dat er onberekenbaere rampen over hun komen zullen, immers vol dirgelijke redens; jae sij spreken alsof zulke schrikkelijke sommen zoo maer te langen en eene bagatel was.

Het getal van dese vergaederden te weijnig zijnde om iets te resolveren hebben sij van de Magistraet versogt van bij middel van bilietten eene andere convocatie te beroepen, waer op hun van stadswegen dit volgende gegeven is, hetwelk gedrukt en aengeplakt wird luijdende aldus:

VRIJHEIJD
GELIJKHEIJD
Op 't verzoek der weijnige comparanten in de convocatie van

14 Nivose door de Magistraet gelegt, word aen hun gepermitteert, dat sij alle edelen, bankiers, capitalisten, kooplieden en rijke ingesetenen beroepen door middel van gedrukte billeten, om sig op Maendag ten 10 uren smorgens te verzaemen op den Raedhuijse deser stad, om onder hun te beraemen de middelen tot vervulling der contributie, ingevolge het besluijt der Representanten des Fransche volks uijt Brussel de dato 10 Nivose. Actum in Collegio 14 Nivose 3de jaer der Fransche Republiek, een en onverdeelbaer.
geteekent: De Haan Vt
M.E. Solvijns Sec. de decade.

Sij hebben op maendag 5 Januarij wederom eene convocatie gehouden, en onder hun beraemt van ses gedeputeerde te kiesen onder hun, dewelke eene mondelinge afvraeging aen het Magistraet gedaen hebben, ten eijnde van rekening te doen aen het publiek, hoeveel en wie er alreeds in de contributie betaelt heeft, sij hebben aen de weth voorgehouden dat er wel het dobbel der contributie is uijtgeschreven, hetgeen sij niet loochenen maer willen geen rekening doen, of ook niet int ligt..... maer hebben dit geweijgert. De vergaederde heeren hebben dit dan andermael maer notarieel doen afvraegen, maer daerop wederom geene voldoende antwoord bekomende hebben ze onder hun twee heeren gekosen te weten Jon^{r} J.F. Van Gameren wettelijken Binnen-Borgermeester deser stad en Jon^{r} Petrus De Caters, en daerover naer Brussel gedeputeert bij de Volksrepresentanten, daer sij dit en meer andere redens hebben voorgehouden, waerop gemelde Representanten aen het Magistraet zouden geordonneert hebben van binnen de 3 mael 24 uren aen het publiek te doen zien wie er betaelt heeft en hoeveel. Het Magistraet heeft hun daer wel van willen inspectie geven, maer geene copije, zoodat sij sig hiernaer andermael naer Brussel begeven hebben daer 'er de weth ook heeft naertoe gesonden zoodat men daer geenen voordeeligen uijtval van verwagten moet. Eenieder is verwondert dat de

contributie nog niet vol is en de spraek is algemeijn dat 'er reeds overbetaelt zoude zijn, en nogtans daeglijks ziet men nog altijd de goederen der abdijen en absente persoonen soo ter Vrijdagsche Merkt als op de dorpen daer die gelegen sijn publiek en bijna om niets verkoopen, daerenboven ziet eens hoeveel geld, goud en zilver er niet ingebrogt is, en volgens hun opgave zoude dit alles, te weten volgens de lijste van 30 Xber laest nog maer 8.164.011.7.5 Livres T^{s} beloopen, hetgene aen eenieder onmooglijk scheen, en van niemand gelooft wird. Dog wat er van sij of niet, alle welpeijsende en goede ingesetenen sijn met reden bevreest voor den 29 januarij; dag dat dese schrikkelijke sommen vol sijn moeten, of dat de vervolging wedrom begint, en daer is geen geld meer, de geestelijke en rijke uijtgeput, veele borgers in armoede. O ongelukkige tijden!

Op 5 Januarij 1795 wird van stadswegen geordonneert, ingevolge een besluijt der centraele commissie van 12 frimaire, aen alle de fabriqueurs binnen dese stad en haeren omtrek woonende, binnen de drij dagen naer de publicatie te komen doen de declaratie etc.....

Op 5 Januarij wird ook van stadswegen, ingevolge een besluijt van de centraele opperbestiering van Nederland, ten opsigte der levensbehoeftens, gedagteekent 6 frimaire (16 September laest) verboden, onder andere:

> het stoken van genever, het brouwen van bier met andere stoffen als in den 24 artik. van gemeld besluijt gespecifieert: (te weten met gerst, zomergest en boekweij) gelijk ook het maeken van stijfsel en hair poeder; en geordonneert aen alle brandewijnstokerijen, in dese stad of haeren omtrek woonende, binnen de 24 uren naer de publicatie en affixie, ter greffie der stad op te geven het getal hunner brandewijnstokerijen, hetzij door hun gehuert of in eijgendom beseten wordende met bijvoeging der plaetsen waer die gelegen sijn, alles op de penen en amenden bij gemeld

besluijt van 6 frimaire gestipuleert, te weten op eene boete van 3.000 livres voor elke overtreding en voor het stijfsel 300 l.....

Den 6 Januarij zijn er wel 800 Hollandsche krijgsgevangene door de stad geleijd langs St. Jorispoort naer Vrankrijk.

Den 7 Januarij (zie 11 Jan. verder) was 'er van stadswegen aengeplakt een reglement ten opsigte van de bakkers en brood, waerbij onder andere verklaert en besloten word:

Dat de stad Antwerpen is verdeelt geworden in 8 quartieren en ieder quartier in 4 sectiën. Dat in ieder quartier is aengestelt eene oppercommissaris, en in iedere sectie eenen ondercommissaris en gevolgentlijk in ieder quartier 4 -
Dat den Hoofdcommissaris zal gehouden zijn binnen de 24 uren aen het Magistraet, over te brengen de naemen en woonplaetsen van 15 broodbakkers in sijn quartier of daer omtrent woonende, en dezelve verdeijlen onder zijne vier sectiën a rato van 3 of 4 per sectie na advenant de bevolking, welke bakkers verpligt zullen zijn, voor dat quartier en ieder in 't besonder voor hunne sectie het noodig brood te bakken, zijnde gemelde bakkers verantwoordelijk voor alle gebrk eaen gist en hout, welke voorwerpen sij hun zelve zullen moeten besorgen (artiekels die tegenwoordig zeer raer zijn).
Dat de onder commissarissen op iedere decade van de maend aen elk huisgezin zullen afleveren thien kaarten voor het gebruijk des broods voor 10 dagen a rato van een pond per hoofd.
Dat er maer eene soort van brood zal wezen provisionelijk saemgemaeckt uijt twee derde rogge en een derde terwe, wordende alle andere soorten, gelijk ook alle klijn gebak verboden te bakken op pene van confiscatie en een boete van 200 livres voor iedere contraventie, ten behoeve van de armen.
Dat er dagelijks provisionelijk in het knegtenhuijs een aental wit brood zal worden gebakken, om aldaer in de Huijdevettercapel aen de zieke menschen van allen staet en conditie, op aensoekinge der tracterende geneesmeesters, tegens betaelinge, te worden afgelevert.
Dat aen ieder backer zal worden afgelevert, zoo veel meel als hij

> voor de consomptie van brood voor sijn aengewesen getal inwoonders noodig heeft.
> Dat de bakkers zullen moeten bakken brooden van twee en vier ponden en dat den prijs van ieder pond provisionelijk en tot naerder orderwoord vastgestelt op twee sols en half Tournois.
> Dat op ieder primidi van elke decade de onder-commissarissen bij de bakkers zullen ophaelen de kaerten die de decade te vorens ingekomen zijn, en dezelve confronteren tegens het getal ponden van afgelevert meel en de excressentie daar op vallend.
> Dat alle maenden het coleur der caerten verandert zal worden etc.....

Daer waren van stadswegen ook 4 bosmolens (?) in staet gestelt.

Ten zelven dage is 'er van stadswegen brood uijtgedeijlt in de L. Vrouwe Broeders kerk, men segt wel 1.000 brooden.

Al nog ten zelven dage is 'er seer veel peerdevolk hussaren van de Hollandsche kanten binnen gekomen, die bij de borgers geleijd wird, ook is er voetvolk uijtgetrokken. De borgers worden tegenwoordig daer altijd mede belast. Ook is 'er voetvolk op 't Casteel getrokken.

Op 8 Januarij 1795 wird van stadswegen uijtgetrompet, dat het haelen van brood met kaerten ingevolge gemeld reglement nog voor 10 dagen uijtgestelt was.

Daer is ook zeer veel canon en wagens binnen gekomen langs Kipdorppoort en door deze stad getrokken naer Vrankrijk soo men segt.

De Representanten van het Fransvolk Briez en N^{s} Haussmann te Brussel, hadden in dato 11 Nivose, 3de Jaer etc. (31 Xber 1794) besloten 13 artiekels waervan de eerste luijd:

> ‘Alle de schoenmaekers onder het Regtsgebied van de Centraele Administratie van het Nederland, en alle soorten van leir, zijn in requisitie gestelt voor de dienst van de Republiek, tot dat in de Militaire magazijns zal gelevert zijn, de quantiteyt van *drij mael hondert duijsend paer schoenen.*

> Art. 2. - De Centraele Administratie van het Nederland zal binnen de 24 uren de verdeijling van deze levering maken, van elke administratie van arrondissement welke op haer beurt de verdeeling van het contingent zal maeken van de steden en gemeijntens onder haer Rechtsgebied.
> Art. 5. - Alle de nieuwe schoenen, die geschikt geoordeelt worden, tot gebruijk der troupen zullen betaelt worden tot tien livres het paer etc...

Ingevolge dit besluijt wird op 8 Januarij van stadswegen geordonneert aen alle huijdevetters, schoenmaekers en schoenlappers baesen, binnen dese stad en haere kuijpe woonende, van binnen de 24 uren na de publicatie en affixie op den Raedhuijse alhier, aen het Comité van policie over te brengen eene exacte lijste van alle hunne leir dienstig tot het maeken van schoenen, zoo gesneden als ongesneden, alsook hun naem en wooninge, benevens het getal en naem van hun gasten of knegten.

Ziet eens wat schaede voor deze menschen hier uijt volgen moet, hun leer in requisitie en moeten werken voor papier en schoenen leveren voor 10 Livres, dan de assignaten hier tegenwoordig in zoo lage agting zijn dat men deselve voor 5, 6 tot 10 oorden toe genoegsaem koopen kan; zoo dat men rekenen moet dat sij de schoenen voor 25 stuijvers het paer hebben, en daer men dezelve met geld 8 à 9 schellingen het minste betaelen moet. Dat is de vrijheijd en gelijkheijd.

Den 9^{den} Januarij smorgens om 5 wirden de Hussaren 7 deser ingekomen zijnde en gister op de Meir gemonteert hebbende, met de trompet bij malkander geroepen en in den morgent naer Mechelen vertrokken. Verscheijde van hun gingen liever te voet als met hunne peerden te vallen, eensdeels door de glatheijd, maer meer van gebrek, gants verhongert

zijnde. Het gebrek aen voeder voor de peerden is onbeschrijflijk, ten allen kanten zoo binnen als buijten dese stad vind men doode peerden liggen op de straeten, somtijds 2, 3 jae 6 en 7 ook meer; maar naementlijk op de wegen naer de Hollandsche kanten, het is droef gelijk het gaet. Daerenboven de siegte regering; sij overlaeden de beesten, schuppen en slaen dezelve grauwsaem. Daer zijn er al 1000 van honger gestorven en daegelijks vallen er nog dood, daer is geen eten meer te vinden. De Militairen haelen selfs het hoeij en stroeij etc. zoo bij de beenhouwers, zoo binnen als buijten de stad, als bij de andere ingesetenen en ook op de dorpen weg, en nog kan 't niet helpen, sij beginnen zelfs van de Hollandsche kanten af te komen alsoo daer ook geen voeder meer te vinden is.

Tenselve dage ging de weth en de comités, zijnde decade, naer hun Tempel der Reden.

Snagts tusschen *9 en 10 Januarij* is C.F. Van Dael, Mr timmerman en schepen zijnde overleden en op 12 ditto begraven op de oude manier dat is volgens gewoonte.

Den 10 Januarij wird er van stadswegen wedrom brood aen de gemeijnte in de L.V. Broederkerk uijtgedeijlt, men segt dat se dit in Vlaenderen laeten bakken.

Ten selve dage is het kind van Albert Bogoden, Lid van de Surveillance, in de Cathedrael Zuijd quartier gedoopt en genaemt zijnde *Victoria-Coleta,* den tegenwoordigen Borgerm^{r} Theod. Frans De Haan sijnen swaeger peter sijnde, op 't stadhuijs geenregistreert op de fransche manier.

Alnog ten zelven dage wird van stadswegen, ingevolge een besluijt van de fransche representanten de dato 21 frimaire, belast aen alle administrateurs of bestierders van hospitaelen,

gestichten van liefdaedigheijd, fondatien en alle andere etablissementen of administratien van huijsvesting en weldaedigheijd, welke de ondersteuning van armen en behoeftigen ten oogmerk hebben, om binnen den tijd van agt dagen, na de publicatie en affixie deser, ter Thesaurije deser stad op te geven:

1. Hunne naemen als administrateurs of bestierders, benevens die van hunne agenten of geemploijeerden, alsmede aen wien zij rekenschap van hunne bestieringe doen.
2. de naemen der bijzonderlingen, welke onder hunne directie zijn, of die iets genieten uijt de fondatien van welke sij bestierders zijn.
3. De lijst der goederen en inkomsten, die aen ieder van gemelde etablissementen of fondatien gehegt zijn.
4. Den tegenwoordigen toestand der verschillende kassen, van gemelde etablissementen ofte fondatien, benevens den tijd en het resultaet der laetste rekeningen die er van gedaen sijn.
5. (En dit besonderlijk voor de bestierders van den algemeijnen armen) eene lijste van alle de behoeftige borgers in hunne gemeijnte, met onderrigtingen over de wijse op welke tot heden toe in hunnen onderstand is voorzien geweest, en wegens de beste middelen, die in 't werk kunnen gestelt worden, om hun ter hulpe te komen, etc.

Op 12 Januarij 1795 na middag wird van stadswegen uijtgetrompet en savonds van 7 tot 9 uren door het geluij van al de klokken aengecondigt, dat de fransche het fort Knodsenburg, hetwelk het hoofd der brug van Nimmegen op maeckt, 21 deser verovert hadden, ook dat de stad Thiel door hun op 18 dezer bemagtigt was en meer andere voordeelen.

Den 13 Januarij 's middags is de vliegende artillerie der fransche en de kannoniers te peerd komende van Holland hier doorgetrokken, bestaende in eenen grooten trijn geschut etc.

Den 16 Januarij 's avends van 7 tot 9 uren wird door het geluij van alle de klokken aengekondigt de veroveringe der stad Heusden.

Op 17 Januarij 's middags hoorden men met de klokken van de Lieve Vrouwe Broeders luijden en kleppen, eenieder meijnde dat het brand was in dit clooster. Het volk met heele hoopen zag men daer seffens met alles spoed van alle kanten naer toe loopen, dog daer was niet te doen. Men seijde dat se de klokken uijt den toren haelden. Daer was onlangs ook eene stellinge gemaekt om het koperen beeld van den propheet Elias staende op den gevel van dese kerk af te doen. De biechtstoelen waren daer ook uijtgebroken. Denkt eens hoe het daer gestelt moet zijn.

Op 19 Januarij wirden de kaarten voor het brood te haelen bij de bakkers ingevolge het bovengemeld reglement, door de commissarissen rondgedragen, om sanderdags zijnen begin te maken. De Magistraet wilden dit sanderdags met geweld in gang hebben, niettegenstaende de commissarissen en ook bakkers hun de onmooglijkheid zien deden, door het gebrek aen het noodig meel, sij bleven nogtans voortgaen(1), maer savonds sagen sij hun erreur en schreven seffens brieven aen de commissarissen van het aen de bakkers gaen af te seggen

(1) Hierbij voegt schrijver een exemplaar van eene broodkaart:
Quartier N° 1 - Maend Pluviose - Sectie La B
Goed voor *acht* ponden brood par dag, beginnende den eersten en eijndigende den dertigsten deser Maend, af te leveren door den bakker *Willemsens,* in de Sectie La aen den Borger *Kinjet,* woonende in de Sectie La B N° 282.
Commissaris.
waaronder 30 verdeelingen genummerd van 1 tot 30.

en dat sij nog volgens gewoonte en tot naerder order bakken en brood uijtdeijlen zouden, hetwelk men sanderdags smorgens met de trompet langs de stad alomme uijtkondigen deden.

Dit brogt groote opspraek onder de gemeijnte en ook gebrek van brood veroorsaekte. Het Magistraet vreesde ongetwijffelt voor gevaeren, want daer waren 2 canons voor de wagt onder het stadhuijs gestelt. Het gemeijn murmureerde grootlijks en niet zonder reden, sij schreeuwden op de weth, het was de armoede die hun spreken dede, de armoede zeg ik, daer was geen brood, sij moesten uren lang aen de bakkershuijsen in de koude staen en dan nog sonder brood henen gaen: sij hadden geen boter, geen potagie noch brandhout om te stoken en dat in zoo kouden winter, dat de overgroote koude zoo lang aenhoudende, immers, over de 5 weken, bij die te stoken hadden, om zoo te spreken onverdraeglijk was, jae volgens de thermometers was kouder als in 't jaer 1740 en selfs bijna gelijk in 't jaer 1709. Dese schrikkelijke koude dede door het overvloedig ijs de Schelde op 16 D^{o} voor eenige minuten voor deze stad toe liggen. Dese onverwagte en aenhoudende koude, stelde veel menschen in 't geval van sonder vuer te zijn, daer is aen geen houille nog hout te komen als voor groot geld, de requisitien zijn er de faut van; daer en boven het hout word ten allen kanten door de fransche afgekapt en ook zoo door hun als van stadswegen van de dorpen, van de speelhoven, jae selfs uijt de cloosters weggehaelt, als onder andere in de infirmerije van het Beggijnhof en in 't gasthuijs alhier gebeurt is, en daer en boven zijn deze nonnen nog aengeseijd dat er fransche zieken en gequetsten zullen in huijs ingebrogt worden, gelijk het ook wel haest gebeurde.

Ik herhaele nog dat het schrikkelijk is de verwoestinge aen het hout dier aengeregt worden, rondom dese stad, jae om zoo te spreken op de steenwegen van Lier, Mechelen etc. ziet

men geene boomen meer, en dat meer is, nu is er aen de buijtenlieden geordonneert van de schoone groote linde boomen, staende op desre stads vesten, en beginnende aen de St. Jorispoort, af te kappen voor brandhout en in 't magazijn van het hout in den hof der Minderbroeders te voeren, zoo dat alle aengenaeme wandelingen niet alleen buijten dese stad, maer ook binnen dezelve vernietigt moesten worden, om ons niets meer over te laeten dat eenige weerde heeft of aengenaem is; neën maer in tegendeel armoede en verdriet. Het slegt volk ontziet sig niet van buijten gaen hout te kappen en dit word van de overheijd gedoogt, de eijgenaers durven niet spreken, jae sij gaen selfs groote boomen afhouwen en men ziet er opentlijk mede de stad in komen. Zoo gaet het tegenwoordig in en ontrent de schoone stad van Antwerpen, het is niet als droefheijd, armoede en gebrek dat men zag zelfs onder de welhebbende borgers, daer word niets gewonnen of betaelt, daer komen geene renten in, daer gaet geen negotie, daer is geen werk voor den ambagtsman, en word er nog iet hier en daer gedaen, het word in papier betaelt; die officieren hadden worden er van afgeset of zijn zonder trek. Die nu stillekens aen op hunne renten en bij hunne ingesetenen leefden, worden somtijds in papier betaelt en ook hunne renten wel in die verderfelijke munt afgeleijd en dat tegen 10 stuijver den livre en deze sijn voor 7, 8 en 9 oorden genoegsaem te koop; zoo dat alle welpeijsende en goede rechtveerdige borgers hunnen ondergang en ruine daervan verwagten moeten, ten waren ons den Almogenden Godt uijt die slavernije verloste. Hij is het alleen die ons helpen kan. Laet ons bidden dat Hij Sijne genaedige oogen tot ons keert en onze vijanden, die vijanden van kerk en staet, die vijanden van het algemeijn geluk, van ons verjaegt.

Ten zelven dage was het decade *19 Januarij* de weth,

comités en voorderen aenhang gingen volgens gewoonte wederom met het muziek naer hunnen Tempel.

Daer was eene aenwakkering aengeplakt van het Magistraet aen de Borgers waerbij sij patriotsche giften van kousen en schoenen vraegen voor de fransche soldaeten dewelke door het Magistraet onder veele andere uijtdrukkinge onse verlossers, jae verlossers van het menschelijk geslagt genoemt worden. Zoo spreekt ons Magistraet van deze volkeren, jae sij seggen daer in dat alle degene, die hunne edelmoedigheijd door hunne vrijwillige giften zullen hebben aen den dag geleijd, regt zullen hebben tot de erkentenisse der Republiek, en de vaderlijke sorgen van het Magistraet weerdig zijn; eene herkentenisse en vaderlijke zorge daer alle welpeijsende eenen afkeer van hadden en mede lagten. Daer zal wegens het Magistraet dagelijks van 1 Pluviose tot 15^{e} in 't Collegie gevaceert worden waer alle deelnemers in de patriotsche giften zullen worden geenregistreet etc. maer het is te denken dat se niet sterk zullen vermoeijlijkt worden.

Den 20 Januarij smiddags kwam 'er veel peerdevolk in van Holland, die wederom bij de Borgers geleijd wirden en sanderdags op Mechelen vertrokken zijn.

Ten zelven dage smiddags van 12 tot 2 uren en ook savonds van 7 tot 9 uren wird met het geluij van alle de klokken geviert om dat de stad Uijtrecht, Montfort etc. verovert waren.

Den 21 Januarij wird alhier als eene feest met ongemeijne plegt den verjaerdag der ongehoorde en schandelijke moord van den goeden koning Ludovicus XVI geviert, te Parijs

onthalst op 21 Januarij 1793[1]. Smorgens om 10 begonst het spel van den beijaert en het geluij der groote klokken en van alle de andere deser stad, hetwelk duerde tot 1 ure na middag. Ondertusschen kwam de Magistraet met de Comité de Surveillance en Tribunal Criminel met 3 koleurige cocarden en sluijers, onder het spel van musikanten op de merkt voor het stadhuijs alwaer voor den soogenaemden boom van vrijheijd, een verheven gestel zooals eenen antiken autaer omzet met trappen opgetimmert was, voerende langs twee kanten dit opschrift:

Haet der koningen!
Gehoorsaemheijd aen de wetten!
Liefde tot de deugd!

Om half 11 uren wird dit spel begonst onder geschetter van drijmael losbranding der handbussen eener divisie voetvolk de plaetse afsluijtende, alsmede onder het geronk van het canon zoo op de merkt als op 't Casteel. Een jong maegdeken wird ingehaeld en nedergeset op dit gestel, en ingehuld met redevoeringen op de dood van de koning, onder groot muziek, in stemmen en spel, en dan trok dezen trijn aldus om 12 uren met dit muziek naer den soogenaemden Tempel der Reden, in de schoone kerk der Eerw^{e} P.P. Lieve Vrouwe Broeders, daer wederom gezongen en eene redevoeringe gedaen wird. Savonds was 't comedie en bal gratis op den grooten teater: het geluij en geschut wird dan ook andermael hernomen. Aldus is deze feest geeijndigt, aldus seg ik, is

(1) Den 16 October 1793 was Maria Antonia van Oostenrijk, koningin van Vrankrijk, weduwe van den ongelukkigen koning Lud. XVI, te Parijs door de guilotine insgelijks ter dood gebragt, gelijk hierboven gemeld is. Den 10 Meij 1794 was de princesse Elisabeth Philippina van Vrankrijk, suster van gemelden koning, door het selven instrument te Parijs gedood.

desen dag, als eenen dag van vreugd en blijdschap geviert, tot droefheijd van alle goede ingesetenen, die sig schaemden van omtrent deze plaetsen te komen en iets van dit alles te zien.

Tenselven dage is van stadswegen geordenneert, ingevolge een besluijt der volksrepresentanten, van de 20e penning en agterstellen, voor den laetsten Pluviose (18 febr.) te komen betaelen op de comptoiren daertoe aengestelt, op pene van militaire executie.

Op 23 Januarij, om half 2 en ook savonds wird alhier met het spelen van den beijaerd en geluij van alle de klokken geviert over de inneming der stad Arnhem.

Den 24 Januarij zijn de gesanten van Holland weder komende van Parijs hier door gereden, sonder dat men iets vernam van hun wedervaeren.

Op 25 Januarij savonds van 7 tot 9 uren hoorde men den beijaard spelen en de klokken andermael luijen; het was over de verovering van de magtige koopstad Amsterdam, dewelke sig, alsook de geheele Provincie van Holland aen de Fransche overgegeven had, en in welke stad de representanten van 't Frans volk op den 20 der zelve maend savonds aengekomen en ingehaeld zijn.

Dese gewigtige veroveringen, daer eenieder zig grootlijks over verwonderde, te meer omdat de sterkste steden als Bergen op Zoom, Breda, Wilmstad, etc. verlaten en voor de Fransche opengeset wirden, wird alhier met drijmael dags geluij van alle de klokken, smorgens, smiddags en savonds en met verligtinge van 't stadhuijs drij dagen agtervolgens geviert. Daer zijn in die provincie groote magasijnen van alles gevon-

den, en namentlijk van grof geschut. De Engelsche trokken naer Hannover weg, zoo men segt.

Den 26 Januarij 1795 vertrok het Hoofdquartier generael van hier naer 's Hertogen Bosch.

Tenselven dage zijn de edele, kooplieden etc. wedrom vergaedert op 't stadhuijs over de contributie. Sij hadden nu al verscheijde vergaederingen gehouden en deputatien naer Brussel bij de Fransche Volksrepresentanten gesonden, sonder voordeel; daer wird op dese vergaerdering wedrom seer geredekavelt. Den Openbaeren Beschuldiger bij de Rechtsbank stelde sig als bemiddelaer daer tusschen en ging alsook die van de weth zeer aen om eenen middel te zoeken van den restant, die nu de twee millioen en half Livres Tournois nog beloopen zoude, volgens de laetste opgave de dato 22 Januarij laest, 4.300.542.13.4 Livres Tournois, al of het maer eene bagatelle was, om aldus de rampe en quade gevolgen te ontgaen die er uijt te volgen staen; maer de vergaderering wilde rekening van alles zien, sij toenden dat er erreur sijn moest, jae dat sij opentlijk meijnden dat er selfs veel meer als gemelde opgave zijn moest. Het Magistraet wilde van geene rekening hooren, dit bragt groote opspraek onder het volk en de spraek ging door de stad dat er al meer als 10 millioen betaelt was. Ondertusschen is de vergaedering uijtgestelt en gescheijden.

Den 27 Januarij is de harde en onverdraeglijke koude wel ses weken sonder ophouden geduert hebbende, verandert in eenen soeten doeij. Godt zij gelooft.

Den 29 Januarij: ging de Weth, Tribunal en Surveillance met hunnen aenhang volgens gewoonte met het spel, naer hunnen Tempel, daer den Openbaeren Beschuldiger der Regtsbank gepredikt heeft. Ten selven dage wirden de klokken uijt desen toren gerooft en dags daer naer..... (sic).

Den 30 Januarij na middag is het koperen beeld van den propheet Elias staende op het sop van den voorgevel deser kerk, van boven nedergeworpen. De schoone kopere gegotene beelden en deuren dienende tot cieraed der vermaerde marmore capelle, door Heer Joannes de Gavarelles, ter eere van Onze Lieve Vrouwe in gemelde kerke der P.P. Lieve Vrouwebroeders, waren ook geroofd en weggevoert; jae de biechtstoelen, boiseringen, gestoelten en voorder cieraed der kerk, waren ook uijtgebroken en gelijk mij van geloofbaere ooggetuijgen verhaelt is, gedeeltelijk op de Criminele Regtsbank gevoert, en daer aen stukken gekloven, gesaegt en verbrand, nog andere bureaux hebben er sig ook van bedient, jae daer waren er ook nog andere die van desen roof paert hadden, als den geuzen schepene Pineda, commissaris in dit clooster, die met heele wagens naer sijn huijs brengen dede, en daer en boven hadden s'er selfs in die kerk op 21 deser maend verscheijde vueren van gestookt. Denkt eens in wat droeve gesteltenis dese schoone kerke en het clooster sig nu bevind.

Boven de groote deur deser kerk hebben sij gestelt in groote letters:

Le peuple français
reconnaît l'existence
d'un être suprême
et l'immortalité de l'âme.

Ten selven dage moesten de boeren van het quartier van Santhoven met hunne peerden op de Peerdemerkt komen, om er de beste peerden voor de Fransche legers laeten uijt te kiesen, die hun beloofd wirden te sullen betaelt worden in papieren munt; en vervolgens moesten de andere quartieren hunne peerden ook voor papier komen brengen, 't is de vrijheijd.

Nog ten selven dage zijn er verscheijde zoo geestelijke als wereldlijke ingesetenen vast genomen en met eene militaire

wagt naer de Criminele Regtsbank gebrogt voor den Openbaeren Beschuldiger en Joseph Somers van de Surveillance, dewelke benevens eenen van de Weth en den Commandant der stad Dehaij de opgave doen. Daer wird hun aengeseijd dat sij als gijselaers naer Vrankrijk zullen gevoerd worden. Dit was ten opsigte der contributie en ingevolge het besluijt der Fransche Representanten de dato 10 Nivose (30 December) en de waerschouwinge van 't Magistraet hier vore op 3 deser maend gemeld. Zoo siet men de vervolgingen wedrom vernieuwen, vervolgingen die groote vreese onder de goede ingesetenen brogt, verscheijde sogten zig buijten de stad elders te begeven om aldus de rampen te ontloopen; dog konden gene pasports bekomen.

Ondertusschen sag men ten allen kanten in 't fransch en vlaems aengeplakt:

> dat alle geinteresseerden in de contributie op de stad geleijd, aensogt worden zig te verzaemelen op dseer stads Raedhuijse den 12 Pluviose (31 Januarij) ten drij uren na middag, om te beraemen over praemende saeken aengaende de bovengemelde contributie.

Ingevolge dit berigt compareerden aldaer op *31 Januarij 1795* in het collegie zeer veele zoo geestelijke als wereldlijke persoonen die in de contributie betaelt hadden, en wilden rekening van alles zien, en dat de leijste van al die getaxeert zijn geweest en betaelt hadden in gemelde contributie, in publiek verscheijnen zouden; dese vergaedering duerde tot laet in den avond, en is dan tot sanderdags uijtgestelt geworden.

Niettegenstaende dese zaeke alzoo onbeslist stond, zag men onse goede ingesetenen zoo geestelijke als wereldlijke opligten en voor de Criminele Regtsbank daegen, onder dese zijn van de treffelijkste persoonen deser stad.

Ten zelven dage was er eene placcaaert dewelke ook onlangs

alhier aengeplakt was, van de Representanten van het Fransch volk te Brussel de dato 17 Nivose (6 der maend Januarij) van stadswegen aen de Pastors binnen dese stad en buijten dezelve gesonden om sanderdags wesende Sondag, ingevolge den XIV en laetsten artikel derzelve, de aflesinge daer van openbaerlijk op den predikstoel der parochien te doen.

Dit placcaert behelsende 14 artiekels voorgegaen door eene aenspraek aen het volk naer den franschen smaak, over het geluk en vrijheijd die sij ons gebragt hadden, sprekende tegens de geestelijke en edele, en het volk aenmoedigende sig te vereenigen met Vrankrijk en naer desselfs voorbeeld de klokken, de metaelen en andere stoffen die sig in onze kerken bevinden aen hun af te leveren, immers seer veel hetgene met de H.R. Cathol. en Apostolike Religie en heijligheijd der plaets geensints overeen kwam, en het is daerom ook, dat niemand van onse Pastors of andere bediende van onse kerken gemelde aflesinge gedaen heeft, waerover sij nog ten zelven dage door brieven tegens sanderdags 2 feb. op 't Comité de Surveillance gedaegt wirden, daer sij ten dien opsigte groote ondervraegingen ondergaen hebben, en hoe het daer mede afloopen zal, moet men verder zien, sij sijn immers en niet sonder redens grootelijks bedugt.

Daer was ook aengeplakt een besluijt der Representanten des Volks bij de legers van het Noorden en van Sambre en Maese, de dato 9 Nivose 3^{e} jaer etc. (29 Xber laetst) en luijde aldus:

> Aenmerkende, dat de goederen en inkoomsten der geestelijke gemeijntens door 't vijandelijk gouvernement afgeschaft, ende welke ten zijnen profijte onder den naem van Religie casse, bestiert en in bewind gehouden wirden, op last van lijfpensioenen aen de gewesene leden der selve afgeschafte gemeijntens, noodsaekelijk zijn deel maekende van de Nationale Domeijnen bij besluijt van 9 Frimaire laetst leden vermeld,
> Besluijten voor zoo veel 't noodig zoude wezen dat de schik-

kingen van 't voorseijd besluijt van 9 Frimaire laest leden opzigtelijk tot het bestier en bewind der Nationale Domeijnen en der goederen ten profijte der Republiek in beslag genomen in 't Belgen en andere landen, door de legers van den Noorden en van Samber en Maese verovert, insgelijks zullen plaets hebben raekende de goederen en inkoomsten der geestelijke gemeijntens door 't vijandelijk gouvernement afgeschaft, ende welke onder den naem van Religie-kasse bestiert wirden.
Tegenwoordig besluijt zal zonder uijtstel aen den agent Nationael der centraele bestiering en aen den bewindhebber der Nationaele Domeynen toegesonden worden.
geteekent: BRIEZ.

Dit wird dan vervolgens gelijk alle besluijten van die Representanten in de registers van de centraele bestiering van 't Belgenland aengebracht om afgecondigt en gesonden aen de omtreks bestieringen door dese voortsgesonden te worden aen alle de Municipaliteijten om afgekondigt en aengeplakt te worden.

Het was ongelukkig voor de Religieusen van de afgeschafte cloosters, van tegenwoordig van hun pensioen berooft te zijn, en dat nog besonderlijk in eenen tijd dat het geld zoo hoognoodig is. Ondertusschen ziet men de fransche zig van alles meester maeken.

Februarij

Op 1 Februarij 1795 smorgens om 10 uren zijn er van gemelde persoonen seven geestelijke te weeten: de Prior van de Predikheeren, Pater de Blok van de Minimen, den Eerw. heere Follet (?) van St Michiels, den Eerw. heere Anton Carolus Phil. De Vries, canonik van St Jacobs, benevens de Eerw. heeren Frans van de Velde, Rosa en Henricus van Asendonck alle der Abdije van St Bernards, als gijselaers naer Valensijn op 't Casteel gevoert, en zijn na middag gevolgd geworden door den Eerw. heere Van Haesendonck, canonik

der Cathedraele deser stad, den Eerw. Pater Leloup organist der Minimen en door Jon^{r} 't Serwouters.

Den 3 Februarij wirden alle de edele, banquiers, rijke en andere bemiddelde persoonen geinteresseert in de contributie, aensogt te compareren den 4^{en} deser maend ten drij uren na middag op den Raedhuijse deser stad over dringende zaeken de gemelde contributie aengaende: dog al deden de goede ingesetene alle moeijte tot welsijn deser stad, al sonden sij gedurig deputatie, of dienden sij smeekschriften aen de Volksvertoonders te Brussel in, alles was vrugteloos; jae sedert 30^{en} Januarij had het daglijks opligten van 10 persoonen zoo geestelijke als wereldlijke nog niet opgehouden. De Capittels der Cathedraele, en van St Jacobs, de abdijen van St Michiels en van St Salvator geseijt Peeter Pots, met een woord geen cloosters, nog onse treffelijke ingesetenen waren van dese schrikkelijke vervolgingen vrij, dit brogt groote droefheijd en agterdenken onder de goede catholike Borgers, die met reden de vernieting van de abdijen, cloosters en van de geestelijke gemeijntens vreesden; jae door het vastnemen van de 2 Lectors der Discalsen is de studie aldaer te niet; de Paters Augustijnen waren om de zelve reden op 6 deser genootsaekt hunne scholen te sluijten. Dese Paters vroegen opentlijk aelmoesen voor hunne mede broeders reeds in Vrankrijk zijnde en wedrom opgebracht wordende; zij gingen op 5 ditto zelfs uijt nood bij de gebueren en andere goede vrinden brood bedelen, zoo ging het tegenwoordig in de cloosters, op zoo droeve wijze, tusschen den angst en vreese van er tog uijtgestooten te zullen worden moesten dese goede religieusen leven.

Ondertusschen zijn er op *6 Februarij* wederom van de opgeligte persoonen ses als geestelijke als gijselaers naer Valencijn gevoert geworden en aldaer in 't Casteel geset; te

weten: den Eerw. heere Joseph Frans Van Horen (?), canonik van St Jacobs, dne Eerw. Heere... Heyliger van d'Abdije van van St Michiels, de Eerw. Paters Wouters en Ceusters van de Beggaerden, den Eerw. Pater Saverie van de Minderbroeders, de Eerw. Pater Verschueren van de Minimen.

Den 7 Februarij was er eenen circulairen brief aengeplakt, van de centraele bestiering van 't arondissement van Brabant, aen de Magistraeten der Hoofdsteden van Brabant de dato 7 Pluviose, waerin aen deselve bevolen word onder hunne verantwoordelijkheijd, van in alle collegien, pensionaeten en publieke scholen, onder hunnen omtrek gelegen te doen leeren de verclaering van Rechten van den Mensch; dewelke gelijk sij daer in seggen:

> het Frans Volk in eene plegtige verklaeringe vóór 't licht gebracht heeft, opdat alle Borgers, zig noijt door de tirannije laeten verdrukken nog veragten, en opdat het volk de grondleggingen zijner vrijheijd en geluk altijd voor oogen hebben: wijders om in de herten der jonge Borgers den oorspronk van alle dese grondbeginselen te doen ontluijken en in hun geheugen de diepste herinnering hunner rechten in te drukken en van hun den haet tegens de verdrukking en de liefde tot hunne plichten in te boezemen...

en dit wird van stadswegen aen de collegies en publieke scholen gesonden; en meer zulke redeneringen daer alle welpeijsende eenen afschrik van hadden; jae selfs van intentie waren, van, als dit voordgang had, en dit in de scholen moet geleert worden, hunne kinderen en die aen hunne sorg bevolen sijn seffens thuijs te houden.

Ten zelven dage *7 Februarij 1795* wirden de oversten der Abdijen en Mans cloosters deser stad, of die tegenwoordig hunne plaetsen bekleeden, op de Comité van Waeksaemheijd ontboden en hun de naemen der religieusen van hunne gemeijnte gevraegt, alsook of er geene van hun geemigreert of

afwezig zijn, en ingeval van jae, dan wird hun bevolen den staet en inventaris van alle hunne goederen en bezittingen binnen de 5 dagen over te geven. Men segt dat er soo veel gedeeltens derzelve goederen als er religieusen weg zijn, door de fransche aengeslaegen en verbeurtverklaert zullen worden.

Op 8 Februarij smiddags wird met de trompet van stadswege uijtgecondigt de overgave van Vlissinge en Middelburg hoofdstad van Zeeland, welke provincie met capitulatie aen de Fransche overgegeven is.

Daer waren eenige commissarissen uijt de weth aengestelt als onder andere J.H. Matteij en Max. Em. Solvijns dezen laetste bij acte van 10 Frimaire, om de actens van gebortens, trouwen en overlijden te ontfangen, ingevolge eene fransche weth van 20 September 1792. Dese houwelijken worden dan te voorens door dien commissaris smiddags voor de groote deur van 't stadhuijs met hunne naemen en gebortendag en de naemen van hunne ouders en van waer sij gebortig zijn met luijder stemme afgeroepen en aldaer geaffigeert(1).

(1) *Hierbij voegt schrijver volgende druksels:*

N° I. - MARIAGE
L'an..... de la République Française une et indivisible..... jour du mois....., moi..... Officier Municipal de la commune d'Anvers, nommé par délibération du..... dernier, à l'effet de recevoir les actes de naissance, mariage et décès, conformément à la loi du 20 Septembre 1792, ai, ce jourd'hui, heure de midi, publié à haute voix, devant la porte extérieure et principale de la maison commune d'Anvers, que..... âgé de....., natif de....., fils de..... et de.....; et..... native de la commune....., fille de..... et de....., entendaient faire rédiger pardevant moi leur mariage, conformément aux dispositions de la loi du 20 Septembre 1792.
Et j'ai, en exécution de la même Loi, fait afficher la présente publication par extrait, à la principale porte de la maison commune de cette communauté d'Anvers.
Fait à Anvers les jour, mois et an susdits.

N° II. - MARIAGE.
Le....., jour du mois de....., l'an..... de la République Française, heure de midi le Citoyen..... Officier Municipal de cette commune, a, conformément aux dispositions de la Loi du 20 Septembre 1792, publié le Mariage qui doit avoir lieu pardevant lui le..... heure de midi entre....., natif de la commune de..... fils de..... et de.....; et..... native de la commune de....., fille de..... et de..... habitants de la commune de.....
Fait à la Municipalité d'Anvers le..... l'an..... de la République Française, une et indivisible.

N° III. - MARIAGE.
Les citoyens sont avertis que le futur Mariage entre....., fille de..... et de..... a été publié cejourd'hui..... du mois de..... heure de midi devant la principale porte de cette commune, par..... Officier Municipal de la dite commune, conformément à la loi du 20 Septembre 1792, et que le dit Mariage sera conclu devant le dit Officier en la dite maison commune le..... heure de midi en la manière prescrite par la dite loi: et afin que personne n'en ignore, la présente affiche à été opposée à la principale porte de cette maison commune d'Anvers le..... l'an..... de la République Française, une et indivisible.

Sondag 8 Februarij wast franschen Decadi, en dan is Hendrik Van Ham, gebortig deser stad en eenen van de Rechters van den Bloedraed of Criminele Rechtsbank, alhier op 't Comité van Waeksaemheijd voor commissarissen uijt de weth op de gemelde nieuwe fransche manier en zoo men segt voor 5 jaeren getrouwt met Maria Theresia Bovie, oudste dogter van N. Bovie Mr Diamantslijper in de Pompstraet alhier, sij reden dan naerden Tempel geseijd van de Reden daer wedrom gepredikt wird. Geduerig zag men diergelijke

houwelijken; en zoo ziet men onze Borgerskinders de H.R. Cathol. Religie, daer sij in geboren en opgevoed zijn, nu zoo schandelijk vergeten, tot alder grootste droefheid van alle welpeijsende en goede Catholike Borgers.

Sondag 8 Februarij 1795 savonds wirden van stadswegen wedrom brieven rond gedraegen bij sommige Borgers, dewelke andermael in de Contributie getaxeert waren, of hunne quoten met groote sommen vermeerdert jae, sommige met 100, 200, 1.000 jae tot 4.000 gls toe, met ordonnantie dat dezelve voor den laesten dag der maend Pluviose (18 Februarij) in handen van den Notaris J.M. Schepens in de Swertsusterstraet betaelt zijn moeten, op pene van executie met 1/4 vermeerdering op het totael dat den gebrekkelijken moet geven, om daer uijt de penaliteijt van L. 50.000 dags te vinden.

Ziet hier den inhoud van deze brandbrieven:

> VRIJHEIJD - GELIJKHEIJD
> Antwerpen. - Pluviose, derde jaer der Fransche Republiek eene en onverdeelbaer.
> *Het Magistraet der stad Antwerpen aen den Borger*.....
> Bij de rectificatie der contributie geslaegen op de classe der Koopluijden en gegoeijde persoonen, is de somme voor dewelke gij eerstelijk gequotiseert zijt geweest, vermeerdert met..... vervolgens word U.E. geordonneert van de zelve voor den laesten dag deezer maend Pluviose te betaelen in handen van den Borger Schepens, op poene van executie met een vierde verhooginge, op het geene gij niet zult hebben voldaen.
> Saluijt en Broederlijkheijd.

Ondertusschen wird het vastnemen van 10 treffelijke persoonen dags als gijselaers nog altijd vervoordert, aldus moesten onze geestelijke en wereldlijke ingesetenen in dit agterdenken zitten van d'eene of d'andere reijse naer Vrankrijk gevoert te worden.

Daer en boven wird 'er eene generaele opschrijvinge, op de dorpen gedaen, van allen den voorraed van graenen als terwe, rogge, haver, etc. hoeij en stroeij, en andere provisie; van peerden, ossen, koeijen, schaepen etc. mede het getal der monden op de zelve dorpen existerende. Dit wird door commissarissen met assistentie van de Weth der plaetsen gedaen, en dit was al de 3e reijze, dat men diergelijke opschrijvingen ziet geschieden.

Schrijver voegt volgend druksel bij:
Aan den eenen kant:
Liberté - Fraternité - Egalité
AUX NOTABLES DE LA COMMUNE
Citoyen,
Vous êtes invité de vous rendre demain..... à..... heures..... à notre commune à la salle des ci-devant Etats pour procéder à la nomination d'un Trésorier et Substitut ainsi que d'un Secrétaire-Greffier et Adjoint en conformité de l'arrêté des Représentants du Peuple du 1 de ce Mois.
Anvers, le..... année Républicaine.
Aan den anderen kant:
ACCUSE DE RECEPTION
le..... l'an 3me
de la République Française.
Aux Représentants du Peuple, près les Armées du Nord et de Sambre et Meuse.
A .....
.....
..... reçu, Citoyens, ... pacquet que vous ..... avez adressé contenant ..... savoir: ..... Exemplaires d'un ..... relatif à .....
Enoncez la qualité.
Signer et envoyer sur-le-champ aux Représentants du Peuple, avec mention du nombre manquant, en cas d'insuffisance.

Den 9 Februarij 1795 moesten de overste der vrouwe cloosters of iemand van hunnen 't wegen ook op de comité van Waeksaemheijd komen, en declaratie geven zoo als die van de overste der mans cloosters op 7 deser gedaen hadden.

Ten selven dage zijn de fransche troupen die hun winterquartier hier hadden, naer Vlaenderen vertrokken, om de kusten te bezetten, alzoo de Engelsche daer seer digt komen, en dat se ongetwijffelt voor eene landing vreesen.

Den 11 Februarij wird den Leijste der Contributie geslaegen op de kooplieden en bemiddelde persoonen, met alle de naemen der gequotizeerde in 't ligt gegeven, en ook van stadswegen, eenige schikkingen ten opsigte der contributie aengeplakt.

Den 12 Februarij wird 'er van stadswegen aengeplakt:

> Dat het Magistraet goedgevonden had alle soorten van vermommingen met de aenstaende vasten avond dagen, zoo op de straeten als in openbaere en bijzondere gezelschappen te verbieden op pene dat de overtreders aenstaens gearresteert en voor ses maenden ten gevangenen steene zullen gecolloqueert worden.

Ten zelven dage zijn 'er veele Hussaeren uijt Vlaenderen binnen dese stad gekomen; alsook Engelsche crijsgevangenen uijt Holland, dewelke in eenige manscloosters en in particuliere huijzen geleijd zijn, en die aen sommige Borgers grooten overlast deden. De gemelde Hussaeren wirden volgens gewoonte bij de Borgers geleijd. Sanderdags wirden dese Engelsche crijsgevangenen voorder vergeleijd naer Vrankrijk, en de Hussaeren sijn naer Holland vertrokken.

Den 13 Februarij 1795 schreef het Magistraet deser stad brieven aen de Pastoors en Kerkmeesters der kerken, zoo van de

steden als dorpen, alsook aen de abdijen, cloosters, capittels etc. zoo binnen deze stad als in de 7 quartieren, ten opzigte van het koper en klokken etc. van den volgenden inhoud:

> Anvers 25 Pluviose etc.
> LE MAGISTRAT AU CITOYEN.
> *Citoyen!*
> Le Magistrat ayant résolu de satisfaire pour autant qu'il est en lui à l'article II de l'arrêté des Représentants du Peuple en date du 17 Nivose. Nous vous faisons la présente pour vous engager, à céder à la République Française, les cloches, cuivres et autres matières superflues qui se trouvent dans l'étendue de votre église et communauté, pour être employés à un usage plus utile, en consolidant l'oeuvre sublime de la Liberté du monde; à la réserve toute fois des chandeliers indispensablement nécessaire au Culte, et une cloche qui sert à y appeler les habitans, vous requérant de donner à la présente votre réponse par écrit pour notre direction, endéans les vingt quatre heures de la réception de cette, et vous y joindrez sous votre responsabilité un inventaire détaillé de toutes les espèces de matières susdites dont vous êtes dépositaires.
> Salut et Fraternité,
> (signés) DE HAAN, Bgmre.
> M.E. SOLVIJNS, Secr. de Déc.

Nog ten selven dage aen de schoolmeesters etc. der stad, omtrek en 7 quartieren van Antwerpen, om te doen leeren de verklaering der rechten van den Mensch.

Ziet hier den inhoud van dezen brieve:

> Antwerpen, 25 Pluviose etc.
> *Borgers!*
> Belast bij het besluijt der Bestieringe van het Arrondissement van Brabant, de dato 7 Pluviose laestleden, van in alle

collegien, pensionaeten en publieke scholen onder onzen omtrek gelegen, te doen leeren *de verklaeringe van de Regten van den Mensch,* hebben wij goed gevonden, met last van U.E. zonder uijtstel te verzorgen het noodig getal, om alle uwe leerlingen in deze aldernuttigste Wetenschap te onderwijzen.
Wij belasten U.E. met den duijdelijken uijtleg en de regtzinnige leeringe deser *Geheijligde Regten,* welke de Mensch tot zijn grootsten verdriet maer al te langen tijd ontkent heeft, en aensoeken U.E. van ons binnen de tien dagen der ontfang van desen kenbaer te maeken, en uwe manier van denken op dit gewigtig voorwerp aen klaeren dag te leggen, om in cas van Plegtige Aenneming of onverwagte tegenstrevinge, volgens het zelven besluijt, aen onse overheden behoorlijk verslag te konnen doen.
Groetenis en Broederlijkheijd.
(get.): DE HAAN, Bgmre.
M.E. SOLVIJNS, Sec. de Dec.

Den 15 Februarij wird den eersten Raed-pensionnaris deser stad D'heer & Mr Norbertus Josephus Bom, alsook sijne huijsvre jonkvre Joanna Berthout van Mechelen, en twee dogters, van Holland gekomen zijnde, daer sij zig op het aenkomen van de Fransche naer dese stad, benevens meer andere treffelijke lieden, begeven hadden, uijt hun huijs tegen over St Michiels kerk in de Cloosterstraet gehaeld en naer de Comité de Surveillance gebrogt, en van daer voor de Rechtsbank, en voorts in het gevangenhuijs over St Joriskerk geset: dog zijn eenige dagen daer naer in vrijheijd gestelt.

Tot 16 Februarij toe heeft het opligten van 10 zoo geestelijke als wereldlijke persoonen deser stad geduert; eenieder en met reden wird bevreest daer het sijn beurt zoude geworden hebben: maer de tijding die men savonds van Brussel kreeg, te weten, dat aldaer een besluijt van de Comité *van algemeijn Welzijn* der nationale Conventie van 22 Pluviose (10 Feb.) gesonden naer Brussel en door die Representanten in dato

27 d^{o} gepubliceert was, gaf aen onze goede Borgers groote voldoening en benam hun wel eenigsints de vrees.

Dit besluijt gevoegd met eene proclamatie van de Magistraet, wird alhier *sanderdags 17 Februarij* om 2 uren naer middag, onder het geluij der groote klokken en spelen van den beijaerd, ter puije van 't stadhuijs afgecondigt, savonds wird er met alle de klokken deser stad van 7 tot 9 uren overgeluijd. Het behelsde:

> Art. I. - Dat de Comitées van Waeksaemheijd en Revolutionnair zijn afgeschaft in de veroverde landen en naementlijk in het Nederland.
> Art. II. - Dat word queijtscheldinge gedaen der opgelegde amenden bij gebrek van betaeling der contributien.
> Art. III. - Dat het onbetaelt der contributie voor de eene heiligt in assignaten en voor de wederhelligt in geld zal konnen voldaen worden.
> Art. IV. - Dat de gijselaers genomen om de contributie van nu af in vrijheijd zullen gestelt en naer hunne huijsen te rug gesonden worden. Dat de betaeling niet meer zal ingevoordert worden, als bij wege van rechte.
> Art. V. - Dat er in de veroverde landen geene requisitie meer plaets hebben, ten zij voor de verzorging der legers etc. Alle de agenten aen de andere requisitien gebruijkt wordende, zijn gesupprimeert.
> Art. VI. - Dat het maximum zal ophouden in het Nederland en de veroverde landen. Dat gevolgentlijk alle Besluijten daer aen contrarie wederroepen zijn. Dat de Comitien van Surveillance zullen hunne bediening staeken, met den 1 Ventoze (19 Feb.) Dat er van dien dag af bevelen zullen gegeven worden naer de... plaetsen tot in vrijheijd stellinge der gijselaers. Dat den algemeijnen betaelder van het Nederland zal op nemen en in sijne casse storten, het beloop der contributien door de contribuabele tot desen dag betaelt. Dat de centraele administratie belast is zonder uijtstel te verdeijlen onder de verscheijde arrondissementen van zijnen omtrek, de massa der contributie die er is opgeleijd etc. Dat de contributien teenemael zullen moeten betaelt

zijn op den eersten Floreal (20 April). Dat, na dit tijdstip de omtreks bestieringen bij wege van regt, die dewelke in 't agterheijd zijn, vervolgen zullen. Dat de gemeijnschap met de Republiek teenemael hersteld is, mits sig gedraegende naer de wetten betrekkelijk tot den in en uijtvoer.
Ziet voords dit placcaert door de representanten Briez, pere en N^{s} Haussmann, in dato 27 Pluviose te Brussel geteekent.

Dit gaf een groote vreugd onder de goede ingesetenen hopende dat men nu binnen weijnige dage de gijselaers, hun vaders, hun broeders en vrinden naer hun vaderland te zien wederkeren, hetwelk sij nu soo lang als ballingen hebben moeten verlaeten.

Den 17 Februarij 1795 is den commandant der stad en casteel De Haij, die generael gemaekt was, van hier vertrokken en in zijn plaets is gestelt den Citoyen Francastel.

Ten selven dage wirden de geinteresseerde in de contributie wedrom verzogt zig morgen te begeven op deser stads Raedhuijse ten 3 uren na middag, voor zaeken van de grootste aengelegentheijd, betreffende de geseijde contributie.

Ondertusschen wirden de koopmansgoederen door die van de Agentie in requisitie genomen van onze kooplieden en nog in S^{ti} Caroli kerk in wezen zijnde, aen dezelve gerestitueert.

Den 19 Februarij was ingevolge het bovengemeld besluijt de Comité van Waeksaemheijd te niet, het voorschrift en het drijkleurig vaendel boven de poort waren afgedaen.

Alle goede Borgers waren grootelijks verbleijd over dese vernieting, over de vernieting van zulke onverdraeglijke en verfoeijlijke requisitie, daer zoo menig deftig man verraeden en op eene schandige en onregtveerdige wijze aengeklaegt en

beschuldigt is geworden. Het was aldaer dat de eerste verraederije en aenklaeginge gebeurde, daer alles geschreven wird. Het waren die ledemaeten die deze beschuldingen voorder aen den Bloedraed geseijd de Criminele Regtsbank overgaven en het is niet sonder reden, dat de goede Borgers daer eenen afschrik van hadden, en nu ook opentlijk hun genoegen over deze suppressie toonden; jae het gemeijn en slegt volk konden zig niet inhouden van hunnen haet te toonen tegens de ledemaeten van dit Comité, die uijterlijk van het publiek gehaet wirden, als het gister nog bij het uijt komen uijt den Tempel geseijd van de Reden genoegsaem bleek; sij wirden schandelijk van de quade jongens uijtgejouwt en na geroepen, hetwelk seer hoog opgenomen wird en selfs vier persoonen sig daer ontrent bevindende wirden van stadswegen vast gegrepen en beschuldigt zijnde van daer aen mededaedig geweest te hebben wirden deze aen de Regtsbank overgelevert.

Daer en boven verscheen er *den 20 Februarij* van stadswegen eene waerschouwing in 't ligt, die op de gewoonlijke plaetsen aengeplakt wird, waerin twee geestelijke persoonen de oorzaek van die desorders gemaekt worden, en waerin geseijd word: *dat dese door hun voorbeeld hebben aengemoedigt het onbetaemelijk feit, dat plaets heeft gehad;* belovende eene proemie van 1.000 Livres Tournois aen die deze zullen konnen aenwijzen. Dog niemand van de goede Borgers verwonderde zig, dat dit op de geestelijke gedrongen wird; want men kent de agting van het Magistraet voor deze maer al te wel; nochtans, men was ook niet bedugt dat die proemie zal moeten betaelt worden.

Bovendien verscheen er ten zelven dage nog eene proclamatie wegens de Magistraet int ligt, waerin sij de vrijheijd en het geluk en voordeel dat 'er uijt volgen zal op hunne gewoonlijke

wijse en met eenen overvloed van schoone en opgepronkte woorden zeer kragtig aenpreken en de Borgers aenmoedigen van de Natie te beminnen, en hun huyskoperwerk te leveren; jae dat het tot dien prijs is dat men de onschatbaere voordeelen, welke de proclamatie van 17 Nivose toebelooft heeft, verdienen moet (ziet op 31 Januarij) en zoo zoeken zij het volk naer hun te krijgen; dog alle goede Catholike Borgers hebben eenen afkeer van diergelijke voordeelen; jae van alle de voordeelen die de Fransche Natie ons aenbieden wilt, daer zij liever de H. Religie hun 'er voorvaeders en hunne oude voorregten behouden.

Nog ten zelven dage wirden de 4 bovengemelde persoonen voor den Tribunael Criminel gebragt en daer wird seer gedebatteert en spraeken van deze met de dood te straffen als contrerevolutionaire, dog ten had geenen voordgang en sij wirden wedrom met de wagt naer het steen geleijd en niemand mag hun spreken, selfs word hun niemand tot voorspreker gegeven, sij moeten hunne eijge zaek deffenderen. Dat is frans regt, immers dat alhier gebruikt word.

Den 21 Februarij wird alhier uijtgetrompet dat de Criminele Regtsbank gesupprimeert was, dat de zaeken die daer verhandelt worden voortaen te Brussel voor diergelijke Tribunael zullen gedaen worden etc. Sij bleven ondertusschen nog eenige dagen voordgaen; dog men was grootelijks vergenoegt van ons welhaest van dezen schrikkelijken Bloedraed verlost te zien; eene Tribunael daer alle eerlijke luijden voor schudden en beefden, daer zoo menig deftig man zoo geestelijk als wereldlijk ongelukkig en onregtveerdig, zoo ter dood, als tot groote geldboeten en gevangenissen zelfs voor zoo lang als den oorlog duert verwezen zijn geworden; gelijk de vonnissen aldaer uijtgesproken en in druk zijnde, ons doen zien.

Den 23 Februarij wird alhier aengeplakt, dat, ingevolge een besluijt van de Volksrepresentanten bij de legers, gedagteekent te Brussel 27 Pluviose (15 Februarij):

> Alle de procedueren begonst ter oorzaeke van de overtreding der besluijten nopende den maximum te niet gedaen zijn; dat er geen gevolg zal mogen gegeven worden aen de vonnissen, over dese voorwerpen gedraegen, die niet en zullen ten uijtvoer gebragt geweest zijn. Dat de Borgers in egtenisse gehouden uijt kragt van deze vonnissen, zonder vertoef in vrijheijd herstelt zullen worden etc.

Dit was wegens de Centraele Bestiering aen de Magistraeten gesonden en afgecondigt om aengeplakt te worden.

Ondertusschen zag men de gijselaers soo lang als ballingen buijten hun Vaderland geweest hebbende, wedrom komen. Den eerwaerden heer Pastor van St Jacob, den onder Pastor van Deurne (?) Gerardus Geeraerts en den Priester Joannes Vrancken arriveerden dezen avond buijten dese stad; sij waren d'eerste die van Parijs alhier aenkwamen, en zijn vervolgens door alle de andere gevolgt geworden, tot aldergrootste blijdschap van alle goede Borgers.

Den 24 Februarij 1795 wird er van stadswegen aengeplakt bij waerschouwinge, inhoudende in substantie:

> dat sij ondervonden hebben, dat de besitters van klokken en onnoodig koperwerk, in de plaetse van te voldoen aen hunnen circulairen van 25 Passato (13 Feb.) die voor oogmerk had van de Nederlanders spoediglijk te doen genieten de onbeschrijfbaere voordeelen die bij de proclamatie der Volksrepresentanten van 17 Nivose worden toegeseijd, dat verre van voor het algemeijn welzijn en bestendig geluk der volkeren, eenige opofferingen te doen, in tegendeel eenen middel zoeken van door eene verkeerde uijtlegginge des besluijts van 22 Pluviose, deze voor hun teenemael onnuttige, en tot het verdelgen der vijanden van de Republiek, aldernoodsaekelijkste stoffen, aen de requisitie te onttrekken; sij goedgevonden hebben aen de Volksrepresentanten over deze wijgeringe te schrijven.

Waerop eene ampele antwoord gevolgt is de dato 4 Ventose (22 Feb.) dewelke in gemelde waerschouwinge geinsereert was, en waerin gesegt word:

> dat het koper en de klokken deel maeken van de requisitien voor het approvisionnement der legers etc. en waerin het Magistraet seer, jae boven alle de Magistraeten voor hunne waeksaemheijd en iever gepresen word.

Vervolgens ordonneeren gemelde Magistraet, aen alle die het aengaet:

> van hun aen den inhoud van den boven gemelden omzendbrief van 13 Februarij, schriftelijk te gedraegen; opdat degene, dewelke daer aen niet zonder uijtstel voldoen, als vijanden van het gemeene best zullen worden beschouwt.

Dog alle deze dreijgementen dede geene indruk of joeg ons geene vreese aen, niemand sprak meer van onnoodige klokken of koper.

Den 25 Februarij wirden de boeken van de biblioteca van den Abt van St Michiels door Fransche aengestelde weggehaeld; sanderdags kwamen sij de bibliotheek der Augustijnen overzien en zoo ging het vervolgens zoo alhier als in dese landen, in de andere cloosters, abdijen en alom daer biblioteken bevonden wirden, en dit geschiede ingevolge de orders van de Nationale Conventie van Vrankrijk, immers ingevolge een arreté, geteekent binnen deze stad 4 Ventose 3e jaer etc. door den Representant van 't frans volk Frecine, waerbij twee fransche commissarissen Le Blond en De Wailly aengestelt waeren om in de publieke gebouwen, cloosters en huijsen der absenten binnen de veroverde landen te verzaemelen, de boeken manuscripten, caerten, printen, schilderijen zoo originelen als copijen, beelden, bas-reliefs, kostelijke meubelen, en generaelijk de verscheijde voorwerpen van konst dewelke sij zullen weerdig oordeelen te figureeren in de collectien en musoeum der Republiek te Parijs.

Wat dunkt U; eerst ontnamen sij ons de kostbaerste schilderijen, dan kregen sij al ons schoon en dierbaer silverwerk, dan vroegen sij het koper en de klokken, en nu berooven sij ons nog van de raerste boeken; om ons niets meer dat eenige weerde heeft over te laeten.

Den 26 Februarij 1795 was alhier aengeplakt:

> dat, ingevolge een besluijt van de Representanten van 't Fransch volk te Brussel de dato 27 Pluviose (15 Feb.) de Magistraeten der steden, hoofdplaetsen en de omtreks bestieringen zig zullen mogen beraeden voor het herschikken over Magistraeten van de steden en gemeijntens van hun Regtsgebied, onder het opwaeken der Centrale Bestieringe die er de benoemingbrieven zal van afleveren.

Alsook de dato 28 Pluviose (16 Februarij):

> dat alle schaerhout, opgaende boomen en houtgewas toe te voegen door de bestieringen der veroverde landen, zullen mogen in 't binnenste der fransche Republiek ingebragt worden vrij van alle in en uijtgangsrechten van 't Belgenland.

Ten zelven dage was er ook van stadswegen aengeplakt:

> dat het graen en meel magazijn cesseerde voor de inwoonders, dat de graenen wedrom gelijk voor desen ter merkt zullen gebrogt waer eenieder dezelve zal konnen koopen, en dat eensgelijks alle Borgers geauthoriseert zijn, om van nu af aen zonder permissie van den Comité van Policie, buijten deze stad graenen te koopen en in te brengen etc.

Met dese veranderingen cesseerden de desorders aen de bakkershuijsen van zelfs, daer geen brood meer voor papier gegeven wird, en men zag daer geene versaemelinge meer van arm volk, waer haelden sij nu brood?

Nog was er wegens het Magistraet aengeplakt:

> dat sij besluijt totdat er anders zal wezen gestatueert dat den arbeijdsloon zoodanig zal worden verhoogt, dat den ambagtsman, welken tot heden toe vijftig sols Tournois per dag getrok-

ken heeft, voortaen vijf Livres winnen zal, zullende alle meerdere en mindere dagloonen nae proportie betaelt worden.

Wat kan eenen armen ambagtsman daer mede uijtwerken? Men moet rekenen dat hij dan al 10 stuijvers geniet.

Meert

Op 3 Meert 1795 cesseerde den Bloed Raed alhier, ingevolge een arrêté der Volksrepresentanten geteekent te Brussel 29 Pluviose 3e jaer etc. (17 Februarij) de hangende affaires en bovenal de stukken der greffie wirden naer Brussel getransporteert; de gevangenen moesten ook getransporteert en door de Tribunal Criminel aldaer geoordeelt; eenige van de leden wirden te Brussel in dien Tribunal ingelijft.

Den 3 Meert zijn bovengemelde vier persoonen nog eens voor den Tribunal gebragt; (dit zijn de laetste die voor desen Bloedraed verschenen zijn) en wirden van daer wedrom naer het stadhuijs geleijd; dog zijn tegen den noen van daer verlost en in vrijheijd herstelt, op conditie van alle 10 dagen op de Comité van Policie te komen vertoonen.

Den zelven dage zijn ook de andere gevangenen zittende in 't gevangen huijs over St Joris kerk, om aldaer volgens de vonnissen opgehouden te worden, ook losgelaten uijtgenomen den Eerw. Pater ..... Definitor, de Eerw. Paters Discalsen, die op ..... alhier ook verwesen was tot eene gevangenis tot ....., om met eene valsche passe op 't Casteel geweest te hebben, desen is te Mechelen bij de Cellebroeders geset en den Borgerm[r] van Temst Joseph De Coninck die aldaer gelaeten wird en die op 19 Pluviose (7 feb.) door den Tribunael tot eene boete van 3.000 Livres en eene gevangenisse voor ses maenden verwezen was, maer enkelijk om

assignaten in betaeling geweijgert en de zelve veragt te hebben.

Vervolgens is dan dezen Bloedraed uijt deze stad verdwenen, tot onuijtsprekelijke blijdschap van alle goede inwoonders.

Den 5 Meert 1795 wirden van stadswegen bij waerschouwing van 13 Ventoze (3 Meert) alle degene, welke als gijselaers voor de contributie aen de stad, den omtrek en seven quartieren van Antwerpen, opgeligt zijn geweest, aensogt van voor den 25 deser loopende maend Ventoze (15 Meert) ter Thresorije deser stad te komen geven, eene schriftelijke verklaeringe behelsende den dag van hun vertrek naer Vrankrijk, den datum van hun bekomen ontslag, en den naem der stad ofte plaetse waer sij gedestineert hebben geweest.

Den 7 Meert was alhier van stadswegen aengeplakt en geordonneert:

> P^{mo}. Dat er geduerende de vier laetste en vier eerste maenden van het jaer volgens den ouden stiel, niemand naer thien uren savonds en voor vijf uren smorgens over de straeten zal mogen gaen zonder ligt, op pene van als suspect aengehouden en opgebragt te zullen worden.
> Art. 2. - Dat alle logisthouders, herbergiers, tracteerders, coffij, wijn en brandewijn schenkers, bakkers, apothekers en generaelijk alle winkeliers eenige koophandel drijvende in levensmiddelen van de eerste noodzaekelijkheijd en welke een half jaer ofte onmiddelijk naer het inkomen der Franschen, hun met desen respectieven koophandel ophielen, zullen verpligt zijn binnen de drij dagen hunne huijsen en winkels wedrom te openen, dezelve te verligten en hunne vorige neeringe voorts te drijven, op pene van 600 Livres amende.
> 3° Dat alle persoonen, in den vorenstaenden artikel uijtgedrukt, op dezelve boete en tijd, boven de deuren van hun huijs moeten herplaetsen het uijthangbord welke sij ingetrokken hebben; en die er voor de koomste van de fransche geene en had-

den, zullen gehouden zijn binnen de tien dagen hun daer van te voorsien op eene boete van 300 Livres.

4° Dese uijthangborden zullen moeten behelzen den naem en voornaem van den inwoonder, ook de waeren die hij verkoept etc. insgelijks op eene amende van 300 Livres.

Art. 5. - Dat er bevolen word aen alle herbergiers, logementhouders, coffijschenkers, en verkoopers van wijn en brandewijn in het klijn, van hunne huijsen open te houden tot 10 uren des avonds op pene van 300 Livres etc.

Ten zelven dage savonds arriveerden alhier sekeren N. Janssens komende van Brussel, ingang nemende in d'Abdije van St Michiels, meijnende aldaer sijn logement te houden, maer sij deden hem zien dat dit onmooglijk was, aengesien het beddegoed en voorder gerief van 't prelaetsquartier onlangs publiek wegens de Magistraet verkogt was (als op zijn plaets gemeld), zoo dat hij zig naer de refugie van St Bernards op den Oever begaf. Deze had sijne commissie getoont in gemelde abdije dat hij wegens de Centraele Bestiering te Brussel als Commissaris aengestelt was, om den inventaris van alle de goederen en besittingen der abdijen, capittels en cloosters, zoo binnen dese stad als omtrek derzelve te maeken. Wat dit alwedrom beduijden zal, moet ons de tijd leeren.

9 Meert zijn er verscheijde crijgsgevangenen en wijven uijt Vlaenderen ingebragt. De Engelschen wirden te Cellebroeders gebilletteert en zijn sanderdags vertrokken.

Den 10 Meert 1795 is er wedrom zeer veel frans crijgsvolk ingekomen, die wedrom bij de borgers geleijd wirden. Het is ongelukkig gelijk onze ingesetenen geplaegt worden door het geduerig logeren. Vele zijn altijd met eenen of meer man belast, en daer word hun daerenboven nog wel twee of meer soldaeten voor twee, 4 en selfs voor 10 nagten thuijsgesonden;

jae en tegenwoordig krijgt men er in sijn huijs die meer als half ziek uijt de hospitaelen zoo hier als elders gaen moeten en deze worden ons ook al voor twee of meerdere nagten gesonden somtijds stijf van crauwagie en luijsen, en men moet se al houden; zijn die nagten om, sij worden met een ander billet in eene andere wijk geleijd en zoo zijn die volkeren om zoo te seggen tot onsen last en op onze kosten in deze stad en daer is geen tegenseggen aen. Spreekt men er op 't stadhuijs wat straf tegen, men word bedregen met sijn huijs vol te krijgen, jae men word weggejaegt. Men moet hun vuer en ligt, peper en zout en liggen geven, en dan maeken sij bij vele den geheelen kost te krijgen, hetwelk hun bij sommige uijt vreese en bij andere uijt medelijden gegeven word, alsoo den grootsten hoop van dese soldaeten als van armoede vergaen. Dit zijn al schoone vrugten van de fransche vrijheijd, alias ongehoorde tirannie en dwingelandije.

Ten zelve dage 10 Meert was alhier aengeplakt een besluijt van den comité van algemeijn welvaeren der Conventie Nationale te Parijs, de dato 8 Ventose (26 feb.) door den Representant van 't fransch volk Pérès te Brussel in dato 12 Ventose (30 D^{o}) over de Centraele Bestiering van Nederland gesonden, en door hun volgens gewoonte in de registers ingeschreven, om afgecondigt en gesonden te worden aen de omtreksbestiering, en door dese laetste aen alle Municipaliteijten, om afgelesen, verkondigt en aengeplakt te worden. Hetselven luijd aldus:

> Den Comité van algemeijn welvaeren besluijt: Dat de betaelinge der contributien, gestelt op het Belgenland en andere veroverde landen beneden den Rhijn, niet en zal mogen vervolgt worden tot laste van benificianten ende van de, 't zij geestelijke ofte wereldlijke corporatien, bij wege van rechtelijke verkoop der onroerende goederen, dewelke daervan zijn afhangende.

Wat insigt dit hebben zal moet men afwagten.

Daer was ook van stadswegen bekent gemaekt de volgende waerschouwing:

> Dat alle degene, welke juweelen, peerlen ofte gesteentens op den Raedhuijse deser stad hebben geconsigneert voor onderpand der contributie, aensogt worden te compareren op woonsdag aenstaende 21 Ventose (11 feb.) ter Thesorije deser stad, medebrengende de reçus aen hun afgelevert, ten eijnde deselve juweelen en peerlen aen hun worden gerestitueert.

Den 11 Meert 1795 zijn er wedrom Fransche troupen binnen gekomen uijt Vlaenderen die men segt naer Holland te zullen moeten gaen, andere meijnen aen den Rhijn.

Ten zelven dage is er van stadswegen afgekondigt:

> Dat de ordonnantie de dato 18 Meij 1772 vernieuwt en in alle deelen geconfirmeert is, raekende het inbrengen ter meijne van allen verschen visch. Verders verklaerende, dat het aen eeniegelijk vrij zal staen negotie te doen in gesouten en anderen aberdaen, omme den zelven te verkoopen en te verzenden, daer en alsoo het hun zal goeddunken, mits nogtans allen zulken aberdaen komende van den vremden, moet verklaert worden en gepakthuijst in den entrepot dezer stad en dat allen aberdaen, die daeruijt zal verklaert worden voor de consomptie deser stad, of om in dezelve te worden verkogt, zal subject zijn aen alle lasten daer opgestelt en gebragt worden ter meijne deser stad.

Den 14 Meert smorgens ten 10 uren wird alhier in de kerke der Eerw. P.P. Minderbroeders onder grooten toeloop van volk eene uijtvaert gedaen tot laeffenisse der ziele van den Eerw. heere Pater Joannes Broomans, Priester, religieus van 't gesupprimeert clooster der Brigitten te Hoboken en 3^{en} heer op het Beggijnhof binnen dese stad, den welken als gijselaer voor dese stad te Douaij geweest zijnde, op sijne wederkoomste naer dese stad, aen 4^{en} deser maend te Beveren in 't Vlaenderen overleden is. De Misse wird gesongen door den seer Eerw^{e} heere Frans Paul De Meulder, Canonik der

Cathedraele, geassisteert door de Eerw^{e} heeren J.B. Mortelmans, Capelaen derzelve Cathedraele en Raphaël De Boeij, Canonik der Abdije van St Michiels, alle drij ook als gijselaers met hem weggebrogt geweest hebben als hier vore op sijne plaets gemeld. In dese Misse waeren alle de gijselaers versogt.

Ten zelven dage zijn de Wijkmeesters wedrom aengestelt om de logement billetten te schrijven: de adjointen van dit Comité waren afgedankt geworden, ende registers zijn in 't soeken geraekt.

Al nog ten zelven dage wird alhier van stadswegen bij waerschouwing bekent gemaekt:

> Dat het gebrek aen fonds en andere omstandigheden tot het onderhouden van de bestieringe van den Algemeijnen Armen, ingestelt a^{o} 1779, het Magistraet in de nootsaekelijkheijd stelden van de algemeene uijtdeelingen tot heden in de verscheide quartieren gedaen, bij provisie op te schorten.
>
> Het Magistraet wakkerd de Commissarissen, die tot heden, zoo veel voor de weldaedigheijd gedaen hebben, daerbij aen, om hunne heijlsaeme bedieninge voort te zetten, met als voor heen de aelmoessen om te haelen, en de behoeftige te besoeken, welke aelmoessen sij storten zullen in handen van eene commissie daertoe benoemt, die haere sittinge houden zal, niet in 't huijs van Jon^{r} Georgius Jos. Xav. Bosschaert gelijk dese waerschouwinge zegt, maer in 't huijs van Jon^{r} Jacobus Jos. Xavier Bosschaert, broeder van den gemelden en ook absent, in de Amptmanstraet, en die sig sonder eenige belooninge belasten zal om daervan uijtdeijlinge te doen, aen zulke behoeftige, die sij naer gedaene visite oordeelen zullen dezelve het aldermeest noodig te hebben, als die door eenen hoogen ouderdom of door lichaemelijke gebrekkelijkheden buijten staet zijn van hun brood te vraegen.

Daerenboven was gemelde waerschouwing met eene aenmoedinge tot het geven van aelmoessen verzeld, etc.

Dese geseijde commissie bestaet uijt de volgende negen persoonen, als:

Den Eerw^{e} Heere Gaspar... Savarie, Priester en Capellaen der Cathedrael.
Den Eerw^{e} Heere Antonius Carolus Phillipus De Vries, bij de Priesters en Canoniken van St Jacobs alhier.
Den Eerw^{e} Heere Joannes Baptista Maria Tassaert, bij de Priesters en Canoniken van St Jacobs alhier.
Joannes Norbertus Bernaerts.
Jacobus Mertens, oud Deken van het Metsers Ambagt.
Jon^{r} Michel D'Henssens.
Joannes Emmanuel van Henxthoven, de jonge.
Jon^{r} ..... De Meulenaer-Garbau.
X.F. Van den Berghe.

Het bedelen was sedert eenigen tijd wedrom in voegen gekoomen; de huijsen en straeten wirden door het arm volk om aelmoessen afgeloopen en de kerken etc., waren met bedelaers beset.

Den 17 Meert was er een extract uijt de registers der besluijten van de comité van Algemeen Welvaeren der Nationaele Conventie te Parijs de dato 11 Ventose 3e jaer etc. (1 Meert laest) aengeplakt, waerbij gesegt word:

Art. 1°. - Dat het Crimineel geregt, tot Brussel in gestelt, geen vonnis mede brengende lijfstraffe of onteeringe, zal mogen draegen, ten zij op eene verklaeringe door de geswoorne opgemaekt, ingevolge de schikkinge der Tit. 6, 7 en 8, van het 2^{e} deel van de weth, in dato 16 September 1791.
Art. 2°. - Dat den Agent nationael van de Centraele Bestieringe van Brussel, zal opstellen de leijsten der geswoorne, dewelke door dese bestieringe zullen opgemaekt worden. Dat de tafereelen der geswoorne zullen na dese leijsten, door den President van het Crimineel gerigt opgemaekt worden. Alles ingevolge de weth van 2 Nivose 2^{e} jaer der Republiek.
Art. 3°. - Dat het Crimineel gerigt zig in sijn geweijsdens

na de straf opleggende wetten van de Republiek schikken zal, etc.

Den 18 Meert was er nog een besluijt van den Representant van 't Frans Volk aengeplakt, gedaen te Brussel 20 Ventose 3de Jaer etc. (10 deser) ten opsigte van de schoenen in requisitie gestelt, bestaende in 6 artikels, waerbij geseijd word:

> Art. 1. - Dat de schoenen dewelke alnog te leveren staen, tot het getal van 300.000 paeren, vereijscht bij het besluijt van 11 Nivose (31 Xber 1794) sullen sonder vertoef afgelevert worden in 't crijgsmagazijn der hoofdplaetse van ieder omtreks bestieringe, of in eene verzaemelplaetse die zal worden opgeregt etc.
> Art. 2. - Dat den prijs der schoenen, welke zullen worden bevonden te hebben de noodsaekelijke hoedanigheden vereischt tot den crijgsdienst, zal betaelt worden ten stonde van hunne afleveringe in de magazijnen ofte verzaemelplaets; te weten: ten prijse van 20 Livres het paer, voor alle hetgene zal afgelevert worden voor den 15 Germinal (4 April aenstaende) en ten preijse van 18 Livres, alleenlijk voor alle hetgene maer zal worden gelevert naer desen tijdstip.
> Art. 3. - Dat de Municipaliteijten zullen eenen tijd bepaelen aen eeniegelijken schoenmaeker tot het opmaeken en leveren der menigte, welke zal aengewesen geweest zijn, en hij zal gehouden zijn zig te voegen ingevolge 't zelve; andersints zal hij blijvende in requisitie worden gestelt tot den tijd hij de gemelde menigte zal hebben gelevert etc.

Den 19 Meert wird van stadswegen eene ordonnantie van en door order van den Generael der Divisie De Paux oppercommandant deser stad en desselfs omtrek, uijtgecondigt, ten opsigte der Policie deser stad.

Den 21 Meert 1795 savonds kwamen er wedrom commissarissen van Brussel in de abdije van St Michiels alhier om den inventaris ofte staet der goederen van die abdije te maeken,

ingevolge een arrêté der Representanten van 't frans Volk, en ingevolge eene Commissie der Centraele Bestieringe te Brussel. Den Prior vroeg hun copije van dese commissien, hetwelk sij wijgerden en henen gingen.

Sondag 22 Meert is de Huijdevettercapel wedrom geopent en de goddelijke diensten en besonder den catechismus aldaer herstelt, naer dat dese capelle, zoo als op sijne plaetse geseijt is, voor eenen boterwinkel gediend had. Verscheijde gebueren en ieveraers hadden ten dien eijnde een request aen de tegenwoordige wethouderen gepresenteert, welke het eijndelijk toegestaen hebben bij apostille van 15 Ventose (8 deser).

Randschrift: hier van 't godshuijs en cesseren der capeile te spreken.

Den 24 Meert wirden van stadswegen bij waerschouwinge aensogt en soo veel noodig geordonneert, om alle twisten en menigvuldige moeilijkheden te voorkomen, spruijtende daglijks tusschen de militairen en de Borgers deser stad, ten opsigte van het verkoopen van zaeken van de eerste noodzaekelijkheijd:

> Alle bakkers, beenhouwers, herbergiers, houders van caffehuijsen en andere, die bovenstaende objecten uijtverkoopende, van op hunne deuren ofte vensters, duijdelijk en leeslijk uijt te drukken, den vasten prijs in frans geld, aen den welken sij alle de verscheijde waeren die sig in hunne winkels hebben verkoopen.

Den 27 Meert is er een bataillon voetvolk ingekomen uijt Vlaenderen met hunne veltstukken etc., welk volk al wedrom bij de Borgers gelogeert wird, bij sommige 2 man voor 2 en andere voor 10 dagen.

Den 29 Meert gingen de Wijkmeesters in hunne wijken

rondseggen dat de aldaer gelogeerde soldaeten savonds in 't Clooster der L.V.B. moesten gaen liggen, hetwelk hun seer weijnig aenstond; maer daer de Borgers zeer wel over tevreden waren: dog ten duerden niet lang; want sanderdags wirden er wedrom andere bij de borgers geleijd zoo dat men met regt zeggen mag dat men noijt meer rust en heeft of vrij is in zijn huijs.

Den 30 Meert zoude de weth verandert zijn, immers den keus zoude naer Brussel opgesonden zijn.

Den 31 Meert wird er van stadswegen bij waerschouwing ingevolge eenen brief van de opperbestiering van Brabant aen het Magistraet deser stad in dato 9 Germinal 3de jaer etc. (29 Meert) geboden aen alle wie het zij, inwoonders van dese stad en kuijpe:

> Van binnen de drij dagen na de publicatie deser, over te brengen ter kleijn Rolle op den Raedhuijse alhier, aen Lenaerts, de declaratie van alle de peerden die zij zijn besittende, uijtdrukkende het getal van peerden alsnu in den dienst zijnde der Republiek etc.

April

Den 3 April zijn er zeer veele beijldraegers, ondermeijnders etc. binnen gekomen, langs 't Vlaemsch hoofd men segt wel 900 man; daer waren van tijd tot tijd seer veele soldaeten ingekomen, dat het krielt binnen deze stad; jae men siet daerenboven groote bewegingen onder de troupen. Daer waeren ondertusschen ook zeer veele kopere schepe aen de Werve aengekoomen, welke langs het water voorder naer Vrankrijk getransporteert wirden. Het waeren seer swaere stukken van verscheijde caliber, meestendeels gegoten in den Haege, en sommige oude te Mechelen onder de Spaensche regering. Ook

waren er ijsere bij van 24 à 36 pondens, met scheepsaffuijten, alsook menige kaskens vervult met kogels, elk van 100 pondens. Aldus zullen de schoone Arsenals en magazijnen van de Vereenigde Provincien ook liber gemaekt worden. De schippers waren tot het afhaelen derzelve en voor de vervoer in requisitie gestelt.

Daer was ook zeker besluijt van de Representanten van 't Volk bij de legers van 't Noorden en van Samber en Meuse, in 't ligt gekomen geteekent te Brussel in dato 8 Germinal 3e jaer etc. (28 Meert) waerbij provisionelijk de verkoopingen der roerende en onroerende goederen van afwezige Belgen, of gerekent voor uijtwijkelingen, opgeschorst worden etc.

De Magistraet gaf op *3 April* bij waerschouwinge te kennen, dat sij onderrigt waren, dat de schikkingen zoo van het Comité de Salut Public als van de Volksrepresentanten, daer de opgeschorte verkoopinge der goederen van de geestelijke en afwezige, eenig agterdenken hadden veroorsaekt, opsigtelijk de somme, gefourniert in de casse der leeninge voor de contributie, agtervolgens deszelfs proclamatie van 8 Brumaire (29 October laest) goedgevonden hadden deswegens vertoogen aen dezelve Representanten te doen, ten eijnde van door den eenen of anderen middel te bekomen het remboursement der geavanceerde capitaelen met de premie en intrest daer aen vastgehegt, op den voet bij gemelde proclamatie gestipuleert, waer op den Representant Pérès uijt Brussel in dato 12 Germinal (1 April) onder andere geantwoord heeft:

> dat sij gerust stellen konnen, alle degene, welke geldschietingen hebben gedaen ter ontlastinge van de afwezende voor de betaelinge der buijtengewoone contributie etc., dat het beslag, betrekkelijk tot de persoonen voor geemigreerde gerekent, niet zal worden geligt, als naer dat sij aen die andere contributie zullen

> hebben voldaen, dat sij hun dien aengaende besig houden met een besluijt welk sonder uijtstel zal in 't ligt komen.

Op 't eijnde noodigde het Magistraet alle belanghebbende persoonen uit hun volle vertrouwen te stellen in de regtveerdigheijd der Fransche natie en gerust te zijn, dat de verbintenissen, door het Magistraet met de geldschieters aengegaen, getrouwelijk sullen worden agtervolgt etc. (ziet de placcaerd).

Maer wie kan er gerust zijn? En wat trouwe kunnen de goede Borgers in de Fransche regtvaerdigheijd stellen?

Den 4 April wird er van stadswegen wedrom eene waerschouwinge uijtgekondigt, ten opsigte van het maeken van schoenen voor den dienste des legers van de Fransche Republiek, waerbij:

> alle de schoenmaekers en schoenlappers, woonende binnen de stad, kuijpe en zeven quartieren van Antwerpen, van nu af aen in requisitie zijn gestelt, alsook het leer.
> Dat het schoenmaekersambagt binnen deze stad, voor het eijnde der maend Floreal (van 20 April tot 19 Meij) aen den commissaris, ten dien eijnde door het Magistraet te benoemen, zal afleveren de quantiteijt van 5.000 paer schoenen, op de hun voorgegevene maete gemaekt.
> Dat het schoenlappers ambagt binnen den zelven tijd aen denzelven Commissaris zal afleveren 3.000 paer schoenen; wordende de Dekens van beijde dese ambagten respectievelijk gelast onder hun supposten te maeken binnen de 24 uren na de publicatie deser, en van deze gemaekte verdeijlinge binnen ander 24 uren aen het Magistraet een dobbel te doen toekomen, zullende ieder besonder gehouden zijn binnen den tijd, hiervoorens bepaelt aen zijne quote te voldoen, op pene van 100 livres tour^{s} voor ieder paer schoenen, welk hij in gebreke zal blijven te leveren.
> De 7 quartieren van Antwerpen moesten voor den eersten Floreal (20 April) afleveren 7.000 paer schoenen.
> Dat allen leertouwer ofte koopman in leer die zijn leer weijgert te verkoopen of zal verbergen ofte versenden sonder permissie van 't Magistraet, voor dat de vereijschte quantiteijt

> schoenen zal wezen gemaekt, zal ondergaen eene boete van 1.000 livres tours mogende de schoenmaekers of lappers voor niemand schoenen maeken, voordat hij aen sijne quote sal hebben voldaen; op pene van 300 livres voor ieder paer etc. (siet voorts de placcaert).

Den 4 April 1795 wesende Paeschavond. In den morgent hadden sig negen Paters Lieve-Vrouwe-Broeders met wete en kennisse van den Commandant de la place Francastel naer hun Clooster vervoegt, waervan sij de wete aen 't Magistraet bij Nationale insinuatie gedaen hadden, om volgens regt en reden wedrom bezit van hunne wooninge te nemen, daer zij zoo onregtveerdiglijk uijt gestooten waren. Vier van deze Paters hebben daer het noenmael op eene geringe wijse gehouden. De spijzen wirden hun aldaer uijt het Clooster der Discalsen, waer sij nog altijd sedert hunne verjaeginge hun verblijf houden, gebrogt, die sij in den Pand, op den kant van eene venster, al staende geëten hebben. Dit rugtbaer geworden zijnde, onder het volk, hadden veele uijt nieuwsgierigheijd sig daernaer toe begeven, om de destructie van de schoone kerke en clooster te zien. De Magistraet ondertusschen daervan kennisse gekregen hebbende, schreven daerover seffens eenen schandelijken brief aen den bovengemelden Commandant, waerin sij onder andere seggen, dese woorden:

> Nous devons vous observer, qu'il y a tout à craindre, d'une émeute parmi le peuple, le désordre seul étant le but de ces individus, qu'on vient nous dire, déjà être dans leur dit couvent, où déjà même il y a un concours de monde, dont nous prévoyons les suites, si on n'y met promptement ordre: l'Administration Centrale d'ailleurs nous a demandé notre avis, sur la destination de ce couvent, pour un entrepôt de commerce, et sur l'avis que nous avons donné, nous ne doutons pas, qu'on ne l'emploie à cet usage; en un mot, citoyen Commandant, si on ne réprime d'abord, des abus pareils, les suites les plus funestes résulteront des instigations fanatiques de ces ennemis du bon ordre, qui font servir la sainteté de ce jour, de masque à leur menées sacrilèges, nous

t'invitons donc à donner les ordres les plus précis, pour que les Moines, qui, au mépris de l'autorité du Magistrat ont osé entrer dans ce couvent, en sortent immédiatement, ainsi que tous les Bourgeois qui pourroient s'y trouver, en donnant de plus, une consigne aux portes, pour que personne n'y entre; nous serions même d'avis, qu'il conviendrait, de saisir de corps les principaux instigateurs, parmi les Moines, et de les faire conduire à la Citadelle, par mesure de sûreté, comme perturbateurs du repos public, etc...

Brief geschreven van het Magistraet van Antwerpen aen den Commandant derselve stadt den 15 Germinal (4 April 1795):

Van de maent frimaire (November) op de klaeghten der groote Carmelieten vereenight met hunne ongeschoende broeders van niet meer te konnen leven heeft hun covent gedient tot logement der troupen van de république, soodanig dat men aldaer opgerecht heeft perde-stallen ende de noodsaeckelijke veranderinge tot dusdanig gebruijck gedaen heeft. De monicken hebben verscheijde instantien gedaen bij de Centraele Administratie om wederom in hun Clooster te komen, welcke Administratie hun altijd genege is geweest, en vandaeg komen die moniken met onbeschaemheijt door eenen Notaris en 4 getuijgen een vertoog bekend maecken waer van de copij hier is volgende, door welck vertoog sij enckelijk aen het Magistraet voor houden dat sij in hun couvent gaen treden. Wij moeten U.E. citoyen Commandant, buijten de onbeschaemtheijt en kwaedaerdigheijd van die bekentmaeckinge doen aen mercken dat men alles te vreesen heeft van eenen opstand onder het volck, de ongebondentheijd, den oproer, de plundering, het eenigste oog-wit sijnde van die paters, die men ons seght al in hun geseijd klooster te sijn, alwaer van nu af eenen toeloop van volck begint te komen, en waervan wij de gevolgen voorsien, als men daer aenstonds geen order in stelt.
De Centrale Administratie heeft aengaende de beschickinge van dat klooster tot eenen entrepôt van koophandel, ons advies gevraegt, het welck wij gegeven hebben en waer op wij niet twijffelen of het sal voor eenen entrepôt gebruijckt worden, in een woord citoijen Commandant, is het saecke, men aenstonds niet bedwingt en intoomt dusdanige misbruijcken, dan sal men uijt

die geestdrijvende ophitsingen van die vijanden van het goet order de alderrampsaligste gevolgen sien ontstaen.
Sij die de heijligheijd van dese paeschedagen voor een mangesight aen hunne heijligschende listen doen dienen, wij versoeken U.E. dan van de spoedigste beveelen te geven, opdat die monicken, dewelke door misachtinge der authoriteijd van het Majestraet, dit klooster hebben derven intreden, instantelijk daer worden uijtgeset, alsook alle borgers die sigh aldaer soude bevinden, versoecken wij U.E. nog dat gij daer waght soude stellen opdat niemant daer soude inkomen. Wij souden selfs van advies sijn, dat het betaemelijck soude sijn de principaelste ophitsers van die monicken bij den kop te vatten ende op het kasteel voor eenen gerusten maetregel vast te placken als stoorders der publieke rust, gij sult citoijen Commandant, daer in doen al wat U.E. wijsheijd sal inboesemen, maer wij seggen U.E. altijdt dat dit vaststaende en spoedige maet-regels sijn dewelcke alleen het kwaad konnen intoomen en bedwingen, en dat het minste gedoogen dit kwaed sal doen klimmen en in weijnig tijdt den hoogsten trap sal behoogen.
DE HAAN, Borgemeester.
M.E. SOLVIJNS, Secretaris.

De drukker J.S. Schoesetters die hetzelve in 't duijts gedrukt hadde is van stadswegen vastgegrepen en heeft verscheijde dagen op het steen geseten.

Hier uijt ziet men genoegsaem, nogtans niet tot onse verwonderinge, wat genegentheijd onze wethouderen voor de cloosters en geestelijke gemeijntens hebben; hier uijt, seg ik, ziet men hunne listen om deze te onderdrukken en te vernietigen; jae den Commandant hunnen gemelden brief geloovende, heeft er eene wagt gesonden en deze Paters daer uijt gedreven, hetwelk groote opspraek onder het volk gebrogt heeft.

De schuld voor dese onregtveerdige verjaeging wird op de Magistraet geleijd, en selfs wird er geseijd, dat de schepenen E. De Pineda en Max Solvijns secretaris deze ongelukkige Pa-

ters op eene schandelijke weijse daer uijt souden gestooten en verdreven hebben, hetwelk ook van het volk welhaest gelooft wird, aengesien eenieder dese daertoe bekwaem kenden; andere schreven dit aen den Commandant toe. Ondertusschen de Magistraet, hadden tot hunne verschooninge den Eerw^{e} Pater Franciscus Verpoorten Superior van dit clooster op 6 deser op 't stadhuijs ontboden en hem ten dien opsigte ondervraegt of zij daer van de weth waeren uijt geset, en die dit contrairie bekende; zoo dat de schuld daervan vanselfs op den commandant viel, die dit ook van sijn hals sogt af te schudden, en daerom den vermelden brief van het Magistraet aen hem ten selven dage geschreven met de voordere bescheeden aen hun gesonden eenige daegen daerna door den druk in 't ligt gaf en selfs aenplakken dede, omdat eenieder overtuijgt zoude zijn, dat hij sulks uijt sijne eijge beweging geensints gedaen had, maer op 't ernstig en dreijgend versoek van gemelde Magistraet, hetwelk den haet van het volk op de wethouderen nog meer ontstak.

De Magistraet heeft dan nog al die persoonen dewelke sij wisten dat op dien dag in het gemeld clooster geweest hadden, op het stadhuijs ontboden en op het Comité van policie ondervraegt ten dien opsigt wie en wat sij daer gesien of gedaen hadden etc., sij hebben daer de Paters ook nog al verscheijde ondervraeginge doen ondergaen en hoe 't nu met dese saeke afloopen zal, moet ons den tijd leeren. Inmiddels blijft het clooster nog altijd gebruijkt worden voor logement der militairen, maer van den Tempel der Reden spreekt men niet meer.

Den zelven dage *(4 April)* is er voetvolk naer Holland vertrokken, ook monsterden er seer veel crijgsvolk op de Kasteelplijn.

Bij bekentmaeking van stadswegen was aengekondigt, dat op 4 April 1795 en den 7^{en} derzelve maend en volgende dagen publiek in Republikaensche munte en voor comptante betaelinge aen den meestbiedende zullen verkogt worden, de oude linde en andere boomen van de vesten deser stad (welke sij onlangs hadden begonst te kappen, maer sonder voordgang) beginnende aen de St Joris Poort en zoo voortgaende tot aen St Laureijsfort. Bezig zijnde met deze verkoopinge is er van wegens den Commandant verbod gekomen, en dus is dezelve opgehouden.

Den 6 April 1795 zijn er van die bijldraegers of ondermeijnders van hier vertrokken, en dags daer naer isser wedrom volk vertrokken.

Ingevolge het besluijt van 't Comité de Salut Public van 11 Ventoze (1 Meert laest) hier vore op 17 Meert gemeld, en die van de Representanten des Volks bij de legers van 't Noorden en van Sambre en Maes van 16 Ditto (6 Meert) en van 6 Germinal (26 Meert) lestleden, heeft den Nationaelen Agent der Opperste Bestiering van Belgenland de leijste der geswoorne te Brussel opgemaekt den 18 Germinal (7 deser Maend April) den welken door geseijde Administratie den volgenden dag voor den omvang van Brabant besloten is en naementlijk voor Antwerpen te weten:

Jan Solvijns, advocaet, Lid der Administratie van den omvang van Brabant.
P..... H..... Janssens, koopman, off^{r} Municipael of andersgeseijd schepene, op 't Zand.
Joannes Hermans, Notaris, Lange Nieuwstraet.
F..... Truijens, koopman, Meer.
Gerardus Joan De Beurst, off^{r} Municipael.
Joseph Briers, cruijdenier, gewesene off^{r} Municipael.
W..... Schaecken, schilder, idem.
Franciscus Smits, idem, idem.

Jan Baptist Schellincx, off[r] Municipael.
Jon[r] Nicolaus Werbrouck, koopman.
Jan Corthals, Boekhouder.
Franciscus Basteijns, off[r] Municipael.
..... De Middeleir, off[r] Municipael.
..... De Bosschaers, Procureur.
Louis Torfs, secretaris deser stad.
Jon[r] Ferdinand Ant. D.J.A. Du Bois-Wellens, op de Meir.
Michael Cambier.
Hieronymus Petrus Van Lerius, off[r] Municipael.
Franciscus Leijssens, gewesene off[r] Municipael.

Den 12 April is er wedrom een transport van gekwetste en zieken savonds aengevoert uijt het hospitael van 's Hertogen Bosch, en gebrogt in 't hospitael binnen dese stad.

Den 13 April smorgens zijn de latijnsche scholen der Eerw[e] P.P. Augustijnen wedrom geopent.

Ten zelven dage wird van stadswegen op de hoeken der straet uijtgetrompet, en van 1 tot 2 uren alsook savonds van 7 tot 8 met het geluij van alle de klokken deser stad uijtgekondigt, het besluijt van den vrede tusschen de Fransche Republiek en den koning van Pruijsen; en dat hij geteekent is te Bazel den 16 Germinal 3de jaer etc. (5 deser maend April.) Dit gaf groote opspraek onder het volk, eenieder redeneerde daerover volgens gesindheijd; dog niemand konden er den grond met regt van vinden, het was een raedzel voor ons, dat den tijd ons bekent maeken moet.

Den 16 April zijn alhier wedrom verscheijde besluijten der Volksrepresentanten te Brussel aengeplakt, als onder andere ten opsigte dergene dewelke voor het aenkomen der Fransche dese landen verlaeten hebben de dato 8 en 18 Germinal (29 Meert en 7 April) waerbij hun op sekere voor-

waerden het wederkomen toegelaeten word. Eene andere van 10 Germinal (30 April) (sic) voor de invoorderinge der Requisitien in graenen. Nog eene andere de dato 13 Germinal (2 April laest) ten opsigte der assignaten. Verbiedende onder andere van verschil in geld of assignaten, immers van twee prijsen te maeken op pene van 3.000 livres en voor een jaer opgehouden te worden etc. Dit laeste veroorzaekte ten zelven dage alreeds groote desorders. De soldaeten namen het brood en andere eetwaeren, namentlijk op en omtrent de groote Merkt, voor een billetje naer hun goeddunken af.

Diergelijke oneenigheden hadden sanderdags *17 April* met den Vrijdag nog meerder plaets op de merkten, besonderlijk ten opsigte van het brood, daer was onder het crijgsvolk aen dien artiekel van eerste noodzaekelijkheijd gebrek, jae seer groot gebrek.

Daer wird van stadswegen zoo bij de bakkers als brandewijnstokers ondersoek gedaen naer de graenen en meel die sij ten onderen hebben mogte: Ook hoorde men seffens met de trompetten langs de straeten van stadswegen eene waerschouwinge uijtkondigen, waer bij onder andere gesegt word:

> Dat als de dringende noodwendigheden der legers, eene buijtengewoonelijke requisitie van graenen voor hunnen onderstand veroorsaekt hadden, in dewelke de stad van Antwerpen en haere kuijpe moet deijlen door eene leveringe van 1.000 quintalen, welke qualiteijt in aenbestedinge gestelt wird als:
> De tarwe tot 160 Livres Tournois per quintael.
> Den rogge tot 100 Livres Tournois per quintael.

Sij seggen daeren boven nog in gemelde waerschouwinge, die sanderdags aengeplakt wird, dat, in geval sig binnen den kortsten tijd geene aennemers ter tresorije zullen presenteren, sij volgens orders van hooger hand, zig in de noodsaekelijkheijd zullen bevinden van eene contributie in natuer te slaegen op de geestelijke, edele en welbemiddelde, tot dat de

quote van 1.000 quintaelen zal wezen gelevert en dat binnen de drij dagen etc.

De schaerscheijd en gebrek aen brood is niet alleen onder de troupen maer gelijk men van allen kanten hoort, overvalt ook hunne gantsche zoogenaemde republiek, en dat zoodanig, dat er alreeds in verscheijde steden en plaetsen groote tumultes om ontstaen zijn.

Den 16 of 17 April zijn er commissarissen in d'Abdije van St Bernards gekomen om den inventaris der goederen en besittingen van die abdije te maeken ingevolge verscheijde besluijten der volksrepresentanten en hunne commissie, om alzoo de paerten der absente of gevlugte religieusen aen te slaen ten proffijte van de Fransche zoogenaemde Republiek, breeder in gemelde besluijten te zien. Dese commissarissen zijn twee Borgers dezer stad, Petrus van Grimbergen en..... Fastraets twee officiaelen van den Berg van Bermhertigheijd alhier, die hun aldaer groote meesterschap toeeijgene en daer de religieusen veele dreijgementen en smaedwoorden van verdraegen moeten, sij hadden sig alreeds verscheijde maelen in deze abdije vertoont, wanneer de religieusen sig daertegen stelden en met reden; dog dit had deze mael geen plaets en moesten dit gedoogen en zoo gaet het in de andere Abdijen en Cloosters daer religieusen afwezig zijn.

Ingevolge nieuwe verdeelingen van het territoir der Nederlanden, Land van Luijk en andere aenliggende landen in negen arrondissementen of departementen, gearreteert door het Comité van 't Algemeijn Welsijn der Nationaele Conventie den 14 fructidore 3de jaer der Republiek (.....) was dese stad Antwerpen de hoofdplaets van het arrondissement of departement der twee Nethen, welk in de volgende cantons verdeijlt was, als:

1. *Antwerpen,* hoofdplaats.
2. *Puers,* welke begrijpt Puers, Liesele, Lippeloo, St Amands, Mariekerke, Bornhem, Hingene, en hunne dependentien.

3. *Wilrijck,* welke begrijpt Wilrijck, Edeghem, Hemixem en St Bernaerds, Hoboken, Berchem, Borgerhout, Deurne, Vremde en hun dependentien.
4. *Eeckeren:* Wilmersdonck, Oosterweel, Merxem en Dambrugge, Schooten, Sgravenwezel en hun dependentien.
5. *Stabroeck:* Beirendrecht, Santvliet, Lilloo, Oorderen, Hoevenen, Capellen, Putte en hun dependentien.
6. *Calmpthout:* Essen, Wustwezel en hun dependentien.
7. *Hoogstraeten:* Wortel, Merxplas, Rijckevorsel, Meer, Minderhout, Meirle, Strijbeek en hun dependentien.
8. *Oud-Turnhout:* Raevel, Welde, Poppel, Arendonck, Rhetij en hunne dependentien.
9. *Turnhout.*
10. *Geel,* qui comprend Geel, Eijnthout, Meerhout, Moll, Baelen, Milgem, Olmen, Dessel en hun dependentien.
11. *Westerloo:* Zammel, Oevel, Tongerloo, Morkhoven, Wustmeerbeek, Soerle-Perweys, Hersels, Veerle, Vorst, en hun dependentien.
12. *Heijst-op-den-Berg:* Hulshout, Houtvenne, Schrik en Groot-Loo, Beersel, Wickevorst, en hun dependentien.
13. *Duffel:* St Catharina-Waver, Waver O.L. Vrouwe, Putte, Rijmenam, Waelhem, Roosendael en hun dependentien.
14. *Mechelen.*
15. *Willebroeck:* Ruijsbroek, Blaesvelt, Thisselt, Heffen, Leest, Hombeek, en hunne dependentien.
16. *Boom:* Niel, Schelle, Reeth, Rumpst en hunne dependentien.
17. *Contig,* welke begrijpt Contich, Hove, Emblehem, Bouchout, Aertselaer, Waerloos, en hun dependentien.
18. *Santhoven:* Massenhoven, Brouchem, Ranst en Milleghem, Wommelghem, Oeleghem, Wijneghem, Schilde, Halle, Soersel, Pulderbosch, Vorsselaer, Pulle, Viersel, en hunne dependentien.
19. *Brecht:* Goyck (?), Loenhout, Oostmalle, Westmalle, St Job-in-'t Goor, en hun dependentien.
20. *Gierle:* Wecheldersande, Vliemeren, Beerse, Vorsselaer, Casterlé, Thielen, Poederlé, Lille en hun dependentien.
21. *Herenthals:* Oolen, Norderwijck, St Gomar, Herenthout, Bouwel, Ouwen en Grobbendonck, Lichtaert, en hun dependentien.
22. *Berlaer,* welke begrijpt: Berlaer, Bevel, Nijlen, Ghestel, Iteghem en hun dependentien.

23. *Lier;*

en andere departementen op de zelve wijse, dog omdat dezelve onze stad geensints raeken, gaen die stilswijgens voorbij.
Deze negen aldus verdeijlde Departementen zijn bij decreet van 9 Vendemiaire 4de jaer gegeven te Parijs, aen de Fransche Republiek vereenigt, als breeder gesegt is. (De caerte hier in te voegen).

Den 20 April smorgens vroeg om 3 ½ uren zijn de Eerw^e^ P.P. Lieve Vrouwe Broeders met eene soldaete wagt, zoo van peerde als volk, wel 100 man sterk zijnde, welke gedeeltelijk het zelve clooster besettede, uijt het Clooster der Discalsen gehaelt, daer sij sedert hunne verjaeging, hun verblijf hielden, en schandelijk evenals de grootste quaetdoeners uijt de stad geleijd, met verbod van niet meer tot dezelve weder te keeren; dat sij hun clooster en dese stad verlaeten moesten was hun savonds te voren schriftelijk door eenen brief bekent gemaekt geweest.

Dese wagt heeft hun tot buijten de stad gebragt en hun dan voorders laeten gaen. Deze goede religieusen begaven sig naer Berchem in zekere herberge genaemt 'Amsterdam' daer hunne vrinden en andere goede Borgers dese Paters troosten gingen, vindende dese religieusen in de uijterste droefheijd zitten, onder andere Pater Amandus (Jubilaris Van Houtem) genaemt, die sig met eene karre daer passeerende heeft laeten naer Mechelen brengen vergeselt met eenen Broeder. De andere ballingen hebben zig daer ook, sommige te voet, andere zoo als sij gelegentheijt vonden, naer Mechelen begeven, naer het clooster van hun order aldaer, alwaer zij met eene aldergrootste liefde ontfangen zijn.

Den Eerw^e^ Pater Frans Verpoorten, Supprior, en den Procurator, alsook eene sieken Pater, Paulus genaemt, waren nog hier gelaeten, dog moesten deze stad op sekeren gestelden datum, te weten 24 April daer naer, en dat seffens, ook verlaeten.

Zoo gaet het tegenwoordig binnen die schoone stad Antwerpen, de schuld van dese schandige en ongehoorde vervolginge, word om zoo te spreken van eenieder op de Magistraet geleijd, en naementlijk op den Borgemeester De Haan, en nog op eenige andere, die tot het uijtvoeren van diergelijke zaeken bequaem genoeg geagt worden. Men segt dat het zijn zoude omdat sij sig onlangs, nogtans volgens recht en reden, maar mooglijk zonder genoegzaeme toestemminge van het Magistraet, welke meestendeel tegen de geestelijken zijn, naer hun clooster begeven hadden, dog men weet er het regt niet van.

Op 21 April en andere dagen wird de visite gedaen in de huijzen der absente of de zegels nog op de goederen waren, dit geschiede door zekeren Lambert, en door de Officiers Municipael Schellincx en Eijckens, die er dan wedrom eenen nieuwen zegel op stelden van stadswegen, zoo dat er nu alreeds drij zegels op gezien worden.

Den 23 April is er zeer veel crijgsvolk van Holland zoo te Borgerhout als in deze stad gekomen, om verder weg te trekken.

Dagelijks sedert eenen merkelijken tijd word alhier seer vele schoone en nieuwe canon en affuijten en cardoezen of cogels in kasjes, koomende uijt de Hollandsche Provincien, aengevoerd, welke krijgsbehoeftens, door de binnenwaters van Vlaenderen worden voordgevoert naer Rijssel of andere wapenhuijzen van Vrankrijk.

Den 24 April 1795 wird de klokke uijt den toren van de kerke der Carthuijsers alhier, gerooft en in stukken gebroken. Deze klokke was sedert de vernieting van dit clooster in den toren gebleven en was ten jaere 1674 door J. Lefever

gegoten, als ons de inscriptie op dezelve te lezen breeder meld, te weten:

O Vera Sophia miserere nobis D. Josephus d'Outelair prior Antverp.
Leeger naer den Oosten onder de wapen:
Dominus Ferdinandus Helman.
Naer den West zijde:
Joannes Lefever me fecit 1674.

Daer wirden ondertusschen, gelijk bij waerschouwinge van 17 deser maend gemeld was, van stadswegen brieven uijtgesonden aen de Capittels, Abdijen en aen de zoo mans als vrouwen Cloosters, alsook aen particuliere, 't zij edele of notabele binnen deze stad, waerbij sij gerequireert wirden van seffens een zeker getal quintaelen(1) graen, sommige wel 50-60 meer en andere minder, na advenant dat se bemiddelt schenen, voor de subsistantie van de legers te leveren, met bedreijging van bij gebreke dier, vijftien man in hunne huijzen te zullen leggen tot de voldoeninge toe. Daer en boven was er bij eenige stokers alhier, veel graen weggehaelt. Zoo ging het tegenwoordig in dien verligten en vrijen tijd, dat is de fransche liberteijt.

25 April is er veel crijgsvolk eerstmael ingekomen zijnde, naer Vlaenderen vertrokken, sommige denken naer Rijssel.

Ondertusschen zag men dagelijks nog altijd geschut komende van Holland uijt de magazijnen, inschepen en naer Vrankrijk voeren.

Den 28 April zouden er nieuwe wethouders gekosen zijn.

(1) Schrijver voegt bij:
Nota: een quintael rekent men op 105 pd. of omtrent.

Ten zelven dage wird er uijtgetrompet en aengeplakt seker besluijt der Omtrekbestiering van Brabant te Brussel de dato 3 van Bloemmaend (22 deser maend April) uijt cragte van welk van stadswegen geordonneert word:

> dat alle regten, tot hier toe niet vernietigt, het zij de zelve voorgaendelijk onderworpen waeren aen consenten ofte niet, zullen moeten worden betaelt, zonder agt te nemen op de formaliteijt te vorens in gebruijk geweest zijnde, waeraen zoo bij de besluijten der Representanten van het volk als der Administratie van Brabant, in de tegenwoordige waerschouwinge word gederogeert, waer naer een ieder zig heeft te reguleeren.
> Actum in Collegio 7 Floreal, derde jaer der Fransche Republiek, eene en onverdeelbaer.

Dit is de vrijheijd; maer isser oijt erger dwingelandije in dese Nederlanden ingevoert geweest? Waerom is onze revolutie begonst geweest ten jaere 1782? als wanneer men Joseph II van sijne rechten tot deze landen vervallen verklaert heeft, als omdat hij ons vrijheden, privilegien en constitutien krenkte en daer tegen ging, en nu dese wreede volken, die nog regt nog eijgendom ontzien, jae niet gekomen zijn als om deze provinsien van alles te spolieren en te beroven en de goede inwoonders in armoede te dompelen, laet men begaen, men derft niet een woord spreken. O ongelukkige tijden! en zoo moet men al dat oud is en tot ons voordeel en geluk gedient heeft, ons zien ontnemen.

Op 30 April hebben de nieuwe wethouderen voor de eerste mael op 't stadhuijs zitting genomen, dit is nu alreeds de 4de reijse sedert de maend Julij dat de fransche hier gekomen zijn, dat de weth verandert word.

Den 30 April 1795 om 11 uren voornoen onder het geluij der groote klokke en spel van den beijaerd, naemen de nieuwe

wethouderen voor de eerste mael zitting op 't stadhuijs. Dit is nu al de 4de reijse sedert de maend Julij laestleden, tijdstip van den inval der fransche binnen deze stad, dat de weth verandert word.

Deze vernieuwing was ingevolge seker besluijt der Volksrepresentanten gedagteekent te Brussel 1 Bloemmaend (20 April) onderteekent: Perèz en F. Lefebure de Nantes, bestaende in 15 artikels:

> Bij den eersten word besloten: dat de Municipaliteijt van Antwerpen zal bestaen uijt 18 Litmaeten daer onder begrepen den Maire; dat er bovendien eenen Nationaelen Agent en eenen Substituet zijn zal, welke ook provisionelijk zullen oefenen de bedieningen voorgaendelijk toegevoegt aen den schouteth en sijnen substituet.
> De Lidmaeten van de Municipaliteijt zijn de volgende Borgers, te weten:
>
> *Maire:*
>
> De Haan (Theodoor François De Haan, laestmael Borgm.).
>
> *Municipaele Officiers:*
>
> Wouters, fabricant (Jan Frans Wouters laestmael schouteth).
> Mattheij, Doctor.
> De Moor, advocaet (oude wethouder laestmael gedient hebbende, dezen is daer naer te Brussel van de Centrale geworden)(1).
> Van Roië, negociant (oude wethouder laestmael gedient hebbende).
> Max. E. Solvijns, negociant (oude weth. laestmael gedinet hebbende)(2).
> d'Olieslager zoon (oude wethouder laestmael gedient hebbende)(3).
>
> Le Paige, advocaet (Jon^{r} Antonius Le Paige wettelijken schepene deser stad).
>
> De Bosschaert-Proli, rentenier (Jon^{r} Paulus Joannes Jos. De Bosschaert).

(1) Is van de Centrale geworden.
(2) Dezen omdat hij banqueroutier was ingevolge een decreet afgestelt.
(3) Was minderjarig.

Michielsen, neg. (Balth.) } alle drij van de afgegaene weth.
Van Minnebeke negociant } alle drij van de afgegaene weth.
Verhoeven, negociant } alle drij van de afgegaene weth.

Blom, Bouwmeester (Joannes Blom, Directeur der Accademie der Bouwkunst perspectieve alhier).
Hermans, advocaet (Louis).
Kramp, advocaet (Melchior)[1].
Wouwermans, advocaet (Jon[r] Judocus Antonius).
N. De Wael, negociant (Jon[r] Norbert Louis De Wael).
Ergo omtrent St Jacobs[2].

(Ziet voorts de Placcaert).

De 36 Notabelen zijn:

Petrus Cooppal, koopman.
Joseph van den Nest, koopman.
J.F. Van Lancker, negociant.
J. Van den Berghe, negociant.
C.F. Janssens, cruijdenier.
Joannes Hubertus Bouhoulle, Officier Municipael laestmael.
Gerardus Jan De Beurts, idem.
Hendrik Van Blomberg, idem.
Jon[r] Nicolaus Werbrouck.
..... Blockx, Klapdorp.
J.C. Leemans, fabricant in sije en beenhouwer, Officier Municipael.
Joseph Georgerie, brandewijnstoker, Officier Municipael.
Petrus Borrekens, officiael op 't weijncomptoir.
..... Hasservoorts, fabricant in snuijff en tabac.
Laurent Veijdt, negociant.
P. Brunel, commissionaris.
Jacques Cuylits, cassier.
..... Posemiers, schrijver van Vrijdagsche Merkt.
..... De Weerdt, op 't Schelleken.
J.J. Van Nuffel, voormaels Officier Municipael.
Petrus Vervecken, geelgieter op 't Zand.

(1) Verliet de stad.
(2) Heeft daer naer in Julij zijn ontslag bekomen evenals eenige andere.

Jon^{r} Michel Dhenssens.
..... Van Goubergen, m^{r} schrijnwerker op 't Zand.
..... Kockx, m^{r} chirurgijn aen 't Bierhoofd.
Daniel F. Cuylits.
..... Hoylaerts, Doctor en accoucheur.
Frans Bellarminus Lievens, laestmael Officier Municipael.
Joseph Briers, voormaels Officier Municipael, coopman.
Denis Cornet, verver, en oud wijkm^{r} der 13^{e} wijk.
J.J.J. Parmentiers, Procureur en voormaels Officier Municipael.
..... De Smet, droguiste.
Jacs Bernardinus Hanegraef, Doctor.
Jan Le Grelle, Eijermerkt.

Maeij

2 Meij 1795 zijn Jon^{r} Norbertus De Farvacques Tresorier gnael deser stad, door de wethouderen met hunne notabele wedrom als tresorier, en Peeter Solvijns koopman voor sijnen adjoint of substituet tresorier gekozen.

Ook zijn Dh^{r} en Mr C.J.A. Borrekens greffier deser stad, en Dh^{r} en Mr Louis Torfs stadssecretaris, den eersten als secretaris-greffier en den tweeden als zijnen toegevoegden gekosen. Dit geschiede alle op de fransche maniere. Adieu privilegien en oude gebruijken. Jae men sag ook niet of die officie verkogt waren, men gaf se die men wilde. Ziet daer de Rechtveerdigheijd.

Den 4 Meij was alhier aengeplakt een besluijt van het Comité de Salut publiek te Parijs de dato 25 Germinal (14 April) waerbij besloten word dat den restant der contributie 1/4 in geld en 3/4 in assignaten moet betaelt worden.

> Ingevolge een arrêté van 't Comité de Salut publiek te Parijs de dato 25 Germinal, was besloten dat de Contributien imposées op 't Nederland en andere veroverde landen binnen den Rhijn,

> dewelke, volgens ander besluijt van 't gemeld Comité de 22 Pluviose half in assignaten en half in specie moesten betaelt worden, zullen voor een 1/4 in specie en den restant in assignaten betaelt worden. Deze landen hadden reeds in specie betaelt 32 à 33 Millioen, en daer wird hun nog 23 à 24 Millioen gevraegt, hetwelk onmooglijk is van te geven; want ziet eens wat menigte van schoone landen en vaste goederen alreeds tot het vinden van die sommen verkogt zijn, en dat tot zoo siegte prijzen.

Item ook eenen circulairen van den Agent Nationael der Omtreksbestiering van Brabant, aen de Municipaliteiten der gemeijntens onder het bewind derzelve Bestiering de dato 10 floreal (29 April) waerbij versogt word:

> Sonder uijtstel aen de weth der hoofdplaets over te geven de lijste der bevolkinge derzelve, om te konnen bepaelen het getal der leden die voortaen de wet en den generaelen raed van die gemeijnte opmaeken zullen.

Al wedrom nieuwigheden en zelden wat goeds.

Ten selven dage wird de Poortklok savonds 8 uren in plaets van 9 uren geluijt sonder eenige waerschouwinge en de militaire sloten de poort ook ten 8 uren, waerdoor er met 100e menschen buijten gesloten wirden.

7 Meij is 't Comité der logementen op de Clijn Staeten op 't stadhuijs geweest hebbende, naer de Meir overgegaen in het huijs van Mevrouw Douairière van Ertborn.

Den 8 Meij vrijdag smorgens om 6 uren wird volgens de gewoonte met de groote klokke de vrije jaermerkt ingeluijd. De kraemen stonden maer alleenlijk op de Handschoenmarkt en nu ook op de Lijnwaertmerkt ter oorsaeke de stads Borze nog altijd door de fransche gesloten gehouden bleeff om hun

canon, affuijten etc. te bewaeren, al of het Casteel daer geensints toe bekwaem en was.

Den zelven dag isser zeer veel volk met hun musiek binnen gekomen.

Den 9 Meij seijde men dat het Clooster van de L.V.B. door de Militaire ontruijmt zijn moest; sommige seijde dat er de Religieusen wederom in komen zouden; andere wilden dat het voor eenen entrepôt stont gebruijkt te worden; den tijd zalt uijtwijzen.

Den 11 Meij is alhier van stadswegen de volgende waerschouwing bekent gemaekt, dewelk ik hier in 't geheel voegen zal, om den nieuwen stiel, die men daer in vind te laeten zien, luijd als volgt:

> VRIJHEIJD
> GELIJKHEIJD
> LIEFDE TOT DE WET.
> WAERSCHOUWINGE.
> De Municipaliteijt der stad Antwerpen ondervindende dat in weerwil der Proclamatie en affixie van den brief der Opperbestiering van Brabant, de dato 9 Germinal (29 Meert laest) en de waerschouwinge van 11 ditto daer onderstaende, verscheijde eijgenaers van peerden binnen dese stad en haere kuijpe woonende, naerlaetig blijven de declaratie derzelve ter kleijne Rolle in te brengen, ofte maer op te geven een gedeelte van het getal der peerden welke zij bezitten: aenmerkende, dat dese handelwijze het merkteeken draegt van ongehoorzaemheijd aen de wetten; gehoort den Nationaelen Agent, besluijt: dat er aen de eigenaers van peerden, woonende binnen de stad en kuijpe van Antwerpen, toegestaen word eenen voorderen termijn van drij dagen, expireerende den 25 dezer loopende maend, tot het inbrengen hunner declaratie; besluijt voorders, dat alle de peirden, waervan op den gestelden tijd ter kleijne Rolle aen den Borger Lenaerts de ver-

klaeringe niet zal wesen gedaen, zonder eenige voordere formaliteijten opgeligt, en ten behoeve der Republiek zullen wezen geconfisqueert. Actum in Collegio 22 Floreal, derde jaer der Fransche Republiek eene en onverdeelbaer, tegenwoordig zijnde de Borgers De Haan, maire, Wouters, Mattheij, De Moor, Van Roie, Le Paige, Michielsens, Wouwermans, Ergo, Verhoeven, Dargonne, Nationaelen Agent, Pineda substituet en Louis Torfs substituet secretaris greffier.
(geteekent) De Haan, Maire
Js. Dargonne, Agent Nationael
Ter ord. L. Torfs, Secret.

Den 14 Meij 1795 wird er wegens de Municipaliteijt bekent gemaekt, dat, met toestemming van den generael der Divisie De Paux, men voortaen maer ten elf uren in plaets van tien uren savonds, zal moeten voorzien zijn van licht om gerust over de straeten deser stad te gaen.

Den 16 Meij. Ik heb op 9 deser geseijd dat er order was om 't Clooster der L.V.B. ledig te maeken; jae sedert heeft men alle gerief daer uijt zoo naer 't stadhuijs als naer de huijsen van degene aen dit roer zijn, zien draegen; maer nu ging het nog verder want heden en volgende dagen sag men de stukken van den hoogen Autaer die konstig en kostelijk uijt witten en swerten mermer gevrogt was, de marmore beelden voor het oxael gestaen hebbende, alsook het marmore wijwater vat, dat te midden der kerke gestaen had, den herpel van den predikstoel daer uijt voeren; zoo dat er waerschijnlijk niets meer der cieraeden van deze schoone kerk zal overgelaeten worden. Men segt dat se dit wijwater vat aen St Andrieskerk zouden gegeven hebben; voorwaer eene milde gift.

Daer waeren alreeds verscheijde tumultens geweest onder de troupen in 't Oosterhuijs binnen dese stad, ter oorsaeken dat

sij agterstel van kleeden en brood wilden hebben eer sij nog eenige dienst deden; sij weijgerden gister wedrom de wagt op te trekken. Men soude wel voor de gevolgen vrese krijgen, dat het eens gaen mogte als ten jaere 1576, in de Spaensche furie, dog wij hopen dat den Almogenden ons voor zulke rampen behoeden zal.

Sij willen kleeden en brood, en daer is geen laken nog graen. De terwe geld tegenwoordig al f 15,, de viertel en den rogge f 10,, segge 10 guldens, denkt hoe groot het brood is, jae een rogge van 3^{s} weegt nouwelijks 2 pond en het ossenvleesch 7^{s} het half 10^{s} het pd, en hoe het met de schaemele arme menschen gaet: Daeren boven geene pottagie en niets te winnen alles even duer, het smout 20^{s} den pot, de keersen f 4,,0 den steen of 8 pd, de boter 9 ½^{s} het pd; jae alles naadvenant, ongelukkig is het voor den geringen man, het waer te wenschen dat Godt het geliefde te beteren.

Den 18 Meij wirden de linde boomen op deser stadsvesten geteekent wegens het militair, welke sanderdags begonsten afgekapt te worden, om voor brandhoud voor hun te dienen; het waeren zeer dikke boomen die de wandeling op de vesten seer aengenaem maekten, en daer menige schoone planken hadden konnen uijtgesaegt worden; dat veel geld aen de stad had konnen geven moest nu zoo onnuttig verbrand worden. Maer sij willen geene boomen over laeten blijven.

Daer waeren ook ten selven dage van stadswegen in de huijsen van degene dewelke als op 24 April laestleden gemeld, voor graenen te leveren getaxeert waren geweest en dit nog niet voldaen hadden, vier soldaeten geleijd, die sij dagelijks betaelen en den kost geven moesten, zoo lang tot dat zij die quoten voldeden. Dat is de vrijheijd.

Den 20 Meij 1795 was er aengeplakt:

> P^mo^ een besluijt wegens de Representanten van 't fransch volk te Brussel de dato 24 Floreal 3de jaer etc. (13 Meij) waerbij alle de metaele munten welbdanig die zijn, buijten cours gestelt worden in de veroverde landen van dezen kant van de Maeze; dat sij voorders niet zijn als koophandels voorwerpen. Dat de assignaten de eenige munte herkent door de fransche Republiek zijn. Dat de staets en oorlogs magten met iever en werksaemheijd waeken zullen ten eijnde dat de assignaten behouden 't eerbied en 't crediet 't welk hun verzekert word door de goedwaering van 't frans volk. Dat dit besluijt niet benaedeelt van 't gene van 't comité van openbaer welvaeren, uijtgecondigt 6 floreal, 't welk brengt tot een vierde de betaeling in geld, nopende de contributie opgestelt op 't Belgenland etc. Dat alle vonnissen uijtgesproken en alle procedueren begonnen over 't feijt van koopinge van geld vernietigt zijn; dat alle degene uijt dien hoofde aengehouden zijn, zonder uijtstel zullen herstelt worden in vrijheijd etc.

Bij de 2de werd van stadswegen bekent gemaekt den brief van den Commandant der plaetse Francastel de dato 27 floreal (16 Meij) aen de Municipaliteijt geschreven en waerbij bevolen word:

> Art. 1. - Aen alle de Borgers en Borgeresse van binnen de 24 uren na de tegenwoordige uijtcondinge te draegen de drijcoleurige cocarde der natie op straffe van aengehouden en gestraft te worden ingevolge de weth die alle Borgers van beijde geslagten voorschrijft te draegen de drij coleurige cocarde.
> Art. II. - Een iegelijk, den welken bekent zal wezen van valsche nieuwmaeren te hebben doen verspreijden, ofte van redenen te hebben gevoert strekkende tot versmaedinge der fransche Natie, die zal insgelijks aengehouden en gestraft worden als belhaemer en stoorder van de gemeijne ruste.

Men sag dan veele inwoonders en buijtenvolk vast nemen omdat sij van dit teeken onvoorzien waeren, en naer de wagt en commandant leijden, sommige maekten het met geld af.

21 Meij was er van stadswegen bekent gemaekt dat de

Municipaliteijt deser stad in 9 bureaux verdeijlt was. (Ziet de placcaert de dato 2 Prairial etc.).

Den 24 en 25 Meij Sinxen dagen, kwam er wedrom seer veel corpsvolk uijt Holland binnen, dewelke telkens bij de Borgers voor eenen nagt gelogeert wirden en dan langs 't Vlaemsch hoofd naer Gend vertrokken, en dit had nu al verscheijde dagen geduert. De Borgers waeren nooijt meer vrij van logementen, en daer niemand iets voor trekt of eenigen vrijdom geniet en sommige geven dit volk uijt medelijden den kost want sij krijgen te veel om te sterven en te weijnig om te leven, dog geringe Borgers konnen dat niet doen, aengesien dese den kost qualijk voor hun eijgen krijgen konnen, daer alles zoo schrikkig duer is namentlijk brood en vleesch, als ik hierboven nog geseijd heb, en hetwelk van dag tot dag nog erger word.

Den 25 Meij wird alhier van stadswegen bekent gemaekt:

> dat de Municipaliteijt van Antwerpen wegens de Opperbestiering van Brabant belast was een getal van hondert negentig pionniers naer de stad Nieuport te zenden, waerin het aendeel deser stad vijftig mannen is, waerschouwende daerbij alle degene die genegen zijn om als pionnier te werken onder de dagloon van vier Livres Tournois en de militaire rations van vleesch en brood, van hunnen naem en woonplaets aen den Derden Bureau of Comité van Requisitie binnen de twee dagen naer dato deser te komen opgeven. Waerschouwende daer bij, dat bij gebreke van gewillige pionniers, den middel van Requisitie op den voet voorschreven door de voorn. Bestieringe, zal gebruijkt worden.

Dit is de liberteijt lieve Borgers; als men voor 4 livres, dat is volgens hedendaegsche cours van die papieren munt 2^{strs} en daerbij slegt brood en vleesch en nog maer seer weijnig, naer Nieuport in Vlaenderen om die stad te versterken, niet vrijwillig gaen wilt, dat men er dan van stadswegen zal toe gedwongen worden. Dit zijn alle uijtwerksels van de fran-

sche vrijheijd, gelijkheijd en broederlijkheijd, daer onze tegenwoordige wethouderen zig in alle hunne actens, brieven en placcaerten van bedienen.

Den 26 Meij 1795 vertrok van hier den gezand der vrije keijserlijke stad Hamburg, eene der Hanse steden van het Duijts rijk, daer Lubeck de hoofdstad van is. Desen was onlangs hier gekomen om het huijs der Teutonische Hansa, segge het Oostershuijs binnen dese stad, te besigtigen tot hermaeking van dit groot gebouw, het welk door dese vereeniging der steden in de 16^{e} eeuw gebouwt is en waervan den eersten steen op 5 Meij 1564 geleijd wird. (Ziet wat ik er op 22 Augusti 1794 hiervorens van gezeijd heb).

Snagts tusschen 27 en 28 Meij brandde 't in 't clooster der Carthuijsers, door de gewoonelijke onvoorsigtigheijd der Fransche daerin liggende; de klok van St Joris stormde en riep het volk tot hulp, die genoegsaem bij geloopen kwamen en het welhaest geblust kregen, zoo dat de schaede van geen gevolg was. Sanderdags riep den Opper-Commandant De Paux den gardier der Capucien bij sig en vraegde waerom sij daer niet tot hulp gekomen waren, deze antwoorde dat sij sulks niet geweten hadden; den Commandant sijde dat het was omdat ser hun niet aen gelegen lieten omdat het van de Republiek was etc.

Den 30 Meij kwam 'er wedrom zeer veel crijgsvolk binnen maer nu uijt Vlaenderen en trokken naer Breda, dog bleven hier eenen dag stil, wordende bij de Borgers gelogeert. Daglijks word hier bij de Borgers volk geleijd bij beurte in de wijken.

31 Meij andermael en vertrokken dan sanderdags voorder,

dan naer Holland dog meesttijds naer Vlaenderen, niemand kent er sig regt aen. Dagelijks zag men Fransche troupen uijt Holland binnen komen, die bij de Borgers dan altijd te vernagten geleijd wirden en sanderdags naer Vlaenderen vertrokken. Daer wird ook nog geduerig geschut en andere crijgsbehoeftens weggevoert te schepe.

Denkt eens hoe de Borgers tegenwoordig met die volkeren belast zijn; sij komen dikwils sonder eten, en men moet het hun geven en dat in eenen tijd dat alles zoo raer en duer is, het brood zoo schandig klijn; den rog geld al f 15 en selfs meerder de veertel, de tarwe fr 20. - jae op sommige plaetsen meerder; en alles na advenant, noijt is sulks hier gehoort. Daer is in de kempen rogge verkogt tot f. 23. - en selfs wel tot f 30. - de veertel.

Juni

Bij waerschouwinge van stadswegen de dato 21 Praireal segge *9 Junij* wird bekent gemaekt:

> dat alle degene genegen waren tot het aennemen van het leveren van de 8.500 paer schoen, sig 10 dagen naer de verkondiging hun konden schriftelijk aengeven op den 3^{en} Bureau op 't stadhuijs alhier.

Gemelde 8.500 paeren was de quote deser stad in de 300.000 paeren waerin deze landen geslaegen zijn door de fransche Representanten. Dog niemand heeft sig voor dese aenneming komen aenbieden; jae niemand wilt voor niet werken, en 't en is de fransche mode, nog die van de stad ook niet, van te betaelen.

Den nagt *tusschen 11 en 12 Junij 1795* was er aen St Joriskerk gebroken en veel lood gestolen; de gelazen venster was opengebroken, ontrent de nieuwe kerkmeesterskamer over

de toren deur, dog zijn er niet ingekomen door den koster verjaegt zijnde.

Men hoort hier tegenwoordig alle nagten van huijsbraeken en dieftens, sonder dat er van de overheijd naer de dieven ondersoek gedaen word, zij zijn nogtans genoegsaem bekent; jae worden op de straet gewezen en zelfs nageroepen. Zoo is de policie alhier in voegen; jae worden er bij geval gevangen, men laet se welhaest los loopen alof men se in hunne ondernemingen niet stooren wilde. Zoo gaet het tegenwoordig niet alleen binnen dese stad maer ook in vele andere steden en op de dorpen, men soude wel mogen seggen dat niemand vrij is als de boosdoeners; want de goede inwoonders zijn met reden ongerust en met vreese in hunne huijsen, etc.

Daer was ook al wedrom volk ingekomen hetwelk de dagelijksche gewoonte is.

Den 13 Junij was er wedrom seer veel volk uijt Holland binnen gekomen, dese wirden gedeeltelijk volgens gewoonte bij de Borgers en gedeeltelijk in de verlatene huijsen geleijd, waertegen sij sig dapper stelden, niet willende als met de grootste moeijte daer in gaen, sij stonden selfs tegen den Generael Commandant der stad op; sij sijn liever bij de Borgers, om dan den kost te hebben.

Sondag 14 Junij smiddags hoorde men van stadswegen met de trompetten uijtkondigen dat de sterke stad Luxemburg sig bij capitulatie aen de fransche had overgegeven 7 deser, hetwelk met het geluij van alle de klokken deser stad en het geschiet van canon zoo van 't Casteel als van de stad den gantschen namiddag tot savonds 10 uren geviert wird. Het garnisoen bestaende in ontrent 12.000 man trok met alle teekens van eer uijt, de wapens afleggende en vertrok naer Duijtsland.

Den 22 Junij zijn er seven nieuwe schepenen of anders genaemt Officiers Municipael bij de andere aengestelt, of in de plaetse van die hunne ontslaeginge bekomen hadden; te weten:

M[r] Joannes Jos. Van Dun, welpeijsende schepene deser stad, in de oude weth.
Jon[r] Michel D'Henssens, die onder de Notabele was (ziet 30 April hier voore).
Petrus Coopal, die onder de Notabele gekosen was (ziet 30 April hier voore).
J.H. Van den Berghe, idem (ziet 30 April hier voore).
..... Casteels, droguist op 't Zand.
Hendrik van Driesch, wijkmeester der 2de wijk.
..... van Lansenbergh.

Den 27 Junij 1795 kregen de schepenen elk twee soldaeten in hunne huijsen wegens den Commandant omdat de plaetsen voor de Militairen niet gereed en waren. Het doortrekken van troupen komende uijt de Hollandsche provintien gaet nog altijd voord, dese door de stad passeerende worden elke reijse bij de Borgers voor 1 of 2 nagten gelogeert, en dat met twee man, hetwelk groote opspraek genoeg onder de gemeijnte brengt, dog 't en baet ons niet.

Julij

1 Julij wirden de gevangenen uijt het huijs van Jon[r] Hendrik Maetus over St Joriskerk, naer 't Steen gebrogt en dit huijs ontlast.

Ingevolge een Decreet van de Volksrepresentanten de dato..... en onlangs alhier gepubliceert mogten er geene minderjarige nog banqueroutiers etc. in de weth zijn.

Den 7 Julij is er order gekomen op de comptoiren, als accijnsen in en uijtgaende rechten, 20ste penningen, etc.:

> van Livres niet meer te aenveerden als tegen 2 oorden pr Livre zoo als den Representant te Brussel die gestelt had, bij een arrêté door hun onlangs uijtgegeven.

Ziet hier wat regtveerdigheijd, zegge Fransche regtveerdigheijd, want sij nemen de Livres niet als tegen 2 oorden aen, en betaelen onse ongelukke inwoonders wiens goeden sij in requisitie genomen hebben daer tegens 10 stuijvers, siet eens wat schrikkelijke verliesen, men moet dese munt tegen den Pary aenveerden en men kan se maer tegens 2 oorden uijtgeven, dus verliest men als men se volgens dien gestelden cours kan uijtgeven: 9 ½s, op elken Livre; dog den cours op de Borze was weer 2 ½ duijten.

Den 8 Julij namiddag was er groote beweging onder het krijgsvolk, sij seijden opentlijk dat se voor geen papiere munt dienen wilden. De Canoniers op 't Casteel hadden sulks begonst, desen zijn wel meer als 200, zoo langs de poort van van secours als door de stadspoorten weggeloopen; andere bleven ondertusschen langs de straeten deser stad loopen sig sat gesopen hebbende, hunne oversten aenrandende, de epauletten afrukkende. Seffens wirden de stadspoorten gesloten, en eenige ruijters reden seffens hun nae en het garnisoen quam in de wapens op de Meir daer den Commandant hun goede beloftens voorleesde. Alles is Godtlof voorder wel vergaen; eenige van de oproerden zijn er vast genomen. Dese tumultens bragten groote vreese onder de goede inwoonders, die met reden voor droeve gevolgen vreesden.

Het gemeijn gaf de soldaeten gelijk dat se moesten geld vraegen, want dat se voor niets dienen. Sij trekken ontrent 10s per dag, en de Representanten hebben de Livres selfs op 6 deniers frans, dit is een oord van ons geld gestelt, dus dat

eenen soldaet een oord voor pré geniet. De stad moet nu tabac, snuijf en zeep aen het garnisoen leveren, siet eens wat bekostingen.

Dit was aen de troupen toegeseijd door den Commandant om se te bevredigen, ten opsigte van het papiere geld.

Den 9 Juli jheeft S.P. Dargonne, Agent Nationael van den Volksrepresentant te Brussel de plakkaet de dato..... alhier, alleeniglijk sonder iemand anders van de weth bij, gepubliceert, alsoo hem niemand assisteeren wilde. Bij deze placcaet word den cours vastgestelt op 2 oorden.

12 Julij is groote questie geweest op 't Comité der logementen op de Meir alhier tusschen de wijkmeesters en den Commandant. Den Commandant wilde de krijgsvolkeren bij de Borgers niet voor 1 of 2 dagen als het nu al lang gepleegt was, maer voor 10 dagen, het welk de wijkmeesters niet doen wilden, seggende dat de Borgers genoegsaem belast waren. Sij wirden bedregen van naer de stad Calais gevoert te worden; sij vroegen hun ontslaeging van sulke haetelijke bediening, hetwelk sij niet en kregen.

> Ondertusschen sanderdags wirden wegens de Municipaliteijt alle inwoonders gewaerschouwt dat Nicolas Werbrouck en Jacques Cuylits van hun twegen gelast zijn met het teekenen der logement billietten. Dat ieder vervolgens geordonneert wird aen eenieder van hunnen signatuur te respecteren.

Den tweeden van dese twee heeft sig wel haest geexcuseert; maer Werbrouck teekende de billietten, voor degenen die geleijd wirden bij die reeds uijt Holland gelogeert waren, dit baerde groot misnoegen dog 't en holp ons niet.

Men sag nog dagelijks groote menigte volk soo te voet als te peerd hier door trekken, met canon, wapens etc., naer de kanten van Bretagne, daer de Engelsche en de Fransche uijtwijkelingen eene landinge gedaen hebben.

Daer was wederom eenen anderen Commandant voor deze stad aengestelt te weten, sekeren generael Moorgam genaemt, die in 't Bisdom logeert. Desen heeft aen dese stad sekere quantiteijt wijn, lijnwaet etc. gevraegt.

Men sag ondertusschen de crijgsvolkeren bij de Borgers dagelijks billeteren; jae bij de edele en kooplieden wirden er bij sommige 3 en 5 jae selfs 8 geleijd, bovens degene er gelogeert waren, en dat voor 5 dagen.

Den 13 Julij 1795 ten half 9 uren smorgens wirden op den stadhuijse alhier voor Commissarissen van d'administratie van Brabant ter interventie van den Rentmeester der nationaele domeijnen met de brandende keirsse op sekere konditien verhuert de volgende huijsen van absente inwoonders als:

1. een schoon en groot huijs gelegen in d'Arembergstraet toebehoorende aen Major van de Werve;
2. een d^{o} op St Jacobsmerkt van den Baron van Kesselt;
3. een d^{o} aen den 3 hoek van den grave J.B. De Baillet.
4. een d^{o} in de Gasthuijsstraet van Jon^{r} Gasp. Ullens;
5. een d^{o} in de Lange Nieuwstraet van Jon^{r} Knijff oud Secretaris;
6. een d^{o} ibidem van den Majoor Lecandele;
7. een d^{o} in 't Kipdorp van Jon^{r} Grigis;
8. een d^{o} ibidem van Mevrouw Wwe Stier;
9. een d^{o} op St Jacobsmerkt van Jon^{r} J.B. Cogels, banquier;
10. een d^{o} ibidem van Jon^{r} J.F. Vinck heer van Wuestwezel;
11. een d^{o} in de Venusstraet van Jon^{r} Osij de Wichem;
12. een d^{o} ibidem van Jon^{r} Georg. Jos. Xav. Bosschaert, jongman.

En dit gelijkvormiglijk aen het arrêté van d'Administratie

van het arrondissement van Brabant van 2 Messidor etc. (ziet de placcaert).

Schrijver voegt volgende nota bij:

> Donderdag 17 9ber - 12 ½ uur namiddag.
> Hier nevens, Mijnheer, het volle extract uijt het register en blijve met achting: get.: Fv.
> '1795 13 Julius D. Philippus Gavaux mortensis; aet: 76 ann. quondam in servitio imperatoris prefectus castri Antverpiensis, hora 10, 10a mane et 15 sepultus in cemeterio nostro'.
> (ondert.) G.J.B. Van Bomberghen, Pleb.

Den 21 Julij 1795 na middag wirden in de abdijen en cloosters binnen dese stad brieven rondgedraegen, waer bij hun onder andere bekent gemaekt wird, dat, ingevolge een arrêté van den Volksrepresentant te Brussel Lefebvre, de Nantes:

> Van te rekenen van 26 Messidor (14 deser) de heiligt der pottagie van alle slagt, en der vrugten voortskomende van de hoven, boomgaerden en andere exploitaties der abdijen en religieuse gemeijntens der veroverde landen, zijn en ter dispositie van de fransche Republiek blijven zullen. De Religieusen moesten dese vrugten naer de Militaire hospitaelen draegen.

Zij hadden al te lang gerust geweest, verscheijde cloosters hadden voor hun eijgen gebruik geene pottagie genoeg, moesten er selfs koopen.

Daer waren ten zelven dage van stadswege ook brieven aen verscheide rijke ingesetenen gesonden, waerbij sij geordonneert wirden:

> Van seker quantiteijt leijnwaet, als slaeplaekens, flawijnen, ammelakens, servetten, etc. wijn etc., aen den generael Morgam nieuwelings tot Commandant alhier aengestelt, logerende in 't Bisdom, te leveren, op pene van executie.

Dit was de 2de vermaeninge welke ten dien eijnde, aen degene daeraen nog niets voldaen hadden, gedaen wird. Ver-

scheijde dirven de gevolgen niet afwagten en voldeden dese requisitie. De brieven waeren de eerste rijs geteekent door de Officiers Municipael J.F. Wouters en J.H. Mattheij, en nu door den Dansmeester Dargonne, die even als Doctor Mattheij bij onse rijke altijd veel geld gewonnen heeft, en nu hun het meest plaegt.

Den 22 Julij is er door de Notabele wegens de Fransche alhier aengestelt, eene nieuwen last geconsenteert, als:

Eenen schelling op elke tonne goed bier veraccijnst, maer nog aen den haek hangende, dat is: niet afgelevert zijnde.

Twee guldens op eene aem wijn.

1/3 verhooging op den 20ste penning voor degene van f 10. - tot f 40. - geven, en die daerboven betaelen met eene helligt verhooging.

Dit was, alsoo er door de fransche wedrom eene groote quantiteijt matrassen aen deze stad gevraegt waren, niemand der inwoonders was nog gesint van mattrassen te geven, het welk al menigmael had plaets gehad, daer om was er geresolveert, uijt dese last matrassen te laeten maken.

Denkt eens, sij souden ons al onse matrassen wel doen geven, en dan nog seer dikwijls crijgsvolk doen logeeren en de lasten betaelen als 20ste penningen etc., dat is de vrijheijd.

Ten zelven dage 22 Julij, zijn er tot secretaris-greffier gekosen Mr Const. Nicol. N.S. Nanteuil, advocaet in de plaetse en mits onpasselijkheijd van Louis Torfs den stadssecretaris en tot subt secretaris-greffier P. De Moor, ook advocaet in plaets van Mr C.J. Borrekens, greffier deser stad.

Den 25 Julij savonds om 7 ½ uren is den Eerwsten Heere Augustinus Pooters Abt van St Michiels binnen dese stad,

wedrom in zijne abdije gearriveert, na eene afwesentheijd van een jaer, immers ik heb sijn vertrek (29 Julij 1794 vertrokken sijnde) hier vore aengeteekent, hij wird met grooten blijdschap onthaelt.

Den 26 Julij zijn er wedrom trouppe ingekomen, hetwelk maer om zoo te seggen daglijks geschied. Dese waren de Belges, omdat deselve uijt gevlugte Nederlanders bestonden, aldus genaemt, sij waren onlangs soo uijt dese stad als lande naer Vrankrijk vertrokken en hadden daer order gekregen van sig wedrom naer de Nederlanden te begeven.

Sanderdags 27 Julij wirden dese troupen op de Meir versaemelt zijnde, afgedankt, dog het schijnt alof sij in andere fransche regimenten zouden ingesteken worden.

Den 28 Julij smorgens vroeg brandde er een schip gelaeden met hoeij liggende aen de hoeijkaai, den brand duerde tot na middag als wanneer het gesonken is en dus den brand gestut.

Ondertusschen hoorde men hier alle nagten van huijsbraeken en dieftens. De planken en voorder houtwerk van de stallingen op de straeten voor het peerdevolk gemaekt waren reeds ten allen kanten gestolen, maer nu begon het erger te gaen, alle nagten wird er wel in 4, 5 en meerder huijsen tegelijk gebroken, het welk zedert dat galg, rad en schavot, verbrand zijn, scheijnt toegelaeten te zijn; want al ist dat de dieven worden gevangen en aengebrogt, daer word geene straffe overgedaen, men laet se na eene korte gevangenisse wedrom los, en zoo worden sij nog gesterkt. Daer loopen snagts sterke bendens, daer veele welbekende onder sijn, sij worden publiek genoemt, sij huijsen uijt; en dit heeft niet alleen plaets binnen dese stad, maer ook buijten deselve, als het onlangs gebleken is, buijten de Slijkpoort, alwaer het zoo

genaemt Laegpaling huijs gants is uijt gestolen, de inwoonders handen en voeten vast gebonden hebbende, en hen aldus laetende liggen. Sij stelen daer en boven het lood en ijser van de huijsen, hetwelk sij bij hunne aenhouders verkoopen, en waervan er ook al genaemt worden. Alle dese quaet doenders zijn in hun ondernemingen gesterkt, omdat er door de overheijd geene beletselen aengestelt worden.

Diergelijke dieftens vinden om soo te seggen in alle de steden deser landen, op de zelve wijse een ongestraft begaen.

Dit alles brogt en niet zonder redens, groote ongerustheijd onder de goede inwoonders. Verscheide gebuertens hadden onder elkander geresolveert van alle nagten bij beurte te waeken om aldus elkanders huijsen en goederen van die onheijlen te beveijligen. Op de menigvuldige klagten heeft den Commandant deser stad snagts nu ook militaire patrouillen geordonneert, en men ziet er wedrom verscheijde van de klik vastgrijpen en gevangen zetten.

Den 29 Julij is alhier een arrêté van den Volksrepresentant te Brussel de dato 4 Thermidor (22 deser) op 't stadhuijs afgecondigt, waerbij:

> de processen buijten den omtrek der kerken provisionelijk verboden worden.

Dat is de vrijheijd van religie voorstaen.

Dagelijks zag men nog al canon en ander crijgstuigen uijt Holland aenbrengen en aen de werve te schepe doen en naer Vrankrijk voeren.

Den 31 Julij 1795 zijnde Vrijdag zijn de graenen op de merkten wedrom merkelijk verdiert: den rogge alleen is van 9 gls gelijk hij de laetste merkt verkogt was, tot f 14. - jae 16 gls geklommen; denkt eens hoe het brood is en hoe den

armen mensch leeft. De bedelderije is hier ongelooflijk, met menigte ziet men er van huijs tot huijs loopen, veele luijksche en van vremde gewesten. Met een woord dat is de Fransche Liberté; armoede en verdriet.

De troupen hadden onlangs eene verhooging van solde boven hun papieren pré bekomen, te weten van 2 sols de France dags; zoo dat se nu 1 en 1/8 stuijver van ons geld trekken; hetwelk nogtans genoeg is voor van armoede te vergaen; maer wat doen se, sij verkoopen al wat se konnen als brandhout met heele wagens voor geld en soo doen se met meer andere dingen, waerop de overheijd zoo nauwkeurig niet en ziet, jae 't en gaet hun tog niet aen. Daerenboven hebben sij bij veele borgers den kost en drank, aldus blijven sij het al in gang houden.

Augusti

Den 1 Augusti waren er door den Generael of Commandant sterke patrouilles, zoo van voet als peerdevolk, geordonneert, om snagts te ronden tot veijligheijd der stad; hetwelk maer al te noodig was, want daer ging geenen nagt voorbij of men hoorde van huijsbrake. Daer waren gister en heden door de Militaire wedrom verscheijde verdagte persoonen buijten dese stad aengehouden en alhier in gevangenis geset.

Onze inwoonders wachten alle nagten, elk in sijn gebuerte en dat bij beurte, om malkander te beveijligen; sij deden alle uren teeken aen elkander 't zij met eene belle of andersints en ook tot waerschouwing als er iets voorviel.

Desen avond waeren de wijkmeesters bij den Generael ontboden die hem hunne wijken dede kenbaer maeken; dog men wist er de reden niet van.

Den 2 Augusti smorgens om 8 uren, vielen de soldaeten onverwagt in de Borgershuijsen en dat in alle quartieren deser stad, hetwelk groote ongerustheijd en vreese onder de goede inwoonders bragt, en deden daer een scherp ondersoek naer de schietgeweren, degens en sabels, etc., en die sij gevallijk vonden namen sij mede.

In den morgent wird dit ondersoek ook seffens opgehouden, sonder dat men er de oorsaek van weet; diergelijk ondersoek had ook plaets op de dorpen ontrent de stad gelegen.

Daerenboven wird na middag van stadswegen afgecondigt het afschrift eener proclamatie van den gnael Morgan, en luijd als volgt:

> Bij dese wordt gesegt dat de Borgers hun ten volle betrouwen moeten op de zorgvuldigheid en waekzaemheid van den Generael; dat hij gevolglijk verbied allen slag van kenteekens van versaemelingen bij den nagt, het zij met bellekens, het zij met fluijten. Dat degene dese bevelen overtreden op staenden voet aengehouden sullen worden, gestraft, en de huijsen waeruijt die kenteekens zullen gegeven worden, zullen aenstaens aen eene Militaire executie worden onderworpen.

Waeruijt men siet dat men sijne eijge huijsen niet meer bewaeren mag, maer dat men de roovers maer den meester moet laeten spelen, nog als gesterkt wordende; want verre van dat het breken aen de huijsen ophoud, hoort men er nog alle nagten af; niet tegenstaende de bovengemelde patrouilles.

Den 5 Augusti 1795 is de borse wederom geopent, en wird sanderdags smiddags van 12 tot 4 ure door de kooplieden volgens oude gewoonte wederom gebruikt. Dese plaetse hadde sedert..... (sic) gesloten geweest, en het canon was er van scheep gedaen en weggevoert naer Vrankrijk.

Den 8 Augusti was de placcaert van de assignaten aengeplakt, dat is van de renten niet af te leggen.

Daer waeren ondertusschen wedrom vier nieuwe schepenen of anders genaemt officiers municipael, in de plaetse van eenige die hunne ontslaging bekomen hadden, aengestelt, als:

3. Jon[r] Antonius Herry, Wijkmeester der ..... wijk.
2. Jon[r] Ferdinand Du Bois.
4. Jan Legrelle.
1. Jon[r] ..... Carpentier.
(volgden niet).

Snagts tusschen 10 en 11 Augusti hoorde men schieten met fusieken, vuerpijlen, fortvuer (?) en 't was op de groote merkt; dog men wist niet waervan, vele inwoonders verschrikten zig, dagten eenen oploop. In den dag vernam men dat het eene vieringe was over de verjaering dat de koninglijke waerdigheid in Vrankrijk te niet gedaen is.

Dagelijks kwamen er van onze afwesige edele en andere inwoonders wederom.

14 Augusti ontfangde de Municipaliteit deser stad wegens den generael Morgan den volgenden brief in 't frans:

> Den generael van Brigade Morgan,
> Commandant van West-Brabant.
> Aen de Municipaliteit van Antwerpen,
> Een decreet van de Nationaele Conventie beveelt Borgers, dat het onsterfelijk tijdstip van den 10 Augusti (ouden stiel) moet geviert worden in alle plaetsen daer de Fransche Republiek kinderen ofte besittingen heeft.
>
> Dit voor altijd roemrijk tijdstip wanneer de Vrijheid en Gelijkheijd sig vestigden op de verbrijzelingen van den Troon, is gegroeft in 't hert van alle de Franschen, en de Nederlanders zelfs zijn hunne vrijmaeking verschuldigt geworden aen dien onvergangkelijken dag, en zullen er nog vele grootere voordeelen aen verschuldigt worden. Ik twijffel dan geensints of Gij zult U met spoed en iever aen mij vervoegen, om er het jaergetij van

te vieren op eene alderluijsterijkste wijze, en weerdig van een volk, hetgeen door de Vrijheid en de Overwinning de verlossers der wereld gemaekt is.

Ingevolge de orders die mij van den representant van 't volk Richard zijn toegesonden, voorkome ik U, dat ik den dag om die feest te vieren vastgestelt hebbe op Decadi 30 der loopende maend (17 Augusti). Gij zult gevolgentlijk met den Adjudant Generael Margaron beraemen over de maniere en plaetse van deze plegtigheid.
Ik verwagte van uwen iever de poogingen die weerdig zijn van eene zoo roemweerdige en heerlijke omstandigheijd.
(was geteekent) Morgan.

Ingevolge wird sanderdags *15 Augusti* bij waerschouwing van stadswegen aen eenieder bevolen op Maendag toekomende den 17 Augusti savonds den voorgevel van sijn huijs te verligten, te beginnen te 8 uren met het luijden der groote klok en te eijndigen met het ophouden derzelve. Daerenboven dat men alle klokken deser stad zal luijden onder het spelen van de beijaerden, te weten des morgens van 8 tot 9 en van 11 tot 1 en savonds van 8 tot 10 uren etc.

16 Augusti arriveerde den Baron van Schilde. De huijsen van anderen wirden in staet gestelt, dewelke in seer slegte gesteltenis waeren door de militaire die er ingelegen hadden, naementlijk degene van de Graven D'Oultremont op de Peerdemerkt en Venusstraet, van den Vicomte Schotte aen den overkant van den Meer.

Den 17 Augusti wird er ondertusschen van stadswegen met trompet uijtgecondigt dat degene met eenig crijgsvolk gelogeert waren, dezelve nog voor 5 dagen houden moesten.

Tenzelven dage is het bovengemelde tijdstip van 10 Augusti 1792 alhier geviert geworden, een tijdstip op het welke sij den koninglijken troon vernietigt, en hunne zoogenaemde

Republiek opgeregt hebben. De Representanten van het Frans volk J.L. Lefebvre (de Nantes) en D.V. Ramel waren snagts binnen dese stad gearriveert, en logeerden in den Beer op de Meer. Dese feest wird daer en boven nog vergroot met de opening der Schelde.

Den 17 Augusti den naermiddag om 4 uren zijn de gemelde twee Representanten geklommen in een schip vaerende van aen Laureijsfort tot voor de werf, alwaer sij de Municipaliteijt met hunne 3 kleurige sluijers onthaelden aen boord, immers drij van dese als Matheij, President, J.P. Dargonne, agent nationael en C. Pineda subst. ag. nation., drij die met de fransche seer wel overeenkomen. Eene der Representanten dede eene aenspraek over die omstandigheid, waernaer gemelde representanten het volgende besluijt vercondigt hebben:

VRIJHEID
BROEDERLIJKHEID
GELIJKHEID
Antwerpen 30 Thermidor, derde jaer der Fransche Republiek eene en onverdeelbaer.
De Representanten van het volk, bij de legers van het Noorden en van Sambre en Meuse in de Nederlanden.
Overwegende dat het tijd is, dat de landstreken, op welke de Republiek hare wapens gebrogt heeft, genieten de vrugt van haere overwinningen, en van weldadige poogingen van de verdedigers der vrijheid;
Overwegende, dat Frankrijk altijd hegt aen hare Zegepraelen de vrijmaeking van den ackerbouw, den voorspoed van den koophandel en de voordeelen, welke het volk er van genieten moet.
Besluijten het volgende:
Art. I. - Alle schepen van alle slag, voorheen Belgische en Antwerpsche, zullen Nationaele vlag voeren.
Art. II. - De vrijheijd van hunne scheepvaert op de Schelde is uijtgeroepen, zij is gestelt onder de waerborg van de Republiek.
Art. III. - De reglementen die het Nationael belang en het welzijn van den koophandel vergen voor de haeve van Antwerpen,

zullen onophoudelijk gepubliceert worden. De algemeijne en besondere wetten op de scheepvaert, policie, en den ontfang van de Nationaele Rechten, zullen er bij provisie geexecuteert worden volgens hunnen inhoud.

(waren geteekent) D.V. Ramel.
J.L. Lefebvre de Nantes.

Seffens hoorde men het grofgeschut op de vesten en wallen, op den waterkant, alsook op 't Casteel losbranden, en die dese feeste ter herten gong, riepen Vivat de Republiek, Vivat de Vrijheid der Zeeën. De Representanten gaven dan het bovengemeld besluijt aen de Municipaliteijt over, waerop Jan Hendrik Matheij President van gemelde Municipaliteijt eene redevoeringe uijtgesproken heeft.

De Representanten met de Municipaele Officieren hebben sig alvolgens op het stadhuijs begeven en hebben de feesten bijgewoond etc. Het is er genoeg van geseijd van al die verleijerije en verblinding van onkundige menschen die er geloof aen geven: maer andere wijser zijnde spotten met al de voordeelen, die de fransche ons seggen te brengen.

De Reuskenswagen was ondertusschen op de Meir geplaetst alwaer de muziekanten verscheijde stukken speelden; daer was op die plaets een vuerwerk gereed gestelt, maer konden savonds niet aengestoken worden ter oorsaeke van den regen, is tot sanderdags verschoven.

Het garnisoen kwam binnen de borze, die verligt was, afdrinken de tonnen bier, bij de brouwers in requisitie genomen, en vaten wijn daer gelegt, alles onder herhaelde geschut en geluij.

Den 18 Augusti 1795 smorgens om 7 uren begon het geronk van 't canon de binnenkoomst van een 2 mast schip

uijt zee, aen te kondigen, welk van het canon op de werf staende beantwoord wird, en savonds om 9 uren wird het gemeld vuerwerk afgestoken. Men mag seggen dat men geene vreugden sag bedrijven, dat er van onse goede ingesetenen niet meerder gedaen wird als dat er bevolen was, met een woord daer wird van al die zoogenaemde weldaeden geen werk gemaakt, men kent de vrij en gelukkigmaekers maer al te wel.

30 en 31 Augusti trok er volk van 't garnisoen deser stad uijt naer de dorpen van Wijneghem, Schilde, Bregt, St Theunis, Brasschaetse heijde om aldaer te gaen campen, waer van ons de oorsaeke gants onbekent is. Men peijst of er gevreest word van eenige inrukking in Holland of elders. Ondertusschen wirden de canons met de affuijten van het Casteel naer de werf gevoert en schepe gedaen naer Douaij, naer het wapenhuijs gevoert.

September

3 September trok er wedrom veel volk naer de campen buijten dese stad. Tegen den middag waren er op de Meer seer vele crijgsvolk vergaedert en ook aen S^{ti} Caroli kerk in welke op den predikstoel iets afgelesen wird. Het was soo men mijnt de nieuwe constitutie van Vrankrijk, die hun voorgestelt wird om door hun aengenomen te worden.

4 September kwam er veel crijgsvolk uijt Vlaenderen binnen en vertrokken sanderdags naer buijten in de campen.

5 September wird aen de soldaeten wedrom iet voorgelesen in de Jesuieten kerk. Men seijde wedrom dat het de nieuwe Constitutie van Vrankrijk was die hun voorgestelt wird.

Den 11 September 1795 wird wegens den generael Francastel, commandant alhier, aen de boekdrukkers deser stad de volgende brieven gister gedateert, rond gedraegen:

> PLACE D'ANVERS
> LIBERTE
> EGALITE
> N° 1280
> Anvers le 24 fructidor l'an quatrième de la République Française, une et indivisible.
> Le Commandant Militaire,
> Au citoyen Bruers imprimeur au détroit de Gibraltar,
> Conformément aux dispositions d'un ordre du général Morgan, commandant le Brabant occidental en datte du 23 de ce mois, il vous est expressément défendu C^{n} et sous peine d'exécution militaire et de prison, de ne rien imprimer, faire afficher ou placarder, autrement que dans les deux langues.
> Les imprimés traitans d'objets particuliers devront au préalable être soumis à mon visa, et ceux relatifs à des objets d'administrations et émanés des autorités civiles devront être visés par le général.
> La présente déffense aura son effet à compter de ee jour et toutes les contraventions qui y seroient faites à l'avenir seront sévèrement punies.
> Le commandant Militaire,
> signé: Francastel.

Nu mogt er niets meer gedrukt worden als in de twee talen geene placcaerten, bekentmaekingen, nog selfs de gazette niet, en alles moet nog aen de fransche goedkeuring onderworpen worden.

Daer was ook order selfs onder bedrijging, aen de wethouders, van de stallingen wedrom in staet te stellen; die daertoe geensints in staat waren, geenen middel wetende om zulke enorme bekostingen uijt te konnen vinden. De stad om soo te seggen geen geld in kas hebbende en daer tegen zoodanig in schuld zijnde, jae men spreekt van millioenen die zoo men segt nog niet betaelt soude zijn. Dese stallingen waervan sommige noijt gebruikt zijn geweest zijn ten allen kanten ver-

destrueert en van de planken en het voorder houtwerk etc. berooft, selfs zoodanig dat er op verscheijde plaetsen ingevallen zijn; jae dat er om zoo te zeggen, geen overblijfsels meer van te zien zijn, en dit geschiede zonder dat er nog van 't militair nog van stads wegen eenig beletsel tegen gedaen wird.

Sondag 13 September 1795 savonds seer laet was 't collegie en duerde seer laet, dog men hoort niet waerover.

14 September sloegen de fransche soldaeten tenten buijten de Kipdorp poort in de werken digt tegen den weg, en gingen daer onder liggen; dog dit en ontlastte de Borgers niet want men tegenwoordig meer logeren moet als voor dezen; jae die met de wijken logeert heeft dese tweemael in huijs op eene week, en dan elke reijse 2 man voor 2 nagten. Dat is de vrijheijd lieve borgers, en geeft men dese volkeren den kost niet dan moet men hun de soup en hun vleesch koken en dus sijn hout verstoken voor niet, hetwelk wel groote opspraeke onder de ingesetenen maekt, maer 't en helpt er niet aen.

Na middag ging er voet en peerdevolk naer Vlaenderen over, alsoo er te Temsche eene tumulte was voorgevallen tegens de opkoopers der graenen, hetwelk door het volk belet wird. Snagts ging er wederom volk over, men seijde naer St Nicolaes om de zelve redens; daer sijn om die oorsaeken nog op andere plaetsen diergelijke desorders geweest; het volk wilde ten allen kanten, het opkoopen beletten, om de duerte te doen ophouden. Den oogst was nogtans wel gelukt en de graenen enorm duer: jae ten zijn niet alleen de graenen maer alles, de keirsen f 5-6 den steen; de boter 10½^{s}, het vleesch 5, 6 a 7^{s} 't pond, het smout 20^{s} den pot. Wat dunkt U van zulke vrijheijd?

19 September kregen de Eerweerde Paters Supprior en Procurator der L.V.B. alhier bij de Discalsen met permissie gekomen zijnde, tijding dat se wedrom in hun clooster komen mogten. Dit gaf groote blijdschap aen de welpeijsende ingesetenen deser stad. Dit was ingevolge een besluijt van den volksrepresentant Gironst, heden geteekent.

Dit clooster en kerk zijn in eene droeve gesteltenis, en zal veel geld kosten van in staet stellen. De kerk diende nu sedert eenigen tijd voor eene entrepot der koopmans goederen, en in 't clooster was eenen wijnkantin of herberg.

20 September is den vogel op 't Kasteelplijn geschoten door de liefhebbers van den handboog deser stad, en van veele vremde schutterijen en gilden als van Gend, Brugge etc. dewelke aldaer genoodigt waren. Waermede vele prijsen te winnen waren. Den hoogsten was van 20 kroonen.

Den 21 September 1795 smorgens om 11 uren hebben de P.P.L.V. Broeders besit van hun clooster genomen en er ook werkvolk ingestelt. Dit geschiede ten bijwesen van den Generael Morgan, en ingevolge van zeker arreté van den Volks-Representant te Brussel de dato 19 deser volgens onsen stiel, geteekent: Gironst, waer bij gemelden generael gemagtigt is van dese Paters toe te laeten in hunne ouden woon weder te koomen, onder sijne ommiddelijke waeksaemheijd en sonder dat zij voor het tegenwoordig eenige weder eijsschen konnen doen der meubelen van dit clooster. Dog dese Paters hebben welhaest tegenstrevingen wegens de Municipaliteijt ontmoet waerdoor de wederkoomste vereijdelt scheijnt te zijn. De soldaeten bleven daer nog altijd in liggen.

Tenzelven dage waeren er verscheijde bijeenrottingen binnen deze stad van het gemeijn volk tegens de backers, omdat

het brood zoo extra kleijn was, daen wird van plunderen gesproken. Men sag dan den volgenden dag, verscheijde patrouilles door de stad kruijsen, en daer was sanderdags wegens den generael Morgan eene proclamatie aengeplakt waerbij hij segt alle desorders rigoureuselijk te sullen doen straffen etc.

Den 30 September smorgens waren er oproerige bewegingen onder het gemeijn volk tegens verscheijde fabriqueurs of kooplieden in dimitten, die met meulens werkten op (sic) catoen te spinnen met 60 of meerdere spillen, hetwelke aen de catoenspinsters zeer nadeelig was en de oorsaeke van dese tumultens. Het gemeijn volk haelden dese meulens uijt de coopluij huijsen, sloegen se aen stukken en verbrandden deselve, als op den oever en op de veemerkt gebeurde. Seffens sag men het garnisoen gedeeltelijk in de wapens en patrouillen soo te voet als te peerd, waerdoor dit welhaast gestilt wird.

October

Den 6 October na middag is er seer veel krijgsvolk langs Kipdorppoort ingekomen uijt de kampen in den Heijkant; dese wirden voor 't grootste gedeelte al wedrom bij de Borgers geleijd, eenen ondraegelijken last die nooijt op en houd.

Den 7 October smorgens vertrok er volk naer Gend.

Den 7 October 1795 smorgens van 8 tot 9 wird met het geluij van alle de klokken deser stad aengekondigt dat dese Nederlanden benevens het land van Luijk aen Vrankrijk vereenigt waren. Ziet wat er ten dien eijnde in den morgent voor het stadhuijs en op verscheijde hoeken der straeten deser stad door de weth en notabele is afgecondigt (zie verder).

Smorgens om 8 uren hadden de Fransche troupen sig in parade opgevormd voor het stadhuijs, alwaer de Municipaliteijt sig ook bevond. Men hoorde seffens daer onder het handgeschut en onder het geronk van 't canon het geroep van vivat de Republiek, vivat de Nationaele Conventie!

De President der Municipaliteijt J.H. Mattheij heeft ter dier gelegenheijd, in den naem van gemelde Municipaliteijt eene redevoering uijtgesproken welke in druk verschenen is. Het geluij wird van 11 tot 1 uren geluij wederom en ook savonds van 7 tot 10 uren herhaeld, ingevolge een besluijt van stadswegen gister uijtgecondigt, waerbij ook besloten was:

> dat het geluij zoo drij dagen continueren moest, en dat alle de inwoonders den voorgevel van hunne huijsen verligten zullen van 8 tot 10 uren.

Hetwelk van de franschgezinde met vreugt gevolgd wird en van sommige goede inwoonders uijt vreese; andere deden niet; jae daer waren gantsche straeten daer niet een ligtjen te zien was. Het stadhuijs was verligt en op de merkt wirden van stadswegen pektonnen gebrand, hetwelk sommige franschgesinde ook gevolgt hebben.

Ziet hier hetgene er als boven gesegt gepubliceert en alomme aengeplakt is:

> WET.
> Nopens de vereeniging vant 't Belgenland en het Land van Luijk aen de Fransche Republiek van den 9sten dag der Wijnmaend, 4de jaer der Fransche Republiek etc.
> De Nationaele Conventie, naer gehoort te hebben het rapport van zijn comité van Algemeijn welvaeren, decreteert het volgende:
> Art. 1. - De Decreten etc.
> (Schrijver laat hier plaats open om het decreet in te voegen).

Alle goede borgers waeren vol droefheijd over alle dese veranderingen, en vreesden met reden den gantschen ondergang

van de oude constitutie; jae men was grootelijks bedugt dat alle Fransche nieuwigheden zullen ingedrongen worden, en dat dit alle naerdeel aen onse religie en alle geestelijke en wereldlijke corporatien toe brengen zal. Dog wij betrouwen ons op den Almogenden God en hopen dat hij ons haest uijt die slavernije verlossen en de wapens van onsen wettigen souvereijn Frans II Keijser en Hertog van Brabant segenen zal en ons eene goede en geruste regering verleenen zal. Dit is het verlangen van alle goede en catholike borgers.

Schrijver voegt in nota bij:
Het Nederland was in arrondissementen of departement op de Fransche maniere verdeijlt geworden en genaemt als volgt, te weten:

1. De Lijs, hoofdplaets Brugge.
2. De Schelde, hoofdplaets Gend.
3. De 2 Neten, hoofdplaets Antwerpen.
4. De Deijle, hoofdplaets Brussel.
5. De Neder-Maeze, hoofdplaets Maestricht.
6. D'Ourthe, hoofdplaets Luijk.
7. Jemappe, hoofdplaets Bergen.
8. Samber en Maese, hoofdplaets Namen.
9. Van de Bosschen, hoofdplaets Luxemborch.

Daerenboven was het Hollandsch Vlaenderen provisionelijk eene bijzondere administratie onder de opwekkinge van 't gouvernement, alhoewel dit deel maekte van het arrondissement der Schelde. D'hoofdplaets van 't Departement zal 't Zas van Gend zijn.
Dese verdeijlinge was door den Comité van algemeijn welzijn te Parijs op 14 Fructidor goedgekeurt.
De Representanten van het Frans volk bij een besluijt de dato 1. Compl. dag hadden (geregeld) op het systema van organisatie die de Comité van algemeen welzijn, door zijn besluijten van 14 Fructidor aengenomen heeft ten opsigte der Administratie en beoeffening der justitie van 't Belgenland (hetgeen volgt):
Dat den Raed van 't provisionneel gouvernement zal uijt 10 Leden bestaen, te weten: Delvallagache, Meijer, d'Outrepont, Delecroix, Bonaventura, Lambrechts, Roemers van Maestricht, Dela-

buisse, Delneufcourt, Solvijns, actuelijk lid van 't arrondissement van Brabant.
Dat met consultative stem worden tot den Raed van 't gouvernement geroepen den Opper-Commandant van 't Belgenland, den Betaelder-generael van 't leger, den Directeur generael der Nationaele Domeijnen en den Directeur generael der douanen.
Dat van morgen af te beginnen den Raed van 't gouvernement in de bedieninge zijner fonctien zal treden etc.
23 September 1795.

Den 11 October 1795 na middag en tegen den avond is er seer vele crijgsvolk van de campen van Schilde en der andere dorpen daer omtrent gelegen, met allen spoed binnen dese stad gekomen, dewelke sanderdags smorgens vroeg naer Vrankrijk vertrokken, als naer Parijs soo men seijde, alwaer het volk tegens de conventie op staet, hunne vrijheijd moede sijnde. Vele aldaer als in het land om eenen koning roepende.

De wagten waren sanderdags ten allen kanten binnen dese stad ingetrokken hetwelk welhaest desorders veroorzaekte; want het gemeijn volk begon zig tot plunderinge uijt te laten naementlijk aen de Fransche magazijnen, dog seffens kwamen er patrouilles te been, zoodat alhier seffens gestilt is.

Den 11 October wird de Fransche Constitutie alhier van stadswegen op 't stadhuijs afgelezen.

Den 16 October na middag wird alhier met trompetten trompetten langs de straeten uijtgekondigt:

dat de Fransche sols en 2 sols, die men gemeijnlijk gros sols noemde, omdat se seer dik van klokspijse gemaekt waren, sonder eenig tegenseggen ontfangen moesten worden.

D'eerste die sig tegen het ontfangen der zelve gestelt hadden waeren die van de accijsen, seffens wird die wijgering door vele andere gevolgt, hetwelk groote opspraek bragt onder

degeen die van die slechte munte sterk voorzien waren. Met heel zakken sag men er in betaelinge aenbrengen, het welk sekerlijk den eenen of anderen tijd groote schaede aen verscheijde persoonen zal toebrengen.

Met dese publicatie worden se nu op de publieke comptoiren als accijsen etc. wedrom aengenomen. Veele vragten siet men er van naer die comptoiren en ook naer de cooplieden brengen, seg vrachten, want 20 van dese stukken van 2 sols de franse wegen 1 pond antwerps gewigt, dus als men eene betaelinge van £100,, Cour. ontfangt in die specie, men alsdan 100 pond gewigt bevind, en het is eene spijse daer de geelgieters maer 8 stuijvers het pond voor geven willen. Ziet wat verliesen daer aen te verwagten sijn.

Daer waeren op dezelve tijd wedrom vijf nieuwe Officiers Municipael gekosen en aengestelt, waerscheijnlijk tot het vervullen van openstaende plaetsen, immers het zijn de volgende:

Charles d'Or, advocaet, genoegsaem bekent.
J.F. van Lancker, Meirschenier, Schoenmarkt die onder de 36 zoogenaemde notabele was.
..... Van Lansenberghe, die nog eens gekosen is geweest.
Paulus De Kepper, advocaet, die er niet schijnt mede gedient te zijn, immers heeft welhaest sijne ontslaeging weten te bekomen.
F..... Janssens cruijdenier, ook van de 36 notabele van 30 April.

Daer was onlangs ook een tresorier deser stad gekosen, door de notabele van 30 April lest, eenen persoon van hun corps, te weten Borrekens, Officiael van wijncomptoir alhier.

Den 24 October 1795 voor noen zijn alhier ter puije van het stadhuijs verscheijde besluijten afgekondigt, onder andere de 2 volgende, te weten, een van 22 der Wijnmaend (13 deser maend) luijdende als volgt:

VRIJHEIJD - GELIJKHEIJD
Brussel den 22 Wijnmaend, 't vierde jaer der Fransche Republiek.
De verbeelders des volks, bij de Legers van den Noorden, de Samber en Maese.
Gehoort den Raed der Regeeringe;
besluijten het naervolgende:
Art. I. - De Geestelijke goederen mogen niet verkogt, ontvremd, verwisselt of verpand worden door de tegenwoordige bezitters.
Art. II. - De goederen der geestelijke corporatien, wereldlijke of reguliere, mogen voortaen niet verpagt worden als door publieke persoonen, en onder het gesag van den Bestierder des Lands-inkoomsten of sijne aengestelde. De voorgaende huerceelen mogen provisionelijk niet vernieuwt worden als ses maenden voor den verschijndag.
Art. III. - Alle opbrenging der capitaele-sommen van renten, toebehoorende 't zij aen wereldlijke of geestelijke corporatien, 't zij aen Godtshuijsen, of instellingen geschikt tot publieke opvoeding, zijn provisionelijk opgeschorst, behoudens de consignaetie der capitaelen, welke door de schult rentenaeren zal mogen gedaen worden in de casse des Lands-inkomsten.
Art. IV. - Elke corporatie of geestelijke instellinge, wereldlijke of reguliere, zal verpligt wezen, van binnen de thien dagen van d'afkonding van het tegenwoordig besluijt, over te geven in handen van den Bestierder des Lands-inkomsten of zijne aengestelde, eenen omstandigen staet zijnder goederen en inkomsten, en bij gebrek van daer aen in den bestemden tijd voldaen te hebben, zullen deselve inkomsten aengeslaegen en provisionelijk in bewaering gestelt worden.
Art. V. - De geseijde corporatien en instellingen zullen gehouden wezen te bezorgen de verklaering of lijste der boeken, en handschriften hunder bibliotheken, door hun geteekent en bewaerigt, binnen den tijd door den IV art. voorschreven, deze zullen ter secretarije van elke Omtreks-Bestiering in bewaering gestelt worden: en bij gebrek wegens dezelve corporatien en instellingen van dezelve binnen den bestemden tijd overgegeven en in bewaering gestelt te hebben, zal men hunne bibliotheek ter bevoordering van de geseijde Bestieringen toezegelen.

> Dit besluijt sal gesonden worden aen de elf Omtreks-Bestieringen onderhoorig aen dese Raed der Regering, om afgekondigt te worden overal waer het noodig wesen zal.
> Was onderteekent: Giroust. Tegengeteekent: Delcombe, secret. prov.

Dit bragt groote bedugtheijd onder de geestelijkheijd en onder onse goede ingesetenen, welke dit aensaegen voor eene aenstaende vernietinge van alle Abdijen, cloosters etc. in dese landen, en de aenslaeginge van alle desselfs goeden. Wat er van zij, wij hopen dat de almogende Godt zulke rampen van ons afkeeren zal.

De 2de was eenen brief van den Agent Nationael der Algemeijne Bestiering van den omtrek van Brabant. Aen de Nationaele Agenten, Officieren van Policie, Municipaliteijten en vergaederingen belast met de judiciele (?) bediening van dezelve omtrent, de date 24 Wijnmaend 't vierde jaer der Fransche Republiek. Luijdend als volgt:

> Borgers,
> Om mij in staet te stellen tot d'uijtvoeringe van het besluijt der Verbeelders des Volks, van den 15 deser maend, raekende d'ontvreemding, verplaetsing, of wegdraeging der penningen en publieke papieren, noode ik u mij zoo haest doenelijk, en binnen eene *Decadi,* of thien dagen voor allen uijtstel, te geven:
> Eenen *duijdelijken* staet der voorwerpen hiernaer beroepen, die *verplaetst of weg-gedraegen en niet weder besorgt sijn geweest,* te weten:
> 1° Der rekeningen, hoedanig ook mag wesen hunnen oorspronk, toebehoorende aen het gewesen gouvernement.
> Dergene voortskomende van de belastingen en andere afhangelijk van de Provinciaele inkomsten, dat is te seggen, van de gewesen staeten, etc.

Ingevolge wirden de leden der staeten, sig hier bevindende, de oude schepenen en andere persoonen in stadsdienst voor den franschen inval geweest hebbende voor de Municipaliteijt gedaegt en scherpelijk onder eed ondervraegt naer alle de gemelde voorwerpen, naementlijk naer het geld van 't Staete Comptoir dat in tonnekens van het stadhuijs zoude weggevoert zijn.

Zoo gaet het tegenwoordig in onze stad, zulke verfoijelijke inquisitie moest men gedoogen. Dat is de vrijheid. Dog het is te hopen dat s'er wijnig voordeel uijt trekken zullen.

Daerenboven ten opsigte der thiendens was 'er ook al verbod, de thiende heffers wirden 'er van beroofd, de betaelinge moest er van in handen van den ontfanger der Domeijnen gedaen worden.

Ziet de proclamatie welke den ontfanger der Nationaele Domeijnen bij brieven gedateert binnen dese stad Antwerpen 4 Brumaire 4de jaer (26 October) ten dien opsigte aen de Hoofd-Drossaerd J.B. Lauwers, zond om aen zijne onderhoorige Drossaerden ter publicatie te verzenden in hare respectieve gemeijntens en luijde als volgd:

PROCLAMATION

L'arrêté des Représentants du peuple du 26 vend^{e} dernier détermine enfin d'une manière certaine la perception des dismes des corporations religieuses à la République Française.

En conséquence de ces dispositions il est ordonné à tous fermiers, locataires des dismes, des couvents, cures, chapitres, abbaies, communautés, de ne se libérer de leur dû qu'entre mes mains, sous peine de paier deux fois le montant de leurs dismes, défendans en conséquence expressément à tous décimatiens, cures, recevans des chapitres, couvents, abbaies, communautés de recevoir aucun denier provenant d'yceux sous les peines portées aux articles 9e de l'arrêté du 7me praireal et 7e de l'arrêté du 18 thermidor dernier, toutes protestations, oppositions contraires à cet égard sont déclarées nulles et non avenues.

Le Receveur des Domaines Nationaux à Anvers,
(signé): A. DEPREZ.

Zoo zag men de geestelijkheid tegen alle regtveerdigheijd van een oud regt, hetwelk sij soo vele eeuwen gerust bezeten hebben, berooft worden; dog verscheide voorderde dit stil in.

November

1 November kwamen siekenen uijt Holland; het clooster van Terzieken wird wedrom voor hospitael bereijd gemaakt.

Daer was tegenwoordig seer weijnig crijgsvolk binnen deze stad, het meestendeel was onlangs weggetrokken, zoo naer den Rhijn als naer Vlaenderen tegen de zee alwaer de Engelsche schepen zig somtijds vertoonden. Men had geen wagten meer aan de poorten, omdat er zoo weinig volk was.

Ondertusschen de desorders aen de Huijdvetter Capel, door dien dat er geene genoegsaem boter aengebragt wird, om de menschen welke sig aldaer met hunne briefkens aenboden te kunnen bedienen, te groot zijnde, wird er op 5 November wegens het comité van Policie etc. aen sekeren Janssens, geelgieter in de Zuerstraet, die aldaer commissaris was, en benevens andere de boter uijtgaf, geschreven van deselve om die oorzaeke te sluijten, met dese woorden:

> LIBERTE
> EGALITE
> AMOUR DE L'ORDRE.
> Anvers 15 Brumaire 3e année Républicaine.
> Le comité de Police des Hospitaux et Prisons
> au Citoyen Janssens.
> Citoyen,
> Uwe sal van dag het Botter magasijn sluijten en geen meer verkoopen tot dat het met de Briefjes regtig sal zijn, want het desordre die daar door komt is al te groot.
> Salut en Broederlijkeit,
> geteekent: E. PINCOLA ofm.

Zoodat dese capelle dan ook gesloten en het boter verkoopen is in het dak gebleven.

Den 6 November smorgens om 4 uren, en vroeger (na middernagt) was het zoo ongestuijmig weder van den wind uit West-Noord, dat er daken, schouwen en gevels afvlogen door de rukkende winden. Ten allen kanten sag men de straeten met steenen bestroijt, jae de molen genaemt..... staende aen den Damme buijten de Roode poorte wird door den schrikkelijken wind neder geworpen; en dengenen van Sinekens (?) genaemt..... staende op de veste boven St Laureijs fort desen viel van den berg af en gants in stukken verbrijselt. Op desen laetsten leest men dit volgende cronica:

sI DeVs proteCtor sIt
neMo IpsI noCebIt.

hetwelk het jaer 1710 uijt maekt wanneer hij nieuw soude gestelt geweest hebben zoo men seijde, en alsdan afgebrand geweest hebbende.

Daeren boven wirden er groote boomen uijtgerukt, vensters uijtgeslagen en het ijzer ciraed op den toren van de borze naer de Zuijd zijde en den arend daerop staende, wird geheel krom gebogen door den straffen wind; jae de menschen op de straeten gaende wirden ten gronde geslaegen. Het water was niet minder ongestuijmig, verscheijde schepen op de Schelde voor dese stad liggende, wirden van hunne ankers afgebroken en weggedreven; daer en boven vreesde men voor eenen watervloed; dog het is niet zeer hoog opgekomen, den wind tegen den middag gaen liggen zijnde.

Den 7 November zijn de camperende soldaeten van voor dese stad binnen dezelve gekomen en hebben hun camp en tenten van aldaer opgebroken.

De wijkmeesters waeren ook van het schrijven der loge-

ment briefkens voor de militaire eijndelijk verlost, het waren nu de zoogenaemde Notabele die men in dit ampt herplaetste. Dog 't en duerde niet lang.

Den 10 November was er van stadswegen alhier aengeplakt de volgende proclamatie:

> Overwegende dat het grootste getal der bewind hebbers der weldaedige stigtingen, godtvrugtige oprechtingen, ende goederen, geschikt tot hulpe der ongelukkige en behoeftige deser gemeijnte, ten achteren gebleven zijn van hunne staeten en leijsten van bestand over te leveren, gelijk zij voorgeschreven zijn door het besluijt van de *Centraele Opperbestieringe van het Belgenland,* gedagteekent den 29 der Wintermaend derde jaer der Republiek.
> Overwegende dat deze onverschilligheijd, ten opsigte van een voorwerp, hetgeen eenen wezendlijken invloed heeft op het gemeene Best, etc.....
> (Ziet dezelve de dato 26 der Wijnmaend).

10 November. Ten was niet alleen in de steden dat zulks plaets had, want de wethouderen of Municipaliteit deser stad in dato 2/30 Vendemaire (22 October) ten dien opsigte aen den Drossaerd J.B. Lauwers schreef, daerbij copije van den Circulairen brief zendende, welke de Administratie Generael van Brabant hun geadresseert had onder den datum van den 21 Vendemiaire 4e jaer etc., met order van den zelve sonder uijtstel te transmitteeren en er zig aen te gedraegen: gemelde Municipaliteijt daerin sig aldus uijtdrukkende:

> En conséquence elles (les Municipalités) nous enverront les tableaux de consistance de tous établissemens de bienfaisance situés dans chacune d'elles, et sous cette cathégorie nous comprenons la masse des biens et revenues, spécialement affectés à la table dite du St Esprit de chaque paroisse, de même que toutes les fondations pieuses quelconques, destinés à l'entretien et au soulagement des indigens, nous chargeons les Municipalités des communes respectives, de se faire exiber ces tableaux dans les

> formes prescrites par les directeurs ou administrateurs de ces établissements de charité, et de nous les faire passer avant le 30 Brumaire (21 Novembre) prochain pour tout délai etc.

Zoo moet alles in hun handen vallen; dog het scheen dat er seer weijnig agting op genomen wird en dat het 't meestendeel dit maer loopen lieten.

21 November was er aengeplakt een besluijt van 17 Nevelmaand (8 November) waerbij vastgestelt word:

> dat alle regten, impositien en lasten, schulden, huerceelen en nationaele Domeijnen etc. in metalike, in klinkende geldspecien moeten betaelt worden, tot dat er anders zal beschikt zijn, maer dat daeronder niet begrepen zijn de schulden en obligatien in Republikaensche munt aengegaen etc.

Sedert 9 November 1795 was er al order op 't Bier accijns gegeven van geene assignaten meer te ontfangen, maer goede metalike geldspecien. Daerenboven moesten de ontfangers eenen staet opmaeken van het geld en papiere munt welke sij in cas hadden.

Daer was groote kwestie en geschil met de brouwers, herbergiers en de officiaelen van het accijns, en de stad. Deze laetste wilden dat al het bier 't gene veraccijst was in papier en nog aen den haek hong, op nieuw en in geld moest veraccijnst worden, hetwelk niemand doen wilde; jae de segelaers hadden van stadswegen order van geen bier te laten passen en de brouwers wilden nogtans dat al het bier niettegenstaende het in papier betaelt was, volgens gewoonte zal afgelevert worden. De herbergiers hadden ten dien opsigte eene deputatie naer Brussel gesonden bij den Raed van 't Gouvernement, en wat uijtval dit hebben sal moet men afwagten. Ziet eens wat regtveerdige manier van handelen als men ons met papier opgevult heeft dan maekt men die munt billioen, dit is franschen handel.

Eindelijk is dese saek soo door de brouwers als tappers doorgedrongen, welke hebben houden staen dat dit goed houden moest volgens alle regt en reden en het ook diensvolgens afgelevert sonder voorderen tegenstand.

Nu sij 't papier afstellen, willen sij dat de contracten zooals die gecontracteert zijn, moeten voldaen worden, maer als sij hunne papiere munt met geweld indrongen, moest men die haetelijke munt tegen regt en reden voor schulden, voor renten, obligatiën etc. in geld aengegaen, aennemen; jae men mogt 'er niet tegen seggen op pene van aen de criminele regtbank overgelevert te worden. Dit is Fransche Republikaensche handel, jae Fransche vreijheijd.

24 November is alhier afgecondigt dat d'ambagten open zijn, etc.
Schrijver voegt volgende nota bij:

> Het waren contracten en decreten van de Nationaele Conventie de dato 2 Meert, 28 ditto, 14 Juni en 17 September alle van den jaere 1791.
> *Bij het eerste* werden alle regten, alle meesterschappen en geswoorne en alle privilegiën voor stielen onder wat benaeming het zij vernietigt; jae daerbij wordt gezegd dat de Dekens rekening doen moeten en dat de geldsommen die er in de verscheide kassen der ambachten zijn, zullen in de cassen van het district gestort worden; dat d'eijgendommen zoo meubile als immeubile dier gemeijntens zullen verkogt worden en de voordskomste dier insgelijks in de kasse van 't buijtengewoon zal gestort worden.
> Dat met d'uijtkondinge van dit, het vrij zal staen aen allen persoon van dusdanige neringe, konst of stiel te bedrijven als 't hun goeddunken zal; maer dat hij te vorens van eene patente moet voorzien zijn en er den prijs af betaelen.
> *In de 2de* word gesegt: te rekenen (voor de negen nieuwelings vereenigde departementen van den eersten germinal (21 Meert) zullen alle hueren der huijsen of apartementen aen de verscheide corporatien of gemeijntens gegeven, vernietigt zijn en blijven etc.

In de 3de staet: Art. I. De vernietinge van alle soorten van corporatien van een en den zelfden stiel en professie, eene der grondwetten zijnde der Fransche constitutie, zoo is het verboden van die met er daet te stellen onder wat voorwendsel en forme het zij. De werklieden en compagnons wanneer sij sig bij malkander bevinden, dat se geenen president, nog secretaris, nog deken benoemen zullen, nog registers houden, nog reglementen maeken etc.
Voords nog van verscheide boeten en straffen tegen degene sig hier tegen stellen en doen willen; jae tegen degene dewelke met geweld of door bedreijging zoude te werk gaen tegen de werklieden die gebruik maeken van dese toegestaene vrijheid etc. alle te lang om hier te plaetsen, te meer aengesien het te hopen is dat dese nieuwigheden en verdervelijke wetten hier tog niet agtervolgt zullen worden; jae dat er wel middelen zullen gesogt en gevonden worden om er tegen te streven of om se met stilswijgen en voorsigtigheijd af te keeren.
Eindelijk het laetste van dese decreten de dato 17 September 1791 behelst dat alle aengeslaegen goeden voor de oude bewaerders of Dekens welkers aenslaeging niet zal gevonnist zijn geweest aen de particuliere zullen wedrom gegeven worden, en dit binnen eene maend naer d'uijtkondinge; naer welken tijd die waeren zullen verkogt worden met die welke deel maekten van de meubilen der zelve corpora en gemeijntens etc.

Den 25 November smiddags wird met het geluij van alle de klokken de binnenkomst van den Representant Pérès, in den naem van het Fransch volk, die vergeleijd onder escorte van Fransche troupen de nieuwe regtsbank (administratie) van het ommeland heeft in besit gestelt, dit afkondigende aen het Bisdom, alwaer de regters hun zitting houden zullen. - Onder den naem der Administratie van 't Departement der twee Nethen, de administrateurs benoemt zijn:

..... d'Oudan.
J.B. Lauwers, actuel aengestelden Hoofd. Drosschaerd der 7 quartieren, op het Schelleken.
..... L'Eveque.

Arnold Meddepenningen, advocaet, soon van wijlen Laurent Solvijns, koopman in d'Hooge straet.
Commissaris: Brulé.
Antonius P. De Moor, advocaet secretaris generael en daer naer ook administrateur, zoon van wijlen ..... De Moor, rentmeester deser stad; dan is
J. Wouters, fabrikeur op de ..... secretaris generael geworden.
..... Wiart, secret. provis.

December

Den 1 December was den Raed van Brabant te Brussel te niet, ingevolge een besluijt der Representanten de dato 6 frimaire (27 November).

Den 2 December was er alhier van stadswegen eene order op den 3 frimaire 4de jaer in 't quartier, door den gnael Songis, opperbevelhebber van Belgenland gegeven, en op 5 frimaire (26 9ber) door den provisoiren krijgscommandant alhier Motte aen de Municipaliteijt bij copije toegesonden aengeplakt, waerbij bevolen word:

> Dat de schikkingen van het besluijt van het Comité van Algemeijne zekerheijd van den 11 Brumaire 4de jaer zullen werkstellig gemaekt worden door de troupen in garnisoen liggende in de verscheijde plaetsen der verdeijlingen van Belgenland, als volgt:
> Allen krijgsman schildwagt zal ontwapenen allen borger die zijnen post voorbij gaet.
> Allen post, patrouille ofte andere krijgswagt in dienst zijnde, zijn gemagtigt tot het ontwapenen der inwoonders, die zij zullen tegenkomen, voorzien van stokken met degens, sabels, pistolen, van stokken met ijser of lood beslaegen, ende zullen die bewegen bij de bevelhebbers der plaetse, die dezelve zullen in bewaering leggen in de magazijnen der arsenaelen, als 'er zijn, ofte zullen die zenden aen den generael Songis tot Brussel om in het arsenael van die plaetse geleijd te worden.

De generaels en commandanten der plaetsen zullen op de strengste uijtwerkinge van het tegenwoordig bevel waeken.

Den 4 December zijn hier als Aelmoezeniers gekosen d'Heeren: *(namen ontbreken)*.

Den 5 December smorgens om half elf uren wird met het geluij der klok en beijaerdspel aengekondigt hetgene smiddags alhier plaets had. Alsdan kwamen de nieuwe aengestelde crimineele en civile regtsbanken voor 't Departement der twee Nethen daer deze stad de Hoofdplaets van is, onder het herhaeld geluij der groote klok en spelen van den beijaerd, uijt het Bisdom, voorgegaen wordende door de aldaer onlangs ingestelde Opper-Administrateurs van het voors^{e} zoogaenaemd Departement, naer het stadhuijs alwaer dezelve zijn geinstalleert geworden. Den commissaris van d'uijtvoerende magt heeft aldaer over die instellinge eene redevoeringe gedaen.

Siet hier de naemen:
CRIMINELE REGTSBANK.
President:
Michel, ex-lid van den Raed van 't Gouvernement.
Opebaer beschuldiger:
Ogez, rechter te Brussel.
Greffier:
Anger, Idem.
CIVILE REGTSBANK.
Regters:
Ludov. Dominic. Hermans, advocaet officier Municipael alhier. Theodoor, François De Haan, tegenwoordig Maire alhier.
Louis Torfs, secretaris deser stad.
..... Mongrolle, regter der criminele regtsbank te Brussel.
..... Mens, advocaet alhier.
Carolus J.A. Borrekens, greffier deser stad.
Petrus van Bredael, ex-regter van de gewezen regtsbank alhier.
..... Saladin, oppersten van 't Departement in de Bureau van de Noorden.

Gerardus Joannes De Beurst, ex-municipalen officier en thans van de zoogenaemde Notabele.
..... Deghison, Raedsheer te Mechelen.
..... Hosselet, Pensionaris te Mechelen.
..... Deudon, Regtsgeleerde.
..... Van der Linden, van Hoogstraeten, advocaet.
..... Quirini, Regtsgeleerden te Mechelen.
..... Van Langendonck, Drossaert van Niel.
..... Lemmens, ex-regter der ..... te Turnhout.
..... Peetermans Van Olmen, Regtsgeleerden.
..... Le Bret, Regtsgeleerden, hier vorens oppersten van den Bureau in den Raed van 't Gouvernement.
..... Thurn, hiervorens idem.
Suppleanten:
Joseph van den Nest, koopman alhier.
Cornelis Dillis, Procureur alhier.
Jon^{r} Eduardus Carol De Hornes, Advocaet en Schepen alhier.
..... Van Den Broeck, tegenwoordig Maire te Lier.
..... De Quertenmont, Regtsgeleerden te Mechelen, Commissaris van de uitwerkende Directorien.
..... Saulnier, algemeijn Agent der wapens en poeder.
Substituet:
..... Vangenechten, Regtsgeleerden te Turnhout.

Dog 't grootste gedeelte van dese compareerden nog bevond sig bij dese installatie niet.

Den 7 December 1795 smorgens om 9 uren wirden ingevolge de besluijten van d'Administratie van 't arrondissement van 22 Thermidor 3de jaer en 23 Brumaire 4de jaer, alhier op 't stadhuijs voor commissarissen der gemelde administratie aen den meest biedenden en op sekere conditiën voor een jaer toegevoegt of verhuert, de vijf volgende huijsen en hunne toebehoortens te beginnen van desen dag als:

1. een groot huijs gelegen op de Schoenmerkt nevens en toebehoorende aen het Bisdom;

2. een groot en schoon huijs gelegen op de Meer, toebehoorende aen Jon[r] Carel van Schorel, afwezig;
3. een schoon en groot hof van plaisance gelegen te Berchem buijten dese stad toebehoorende aen gemelden Jon[r] Carel van Schorel groot ontrent 7 bunder 249 roeden;
4. een schoon en groot hof van plaisance gelegen te Aertselaer, groot omtrent 900 Roeden, toebehoorende aen Jon[r] H.J. Stier, heer van 't zelve Aertselaer, absent;
5. een schoon hof van plaisance, gelegen te Westmal, wesende van Jon[r] L.B. de Powis van Brussel, heer derzelve plaets, nog afwezig.

Dit alles ten profijte der Nationaele Domeinen op welkens bureau in 't Kipdorp de conditiën te lezen waren.

Den 9 December wird alhier ter puije van 't stadshuijs afgecondigt eenen besluijt der Volksrepresentanten Commissarissen van het gouvernement, waerbij de leenen en heerelijke regten afgeschaft worden.

> Het waren extracten van verscheide volgende decreten, waerin onderandere te lezen is als volgt:
>
> 1° van 4 Augusti en volgende dagen 1789, op de vernietinge van de leenroerigheid (Feodalité). Bij den 3 artiekel word het uijtsluijtende regt van jagen en van conijnbosschen vernietigt; den 4 vernietigt alle heerlijke regtgebied, Justices Seigneuriales; den 5 vernietigt de tiendens die er plaets van houden;
>
> 2° Extract van de weth raekende de leenregten van 15 Meert 1790, dat de leenregering geheellijk ophoud, bestaende in verscheijde titels: 1° van de generaele uijtwerksels van de destructie van de leenregeering; 2° dan de heerlijke regten welk sonder vergoeding vernietigt zijn; 3° van de heerlijke regten losbaer.
>
> 3° Extract uijt het decreet op de jacht, van 22, 23 en 28 April 1790.
>
> 4° Extract uijt het decreet hetwelk der erfelijken edeldom, vernietigt en gedraegt, dat de titels van prince, van hertog, van graef, marquis en andere diergelijke niet zullen genoemt worden

door wie het zij, nog aen niemand gegeven worden. De dato 19 Junij 1790.

5° Decreet welk de steden, vrijheden, dorpen en parochiën aen welke de heeren hunnen naem gegeven hadden, authoriseert hunne oude naemen te hernemen. De dato 20 Junij 1790.

6° Decret relatif aen regten van eijgendom en van de voierie op de publieke wegen, straeten en merkten van dorpen, bourgs of steden en boomen daervan afhanglijk. De dato 26 Julij 1790.

7. Decret interpretatif van het voorgaende van 29 Augusti 1790.

8. Extract van het decreet gedraegende suppressie van de orders van ridderschap van 30 Julij 1792.

9. Decreet opsigtelijk de distinctieve teekenen van de vernietigde orders van 13 September 1791.

10. Decreet gedraegende verbod aen allen franschen borger van in eenigen act de door de constitutie gesupprimeerde titels en qualifications te nemen van 27 September 1791.

11. Weth opsigtelijk tot de suppressie, sonder vergoedinge, van alle leen of chijnsregten en van alle heerlijke leenschattingen van 25 Augusti 1791.

12. Weth welke vernietigt alle processen tusschen notarissen en feudisten of commissarissen, voor de herkennisse of recouvrementen van hunne regten, van 9 September 1792.

13. Wet welke vernietigt sonder vergoeding alle leenschatting en leenregten, selfs degene door het decreet van 25 Augusti laest behouden, van 17 Julij 1793. Bij den VI art. word gesegt dat de gewesen heeren, leenmannen, commissarissen, notarissen en alle depositarissen van de tittels etc. gehouden zijn binnen de 3 maenden der publicatie derzelve te deposeren op de greffie van de Municipaliteijt der plaetse om alle verbrand te worden etc.

Bij den 9 artikel word gesegt: dat de ontfangers binnen de maend van de publicatie hunne registers en andere stukken op 't secretariaat van 't district zullen deposeeren en dat alle deze stukken zullen openbaerlijk verbrand worden.

14. Decreet welk ordonneert de confiscatie sous huitaine, ten profijte der Republiek, de huijsen en andere gebouwen wapens draegende, van 1 Augusti 1793.

15. Decreet welk ordonneert de wegvoering van de koninglijke

teekens en van Feodaliteijt in de kerken en andere publieke gedenkteekens van 14 September 1793.
16. Decreet welk eenen term voor die wegvoeringe voorschrijft en de maniere die de confiscatie der terreins en gebouwen op dewelke deze gebleven zijn, voorgaen zullen de dato 18 vendemiaire 2de jaer.
17. Decret interpretatif van het voorgaende van 3 Brumaire 2de jaer.
18. Decreet welk verbied aen allen fransman van de leenregten te ontfangen, ook de schatgelden van servitude etc. van 7 Septembre 1793.

19. Actes van voorregten, op den titel van infeodation, en van verbrandinge der leentitels van 2 October 1793.
20. Weth welke de vonissen gegeven ten opsigte der leenregten etc. vernietigt door het decreet van 28 Augusti 1792 nul verklaert, de dato 9 Brumaire 2de jaer.
En nog meer andere ten dien en andere opsigten te lang om te melden.

Dagelijks om soo te seggen waren er publicatiën op de puije sonder dat men wist waer over, alsoo er geen besluijten meer aengeplakt worden, jae sij worden somtijds selfs niet geheel gelezen, dus dat men met reden seggen mag, dat het maar gevallijk is, dat men eens kennisse heeft van de Fransche nieuwigheden of wetten die er ingedrongen worden.

Onlangs was er ook een besluijt de dato 15 Brumaire (6 November) mede brengende:

Dat d'agterstellen der pensioenen van de afgeschafte religieusen ofte degene uijt hunne cloosters gegaen zijn tot 1 Messidor (19 Junij laest) in assignaeten zullen betaelt worden; dat de pensioenen of lijfrenten ten laetste door de religie kasse, zullen ter proviesie, en te rekenen van dezelve dato, betaelt worden in numeraire; dat de pensioenen, door den 15den artikel van het besluijt van 6 prairial laest leden, toegestaen aen de religieusen van beijde geslagten, reeds uijt hun clooster zijnde, alsook aen degene daer uijt staen te gaen, ter provisie zullen zijn van 900 Livres in numeraire, te rekenen sedert den 1 Messidor gepasseert, dat die geseijde pensioenen zullen betaelt worden bij trimester en altijd 3 maanden voorop.

Hieruijt schijnt al of sij nog religieusen uijt hunne cloosters zullen doen gaen, of het seer gaen toestaen aen degene zulks vraegen zal. Dog men hoopt beter van onze geestelijke. Het schijnt ook dat se sullen gaen geld trekken, daer sij nu soo lang van berooft sijn geweest, waerdoor er verscheijde van die ongelukkige religieusen in groote armoede zijn gekoomen, en van familie of goede zijn moeten geholpen worden. En nog vreest men en met reden of de beloofde betaelinge wel volgen zal. Godt wilt het geven.

Daer was daerenboven al nog bij een ander besluijt der volksrepresentanten de dato 11 frimaire:

> Aen alle particulieren verboden van hout te kappen in hunne bosschen sonder voorgaende declaratie daervan gedaen te hebben aen de bestiering van 't departement en hetgene sonder dese declaratie en permissie afgekapt wird, wird aengeslaegen en geconfisqueert ten proffijte der Republiek soo sij seijden.

Dat is de vrijheijd.

Den 10 December na middag om 4 uren hoorde men alhier alle de klokken luijden duerende tot 6 uren, hetwelk van 8 tot 10 uren savonds hernomen wird, in de brieven van stadswegen aen de parochien ten dien eijnde geschreven stond dat het over eene victorie was, dewelke de Fransche op de Oostenrijksche behaelt hadden, sonder te weten waer, daer wird mede gelaggen, jae men liet de Magistraet daer sig over verheugen, de goede borgers nemen er geen agting op; volgens dat men seijde soude het in Italien zijn.

Den 14 December wird van stadswegen bekent gemaekt de volgende waerschouwinge de dato 22 Vriesmaend (13 December):

> De Municipaliteit van Antwerpen, Hoofdplaetse van het Departement der twee Nethen voorkomt het publiek, dat het decreet

van 17 September 1792, betrekkelijk tot het wedergeven der koopmanschappen en voorwerpen, aengehouden door de vorige knaepen ofte dekens der eertijds zijnde Corpora en Gemeijntens van konsten en ambachten, welkers verbeurte niet geoordeelt zal zijn geweest, in deze Gemeijnte is afgecondigt geweest den 24 November, zoo dat den tijd van een maend bij den 1 artiekel aen de particuliere toegestaen, om de opgenoemde voorwerpen weder te eijsschen, staende te verscheijnen, diegene welke er de verkoopinge van voorkomen willen, geenen oogenblik te versuijmen hebben, etc.

17 December 1795 is alhier van stadswegen uijtgecondigt en geordonneert:

‘Aen alle voortijds afwezige van het land, in hunne wooningen wedergekeert, erstelt of niet erstelt in het besit hunner eijgendommen, en welke nog niet ten vollen hunne contributioneele aendeelen met de proemie en den intrest hebben betaelt, het beloop dier, voor den 10de der toekomende maend (31 deser) in geld te voldoen, in handen van den Borger Charles De Roij woonende in de Cammerstraet binnen dese stad, dien termijn verloopen zijnde, zullen hunne meubelen en vaste goederen opnieuws verzegelt en aenstonds openbaerlijk worden verkogt, tot het beloop der somme welke sij schuldig zijn’.

18 December is den spijker der graenen voor de chijnsen alhier geslaegen als:

Terwe de veertel	f 16,04
Rogge	f 8,16
Garst	f 7,10
Haver	f 4,05
Boekweij	f 6,-
Evene	f 13,10
Witte boonen	f 14,05
Erten	f 11,-
Winter sloorsaet	f 14,10
Somer sloorsaet	f 12,-
Raepsaet	f 15,10
Klaversaed per pond	f -,05

Peerdsboonen	f 6,10
Kempsaed	f 5,-
Vitsen	f 4,05
Spelt	f 4,-
Sparrie saed	f 4,10

Hieruijt siet men genoegsaem hoe duer allen levensmiddelen tegenwoordig zijn; jae denkt eens hoe veel een brood van 3 stuijvers weegt namelijks..... pond; de boter 10^{s} het pond, de eijeren 15 st. de 26, en alles in na advenant als het smout, keirse, brandhout etc.

Den 20 December wirden er van stadswegen aen de Dekens der ambagten en Gildens etc. brieven gesonden waerbij hun geordonneert wird van rekening en inventaris van alle hetgeen gemelde Corpora besitten zoo roerende als onroerende, over te brengen tegen 30 Januarij naestkomende.

Den 22 December wirden de Gilde en Ambagtskamers van stadswegen toegesegelt zoo men seijde.

Ten selven dage is alhier den rogge van stadswegen gewogen en ook is er ten zelven dage een viertel roggenbrood gebakken bij de Wwe van den bakker Mertens op den hoek van de Houdaenstraet in de Gasthuijsstraet door een daertoe aengewezen bakker ten bijwezen van..... Segers en..... Van Cuyck Dekens van het bakkers ambagt en van Jon^{r} Michel d'Henssens en Joris Antonis Herry van de wethouders en daer toe benevens den greffier van de wettelijke policiekamer, van stadswegen gecommitteert zijnde.

Den 24 December was er van stadswegen aen 't stadhuijs aengeplakt, dat de Municipaele bestieringe de ordonnantie van 15 Brumaire 3de jaer (siet hier vore.....) erroept, en besluijt:

dat het ruijmen van den beir, en het oplaeden van 't slijk zullen worden verpagt gelijk voor het uijtgeven van gemelde ordonnantie, etc.

Vrijdag den 25 December wesende Kersdag, savonds heeft den zoogenaemden Nationaelen Agent S.P. Dargonne, met de stadsdienaers 5 fransche priesters uijt seker huijs op den hoek van de Houdaenstraet gehaelt en in de gevangenis op 't Steen geset. De goede vlugtelingen neemen daer het noen- en avondmael en woonden ook daer en elders. Andere fransche priesters dit hoorende waren seer bevreest en dirven in de wooningen niet blijven; maer begaven sig bij den eenen of anderen vrind, om aen diergelijke gevaeren niet blood gestelt te zijn; jae daer was in andere huijsen ook gesogt, maer gelukkiglijk niet gevonden.

Sondag 27 December 1795 in den morgent is alhier op stadhuijs afgecondigt eene fransche weth van 19 frimaire 4de jaer (10 deser) gedraegende:

Eene gedwongene geldleeninge van 600 millioen in geld speciën. Behelsende in substantie: dat de leenders zullen verdeijlt worden, in 16 classen, geschikt als volgt:

Eerste classe	50, - livres
Tweede classe	60, - livres
Derde classe	80, - livres
Vierde classe	100, - livres
Vijfde classe	200, - livres
Zesde classe	300, - livres
Zevende classe	400, - livres
Achtste classe	500, - livres
Negende classe	600, - livres
Tiende classe	700, - livres
Elfde classe	800, - livres
Twaalfde classe	900, - livres
Dertiende classe	1.000, - livres
Veertiende classe	1.100, - livres
Vijftiende classe	1.200, - livres

> en de 16de en laetste classe en zal niet konnen gemaekt worden als uijt degene wiens fortune is van 500.000 livres in capitael en daerboven, waerde van 1790; en hunne taxe zal zijn 1.500 Livres tot 6.000 na advenant.
> Dat dese leeninge uijtgemaekt zal worden in geld (metalique) of in goud en zilver, en dat bij gebrek van dit, de graenen op de cours van 1790 zullen aengenomen worden. Dat de assignaten gelijkelijk in plaets van numeraire zullen aenveerd worden, voor het 100ste van hunne waerlijke weerde. Dat de sommen zullen afgeijscht worden, een derde in de laetste decade van Nivose (welke eijndigt 20 Junij 1796) en de rest in Pluviose (eijndigende 19 Februarij 1796) (sic). Dat degene in gebreke van betaelinge blijven zullen gecondamneert worden door de administrateurs van 't departement van een 10de van de somme, voor iedere decadi dat sij ten agter blijven.
> Dat er voor het remboursement van dese leeninge aen de leenders eene recipisse van 10 coupons zal behandigt worden ieder van een 10de van de geheele somme. Dat dese coupons in betaelinge zullen konnen gesonden worden van het recht van enregistrement daar schuldig door successie in linie directe of collaterale. Dat degene op wiens naem sij zullen afgelevert zijn, of hunne erfgenaemen of besitters van hunne goeden dezelve alle jaeren in betaelinge van hunne directe contributie konnen geven, te beginnen met het 4de jaer, bij maniere dat de zelve leeninge in 10 jaeren sal gerembourseert zijn.

Die van de Administratie van het Departement der twee Nethen, in 't Bisdom alhier zittende, schreven daer over in dato 2 Nivose 4de jaer (23 deser maend Xber) aen de Nationaele Agenten en Municipaele Officiers deser stad, waer bij zij hun de afdruksels van bovengemelde weth zonden, en waerbij sij hun, onder andere, in deser voege uijtdrukken:

> Op het ontfangen van dezen brief zult gij seffens bijeen roepen alle de Litmaeten van de Municipaliteit van uwe gemeijnte, en dezelve vergaedert zijnde, zult gij seffens beginnen te maeken den naemlijst der contribuabele van uwe gemeijnte.
> De zet-boeken der publieke lasten, alsook uwe locaele kennissen zullen U van het grootste nut zijn tot het maeken van die naem-

lijsten, doch alhoewel U dezelve moeten geleijden in uwe operatien, zoud gij de wet maer zwakkelijk uijtvoeren met uwen tijd te verslijten door eene al te nouwkeurigste verdeelinge, die in den actuelen gevalle des te onnoodiger is om dat de wet niet spreekt als van eene leeninge, queijtbaer op de manier die sij voorschrijft.
Den lijst van die contribuabele moet gemaekt worden met kolommen: in de eerste zullen gestelt worden hunne naemen; nevens dezelve naemen, op de tweede kolom, de beroepinge van den bijzonderling, niet vergetende van daar in 't zaemen te bevatten, de geestelijke corporatien in het gemeijn levende, ende bijzonderlijk de seculieren, levende van hun eijgen inkoomen, van alle beijde de geslagten, en gij zult gelijkelijk gewag maeken van het inkoomen der abdijen etc.

27 December 1795 tegen den noen was de nieuwe gekosene Municipaliteijt of Magistraet op 't stadhuijs onder het geluij der groote klok en spel van den beijaerd geinstalleert geworden.

Ziet hier hunne naemen:

President:

François Raijnaud, eenen fransman.

Schepenen en Municipaele Officiers:

Jon^{r} Antonius Herry } alle drij aengeblevene.
Jan Frans van Lancker } alle drij aengeblevene.
Hendrik J. Van Driesch } alle drij aengeblevene.
Joseph Briers, cruijdenier.
Joseph Georgerie, geneverstoker (die voorgaendelijk nog gedient heeft op sijne plaetse aengeteekent).
J.J. Van Nuffel, Idem.
..... Harsevoort, eenen Hollander van de gereformeerde religie, negociant in snuijf en tabak op de groote Merkt, id.
Lambrechts, horlogiemaeker.

Secretaris greffier:

Joseph D'Olislaeger, die sig ontschuldigde om sijne minderjaerigheid en in sijne plaets is gekosen en gevolgt:
Jacobus Franck, schilder.

Daer naer heeft J.F. Van Lancker ook bedankt, en Hendrik

Franck laeken verkooper, die van de comité de surveillance geweest heeft is tot schepene gekosen.

Joseph Briers is niet gecompareert, in zijne plaetse is aengestelt Daniel Cuylits.

Zedert heeft Jon^{r} Ant. Herry en J.J. Van Nuffel bedankt, met een woord, het is een verwart stadhuijs, de oude secretarissen en greffiers kent men niet meer, nog ook geene subalterne kamers, als soo in meijne werckkamer, alle dezelve zijn overgezegelt, in 't kort geseijd, daer is geen regt meer.

Dese weth was door een besluijt der Volksrepresentanten, commissarissen van 't gouvernement de dato 28 frimaire 4de jaer (19 December) benoemt.

Deze installatie was wegens de Centraele Bestieringe van 't Departement op 6 Nivose (heden) vastgestelt bij hun besluijt de dato 3 Nivose (24 deser) bestaende in 10 artiekels waer inne onder andere staet als volgt, het welk mij te interessant scheen om met stilswijgen voorbij te gaen:

> Art. 1. - De Constitutionele Municipaliteijt der gemeijnte van Antwerpen zal geinstalleert worden den 6 Nivose.
> 2. Den selven dag, in tegenwoordigheijd der aengaenden en die in bediening tredende schepenen, en eenen Commissaris van de Centraele Administratie van het Departement, zullen de zegels gestelt worden op alle de bureelen, greffier en archieven des stadhuijs van Antwerpen.
> 3. D'Administratie benoemt door het tegenwoordige eene Commissie van vijf Lidmaeten die (in tegenwoordigheid des Presidents, der Municipaele Administratie, van den Commissaris van 't uijtvoerende Directorium bij de geseijde Administratie, der vorige schepenen die souden gelast geweest zijn met eene rekeningschap, ofte degene wettelijk geroepen, van eenen greffier of secretaris) zullen voornoemde zegels afdoen.
> 4. De lidmaeten deser commissie zijn de Borgers:
> Jean Solvijns, Administrateur.
> ..... Van Roie, algemeijn ontfanger.
> Jan Blom, besonder ontfanger der Nationaele domeijnen.

..... Brack, voorheen in bediening aen deser stadstresorije.
En den President der nieuwe Municipaliteijt.

Den 31 December 1795 savonds om 6 uren zijn de 5 fransche priesters (daer hier vore op 25 deser van gemeld is) van het Steen gehaelt en door eenen stadsdiener naer 't clooster der Cellebroeders binnen dese stad, geleden, ten bijwezen van Broeder Gummarus Beldens, Pater van 't zelve clooster, die ten dien eijnde op 't stadhuijs geroepen hadde geweest.

Dese priesters waren uijt Vrankrijk gedeporteert, uijtgenomen eenen die uijtwijkeling was en voor wiens leven men dus bevreest was, alsoo sij de uijtwijkelingen alle dood schieten, het was eenen man wel van meer als 70 jaeren oud; doch dese heeft het geluk gehad van sig onder weg uijt d'handen te maeken, sonder dat er de stadsdieners veel werk van maekten, of eenig ondersoek naer deden; maer de andere vier zijn in 't gemeld clooster gebragt, daer sij wel behandelt zullen worden.

1796

Januarij

1 Januarij 1796 wird wegens de Administratie van 't Departement der twee Nethen de inwoonders van sijn onderhoorigheijd gewaerschouwd:

> dat degene zouden verlangen te komen in de nieuwe legerschaer van gendarmerie die opgevormt word binnen de 9 vereenigde departementen, 't zij in hoedanigheijd van capiteijn, lieutenenant, marechal de logis, brigadier of van gendarme, sig moesten melden in 't bureel der geseijde Administratie om er sig te laeten inschrijven etc.

Snagts tusschen den *3*en *en 4*en *Januarij* zijn er 13 gevangenen van 't Steen afgebroken en weggeloopen, sonder dat er ondersoek naer gedaen wird. Het waren er van die, dewelke over eenigen tijd (ziet hier vore op 28 Julij 1795) zoo hier als hier omtrent voor dieftens aengehouden en daer opgebrogt waren, dieftens welke wedrom soo binnen als buijten dese stad, beginnen te herneemen.

Aengesien er verscheijde gemeijntens, besonderlijk van het plat land, de leijsten der contribuabele, gevraegt door den circulairen brief der Administratie de dato 2 Nivose, nog niet afgelevert hadden; zoo zag men wegens de geseijde Administratie een besluijt de dato 11 Nivose (dat is den 1 dezer maend) in 't ligt verscheijnen waerbij besloten word:

> Art. I. - Dat de commissarissen van de uijtwerkende magt ofte de Nationaele Agenten, ende bij hunnen gebreke de Drossaerden ofte Municipaele Officieren de onderlinge gemeijntens onder het gebied van dese Administratie, aen de zelve zullen ter hand stellen binnen de 24 uren naer het ontfangen van deze tegenwoordige, ende dit voor den laetsten termeijn: alle de leijsten van alle de contribuabelen van hunne gemeijnte, gevraegt door den brief van dese Administratie gedagteekent 2 Nivose.
> II. - Die der amtenaeren hierboven genoemt, die veronagtsaemt zullen hebben, van aen deze administratie ter hand te doen stellen dezelve rollen ofte lijsten binnen den voorschreven tijd, zullen gesaementlijk ondergaen eene boete van twee honderd guldens, voor iederen dag dat zij in gebrek zullen blijven. Dese boete zal personeel zijn ende niet konnen gedraegen worden ten laste der gemeijnte.
> III. - Wanneer binnen den derden dag naer de bepaelde ende alreeds vervallen boete, zij er niet zullen aen voldaen hebben zullen zij gebragt worden voor de Crimineele Regtsbank om aldaer geoordeelt, verwezen en gestraft te worden als pligtig aen het misdaed van gequetste natie.

Daerenboven sond gemelde Administratie eenen anderen circulairen de dato 15 Nivose (5 Januarij) aen de Municipaliteiten van het Departement, waerbij bevolen word het volgende waer te nemen, als:

> Art. 1. - Dat er geene betaeling zal mogen geschieden, ingevolge den inhoud van 't besluijt van het uijtvoerende Directorium, gedagteekent 26 frimaire, als alleenlijk in klinkende species, gang hebbende in de uijtgestrektheijd van dees departement, of in materie van goud en zilver; dat de betaelinge der geheelheijd van de somme gebragt op de uijttreksels, zullen moeten betaelt worden door de persoonen daer in genomineert en dit in twee termijnen, te weten: het eerste derde deel in de laetste decadi van Nivose, en de twee resten de 3de aendeelen in de volgende maend Pluviose. Dat sij rekeninge aen den ontfanger principiael van 3 tot 3 dagen doen moeten, en aen d'Administratie zoo dikwils als zij daer toe gevraegt zullen worden. Voorders het opmaeken der tabellen en het aenwijsen der persoonen degene in verstek blijven van te betaelen en in de boete van een 10de voor elke decadi vervallen etc.

Den 8 Januarij 1796 wird er door de Centraele Administratie alhier, geordonneert:

> Aen alle de borgers in de uijtgestrektheid van het Departement der twee Nethen; van sig te vercieren met eene nationaele cocarde op eene zigtbaere wijze op straf van gepakt en in de gevangenis gestelt te worden voor den tijd van drij dagen en daerenboven te worden verwesen tot eene boete overeenkomstig met de weerde van drij dagloonen etc.

Men hoorde en sag ten allen kanten borgers vast nemen en naer den amigo en selfs naer 't Steen brengen die sonder cocarde bevonden wirden, jae daer wirden er naer de 3 dagse gevangenis in eene boete van 36 strs en anderen meer verwezen.

De Centraele Administratie had bij besluijt van 19 Messidor 4de jaer *(9 Januarij 1796),* dese stad in 5 sectien verdeylt:

> De 1ste genaemt *Noord-West* begint aen de Slijkpoort.
> De 2de genaemt *Noord-Oost* begint aen de Kipdorppoort.
> De 3de genaemt *Zuijd-Oost* begint aen St Jorispoort.
> De 4de genaemt *Zuijd-West* begint daer ook maer westwaerts, daer is het Casteel onder begrepen.
> De 5de of *Buijten-sectie* begrijpt het gene buijten de stad maer binnen de hand gelegen is.

De oude verdeeling deser stad, was ook al afgekeurt, het moest vernieuwt zijn. (Hier zoude een plan met een noukeurige aenteekening in gevoegt moeten worden). *(Nota van den schrijver).*

Den 15 Januarij wirden er van stadswegen verscheijde brieven bij de rijke en groote kooplieden thuijs gedraegen, men sijde wel tot 130 toe; waerbij deze in de gedwongen leeninge sommige voor 6.000 livres T^{s} andere 3.000, 2.000, en 1.500 betaelen moesten op sekeren korten tijd.

Den 17 Januarij was er eene pasquille waerbij degene hunne opgeleijde quoten in gemelde ligtinge betaelen zullen, met plunderinge bedregen worden. Deselve wird in den morgent door den Nationaelen Agent afgetrokken. Men segt dat er ook diergelijke waerschouwingen aen sommige souden thuijs gebrogt of onder de deur gestoken zijn.

Ten zelven dage was er van stadswegen alhier eene waerschouwinge der Volksrepresentanten te Brussel de dato..... aengeplakt, waerbij:

> Aen alle inwoonders sonder onderscheijd, geordonneert word, van binnen de 24 uren nae de publicatie derzelve, alle de vremdelingen over te brengen, welke bij hun gelogeert zijn, met de naemen, qualiteijt, handwerken, gebortestad etc. op de pene van 25 gls.

Den 19 Januarij 1796 wirden wedrom brieven bij de borgers gedraegen voor de gedwonge ligtinge soo men segt.

Den 21 Januarij wirden de lindeboomen staende op de stadsvesten tusschen St Joris en Kidporppoorten, smorgen om 9 uren van stadswege publiek verkogt.

Den 22 Januarij wird alhier met groote plegt geviert de Fransche Feest, ter gedenkenisse van den verjaerdag dat sij hunnen koning Lodewijk XVI in 't jaer 1792 onthalst hebben. Smorgens om 7 uren begonst het geluij van alle de klokken. Om 12 uren smiddags vergaederden de civiele en militaire overheden op de groote merkt, alwaer het garnizoen in de wapens stond, en eenen theater was opgeregt voor het stadhuijs. Den eed van getrouwigheijd aen de Republiek, en van haet voor het koningdom wird eerst door den generael, voorts door de verzaemelde troupen en dan door de Civile en Militaire overheden, en door degene der tribunaelen afgeleijd,

onder het andermael geluij van alle de klokken en spelen van den beijaert. Op den gemelden theater waren twee tafels bereijd op dewelke alle de leden der geconstitueerde magten, de regter van het Civiel, Crimineel en Correctioneel Tribunael, de regters van peijs, de gesalariseerde der republiek, en alle de vrinden der Fransche Vrijheijd en Gelijkheijd in het proces verbael hunne declaratie van onschendbaere trouwe aen de Republiek en van eeuwigdurenden haet aen het koningdom konden komen teekenen, waertoe deze allen uijtgenoodigd waren. De notarissen, procureurs etc. waeren daertoe bij brieven van stadswegen insgelijks aensogt geworden; dog niemand van hun compareerden er.

Daer was bijna geen volk op de merkt te zien, alle welpeijsende en goede borgers hadden eenen afkeer van deelagtig te zijn van diergelijke feesten; jae het wird als eene schande geagt sig op of ontrent de merkt te begeven, alwaer de inwoonder selfs voor 't grootste deel hunne deuren gesloten hielden.

Savonds wast Comedie gratis, en alzoo is dien dag geijndigt.

Den 24 Januarij 1796 om half 3 uren namiddag wird er met eene schielijke draeijwind eene pleijt komende van 't Vlaemshoofd op eenen oogenblik omgeslaegen. Dit droevig ongeluk gebeurde omtrent te midden der Schelde; eenige schippers hebben sig (aenstonds door den storm geset) met een boot van de houtkaeij tot hulpe en bijstand der ongelukkige, waervan eene sig poogd te redden op den bodem der omgeslaegen pleijt, van welke vier levende manspersoonen en eenen doode aen wal zijn gebrogt op het Kiel bij het stakketsel. Men rekent elf andere persoonen met eenige kinderen van het een en ander geslagt, die jammerlijk het leven bij dezen droeven voorval verloren hebben, waeronder den overdraeger der postmaele, welke opgevist is. De peerden van eenen

wagen en van eene karre zijn ook mede door de golven ingeswolgen; maer een zadelpeerd met de valies, los zijnde heeft konnen swemmen en wird opgehaelt aen de Mestkaeij.

27 Januarij wird er wegens d'Administratie besloten, dat de terme van de betaelinge van het eersten derde deel der gedwongene ligtinge geeijndigt 30 Nivose, verlangd was tot 10 Pluviose (30 Januarij) en dat na 't eijndigen van desen uijtstel de belasten zullen vervolgt volgens alle strengheijd der wetten etc.

Den 29 Januarij is er voetvolk binnen gekomen, deze wirden niet alleen volgens gewoonte bij de borgers, maer selfs in de cloosters, jae op 't Begijnhof en in de nonnen cloosters als daer in sommige 6, 10 geleijt werden. Deze waren verpligt van deze volkeren, omdat het immers niet betaemde van die in hunne cloosters te houden, van deze... elders te bestellen en daer voor te betaelen; dit geschiede wegens dengene van het Comité der Logementen.

Daerenboven moesten de borgers van 't Casteel, hetzelve ruijmen, uijtgenoomen eenige. Het canon werd op de vest naer de stad gestelt, sonder dat men van deze veranderinge de oorzaek weet, daer ook volk op geleijt schijnt te zullen worden.

Den 30 Januarij 1796 wird er met trompet wegens de Centraele Bestieringe van het Departement der twee Nethen alhier uijtgecondigt:

> Dat alle borgers en borgeressen getaxeert in de rolle der 16de classe van de gedwongene geldleeninge, voorkomen worden, dat de tijd toegestaen tot betaelinge van het eerste derden deel heden ten eijnde loopt, dat bij gebrek van in den dag te betaelen, er morgen tegens hun een bedwang tot het geheel zal worden gedecerneert, met beslag en verkoop hunner meubelen, volgens den derden artikel der weth van 2 Nivose 4de jaer etc.

Savonds is er wederom voetvolk in gekomen, komende van de kanten van den Rhijn.

Ten zelven dage savonds laet zijn er commissarissen van stadswegen in de cloosters dezer stad met eene soldaete wagt gekomen, en hebben de Heeren en Paters bij malkander geroepen en hun de orders voorgelesen; dat de kamers moesten verzegelt worden, en dan wederom geopent en noukeurig doorsogt of er geen libellen, schriften en liedekens tegen de Republiek te vinden waren, waervan de oorsaek op de geestelijke geleijd wird.

Het ondersoek duerde in sommige den gantschen nagt, dog nergens is er iets bevonden.

Daer waeren onlangs alhier Peijsregters en Commissarissen van Policie over de quartieren, of gelijk sij het noemden sectien aengestelt. Daer waeren ook 55 geswoorne door die van de Centraele Administratie gekosen, daer de treffelijkste inwoonders deser stad onder getelt wirden die geensints daertoe genegen waeren. Diergelijke Juris waren er voor den canton van 't Departement gekosen.

Februarij.

Den 1 Februarij 1796 is er canon in gekomen en naer 't Casteel gevoert.

Den 4 Februarij 1796 wird er van stadswegen op de hoeken der straeten uijtgetrompet, dat alsoo de stad overlast was van crijgsvolk, de borgers die er gelogeert hadden, en de tijd heden uijt zijnde, die nog tot morgen houden moesten.

Den overlast was onverdraegelijk, door het geduerig in komen van troupen. Sommige borgers met twee man belast

zijnde kregen er nog 5 bij zoodat er zijn die 7 jae meerder van die crijgsvolkeren in hunne huijsen en dat voor 10 dagen hebben. Jae de geringe borgers die kleijn gehuijst waeren wirden niet gespaert, sommige kregen voor dien tijd ook twee man; klagten daertegen wirden niet aenhoort, selfs lieten de schildwagten aen de Comité der logementen op de Meer staende, niemand van de borgers binnen, soodat men dit alles sonder tegenseggen verdraegen moeste.

Den 6 Februarij wirden wegens de Directie der Domeijnen van 't arrondissement van Antwerpen, de Commisen huijskens staende buijten deser stads, St Joris, Kronenborg, Roode en Slijk poorten, en aen de Kasteelplijn, daer men de regten van den keijser betaelde, publiek verkogt.

Ten zelven dage was er wegens de administratie van het departement aengeplakt:

> dat alle verkleeding en vermommingen met de aenstaende vastenavond dagen verboden waeren, op pene van aen de correctionele regtsbank overgelevert te worden en als stoorders der publieke ruste gestraft te worden.

Savonds is er van stadswegen terwen brood gebakken voor den spijker door order van de weth.

Den 8 Februarij is de secretarije op het stadhuijs ontsegelt, en sanderdags zijn de goedenisse en andere schabinaele passeringen wederom begonst te geschieden.

Ten zelven dage is er peerdevolk ingekomen.

Niemand mogte tegenwoordig uijt de stad gaen sonder passen; jae niemand mogt sonder ligt na 6 uren savonds over

straet gaen, of wird, betrapt wordende, vastgeset, maer voor eenig geld losgelaeten; en het is om 't geld maer gedaen.

Daerenboven het breken en het stelen besonderlijk van ijser gaet alle nagten voord, daer zijn hier dan daer de ijsere colommen uijt de vensters, tralien van kelders, ermen van pompen afgebroken en gestolen. Daer worden er wel vast geset, maer daer is nog geen regt over geschied; den Tribunael Criminel is nogtans in gang, en zal welhaest in d'Abdije van St Michiel gaen sittinge houden; het Prelaets quartier is ten dien eijnde doorgebroken en daertoe bereijd.

Men segt dat de Provisor de refugie van St Bernards op den Oever verlaeten moet; misschien zal daer den Tribunael Civiel gaen werken; geduerig wat nieuws maer zelden wat goeds, segt het spreekwoord.

Den Accusateur-public bij de Crimineele regtsbanken van het Departement der twee Nethen, Ogez, schreef:

> Aen de Directeurs van Jurijs, Peijsregters, Capiteijnen en Lieutenants der Gendarmerie en Commissarissen der Police, van hetzelve Departement, in dato 19 Pluviose (8 Feb.) op eene alderschandelijkste wijze tegens de emigreen, de gedeporteerde priesters van Vrankrijk, van dezelve te bewaeken en aen den Tribunael over te brengen, etc.

Dit wird op bijna alle hoeken der straeten aengeplakt. Het was als eenen voorbode, dat deze goede vlugtelingen die gesalfde des Heeren, alhier en elders eene schuijlplaetse denkende gevonden te hebben, wedrom de grootste vervolgingen te leijden stonden; jae dese vreese wird welhaest waergemaekt, want eenige dagen daer na wirden er eenige priesters uijt sommige huijsen gehaelt en in de gevangenisse geset.

Jae daerenboven op *10 Februarij* werden de vier priesters onlangs uijt de gevangenisse naer het clooster der Cellebroeders gebragt zijnde, van daer wederom op 't Steen geleijd.

Daer zijn ook verscheijde ingesetenen daer priesters gewoond hebben of bevonden zijn in de gevangenisse geleijd en andere in hun huijs in arrest gehouden en hunne papieren verzegelt.

Den 13 Februarij is er eenen franschen Marquis genaemt, Paulus Jos. Ballinglise, Marquis du Ramel aengehouden.

Daer was aen de Abdijen en Cloosters en ook aen de Nonnenkloosters en Begijnhof bevolen van alle de naemen van hunne religieusen, zoo Priesters als Broeders, met hunne geboorte plaetsen etc. op 't stadhuijs aen den Commissaris van de Uijtvoerende Directorien der Municipaliteijt S.P. Dargonne over te brengen; waerschijnlijk om te zien of er sig geene fransche geestelijke onder bevonden.

Den 15 Februarij vertrok er crijgsvolk uijt dese stad naer Bergen-op-Zoom, Breda en 's Hertogenbosch, dit order was desen morgent gekomen. Dit vertrek zal waerschijnlijk eenige van onze inwoonders eenigsint ontlasten; want vele waeren eerlangs zoo danig en op eene ongehoorde wijze met die volkeren overlast, dat er sommige 6, 9, 10 en meerder in hunne huijsen hadden, jae daer waren geringe borgers die selfs niet groot gehuijst waren, dewelke er zoo veel hadden, dat het scheen alof onze huijsen voor de Corps de gardes, of soldaete casernen dienen moesten. De groote huijzen die zij nu verdestrueert hebben willen sij niet meer gebruijken maer laeten deze ledig staen, het zijn de borgers welke geplaegd worden. Dit is de vrijheijd.

Ten zelven dage was er wegens de Centraele Administratie alhier aengeplakt een decreet van de Nationaele Conventie betrekkelijk de boomen van vrijheijd van 2 Pluviose 2de

jaer. Ingevolge van welk door gemelde Administratie den Commissaris van het uijtoeffende Directoire gestatueerd was:

> Dat in gelijkvormigheijd van het gemeld decreet, de Municipaliteijten den 10 van Ventose (29 deser) door eenen levenden olmen boom zullen doen herplaetsen de boomen van vrijheijd die zouden gestorven zijn.
> Besluijt, dat in alle gemeijntens in de welke zig geenen boom van vrijheijd bevind, den 10 van Ventose er eenen zal geplant worden, den welken insgelijks eenen levenden olmen boom zal wezen.
> Besluijt, dat ten dien eijnde de Municipaliteijten eene feest zullen ordonneeren gegrondvest op de broederlijkheijd en de republicaansche spaerzaemheijd.
> Gedaen in zittinge den 17 Pluviose 4de jaer der republiek.
> Tweede Besluijt:
> De Administratie overwegende dat de besluijten van de Representanten des Volks ende der Centraele Administratie van Belgenland en de Algemeijn van Brabant, hebben voorgeschreven de opening van eenen Tempel der Weth.
> Overwegende dat het alleenlijk is, aen het bederf van den publieken geest, dat men moet toeeijgenen de verzuijming der uijtvoeringe voorgeschreven door de voorgemelde besluijten.
> Overwegende dat de tijdsomstandigheden ten hoogsten noodzaekelijk maeken, het openen van eene plaets geschikt tot het vieren der publieke feesten, tot de broederlijke vereening der republikaenen, tot de leezing der wetten, en tot de publieke onderwijzing, zoo noodzaekelijk geworden, sedert dat de kwaedaerdigheijd, de eijgenbaet en de aristocratie zoo verre geraekt zijn van den publieken geest der inwoonders van dit Departement te verleijden en tot dwaelinge te brengen, besonderlijk sedert dat aen hun de gelegentheijd van onderwijzing ontbroken heeft.
> Den Commissaris van het uijtoeffenende Directorium gehoort, besluijt:
> I. - Dat de gewezen kerke der Jesuiten dienen zal tot versaemelplaets voor het vieren der feesten, de broederlijke vereeninge der republikanen, de publieke onderwijsinge, en tot de leezinge der wetten, deze plaets zal benoemt worden onder den naem van Tempel van de Weth, en uijtwendig boven de besonderste deure dit opschrift gestelt worden.

II. - Elke decade zal eenen Officier-Municipael, daer de leesinge doen, der wetten, en besluijten overgelevert aen de Municipaliteijt binnen de decade, eenen Officier der policie zal er de betaemelijkheijd ende het goed order bewaeken.
III. - De publieke amptenaeren die zouden wenschen daer redevoeringen uijt te spreken zullen zich doen inschrijven op eene lijste ten dien eijnde geschikt, op den bureel van publieke onderwijsinge, den voorrang zal toegestaen worden volgens het order van inschrijving.
IV. - Dat de inweijdinge van den Tempel der Weth zal geschieden den 10^{en} Ventoze, dag der plantinge van den boom der vrijheijd in deze gemeijnte.
Besluijt, dat den Commissaris op den bureel van publieke onderwijzinge zoo haest mogelijk aen de Administratie zal presenteren het ontwerp der vorming en reglement te observeeren voor de vieringe van die feeste, en zal ten dien eijnde raedsplegen met de Municipaliteijt.
Gedaen in de zittinge den 17 Pluviose, 4de jaer (6 Februarij) geteekent: Leveque President en Wouters secretaire.
Gesien de vertaelinge, geteekent Jean Solvijns Administr. Comm. au bureau d'Instruct. publ.

Daerenboven was er ten opsigte der contributie van oorlog van verleden jaere door geseijde administratie op 26 pluviose (15 Februarij) besloten en bekent gemaekt:

1° Dat de dispositie van de Municipaliteijt van Antwerpen en dato 25 Frimaire, 4de jaer, sijn vollen uijtwerksel zal hebben, te beginnen van 15 Ventose naestkomende:

2° Dat met het eijndigen van dit terme, de goederen generalijk welkdanig der inwoonders van Antwerpen, gewesene absenten van 't Land, ten agter zijnde aen de contributie, opnieuws zullen in verzekering genomen worden en desuite openbaerlijk verkogt op de contrainte te decerneren door degene het aengaet; het deel dergene welkens goeden nog in beslag zijn, zal geacquitteert worden door de Directie der nationaele domeijnen.

3° Dat de commissie belast met de vereffening der contributie binne den derden dag het remboursement der geleende sommen

> beginnen zal en dat alles op den voet door de proclamatie van 8 Brumaire 3de jaer (ziet hier vore op 2 9ber 1794) vastgestelt geschieden moet etc. (Ziet de gazette van 16 Februarij).

Den 16 Februarij is er wedrom volk vertrokken en ook andermael voet- en peerdevolk ingekomen, hetwelk volgens gewoonte in de cloosters en bij de borgers geleijd wird.

Ten zelven dage was er van stadswegen aengeplakt dat:

> het aen alle inwoonders sonder onderscheijd en particulieren verboden is savonds na 10 uren over de straeten te gaen sonder voorsien te zijn van ligt, het zij fakkel, vlambeeuwe, lantirne of brandende lont, op pene van aengehouden en voor zijn peijsregter gebrogt te worden etc.

19 Februarij 1796 is er aengeplakt een besluijt van de Centraele Administratie de dato 26 Pluviose (15 Februarij) dat alle eijgenaers van peerden, muijlezels en ezelinnen eenen lijste daervan aen hunne Administratie Municipael (zenden moesten) tegens 4 Ventose (23 deser) op pene van verbeuringe derzelve; moetende de werk en labeur peerden en degene van pragt uijtgedrukt worden...

22 Februarij wirden er wegens de Municipaliteijt wedrom brieven rond gedraegen aen verscheijde van onze inwoonders waerbij dezelve, sommige voor 4.000. - anderen minder livres in gedwongene geldleeninge getaxeert waren, van hetwelk sij binnen de eerste decadi het eersten 3de deel, binnen de 2de decade het tweede 3de en binnen de 3de decade het restende moeten komen voldoen in handen van..... op pene van executie. Dese brieven waren van dato 1 Ventose (20 deser) en waren geteekent: Raymond, Pres.; Harssevoort en Lambrechts, Officiers Municipael.

LIBERTE
EGALITE
Emprunt forcé.
Avertissement aux Imposés à l'Emprunt Forcé.
La Municipalité du Canton d'Anvers au Citoyen.....

En vertu de la loi du 19 Frimaire an 4me faisant appel de faids en forme d'emprunt forcé, nous vous prévenons, citoyen, que vous êtes porté à la seisième classe du rôle de votre commune, rendu exécutoire par l'Administration Centrale de ce Département, pour la somme de..... Livres de France que vous êtes tenu d'acquitter en trois termes, savoir un tiers dans la première décade, le second tiers dans la seconde décade et le dernier tiers dans la troisième décade du présent mois de Ventose, ès mains du Percepteur Van Roië, rue de l'étuve, en numéraire métallique uniquement ou en matières d'or et d'argent, conformément à l'arrêté du Directoire Exécutif du 26 Frimaire 4me année. Nous croijons devoir vous informer que l'Administration à défaut de ce faire, vous appliquera la loi du 22 Nivose, qui porte:
Art. I. - Que celui qui n'aura point acquitté le premier tiers de sa taxation, y sera contraint pour la totalité.
Art. II. - Celui qui n'aura point payé le second tiers y sera également contraint pour les deux derniers termes.
Art. III. - Les contraints seront décernés par l'Administration du Département: à défaut du payement dans les vingt-quatre heures de leur notification il sera procédé, sans autre formalité, à la saisie et à la vente des meubles et effets des particuliers taxés.
Vous aurez à vous conformer aux articles de cette loi pour les termes fixés dans la présente.
Il vous sera délivré par le dit Percepteur une quittance provisoire soit pour à compte ou pour l'acquit total de la somme à laquelle vous êtes taxé et qui sera échangée dans les trois mois suivant, contre un récépissé composé de dix coupons représentans chacun un dixième de la somme totale que vous aurez payée. Lesquels coupons vous seront remboursés conformément aux articles 10, 11, 12 et 13 de la loi citée.
A Anvers le premier Ventose 4me année de la République Française.
Signé: Harssevoort, off. m.; Lambrechts off.; Raynaud pdt.

Den 23 Februarij kreeg den knaep van de Huijdevetters Capelle van stadswegen den volgenden brief, ten eijnde van dezelve te doen ledig maken van alle de banken, candelaeren, gewijde steene etc. Ziet hier den letterlijken inhoud:

> LIBERTE
> EGALITE
> DECADE
> Anvers, le 4 Ventose an quatrième de la République Française.
> Le Commissaire du Directoire Exécutif, près l'Administration Municipale
> d'Anvers, Cheflieu du Département des deux Nèthes,
> au Citoyen Boeykens, Wiegstraet.
> Vous aurez la bonté Citoyen, de faire vuider de tous les bancs, chandelliers,
> pierres bénites etc. de la Chapelle des tanneurs, demain avant huit heures
> du matin, les ouvriers devant y être placés à sept heures.
> Salut et fraternité,
> signé: S.P. Dargonne.

24 Februarij zijn er switsers die in Hollandsche solde plagten te zijn en nu afgedankt waren ingekomen, dewelke ook voor eenen nagt bij de borgers geleijt wirden, en sanderdags verder vertrokken zijn om naer hun land te keeren.

Ten zelven dage wird de Huijdevetters Capelle in de Huijdevettersstraet nevens de Lieve Vrouwe Broeders bereijd gemaekt, om voor den Tempel der Weth te dienen. S.P. Dargonne had 4 Ventose (23 Feb.) ten dien eijnde eenen brief geschreven ten eijnde van dezelve ledig te maken en er de banken, kandelaeren, geweijde steene enz. uijt te doen voor donderdags 8 uren.

Dese Capelle heeft in korten tijd voor verscheijde zaeken gedient; daer wird een hospitael van de Engelsche af gemaekt, dan zag men er eenen boterwinkel in en nu zal het Tempel der Weth gaen worden.

Die schoene kerke der Jesuiten was daer voor gedestineert

geworden, als men in het arrêté der Centraele Bestieringe de dato 17 Pluviose 4de jaer (6 Feb.) leest, hier vore 15 deser gemeld, maer de kerkmeesters allen aengevend hebbende om zulks te verhoeden, hetwelk hen immers gelukt is; dan werd er gesproken van de Droogscheerder Capelle in de Keijserstraet daer voor te gebruijken, die daer aen ook is voorkomen en eijndelijk viel het dan op dese Capelle.

Den zoogenaemden boom van vrijheijd wird gister ook alreeds uijtgesmeten. De Notarissen, de scholen etc. hadde brieven om te compareeren en aen die feest te assisteeren; jae daer waren wedrom vele jonge juffrouwen deser stad ten selven eijnde versogt geworden, maer velen en mogelijk het grootsten gedeelte zal zig er weijnig aen gelegen laeten.

26 Februarij zijn er wedrom Switsers uijt Holland ingekomen om voorder naer hun vaderland te keeren.

27 Februarij tegen den avond wird het huijs staende op den gevel van de Huijdevetters Capelle daer afgedaen. Alles was uijt dese capelle gedaen en elders ter bewaeringe geplaetst.

Sondag 28 der zelve maend wird er met allen spoed getimmert op de groote merkt aen een stellagie voor het stadhuijs.

Den 29 Februarij 1796 in den morgent zijn er wedrom 5 Fransche Priesters gevangen weggebrogt op eenen wagen met militaire wagt; het waren die Priesters welke onlangs bij de Cellebroeders waeren gehaelt en andermael op 't Steen geset hadde geweest, als op zijne plaets gemeld. Den 22 van de zelve maend waren er nog twee diergelijke Priesters, welke onlangs uijt seker borgershuijs in de Corte Gasthuijsstraet gehaelt waren, geboeijt weggebrogt met dragonders geexcorteert wordende. De inwoonder van 't gemeld huijs was in de gevangenisse alsook nog eenige diergelijke op 't Steen geset

omdat se dese goede mannen eene schuijlplaetse verleent en hun niet overgebrogt en hadden.

Ten zelven dage smorgens om 7 uren begon het geluije van alle de klokken en het spel van den beijaerd de herplanting van den vrijheijdsboom aen te kondigen, hetwelk om 11 uren hernomen wird. Dan kwam den trijn van het stadhuijs, voorgegaen door de scholen, gevolgt van de Civiele en Criminele gerigten, van die der Correctionelen Tribunael, Peijsregter, Commissarissen van policie, de Municipaliteijt, eenige menigte van jonge dogters in 't wit gekleed, opgevolgt door die van 't Departement, gaende langs de Oude Koordemerkt, Schoenmerkt, Schrijnwerkersstraet, Korte Gasthuijsstraet, Drijhoek, Huijdevettersstrate, den gesegden boom haelen aen de Huijdevetters Capel, nu genaemt den Tempel der Wet; onder het geschal van musiek en geleij van een diviesie van 't garnisoen. In dese capel wirden redevoeringen gedaen, naementlijk door Carel d'Or Juge van den Civilen Tribunal van 't Departement, Directeur van den Jurij en President van den Correctionelen Tribunael van 't Arrondissement van Antwerpen, titel genoeg, men kan denken hoe dese discoursen waren. Dan wird desen boom over de Meir, Eijermerkt, Melkmerkt, Kaesruije, Groote Merkt gevoert, en aldaer geplant. Daer was eene theater voor 't stadhuijs opgetimmert, onder het musiek en liedekens gesang wird er om den boom gedanst; en de jonge dogters deijlden lauriertakken aen de soldaeten uijt. Ik moet er bijvoegen dat er vele van dese dogters uijt vreese en tegen hun dank medegingen, jae het grootste getal van die versogt waren, was thuijs gebleven, zoo gingen deze republikaensche vreugden aen de welpeijnsenden ter harten.

Meert

Den 3 Meert is er uijtgetrompet dat de contributie binnen de 24 uren betaelt moet zijn.

Ten zelven dage was alhier van stadswegen aengeplakt het volgende:

> De Municipaele Bestieringe van Antwerpen, Hoofdstad van het Departement der twee Nethen, waerschouwt alle de bedienaeren der acsijnsen en zoo Stadsche als voor deze Provinciale Rechten op het bier en op den wijn, ontfangbaer binnen de stad Antwerpen:
> Alle de bedienaeren op het bureel van XX^{sten} Penning en van de rechten dewelke men ontfangt van het gemael;
> alle de bedienden tot het ontfangen der rechten en imposten op het zout, zeep, olie en andere welkdanige voorwerpen bevat onder de vier soorten van consumptie;
> alle de bedienaeren van den poste zoo der brieven als der peerden, en alle de notarissen, dat zij zijn geroepen tot het geven van hunne declaratie, van hunne aengekleeftheijd aen de Republiek en hunnen haet aen het koningrijk voor den 20sten der loopende maend, ten uijttersten, gelijkvormig aen de weth van den 21sten, aen het besluijt van het uijtoeffenenden bestier van 22 Nivose. Ten dien eijnde zal er eenen register open zijn op het bureel van den commissaris van het uijtoeffenende bestier bij de Municipaliteijt etz. (ziet de placcaert).
> Gedaen in de zittinge van 12 Nivose 4de jaer.

Den 5 Meert 1796 heeft den Commissaris der policie Strijdonck met eene soldaete wagte eenen Franschen priester uijt seker huijs in de Lombaertstraet ontrent d'Augustijnen gehaelt, die naer 't Steen gebrogt is; eenen anderen priester in 't zelven huijs was over de daken weggevlugt en dus aen de vervolginge ontkomen.

Den 6 Meert hebben de pastoors der parochiekerken alhier eenen brief van stadswegen ontfangen onderteekent Dargonne

Commissaris du pouvoir exécutif bij de Municipaliteijt, waerbij verboden wordt het Alderheijligste processiegewijse tot de sieken te draegen volgens een besluijt van 4 Thermidor daer hij sig op beroept. De dagelijksche beregtingen wirden als voor desen gedaen; maer wat de 14 dagsche der parochien, en de fondatie van D'H. Pater Verbiest in de cathedraele aengaet, deze wirden sonder standaert nog spel en met maer 6 ligtdraegers verrigt. Dit verbod was aen de pastoors gedaen op pene van aen den Accusateur Publik van de regtsbank geklaegt te worden.

Den 8 Meert werden er in sommige huijsen alwaer de dogter op 28 Februarij laest had versogt geweest om met den boom van vrijheijd te gaen, en niet gecompareert was, 4 soldaeten voor 10 dagen geleijt.

Snagts tusschen 8 en 9 Meert is in sekere herberge in de begijnestraete (?) de vrouw op haer bedde vermoort, en het goed uijt den huijze gestolen.

Den 9 Meert is er sekeren geelgieter in de Cloosterstraet uijt sijn huijs gehaelt, beschuldigt wordende van Fransche 2 sols stukken nagemaekt te hebben; hij moest sijn gereedschap selfs mede naer de gevangenisse draegen. Namiddag wird er nog naer eenen anderen persoon gesogt maer niet gevonden, om de selve redens uijt zijn huijs gehaelt en naer het steen gebragt. Sij waren gegoten en dus kennelijk genoeg, jae veel leelijker als degene van de klokken geslaegen in Vrankrijk.

Den 10 savonds en 11 Meert smorgens is er wedrom door Dargonne verbod gedaen:

> aen de pastoors deser stad van voortaen geene publieke beregtingen (het Alderheijligste niet meer publiek) met

bel of ligt, baldachin etc. meer te doen, en geene lijken met de geestelijkheijd met overrokken, nog kruijcen etc. meer uijt te haelen. Alles op pene van aen den Accusateur Publik aengeklaegt te worden.

Het schijnt alsof de vervolgingen der 16de eeuwe wedrom gaen komen en alsof den ouden Roomschen Godtsdienst als in de jaer 1581, zal gaen verboden worden.

In den morgent hebben op die maniere reeds eenige beregtingen der cathedraele plaets gehad, dog nog op den zelven dag zijn die wederom publiek gedaen, nogthans boven het voors[e] verbod. Den choordeken Werbrouck en andere vicarissen hadden sig op 't stadhuijs begeven en daer dapper tegen gesproken. Ondertusschen geschieden de berechtingen nog altijd op den ouden voet boven verbod, en daer zijn tegen de pastoors brieven ingedient.

Daer was alhier ondertusschen aengeplakt het volgende:

VRIJHEIJD
GELIJKHEIJD
JUSTICIE
J.B.A. Saunier Commissaris van de uijtvoerende magt bij de Civiele en Criminele Regtsbanken van het Departement der twee Nethen, maekt eeniegelijk voor de laetstemael kenbaer, dat de Regtsbank vastgestelt heeft haere openbaere zittingen op den 11 Ventose ende dat hij zijne dagen van Communicatie zal houden den 2, 4, 6 en 8 van iedere decade, van vier uren tot zes uren naermiddag, op het parquet van de Civiele Regtsbank haere sittinge hebbende 't Antwerpen in de voortijds genaemde Abdije Michaël.
Antwerpen 13 Ventose vierde jaer der Republicaensche tijdrekening.
geteekent: Saunier.

Voor dese regtsbanken moeten alle questien en geschillen gewesen worden, dewelke door de Juge de Paix niet afgedaen

wirden[1]. Daer waeren 4 van dese regters benoemt voor wie de goedenissen en andere schabinaele actens passeeren, te weten:

..... Hermans, als president } alle drij hiervore nogmaels genoemt
J.J. De Beurst } alle drij hiervore nogmaels genoemt
J.H. Mattheij } alle drij hiervore nogmaels genoemt
Coesemans.

Dese teekenen alles op de wijkboeken aen dewelke nog op

(1) De vier Peijsregters in 't Frans Juges de Paix, voor wie alle questien en geschillen eer deselve voor de tribunaele komen, gebragt worden, en voor wie de dagementen en sommige saeken afgedaen worden, zijn genaemt:
Voor de eerste sectie: Joseph Van Grimbergen, schilder, woonende op de Groote Merkt over de Maegt van Antwerpen.
Voor de tweede: Joan. Bapt. Spanoghe, eertijds colonel in Hollandschen dienst, houd zijn verblijf in 't huijs van de Vicomte de Fraula in de Keyserstraet, die nog absent is.
3de Jan Bapt. Martinidas van Brugge, woont in de Everdijkstraet in een emigranten huijs.
4de Jan Fredr. Melleris, wasblijker, in de Prekestraet, eertijds eenen deftigen koopman.
Ieder heeft onder sig eenen of 2 assesseurs, greffier en bediendens.
5de sectie zijnde buijten de stad maer binnen de hand of jurisdictie der zelve: Peijsregter: ..... steenhouwersknegt, en zijnen broeder ook steenhouwersknegt is assesseur.

Daer en boven waren 4 Commissaires de Pollice aengestelt die op de uijtvoeringe der besluijten en saeken der policie waeken en ook somtijds de goede ingesetenen plaegen, het zijn de volgende:
1ste sectie: J.B. Potteau, Drossaerd van Austruweel.
2de Joseph Somers, eertijds knaep van de Meersche kamer, hier voore nog menigmael genoemt.
3de Albert Begoden, cruijdenier, Peter Potstraet, ook genoegsaem bekent, sij hebben van het Comité de Surveillance geweest.
4de E. Strijdonck, die het huijs van J^{r} Dellabistrate op den Rogier, voor de contributie van 1794 verkogt geweest hebbende, gekogt heeft en tegenwoordig bewoont, ook genoegsaem bekent.
5de en laetste sectie buijten de stad maer binnen de vrijheijd der zelve Commissaire is: M.J. Waeffelaerts, schilder, op de Vlasmerkt.

de secretarije op 't stadhuijs berusten, de andere secretarissen als J. Petrus Van Setter en Jon^{r} T. Eelkens koomen bij alle passeringen en hebben ook eenen sleutel van den selven secretarije, hetwelk duren zal, zoo men meijnt, tot dat de wijkboeken en protocollen naer d'Abdije van St Michiel zullen getransporteert zijn.

Staeten, rekeningen van sterfhuijzen en geschillen worden ook voor .....gebrogt. De requesten worden aen hun ook gepresenteert in 't Frans.

De schepenbrieven immers de goedenisbrieven beginnen nu aldus:

Wij..... *(tekst ontbreekt)*.

Den 11 Meert Fransche decade gingen de Administrateurs, Tribunaelen en die der Municipaliteijt etc. naer hunnen tempel der weth, in d'Huijdevettersstraet. Boven dese Capelle op 't hoogste van den gevel leest men met groote letters: *Temple de la Loi.*

Alles was bij Jon^{r} Lecandele, Major deser stad, verzegelt geworden, zoodat hij in geene eene plaets van sijn huijs konde gaen. Dit was omdat hij sijne opgeleijde contributie nog niet betaelt had.

De pastoors hadden tegen het gemeld verbod geschreven, waer op niet geantwoord wird, maer den *15 Meert 1796* is er wegens die van d'Administratie aen de pastores der parochien binnen dese stad aengedient dat Dargonne wel doet van de besluijten der Republiek ten uijtvoer te brengen. De Pastores hadden ondertusschen boven verbod het alderheijligste op de oude maniere blijven tot de zieken draegen. Doch door vreese van grooter onheijlen, hebben op de wijse voorgeschreven gaen doen.

Dit bragt groote opspraek onder de goede Catholike borgers, welke sulks aenschouwende uijtbersten in traenen; jae daer den Plebaen van 't noord quartier der Cathedraele desen morgent vergeselt met den koster en den knaep der wekelijksche beregtinge ging, vielen de menschen op hunne knieen, toonende dat sij de Roomsche Catholike Religie, de Religie van hun voorouderen behouden wilden. Het was dan immers op die geseijde maniere dat het Alderheijligste in alle beregtingen voorts gedraegen wird te weten in eene borze. Het was alof men hier in een geuzeland waere, jae alof de Roomsche Religie wederom aen de vervolgingen van de 16de eeuw moest gaen blood gestelt worden. De lijken mogten ook met geene priesters meer uijtgehaelt worden, selfs de knegtiens jongens mogten hunne witte overrokken niet aen hebben, nog flambeeuwen volgens gewoonte met de lijken draegen; of wirden bedregen van op 't Steen geset te worden.

Zoo ging het in die verligte tijden binnen dese stad Antwerpen. Jae, de Choraelen der Cathedraele kerke wirden niet meer gedoogt van het Choraelhuijs naer de gemelde kerke te gaen met hunne bonnetten, purperkleederen, nog overrokken aen hebbende, maer moesten sig in de kerke kleeden. Men mag met regt zeggen dat de geheele oeffeninge der Roomsche Religie buijten de kerke reeds verboden is. De pastores hebben tegen dese beletsels geschriften ingedient zonder daer eenige antwoord op te ontfangen; dog zullen ongetwijffelt niet ophouden van hunne klagten daer tegens in te dienen en wat er van komen zal, moet de tijd leeren.

Ondertusschen is men in dese stad zoo liber, dat men sonder passeport de poorten der zelve niet mag in of uijt komen, Jae als de passeports eenige dagen geduert hebben, worden die wedrom ingetrokken, en men is verpligt van sig van een andere te voorsien, die men elke reijse betaelen moet, en die men zon-

der een billet bij den Commissaire de Police van sijne sectie te hebben, niet bekomen kan. Vijf stuijvers voor den pas. Dat is de vrijheijd.

18 Meert 1796 is de Fransche weth ten opsigte der enregistrementen van testamenten en alle andere actens en van het zegelrecht alhier geaffigeert aen het stadhuijs.

19 Meert heeft den Tribunael Crimineel zijne eerste publieke zittinge gehouden. Dit geschied op 't stadhuijs op de groote staete kamer aldaer. Daer waren onlangs verscheijde Juse's gekoosen, waer van de deftigste inwoonders deser stad onder waren, die geroepen wordende niet compareren wilden, waeromme sij dan door den Tribunael Correctionneel (of Crimineel) tot eene boete van 30 of 50 Livres in geld en het doen drukken en aenplakken van 1.000 exemplaren van dit vonnis verweezen en 2 jaer niet kiesbaer verklaert wirden.

24 Meert Wittendonderdag nog op Goede Vrijdag mogt den beijaerd op den toren der Cathedraele niet opgehouden worden, gelijk men er altijd op die dagen gewoon was. Jae Vrijdags mogten de menschen, den weg omgaende, boven op de vesten niet komen, wird door de soldaeten belet. Dezelve dagen zag men gedurige patrouillen zoo van peerde als voetvolk door de stad gaen, sonder dat men wiste wat zulks beduijden mogte.

Den 25 Meert was er wegens de Centraele Administratie bekent gemaekt, dat er door hun op 23 D^{o} besloten was, dat van te rekenen van dien dag, geene pasporten naer den vremden zullen verleent worden aen de ingesetenen van dit departement, voor en alleer zij konnen aentoonen hun aendeel in de

gedwonge leeninge betaelt te hebben, of doen zien dat zij in geene lijst van de geseijde leeninge begrepen zijn.

Den 26 Meert 1796 Paesavond was alhier van wegens de administratie aengeplakt, dat er gelijkvormig het besluijt van het directoire van 19 Ventose 4de jaer (9 Meert) in alle de gemeijntens van dit departement op 10 Germinal (30 Meert) zal geviert een Nationaele Feest toegeijgent aen de Jongheid. In het gemeld besluijt van 19 Ventose staet onder andere:

> Art. I. - Daer zal in alle gemeijntens der Republiek den 10 Germinal een Feest aen de Jongheijd toegeweijd, geviert worden.
> II. - De Municipaele Administratien zijn gelast met de schikkingen ten dien opzigte te maeken.
> III. - Zij zijn genoodigt voor zoo veel mogelijk is, daer in te doen treden:
>
> 1° de uijtvoeringe der wet op de borgerlijke inschrijving;
> 2° de wapening der jonge lieden die 16 jaer bereijkt hebben;
> 3° de toegestaene belooningen aen de leerlingen die in de Nationaele scholen in hunnen omtrek gelegen, uijtgemunt hebben.
> IV. - De plegtigheden zullen voor zoo veel de ruijmte der plaetse het zal konnen toelaeten, geschieden voor den Vaderlandschen Autaer, opgeregt omtrent het Huijs der Gemeijnte, zij zullen gelijk de wet het gebied, met Patriotieke gezangen, redevoeringen op de zeden der borgers, openbare spelen en oeffeningen vergeselschapt worden.
> V. - De ouderlingen der beide geslagten zullen er eene plaets van eere hebben, gelijk ook de beschermers van het Vaderland die in de legers kwetsuren van eer bekomen hebben, etc.

Den 29 Meert 1796 nae middag wirden vanwege de Municipaliteijt ten huijse van de Seer Eerweerde Heeren Canoniken der Cathedraele: Soetens (?), Mondet, de Vries, Van Celst, de Meulder, etc., de papieren en hun kamers versegelt. Men seijde dat het voor den agterstel was der Contributie van 1794.

Den 30 Meert wird de Nationaele Feest der Jongheijd boven verhaeld geviert. De aengestelde zoo civiele als militaire overheden verzaemelden omtrent 10 uren voornoens in den zoogenaemden Tempel der Wet (Huijdevetters Capel) en begaeven hun van daer na de Groote Merkt; voor het stadhuijs was sooals een graftombe opgeregt, van weerskanten stonden eenige soldaeten gekroont, hunne wonden aentoonende die zij van hun vaderland bekomen hadden etc. (Siet de Antwerpse Gazette van 5 April 1796). Daer was eene groote stellagie voor het stadhuijs opgeregt, daer alle de schoonigheden op te doen waeren, dog alle deftige lieden schouden de Groote Merkt; jae schaemden sig daer omtrent te komen.

April

Den 2, 3 en 4 April wirden er wedrom brieven rondgedraegen voor de gedwonge leeninge, het was nu de 15de klasse dese waren provisionelijk van 1.200 livres tournois, en moesten van 10 tot 10 dagen een derde deel betaelt zijn, bij den ontfanger Van Roië in de Stoofstraet, die dezelve onderteekent had. Daer waren in dese classe selfs geringe borgers tot zulke enorme sommen getaxeert, segge enorme somme, in deze tijden, tijden dat er niemand van sijn intresten betaelt wordt, en dat alles even duer is. Dit is de vrijheijd. Daer waren er ook onder van de 14 classe van 1.100 livres, dese waren van dato 15 Germinal (4 April).

Zedert eenige dagen is alhier van stadswegen een zeker getal nieuwe anduijten aengestelt, dwelke snagts van 11 tot 3 uren langs dese stad ronden. Daer wirden onder deze verscheijde persoonen getelt daer men geene trouw in heeft, jae die reeds menigmael in gevangenisse onder de oude en wettige regeringe geseten hadden.

Den 4 April heeft den Commissaris van d'uijtvoerende magt bij de Municipaliteijt alhier, S.P. Dargonne, op sommige stadscomptoiren geweest en aen d'officiaelen derzelve gevraegt of sij wilden inteekenen in eene vrijwillige contributie, pr. Decadi, tot bekostinge van hunnen soogeseijden Temple de la Loi, in welke contribueringe aengenomen wirden alle sommen tot 2 ½ stuijvers het minste; maer niemand scheen er voor genegen, zoo dat hij overrigter zaeken henen gaen moeste, dog het is te denken dat er van hunne soort genoeg inschrijven zullen.

Ten zelven dage wirden wegens den Minister van Oorlog smorgens tot 10 uren op het fort St Philippe tegens de Schelde al de materialen der gebouwen van 't geseid fort, alsmede de opgaende olme boomen aldaer staende in Brabant Courant en contant geld, publiek verkogt.

Den 9 April 1796 was alhier van stadswegen aengeplakt een besluijt van dezelve Municipaliteijt van 15 Ventose 4de jaer (5 Meert laest) waerbij gesegt word na eene voorrede:

> Dat er ten eersten zal voordgegaen worden met het maeken der naemlijst en rollen van alle inwoonders, ingevolge de wet van 10 Vendemiaire laest. Dat om dit gemakkelijker te maeken, de commissarissen der policie in hunne onderhoorige wijken, gesaementlijk met de borgers Lathouwer, Maillard, P. Boutmans gelaesemaker, Charles Niel, Van Engelen, van Aerden, Fassaert (?) P.L. Potteau, De Koninck, Clement, beldhouwer, De Smet, winkelier, Festraets, apoteker, van Grimbergen, Batie, Dewinter, koperslaeger, Palmaert, Horemans, en L.P. Gobbaerts, welke hun ten dien eijnde door de Municipaliteijt zijn toegevoegt. Besluijtende verders dat er geenen borger, op wat tijd het zoude mogen wezen, den welken in het geheel, of ten deele een huijs bewoond, zal mogen verhuijsen, voor en aleer den commissaris van de wijk hiervan verwittigt te hebben, aen den welken hij in schrift zal verklaeren binnen de 24 uren, de wijk, de straet en nomber van hetgene hij van zin is te bewoonen op pene van 50 livres in geld. Besluijten verders hetzelve ten opsigte der dienstboden. Be-

> sluijt eindelijk dat terstond na de opneminge der inwoonders, iederen eijgenaer zal gehouden zijn, zijn huijs ofte huijsen te teekenen met de eerste letter van zijn wijk in swerte olijverf, den nomber van zijn huijs, denwelke hem door den commissaris zal aengemeten worden; dat er op de hoeken van de straeten de naem van de straet zal gestelt worden ten laste der inwoonders der zelve. Dat de commissarissen en hun toegevoegde ten tijde der opneminge de nouwkeurigste onderzoekinge der vremdelingen, alsmede van de uijtwijkelingen en gedeporteerde priesters doen zullen, gelijk ook die, dewelke dezelve wetens zullen ten hunnent verborgen hebben, etc. *(ziet voorts dezelve)*.

Den 11 April smorgens isser eenen persoon alhier door den tribunael verwezen zijnde, op de Merkt 2 uren lang te pronken gestelt op den stadsreuzenwagen, die nu voor het schavot diende, dit was d'eerste justitie dewelke er sedert dat de Fransche in onze landen zijn geschied is. Desen was overtuijgt van diefte begaen te hebben. Sijnen naem en vonnis was boven sijn hoofd te lesen en en wird op de hoeken der straet aengeplakt.

Tenzelven dage wird de optelling der inwoonders binnen dese stad begonst in deser voegen:

> Sij schreven de naemen der straeten, N^{o} der huijsen en voornaemen en naemen der eijgenaers en huerders derzelve, hunnen ouderdom, staet ofte professie, of sij getrouwt of ongetrouwt of weduwenaer of weduwe zijn, kinderen onder de 12 jaer, bediende 't zij knegts of meijsens en van waer gebortig, het getal van persoonen, den tijd der inkoomste binnen de stad, de weerde der huijsen, de huere der huijsen, de rijtuijgen van plaisir en van gebruijk, de peerden van plaisir en voor 't gebruijk.

Niemand wist wat sulks beduijden mogt, maer dagte dat het mag zijn om eene nieuwe belastinge te doen, vele waren er selfs zeer bedugt af, andere, namentlijk in de gemeijn quartieren der stad hebben sig daertegens gestelt en de commissarissen met scheldwoorden weggejaegt, waerover dese

clagten aen de municipaliteijt gedaen hebben; sommige inwoonders wirden voor den tribunael gedaegt, andere met militairen in hunne huijsen beset.

De Fransche hadden nu zoo menigmael de vrije vaerd op de Schelde gedecreteert en selfs in hun Tractaet van Alliantie den 17 Mei 1795 met de Vereenigde Provincien gesloten, besproken, waervan sommige den uijtval met voorspoed verwagt en van andere verworpen wird. Daer waren sedert eenigen tijd schepen naer dese haven geschikt en elke reijse te Vlissingen wegens de Hollanders aengehouden, die de vrije vaerd geensins gedoogen wilden, dit bragt dan veel moeilijkheid, daer wirde deputatien gesonden, maer eventueel sag men geene schepen. Eindelijk hoorde men seggen dat er wedrom een schip uijt Hambourg geschikt naer dese haven en genaemt de Toscane op 8 April savonds te Vlissingen aengekomen was, maer dat er wedrom aldaer voor die voorbijvaeringe swarigheden gemaekt wirden. Het is daerom dat d'administrateurs Leveque en Billoteij met de oppersten van den Bureau Max E. Solvijns *den 11 derzelve maend April* smorgens met het schuijt van de vischverkooper Corthals naer Vlissingen gevaerd zijn om daer over te handelen; den uijtval moet men afwagten.

Den 12 April heeft er wedrom eene voor dieverije ten toon gestaen geduerende 6 uren.

Den 13 April hebben er wel vier op de merkt 6 uren lang ten toon gestelt geweest om de zelve feijten. Dese waren daer en boven voor eene 18 jarige gevangenis verwesen. Dit was de grootste straffe die voor dieverije gedaen word.

Den 18 April om 4 uren naermiddag, wird met het geluij van de groote klokke der Cathedraele en andere klokken en

beijaerdspel de aenkomst van het koopvaerdije schip de ‘Toscane’ aengecondigt, komende van Hamburg onder Zweedsche vlagge, alsook eene tweede onder diergelijke vlag, gelaeden met zout, en vergeleijd door twee brikken, ook tweemasters. De stadspleijt beset met musicanten, vaerde de leden der Centraele bestieringe, der beijde Tribunaelen, en van de municipaliteijt aen boord van 't eerst genaemt, om hun te verwillekommen met eene aenspraek. Alles onder het geronk van 't canon en spel van het musiek en onder grooten toeloop van volk op de werve en andere kaeije.

Den 22 April 's morgens quamen er van stadswegen commissarissen en deurweerders de meubelen van Mher Philip Lud. Jos. Ign. Van de Werve Baron van Schilde voor sijn woonhuijs (dat hij onlangs en geheel nieuw gebouwt hadde) in 't Kipdorp te verkoopen; dit wird begonst met eene schilderije, waer voore groot geld, men segt f. 4.000 guldens geboden wird, waerschijnlijk om er een einde aen te maeken, en dus die verkoopinge te eijndigen. Het was voor den restans der contributie van 1794.

Ondertusschen waeren er wedrom verscheijde brieven voor de gedwonge leening rondgedraegen, van 1.000 livres etc. *(Hier had schrijver een nota aan toegevoegd die verloren is).*

Den 25 April wirden er van stadswegen andermael verscheijde diergelijke brieven aen onse inwoonders 't huijs gesonden, gedateert (floréal) 20 April, 4de jaer, selfs nog voor de 15 classe van 1.200 Livres provisionelijk, welke somme sij wedrom betaelen moesten in drij termijnen, te weten: het eerste 3de den 10 floréal, het 2de den 20ste en het 3de en laetste derde den 30 floréal in handen van den ontfanger Van Roië in de Stoofstraet, eeniglijk in numeraire metallique, in

goude of silveren materien, gelijkvormig aen de besluijten van de uijtwerkende directoiren van 26 frimaire en 18 pluviose laest, etc. Dese brieven waeren geteekent Raynaud, pt en P. Le Franc s^{e} g^{e}.

Degene tot nogtoe getaxeert hadden geweest, hadden met rescriptien konnen betaelen, eene papieren munt welke a parij aengenomen wird en die men konde koopen eerst a 30 en daer naer wel tot 76 en 84% verlies; dog sedert..... deser worden dese rescripten niet meer in betaelinge aengenomen, het moet alsnu geld zijn. Men hadde ook de 20ste penninge met dese rescriptien konnen voldoen alsook de in en uijtgaende regten, dog dit is ook al af. Alles moet in klinkende geld zijn, hetwelk aen vele al sijn 't welhebbende menschen onmogelijk word, aengesien men tegenwoordig van niemand betaelt word.

Den 25 April was er wegens de Administratie Centrael van 't Departement een besluijt in 't ligt verschenen de dato 23 floreal (22 deser) waerbij ingevolge sekeren brief van den minister van finantien van 29 germinal (18 April) gesegt word:

> 1° Te rekenen van den datum van dit tegenwoordig, zullen bij provisie de rescriptien in geene kasse van dit departement tot betaelinge der gedwonge leening ontfangen worden.
>
> 2° Dit tegenwoordig besluijt zal gedrukt en aengeplakt worden alwaer het behoort en in de Gazette van Antwerpen met den brief van den minister der finantie, den welken hetzelve veroorsaekt heeft gestelt worden.

Tenzelven dage wirden er wedrom verscheijde diergelijke brieven aen onse inwoonders thuijs gesonden, alle gedateert den 1 floreal (20 April laest) dus 2 dagen voor dat het verbod der rescripten gekoomen is.

Tenselven dage zijn er andermael verscheijde brieven aen onse inwoonders van stadswegen thuijs gesonden, van volgenden inhoude:

LIBERTE - EGALITE.
N° 86/15
EMPRUNT FORCE
Avertissement aux imposés.
Canton de Anvers - Commune de Anvers.
Au Citoyen.....
En vertu de la loi du 19 frimaire an IV faisant appel de fonds d'emprunt forcé, je vous préviens, Citoyen, que vous êtes porté au rôle de la quinzième classe du dit emprunt rendu exécutoire par l'administration Centrale de ce département, et côtisé à la somme de 1.200 Livres provisoirement, que vous êtes tenu d'acquitter en 3 termes savoir le premier le dix, le second le vingt et le troisième et dernier tiers le 30 floréal en mains du Percepteur *Van Roie rue de l'Etuve* en numéraire métallique en matière d'ort et d'argent *uniquement,* conformément aux arrêtés du Directoire Exécutif des 26 frimaire et 18 pluviose dernier. Je crois devoir vous informer que l'administration à défaut de ce faire, vous appliquera la loi du 22 Nivose dernier, *portant que tout côtisable à l'emprunt forcé en retard du payement du premier tiers de la côtisation à l'époque désignée y sera contraint pour la totalité, par l'administration du département.*
Il vous sera délivré par le dit percepteur une quittance provisoire soit pour acompte ou p^{r} l'acquit total de la somme à laquelle vous êtes taxée qui sera échangée dans les trois mois suivants, contre un récipissé composé de 10 coupons représentant chacun un 10me de la somme totale que vous aurez payée. Lesquels coupons vous seront remboursés conformément aux articles X, XI, XII et XIII de la loi du 19 frimaire.
A Anvers le premier floréal 4me année Républicaine.
Raynaud P^{t}
P. Le Franc s^{e} g^{l}.

Dit moest nu in geld betaelt worden of in goud of zilver. Deze brieven waren alle de dato 1 floreal (20 April) en dus 2 dagen vroeger als 't verbod der rescriptien, hetwelk seer groote opspraek onder het volk gaf, te meer, alsoo alle degene tot nogtoe getaxeert hadden geweest, met rescriptien hebben

konnen voldoen, dewelke men koopen konde in 't eerste voor 30 en daer naer wel tot 80% verlies, het welk eene groote vermindering aen de quoten gaf, eenieder seijde dat se de brieven met voordagt hadden laten liggen tot men sig van die papiere munt niet meer zoude hebben konnen bedienen, en daerenboven het quotiseren was zoo ongelijk dat er menschen met negen kinders, ambagtslieden, 900 Livres getaxeert zijn, jae dat er vele niet in staet zijn van te konnen voldoen en zullen moeten afwagten het gene er van komen zal. Met een woord, het is eenen ongelukkigen tijd voor alle eerlijke lieden, alle gewoonelijke lasten, moeten betaelt worden en daeren boven zulke schrikkelijke quotisatie, en van niemand betaelt te worden, geen renten nog intresten te ontfangen, jae sig berooft te vinde van sijn officien, selfs die men gekogt heeft. Dit is de vrijheid.

Den 25 April was er wegens de Centraele Administratie van het departement der twee Nethen, alhier een besluijt int ligt verschenen de dato 3 floréal (22 dezer), aengeplakt:

> Dat er ingevolge een besluijt van het uijtvoerend Directorium de dato 27 Germinal 4de jaer, op 10 floreal (29 April aenstaende) in alle de Hoofdplaetsen der Cantons van dit departement zal geviert worden de *Nationaele Feest der Egtgenoten.* (Zie voorts hetzelve besluijt).

Tenzelven dage smiddags wird er van stadswegen met trompetten en geluij van alle de klokken uijtgecondigt dat de Fransche eene victorie op de Oostenrijksche en Sardinische legers in Italie zouden behaelt hebben. 's Avonds van 8 tot 9 uren wird er andermael over geluijd.

Ook op den zelven dag wird er van stadswegen de wapens van Spagnien boven de werfpoorte afgekapt. Tenzelven tijd wird er groote reparatie aen de kraene aldaer gedaen. Op

andere publieke gebouwen en cloosters wird geordonneert van dezelve ook weg te doen.

Den 27 April wirden er van stadswegen wedrom eene menigte quotisatie brieven bij de inwoonders binnen deze stad rond gedraegen, dese waren van selven dag en geteekent als voorgaende en van gelijken inhoud, uitgenomen dat deze van 1.100 Livres en voor de 14de klasse waren, moesten ook als voorgaende op 30/d en in 3 reisen in geld betaelt sijn. Dit brengt wedrom groote consternatie onder de goede borgers, waervan het grootste gedeelte zig volstrekt in d'onmooglijkheijd bevond van aen dese afpersingen te voldoen, dog niettegenstaende dit sag men ten zelven dage het volgende besluijt van 22 deser in 't licht verschijnen, hetwelk aengeplakt wird en aldus luijde:

> Extract uijt den Register der besluijten van de Centraele Administratie van het Departement der twee Nethen.
> De Centraele Administratie van het Departement der twee Nethen, overwegende dat verscheijde Municipaele Administratien niet ophouden van klagten te doen tegen de contribuabele dewelke ten agteren zijn, of die weijgeren hunne lasten en schattingen te betaelen;
> Overwegende, dat, niettegenstaende alle pogingen, dewelke de Administratie aengewend heeft om te doen ophouden de altijd aengroeiende hinderpaelen, dewelke de kwaedaerdigheijd gestelt heeft aen de invoorderinge der veragterde en loopende schattingen, de executie-brieven zelfs, dewelke den Tresorier Generael gelast is uijt te geven tegen de onwillige, het spoedig uijtwerksel niet voordbrengen, hetgeene d'Administratie reden had daer van te verwagten;
> Overwegende, dat in deze omstandigheden de Administratie zig niet meer onthouden kan van met militair geweld de executiebrieven tegen de contribuabele dewelke ten agteren zijn, te hadhaeven, te meer omdat het besluijt van 23 Nivose 3de jaer dien middel in geval van nood voorschrijft;
>
> Den Commissaris van het Uijtvoerende Directoire gehoord,

De Administratie besluijt, dat den Tresorier Generael van het departement gemachtigt is, om de militaire magt te eijschen, ten eijnde van de commissarissen tot den ontfang der gewoonelijke contributien te behelpen en te handhaeven de executie-brieven dewelke hij uijtgeeven zal tegen de Collecteurs ontvangers, dewelke ten agteren zullen blijven van te betaelen.

De besondere contribuabele zullen insgelijks door de militaire magt gedwongen worden, in geval zij niet zullen voldaen hebben aen de eerste sommatie der collecteurs of ontfangers, en de militairen, aen dewelke zij bezorgen zullen den kost, drank en drij livres in specie aen ieder per dag, zullen van de overtreders niet afgenomen worden dan 24 uren nadat de betaeling van het beloop der schattingen zal voldaen zijn.
De militaire commandanten worden versogt en belast van het getal manschap te bezorgen hetgene voor de geseijde oorsaek zal gevraegt worden door den Tresorier Generael van het departement.
Het tegenwoordig besluijt zal in de twee taelen gedrukt, uijtgekondigt en aengeplakt worden in allen de Hoofdplaetsen der cantons van dit departement.
Gedaen tot Antwerpen in de zittinge van den 1 Floréal 4de jaer der Fransche Republiek.
Tegenwoordig de Borgers Leveque, President, Jean Solvijns, A.P. De Moor, Administrateurs; Billoteij doende de bediening van Commissaris van het Uijtvoerende Directorium en Wouters, Secretaris Generael.
Voor gelijkvormige kopije:
geteekent: Leveque, President
Wouters, Secr. Gen.
Gesien de vertaelinge:
geteekent: Jean Solvijns, Administrateur.

Dit besluijt bragt geene mindere bedugtheijd onder onse goede borgers, vreesende dat zulke dreijgementen mogten uijtgewerkt en dus aen de grootste gevaeren en onheijlen blootgestelt te worden.

Den 28 April naermiddag wird er andermael met het geluij van alle de klokken en met trompet eene andere victorie die

de Fransche in Italien op de Keijserlijke zoude behaelt hebben, aengekondigt, waer over savonds ook geluijd wird.

Tenzelven dage wirden er van stadswegen wedrom brieven van de gedwonge leeninge bij de Borgers thuijs gedraegen. Dese brieven waren van dezelve dato en inhoud als voorgaende, uijtgenomen dat het de 13de classe was van Livres 1.000 ook in klinkende geld.

Daer was ook verbod van geene pasporten aen moniken te verleenen en van deselve niet uijt de stad te laeten, dog men was onkundig wat er het insigt van was.

Den 29 April na middag van 1 tot 2 en savonds van 9 tot 10 uren hoorde men alle de klokken deser stad weerom luijden, dit was nu den derden dag en was, soo men seijde andermael over eene victorie door de fransche op de keijserlijke en Sardinische troupen in Italien behaelt.

Ten zelven dage wirden er wedrom verscheijde brieven voor de gedwonge leeninge rond gedraegen van de 13de en 12de klasse van 1.000 en 900 Livres, sij waren nog alle van den zelven inhoud en dato 1 floreal, het verschil was maer enkelijk in de somme. Dese wirden gedraegen selfs bij menschen die nouwelijks in staet waren hunne schulden te betaelen, hun huijs huer te voldoen en brood voor hun kinders te koopen, hetwelk groote bedugtheijd onder onse goede ingesetenen bragt, het gaf ook oorsaek van groote opspraek en murmuratie onder de borgers, sig geensints in staet siende om daeraen te konnen voldoen, en hun dus verwagten moesten aen alle onheijlen die hun stonden daerom aengedaen te worden.

Smiddags heeft de Nationaele Feest der Egtgenooten hierboven gemeld op de groote merkt voor het stadhuijs plaets gehad. Dog men sag geen deftige luijden sig op de merkt begeven, het was als eene schande sig daer omtrent te bevinden.

De pastoors deser stad waeren van de Municipaliteijt aensogt geweest van:

> Aen te weijsen den naem van twee nieuwgetrouwde, wiens gegronde deugd en aensienlijke noodsaekelijkheden de toevoeginge der behulpsaemheden verdienden dewelke de Fransche Republiek wilt uijtstorten over den eerbaeren nood.

Het zijn de woorden van de Municipaliteijt. De pastores hadden sig daer in geenderlije manieren willen bemoeien, waer over daer naer, tegens dezelve pastores wegens deselve municipaliteijt eene proclamatie aen de borgers van Antwerpen ten dien opsigte de dato 11 floreal (30 April) in 't licht verschenen, waerin de pastores beschuldigt worden.

Snachts tusschen *29 en 30 April* zijn de houte stallingen aen de casteel (?) tegens den muer van het sinneloos- en vondelingsgesticht gants afgebrand, waerin meer als 20 peerden toebehoorende aen waele voerlieden die voor de fransche reden, het leven verloore en derlijk verbrand zijn.

Meij

Den 2 Meij en volgende dagen waren 't Kruijsdagen, maer de kruijsen mogten zoo min volgens gewoonte gaen buijten de kerken, als de processien, geene teekens van onze H. Roomsche Religie wirden buijten de kerken meer gedoogt. Het zelve was ook geweest op St Markus 25 April.

Den 4 Mei naer middag zijn er wedrom twee Zeeschepen in onse haeve aengekomen.

Savonds moesten de officiaelen der stadscomptoiren door order van den Tresorier Generael Borrekens, op 't stadhuis zijn, aldaer hun gesproken wird over het frauderen der stadsregten, namentlijk de acsijsen. Het bier acsijs immers alle de

straeten toegang op het brouwersquartier hebbende, waren onlangs met sterke ijsere balien en blauwe steene paelen seer nouw afgesloten om het frauderen der acsijsen te beletten, hetwelk welk zoo men segt seer veel gedaen wird.

Den 5 Meij smiddags van 1 tot 2 uren wird met het geluij van alle de klokken en met trompetten wedrom eene victorie aengekondigt, dewelke de fransche troupen in Italien andermael zoude gewonnen hebben.

Den 6 Meij wird den inventaris begonst genomen te worden op de kamer der Diamantsnijders of sleijpers Natie binnen deze stad. Deze kamer is seer schoon met schilderijen versiert, geschildert door Philippus Jacobus Tassaert gebortig deser stad. Deze natie, immers Geeraerd Van Daele cum suis als Dekens van deselve zijn, bij transport van Jan Abeels en uxor, op 18 Jan. 1663 voor schepenen, als proprietarissen van dese huijsinge op de wijk boeken deser stad vol. 17 fol. 135 aengeteekent.

Den 8 Meij waeren twee nieuwe officiers Municipael gekosen te weten Petrus Dirixsen en Jan Guilliams in plaetsen van H. Van Driesche (?) en van.....

Daer waeren van tijd tot tijd reeds eenige van de schepenen of Officiers Municipael tot andere plaetsen 't zij in de tribunaelen of elders verplaets, en in desselfs plaetsen gekosen, naementlijk D'heer Petrus Dierixsens koopman in seijen, Jan Guilliams, vel-blooter, Jon^{r} Philippus Herrij greffier van 't Kiel, D'heer Buijens, koopman, den apoteker Emmeri, dog niemand heeft dit ampt aenveerd als alleenlijk Petrus Dierixsens, de andere hebben sig ontschuldigt.

Den 9 Meij smorgens (decadi) wird in den Temple de la

Loi een proclamatie van de Municipaele Bestieringe aen de inwoonders deser stad de dato 17 floreal (6 deser maend) waerbij gesegt wordt:

> Dat het Uijtoeffenend Bestier drij duizend man in requisitie koomt te stellen in de 9 vereenigde departementen, om te dienen in de hoedanigheijd van voerluijden, genomen uijt de jongheijd, van 18 tot 25 jaeren, en dat het canton van Antwerpen bestemt is tot het opleveren van 49.

Maer eene aenmoediging wegens dezelve Municipaele Bestieringe volgde hun besluijt te weten:

> Dat er eene proclamatie tot de borgers van Antwerpen gemaekt zal worden, om de jongheijd van 18 tot 25 jaer die zouden willen dienen als voerluijden aen te wakkeren om vrijwilliglijk te komen inschrijven binnen de tweemael 24 uren na de publicatie en aenplakkinge van dese op het tweede bureel van de municipaliteijt etc.
>
> Tot dat dese inschrijving binnen den voors[e] tijd het versogt getal van voerluijden niet oplevert, zal de Administratie zelfs bewijsen, die, dewelke moeten gerequireert worden onder de jongheijd, wiens ledigheijd beweijst, dat se geen namaegschap hebben te onderhouden etc.

Daer waeren onlangs in dese landen en gevolgentlijk in dese stad een groot getal peerden in requisitie genomen en weggevoerd.

Tenzelven dage smiddags van 1 tot 2 uren wird met het geluij van alle de klokken en met trompetten aengekondigt dat er met den koning van Sardinien en de Fransche eenen stilstand van wapenen aengegaen was. Savonds wird het geluij van 8 tot 9 herhaelt.

Den 11 Meij namiddag van 5 tot 6 uren hoorde men wedrom alle de klokken luijden over eene victorie door de Fransche in Milaenen op de keijserlijke behaelt.

Den 14 Meij Sinxenavond wirden er van stadswegen wedrom contributiebrieven bij de borgers rondgedraegen voor de 13e, 12e, 11e, 10e en 9e classen als van 600, 700, 800, 900, 1.000 en meerdere sommen. Dese waren geteekent en van zelven dato en ook van 11 floreal en inhoude als de voorgaende. Dit bragt wedrom droefheijd en gaf groote opspraak onder de ingesetenen. De laetste uijtgesondene brieven waeren ook nog geensints betaelt; jae daer waren onder de gequotiseerde menschen die met hunne handen den kost winnen moeten, en die nouwelijks zoo veel oorden als sij livres geven moesten in hunnen naem hadden, jae die ten allen kanten in schulden saten.

Den volgenden dag, *15 Meij,* wesende de Hoogtijd van Sinxen, wirden er wedrom diergelijke brieven rond gedraegen, voor verscheijde classen en sommen. Het was dan dat mijn ouders er ook eenen thuijs gekregen hebben van de 9ste classe van 600 Livres, dezen was van 11 Floréal (13 April) en geteekent als voorgaende.

Den 21 Meij kermisavond na noen van 2 tot 3 uren en savonds van 8 tot 10 wird met het geluij van alle de klokken deser stad aengecondigt dat de Fransche troupen wederom eene victorie in Italien behaelt hadden. Dat se in Milaenen etc. zouden gedrongen zijn.

Sanderdags *22 Meij,* Feestdag van de H.H. Drijvuldigheijd, onse kermis, smorgens van 6 tot 7 uren hoorde men dit geluij andermael herhaelen. Maer men sprak op dien dag geensints meer volgens oude gewoonte van omgang te houden, alle oude gebruijken gaen te niet. Smiddags en savonds wird het geluij van alle de klokken wedrom herhaelt.

Den 25 Meij smorgens om 7 uren wird het Alderheijlijgste in de Beregtinge der Cathedraele Noordquartier, wesende gewoonlijk schoon Berechtinge, in 't bedekt door den heere Plebaen Van Bomberghen tot de zieken gedraegen. Na het inkomen der Berechtinge heeft den gemelden heere Plebaen eene lesende misse gelesen, daer ses confraters van de andere parochien in versogt waeren. Eene groote menigte devote menschen volgde het H. Sacrament den geheelen weg tot in de kerke toe, hetwelk de Municipale Bestieringe geensints scheen te konnen gedoogen, aengesien er ten zelven dage van hunnentwege eene prcolamatie aen onse inwoonders aengeplakt wird, waerbij geseijd word:

> Dat men het besluijt overtrat hetwelk voorschrijft dat den godsdienst niet mag geoeffent worden dan in de kerken en niet op de straeten, dat de laetste Regten der Roomsche kerk noijt gedraegen worden aen de zieken, zonder opgevolgt te worden van eene menigte vrouwen, dewelke door eene misbegrepen godvrugtigheijd hun in gevaer stellen aen de straffen, uijtgesproken tegen zulke misbruijken. Dat alle hoegenaemde samenrottingen bij een versaemelinge of opvolginge tot oorzaeke van welk genaemden godsdienst wel expresselijk verboden zijn, dat dien, den welken de alderminste overtredinge aen desen maetregel zal toebrengen, op eene alderstrengste wijse zal gestraft en aen de regtsbanken overgelevert worden, etc.

Den 26 Meij, H. Sacramentsdag, heeft de jaerlijksche groote processie der Cathedraele langs de kerke gegaen, aengezien zulks langs de straeten verboden was. De jaerlijksche solemnele berechtingen hebben ook geen plaets gehad als in stilte.

Den 28 Meij heeft de berechting van St Andries gegaen, dewelke niettegenstaende de bovengemelde proclamatie door meer als 200 menschen vergezelt is geweest.

Tenzelven dage wirden er van stadswegen brieven aen

sommigen gedraegen, waerbij dezelve gesommeert wirden dat hunne quoten in de gedwongen leeninge binnen de 24 uren betaelt moesten zijn.

Den 28 Meij 1796 was alhier ten allen kanten aengeplakt 't volgende:

> GEWIGTIGE BEKENTMAEKING
> Alle de Borgers woonagtig binnen 't Canton van Antwerpen zijn gewaerschouwt, dat van den dertigsten Meij 1796 (ouden stiel) 11 Floreal 4de jaer, alle de doop, trouw en dood registers, in de parochiaele kerken zullen ophouden en gesloten zijn, ingevolge de wet van 20 7ber 1792.
> Soekende de maniere tot het doen blijken der wereldlijken staet der borgers, algekondigt binnen deze stad den 20 Floreal laestleden, ende dat van den zelven dage te beginnen, de geboortens, houwelijken en afstervingen zullen volgens de wet op 't Secretariaet Generael van de Municipaliteijt door eenen Officier Municipael daertoe gestelt aengeteekent worden, dat alle degene die aen deze tegenwoordige schikkingen zullen tegenstreven, overgelevert zullen worden aen de Rechtsbanken, om gestraft te worden volgens de gestrengheijd der wetten.
> Gedaen in de zittinge van den 8 Prairial 4de jaer der Fransche Republiek, een en onverdeelbaer, tegenwoordig de borgers Reynaud, President, Cuylits, Franck, Georgerie, Diercxens, officieren Municipael; Dargonne, Commissaris van het Uijtoeffenend Bestier, en Le Franc, secret. greffier.
>
> geteekent: Reynaud, President.
> S. Le Franc, Sec. Greff.
> geviseert: S.P. Dargonne.

Savonds wird met het geluij der groote klok- en beijaerdspel, alsook den *29 Meij* smorgens van half 5 tot half 6 uren aengekondigt de Nationaele Feest van de Erkentenisse en den Zegenprael, dewelke smiddags op de Merkt voor het Stadhuijs op sijn

frans en onder 't andermael geluij en het schieten van 't canon dat op 't Groenkerkhof geplaetst was geviert is.

Den 30 Meij smorgens om 7 uren ging de schoonberechtinge van St Joris, den seer Eerw. heere Ph. Georgerie pastor der parochie droeg het Alderheijligste in 't bedekt, tot de sieken, eene groote menigte volk vergeselde en volgde het H. Sacrament met groote devotie en eerbiedigheijd, jae ik mag zeggen, dat 'er mooglijk meer als 300 menschen bij waeren. In de Beggijnenstraet, scheen het alsof er eenige Fransche soldaeten, daer passerende, in den sin hadden van desorders te willen maeken; dog alles verging nog wel, maer als die berechting in de Arenbergstraet was, dan begonst de furie door eenige gewaepende soldaeten die met een eijselijk geschreeuw en als rasende menschen aengeloopen kwamen, verjaegende degenen het alderheijligste volgde; dit maekten eene schrikkelijke wanorder, naementlijk onder het vrouwvolk: den eenen liep hier, den anderen daer, de huijsen daer omtrent sag men opgehoopt van menschen, en waeren seffens gesloten, sommige die tegen de wagt spreken of sig niet spoedig van daer maeken wilden, wirden geslaegen, zooals mij gebeurde; de wagt is mede gegaen tot aen de Vuijlruije, wanneer er eenige Ruijters of Dragonders met de bloote sabels, te peerd sijn aen komen geloopen, welke het volk nog meer loopen dede, dan zijn de eerstgemelde soldaeten na 't volk verspreijd te hebben, achter gebleven; maer de Dragonders hebben het Alderheijligste blijven na reijden en het volk verjaegt tot aen de kerk, alwaer er eene met den sabel boven het hoofd van den pastoor stond, even alof hij hem wilde kappen; dit bragt zulkdanigen schrik en vreese, in de menschen daeromtrent, maer besonderlijk in degene welke in de kerke waeren; dese niet wetende wat er buijten dezelve gaende was, schreeuwden en liepen over malkander, jae daer sag men er

wedrom met geheele hoopen ten gronde liggen, vol angst en vrees, meijnende dat de Dragonders kapten en met hunne sabels in de kerke kwamen; dit veroorsaekte eene buijtensprekelijke desorder en het scheen in de kerk als eene garenmerkt te zijn. Dog alles is dan gestilt en den pastor heeft de misse in den hoogen choor gecelebreert, daer van de andere beregtinge van elke parochie ses confraters in versogt en gecompareert sijn, zooals in elke parochie plaets gehad heeft.

Den 30 Meij is den nog dikwijls genoemden Dargonne, Commissaris van het Uijtvoerende Bestier bij de Municipaliteijt, met den President en andere, naer de pastorijen binnen dese stad gegaen, en hebben aldaer den inventaris der doop, trouw- en doodregisters gemaekt en geseijd dat deselve voortaen op 't stadhuijs zullen gehouden worden.

Den 31 Meij na middag van 1 tot 2 en savonds van 8 tot 9 uren hoorden men met het geluij van alle de klokken aenkondigen dat Lombardije in Italien door de Fransche zoude verovert zijn.

Juni

Den 2 Juni wesende het sluijten der octave van het H. Sacrament, heeft de schoonberechting der Cathedraele Suijdkwartier, ook in stilte plaets gehad, en omdat er geen volk het Alderheijligste zoude gevolgt hebben, had den Commissaris der Politie Albert Begoden sig met eene soldaetewagt daerbij begeven, dewelke voor of ontrent den heere Plebaen A. Seewart die het Alderheijligste droeg, ging en aen of bij de huijsen der zieken bleef wagten, tot een aldergrootste misnoegen van alle goede catholieken, die hunne devotie en eer-

bied tot het H. Sacrament niet genoegsaem, en gelijk het betaemde betoonen konden.

Den 3 Juni smorgens wirden de pastoors deser stad in arrest gehouden; de huijsen wirden met eene schildwagt beset. Het was ten opsichte der doop-, trouw- en dood-registers, omdat sij sig tegens de afgevinge derzelve op 30 Meij laest gestelt hadden. In den morgend is bovengemelde Dargonne met Daniel Cuijlits, Officier Municipael en anderen aenhang in eene koetse vergezelt met gewapende Dragonders, naer de pastorijen gereden en hebben gemelde registers met geweld weggenomen, jae daer dezelve opgesloten waren, hebben sij de deuren opengebroken en die boeken mede naer 't stadhuijs genomen.

Sedert worden alle de houwelijken voor het stadhuijs smiddags door sekeren Jacobus Franck, schilder, en gebortig deser stad, daertoe van stadswegen aengestelt, afgeroepen en aldaer aengeplakt. Daerenboven moeten alle gebortens en afstervingen ook op 't stadhuijs aengeteekent worden. De kinderen met hunnen vader en 2 getuijgen moeten daer gesien en opgeschreven worden, met de naemen van hunne ouders, woonplaets, professie, ouderdom etc. Alle ongehoorde nieuwigheden.

Den 6 Juni was alhier een besluijt der Centraele Administratie, de dato 5 floréal 4de jaer (34 Meij) aengeplakt, welk de afkonding en uijtvoeringe vaststelt van seker besluijt van het Uijtvoerende Directorium te Parijs van 9 floréal 4de jaer (28 April) welk ordonneert:

> Dat alsoo in de vereenigde departementen een Nationaele Gendarmerie word gevormd:
> 1° dat den 28sten artiekel der 2de sectie van de weth van 5 7ber 1791 zal uijtgecondigt en uijtgevoerd worden;

> 2° dat ter uijtvoeringe der geseijde schikking zullen de gewesene borgerlijke wagten, vergaedering van busschieters, roerschieters, ridders van den boog en voetboog onder wat gedaente en benaeminge het mag wezen naementlijk die geseijde gildens of gezworene afgeschaft zijn en blijven, etc.

Den 9 Juni was er wedrom een besluijt van de Centraele Administratie bestaende in 5 artiekels aengeplakt, van 8 prairial 4de jaer (27 Meij) ten opsigte der afgeschafte religieusen over het bekomen hunner pensioenen, waerbij onder andere vastgestelt word:

> Dat allen lidmaet van een gesupprimeert religieus huijs of corporatie van wat geslacht hij zij, en uijt dien hoofde regt hebbende tot een pensioen, hetzelve aen de geseijde administratie zal moeten versoeken tusschen heden (28 Meij) en eersten Messidor (19 Junij),

en waervan den 3de artiekel luijd:

> Dat niemand van de gesupprimeerde huijsen of corporatien, van wat geslagte hij sij, zal recht op sijn petitie bekomen, tensij hij daerbij voege eene attestatie der Municipaele Administratie van het canton zijner verblijfplaetse, waer uijt zal blijken, dat hij gehoorsaemt heeft aen 't besluijt van het uijtvoerend directorium van 22 Nivose laestleden, en aen de weth van den volgenden dag, dat is te zeggen: *dat hij voor de geseijde Municipaele Administratie gedaen heeft de verklaeringe van haet tegen het koningdom, en gesworen aengekleefdheijd en getrouwheid aen de Fransche Republiek.*
> 4. Dat den vorenstaenden artiekel ook toevoegbaer verklaert is aen de pastoors, vicarissen en alle dusdanige kerkelijke persoonen, die het recht van competitie genieten op het heffen van tiendens etc.

Dit is het besonderste van dit besluijt, een besluijt welk den levensmiddelen van die ongelukkige religieusen geheel onttrekken zal, want wie van hun sal zulke declaratie geven en zulken eed doen; wat staet er dan voor hun op als armoede, hetwelk vele van dese reeds genoegsaem geleden hebben; jae sedert den inval der Franschen nog maer een half

jaer pensioen genoten hebbende, denkt eens hoe dese ongelukkige, dewelke geene vrienden hebben, die hun helpen konnen, tegenwoordig leven moeten. O, droeve tijden!

Den 11 Juni 1796 was er een besluijt van wegens de Municipaele Administratie, van 14 prairial 4de jaer (2 Junij) aengeplakt, waerin staet aldus:

> Dat den eernaem van *Mevrouw* alsook dien van *Jonker* eerbewijsende titels zijn, spruijtende uijt het leenrecht, dat die titels zijn afgeschaft en zullen blijven, dat het verboden is aen wie het ook zij er sig van te bedienen, en dezelve te nemen in eenigen act op pene van gestraft te worden gelijkvormig aen de weth van 27 September 1792, laet over aen de hooveerdije der particuliere, ongevoelig voor de waerdigheijd van den naem *Borger,* het gebruijk van dien van *Madame* en ander van dien natuer, als niet verboden door de rechten der Republiek.

Hieruijt ziet men genoegsaem met wat sottigheden onse tegenwoordige regeerders sig ophielden; jae tegenwoordig sag men de mueren geheel bekleed met placcaten, waervan ik de besonderste maer aenhaelen zal, want anders zoude ik er geen eijnde aen vinden.

Den 12 Juni was er wegens de Centraele Administratie al wederom een besluijt aengeplakt, van 18 praireal 4de jaer (6 Junij), het was ten opsigte der gedwonge leeninge, daer bij word besloten:

> 1° dat de rollen der 14 eerste klassen van de gedwonge leeninge, opgemaekt ingevolge de besluijten van 15 en 17 Ventose laestleden, en die gebragt waren ieder op 648 leenders, bij provisie zullen vermindert worden op 528, daeronder begrepen de geestelijke, in der voegen het getal van 7920 leenders niet overtreffen.
>
> 2° Dat de rollen der geseijde eerste 14 classen zullen seffens in ontfang gestelt worden volgens den nieuwen grondregel heden aengenomen, gelijk volgt:

De 1ste classe zal bestaen uijt Borgers welkers fortuin beloopt tot 5.000 livres;
de 2de van 6.000 livres;
de 3de van 7 tot 9.000 livres;
de 4de van 10 tot 14.000 livres;
de 5de van 15 tot 24.000 livres;
de 6de van 25 tot 34.000 livres;
de 7ste van 35 tot 43.000 livres;
de 8ste van 44 tot 52.000 livres;
de 9ste van 53 tot 55.000 livres;
de 10ste van 56 tot 62.000 livres;
de 11de van 63 tot 70.000 livres;
de 12de van 71 tot 78.000 livres;
de 13de van 79 tot 86.000 livres;
de 14de van 87 tot 98.000 livres.

3o dat de leenders daerin begrepen zullen verpligt zijn te betaelen het eersten derde deel van hunne quotisatie binnen de tien dagen naer de aenkondiging etc.;
4de dat tot het doen der reclamatien, zullen ontfangen worden die der geseijde leenders dewelke vermeijnen te veel belast te zijn, en alreeds voldaen hebben aen de betaelinge van het eersten derden deel, alsmede de verklaeringe aen de Municipaliteijt van hun canton te doen, te weten: van hunne grond eijgendommen, van degene van hunne meubelen en renteijgendommen, van het voordbrengsel van hun vernuft, van schriftelijk te bevestigen de oprechtheijd van hun verklaeringe, op pene van in de boeten te vervallen vastgestelt tegen die, dewelke ten agter blijven van hun eersten derde deel te betaelen etc.

Ten zelven dage 12 Juni 1796 smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 7 tot 9 uren wird met geluij van alle de klokken en spelen van den beijaerd, aengekondigt dat de Fransche eene volkomene victorie behaelt hadde op de keijserlijke troupen aen den Rhijn, alwaer den oorlog sedert den 1 deser maend Junij opnieuws begonst was. Het geheel verhael van deze overwinning wird met de trompetten van stadswegen op de hoeken der straeten afgelesen.

13 Juni zijn er bij sommige van onze inwoonders welke in de gedwonge leeninge gequotiseert waren soldaeten in executie geleijd.

Den 14 Juni namiddag van 1 tot 3 uren en savonds van 8 tot 10 uren hoorde men met het geluij van alle de klokken wedrom eene victorie aenkondigen. Ondertusschen wird er met trompet op de hoeken der straeten afgelesen dat de keijserlijke troupen zoo aen den Rhijn als in Italien geslaegen waren, hetwelk groote droefheijd onder onse goede ingesetenen brogt, daer waeren er die de tijdingen verwirpen en geensints gelooven wilden.

Daer waeren ook wedrom vele kwaede roepen in de stad al of er een order van den Directorien van Parijs aen de Administratie alhier zoude gekomen, om alle de geestelijke abdijen, cloosters en capittels etc. te vernietigen, dog dan seijde men dat er wedrom uijtstel was. Onlangs had men nog diergelijke roepen hier verspreijd. Ondertusschen het is te hoopen dat den Almogenden ons van zulke rampen bewaeren mag.

Den 19 Junij smiddags wird met trompetten op de hoeken der straeten afgekondigt, dat de steden van Nuijs en Spiers door de Fransche in besit genomen waren, van 2 tot 3 uren en savonds van 8 tot 9 uren wirden alle de klokken deser stad geluijd.

Den 21 Juni wird door de Huissiers van den Tribunael Civil de meubelen ten huijse van D'heer Legrelle en sijne susters in de Kammerstraet tegenover de kerk van de Augustijnen publik verkogt, het was omdat se hunne quote van L. 3.600 tournois in de gedwonge leeninge niet betaelt hadden. D'heer Legrelle had tegens dese verkoopinge door een notaris doen protesteren, waervoor deze vastgenomen en op

't tugthuijs geset is; het was den notaris van den Wouwer. Zijn dit alles geen schoon teekens der vrijheijd?

Tegens 23 Juni was er eene diergelijke verkoopinge bekent gemaekt welke bij Jon^{r} De Neuf heer van Borgt, schepen in de oude wet, en susters om dezelve oorzaek geschieden moeste; dog deze heeft om die vervolginge te ontvlugte, betaelinge gedaen.

Den 25 Juni wirden de meubelen van Dheer Joan. Jos. Van Dun, eertijds schepen dezer stad, ten zijnen huijse uit 't Kipdorp alhier, om dezelve redens door den huissier publiek verkogt. Sij hebben door hunne vrienden verscheijde stukken doen inkoopen, de overige wirden niet als door een slegte soort, maer schoon in bedieninge van Fransche zijde, gekogt.

Daer was onlangs een besluijt van den directoiren te Parijs, de dato..... wegens de Centraele Administratie, gevoegt bij een ander besluijt van geseijde Administratie van ..... alhier aengeplakt, wegens de specien op den stempel der Republiek geslaegen, waerbij geseijd word:

> dat eenieder dese specien voor de weerde daerop uijtgedrukt in betaelinge aenveerden moet op verscheijde penen en straffen daerbij breeder uijtgedrukt.

Men had onlangs nieuwe silvere stukken van 5 livres en kopere (1 decime) van 5 centimes (dat 1/20 van 1 Livre en dus 1 sols) beijde dit jaer in de Munt te Parijs geslaegen alhier in gang gezien.

Bij een ander besluijt van gesegde Administratie worden:

> ingevolge eene fransche weth, de notarissen afgestelt; maer zullen hun bedieninge provisionelijk mogen oeffenen, tot dat er andere zullen benoemt zijn.

Dit is de vrijheijd en de eijgendommen respecteren.

Bij een besluijt der geseijde Administratie de dato 3 Messidor 4de jaer (2 Juni) wird besloten:

> 1° dat de Municipaele Administratien der cantons belast zijn, van binnen de decade, voor allen uijtstel, van de publieke en andere gebouwen te doen wegdoen, alle de teekens der leenrechten en van het koningdom etc.

Bij een ander besluijt van gemelde Administratie de dato 4 Messidor 4de jaer (22 Junij) word er eene nieuwe verdeelinge van het Departement der twee Nethen gegeven en gesegt het volgende:

> 1° Dat de Municipaele Agenten der gemeijntens dewelke ingevolge deze nieuwe verdeelinge onder eene nieuwe Hoofdplaets gestelt zijn, zullen gehouden zijn, op de bekentmaekinge, die hun daervan zal gedaen worden door den commissaris van het uijtvoerend Directorium bij de respectieve cantons, zig aldaer te begeven om die gemeijntens deel te maeken van die Municipaliteijt;
>
> 2° dat de Municipaele Administratie der Cantons bewesen in de bovengemelde verdeelinge, zullen hunne zitting houden in de gemeijnte respectievelijk benaemt tot hoofdplaets van het canton, etc.

Dit zoogenaempt Departement was in drijentwintig cantons verdeelt, te weten:

1. *Antwerpen,* Hoofdplaets van 't Departement.
2. *Bornhem,* bevattende: Bornhem, Puers, Liesele, Lippeloo, St Amands, Mariekerke, Nattenhaesdonck, Weerd, Hingene en hunne onderhoorigheden.
3. *Berchem,* bevattende: Berchem, Wilrijck, Hemixem, Hoboken, Deurne en Borgerhout, Borsbeke, Mortsel, Vremde, en hun onderhoorigheden.
4. *Eekeren,* bevattende: Eekeren, Wilmarsdonck, Oorderen, Oosterweel, Merxem en Dambrugge, Schooten, St Gravenwezel, St Job in 't Goor, en hun onderhoorigheden.

5. *Staebroek,* bevattende: Staebroek, Berendregt, Santvliet, Lillo, Capellen, Hoeven en hun onderhoorigheden.
6. *Wustwezel,* bevattende: Wustwezel, Calmpthout, daer onder Huijbergen begrepen, Esschen, Nieuw-Moer, Loenhout en Brecht.
7. *Hoogstraeten,* bevattende: Hoogstraeten, Wortel, Merxplas, Rijkevorsel, Meer, Minderhout, Meerle en hun onderhoorigheden.
8. *Arendonck,* bevattende: Arendonck, Raevels, Welde, Poppel, Rethij, Barle-Hertog en hun onderhoorigheden.
9. *Turnhout* met Oud-Turnhout.
10. *Geel* en zijn voorige onderhoorigheden: Millegem, Belle, en Zammel.
11. *Moll,* bevattende: Moll, Eijnthout, Meerhout, Vorst, Veerle, Baelen, Olmen, Desschel, Eijndhoutham, en hun onderhoorigheden waeronder Postel begrepen.
12. *Westerloo,* bevattende: Westerloo, Oevel, Tongerloo, Morkhoven, Hulshout, Westmeerbeek, Soerleperwijs, Herselt, Houtvenne, en hun onderhoorigheden.
13. *Heijst op den Berg* en sijne onderhoorigheden.
14. *Ste Catherina Waver,* bevattende: Ste Catharina Waver, Duffel, O.L. Vr. Waver, Putte, Rijmenand, Beersel, Schriek, Grootloo, Bonheijden, Waelhem en hun onderhoorigheden.
15. *Mechelen.*
16. *Willebroeck,* begrijpende Willebroeck, Ruijsbroeck, Blaesveld, Thisselt, Heffen, Leest, Hombeek en hunne onderhoorigheden.
18 (sic). *Contich,* hetwelk begrijpt: Contich, Hove, Edeghem, Bouchout, Aertselaer, Waerloos en hun onderhoorigheden.
19. *Santhoven,* bevattende: Santhoven, Massenhoven, Broechem, Ranst en Milleghem, Wommelghem, Oeleghem, Wijneghem, Schilde, Halle, Emblehem, Soersel, Pulle, Pulderbosch, Viersel, Westmalle, Oostmalle, en hun onderhoorigheden.
20. *Gierle,* bevattende: Gierle, Welchelderzande, Vliemeren, Beerse, Vorselen, Kasterlé, Thielen, Lille, Poederle, en hun onderhoorigheden.
21. *Herenthals,* begrijpende: Herenthals, Oolen, Noorderwijck, Herenthout, en St Gomar, Bouwel, Ouwen, en Grobbendonck, Lichtaert, Vorsselaer, en hun onderhoorigen.
22. *Berlaer,* welk bevat: Berlaer, Bevel, Neijlen, Kessel, Gestel, Itegem, Wikevorst en hun onderhoorigheden.

23. *Lier,* met zijn vorige onderhoorigheden Lachenen, Haegenbroek en Mijlen.

> Dat de vrije gronden hier niet uijtgedrukt, en andere gehuchten die zig in 't Departement zouden konnen bevinden, zullen door de Centraele Administratie bij provisie aen deze of andere gemeijnte waervan sij behooren deel te maeken, toegewesen worden.

Den 28 Juni 1796 is alhier wedrom een nieuwe fransche nationaele feeste geviert, te weten van den ackerbouw. Daer waeren verscheijde boeren en boerinnen met hun landbouwgereedschappen moeten mede gaen etc. immers dit wird op de gewoonlijke wijse verrigt.

Ten zelven dage is het garnisoen van hier vertrokken om naer het Rhijnleger te gaen; sanderdags volgden de wijnige ruijters die hier lagen ook de zelve wegen; zoo dat de stad om zoo te zeggen van crijgsvolk ontbloot is. De schildwagten waren, uijtgenomen eenige, alle ingetrokken.

Men sag wederom een besluijt van de Centraele Administraetie van 5 Messidor (23 Juni) aengeplakt, ten opsigte der gedwonge leeninge, waerbij geseijd word:

> Dat de borgers gequotiseert in de rolle der gedwonge leeninge, dewelke vermeijnen zouden het derde deel van hunne quotisatie niet te moeten betaelen, in aendagt nemende hun fortuin, zullen gehouden zijn, hun te begeven bij den ontfanger van de geseijde leeninge van hun respectief canton, en aen hen eene schriftelijke verklaeringe daer van aenstonds te doen, en te storten het derden deel van de somme op dewelke zij, ingevolge den proportionelen lijste gevoegt in 't besluijt van 18 prairial (hiervoor 12 deser) getaxeert zijn volgens hun fortuin.
> Dat de geseijde borgers voorzien van quittantie van betaelinge, aen de Municipaele Administratie van hun canton hunne reclamatie voordraegen, etc.

Juli

Den 2 Juli smiddags en savonds wird er al wedrom geluijd, en met trompetten uijtgekondigt dat de fransche het fort Kehl tegenover Strasbourge aen de oversijde van den Rhijn ingenomen hadden.

Den selven dag isser voetvolk ingekomen en op de gewoonlijke manier bij de borgers en in de cloosters geleijd.

Den 3 Juli 1796 sondag wirden de luijden met schollen, bloeme en andere kraemkens op de Meere staende door den commissaris der pollicie Albert Begode weggejaegt, en mogten aen het Groenkerkhof gaen voort staen.

Den 4 Juli smiddags en savonds hoorde men het geluij van alle de klokken wedrom opnieuw, in den agternoen wird met trompetten van stadswegen uijtgecondigt dat de steden Bolognien en Ferare in Italien, door de Franschen in besit genomen waren.

Denkt eens hoe dese schoone steden van den kerkelijken staet, van de konststukken en de vermaerde standbeelden, manuscripten en andere schoon gedenkstukken en rariteijten door die Natie zullen berooft, en hoe de goede inwoonders zullen verdrukt worden.

Ten zelven dage wirden van stadswegen de drij wapens te weten van Keijser Karel V, degene van Brabant en deser stad Antwerpen, alsook de inscriptie afgekapt van St. Jorispoort. De wapens van Keijser Karel V boven de vierschare, gevangene steene, deze van Spagnien boven de schoone poort aent Maeijgat door Arnold Quillin gemaekt, de wapens deser stad boven de Kipdorppoort en boven de Tapissierspand wirden ook verbreijselt, jae de arend draijende op den toren der borze en de

4 arenden op de hoeken van de daken der zelve wirden ook afgedaen. Zelfs moesten niet alleen de wapens in voorgevels van sommige huijsen van particuliere en andere gebouwen, maer hetgene daer aen maer eenigsints gelijkte afgekapt worden, jae die in koningen of keijsers, zelfs in de 3 H.H. koningen woonden, moesten dezelve wegdoen.

Daer waren van wegens de Municipaliteijt brieven aen de meesters der Cathedraele kerke, aen de abdije, cloosters, vergaederinge, godshuijsen etc. gesonden ten eijnde van de wapens, kroonen van epitaphien, zerken, vensters, en andere cieraden in deze gebouwen weg te doen en te vernietigen. Het was alof deze oudheden hunne woede ook moesten onderstaen, oudheden die honderde jaeren bewaerd en dikwils groot goed aen verscheijde familien hadden toegebragt, en men nu zoo sag verwoesten, want in vrescheijde kerken wirden deze van de zerken afgekapt, dog andere voorzigtiger hebben deze overdekt, sommige hebben de geschilderde wapens uijt de vensters genomen en elders geborgen, andere overplakt of verduijstert, de wapens op schilderijen en tafereelen wirden ook overschildert, jae men mag seggen, dat er met dese vervolginge veele oude gedenkenissen in vergetenheijd geraeken zullen, hetwelke in 't vervolg aen menige familien groot naedeel toebrengen kan.

Sedert *1 tot 6 Julij* waeren er van wegens de Municipaliteijt wedrom vele brieven uijtgesonden bij onse ingesetenen voor de gedwonge leeninge, te weten, van de 8ste, 7ste, 6de, 5de en 4de classen, sijnde van 500, 400, 300, 200 en 100 Livres tournois, altijd in 3 reijsen te betaelen bij Van Roie, die nu in de Keijserstraet woond, in 't huijs van Jon^{r} Moretus, die nog absent is, welk huijs, als hier vore aengeteekent, voor

de contributie a^{o} 1794 verkogt en door desen Van Roie gekogt is.

Den 6 Juli is er wedrom crijgsvolk van hier vertrokken.

Den 8 Juli smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 7 tot 9 uren wird er wedrom geluijd; men seijde dat het over den stilstand van wapenen was met den koning van Napels en met den Paus.

Ten zelven dag sag men een besluijt wegens de Centraele Administratie alhier de dato 12 Messidor (30 Juni laest) aengeplakt waerbij de tienden vernietigt worden en waerbij gesegt word:

> Dat het besluijt der Volksvertegenwoordigers in dato 17 Brumaire 4de jaer, raekende de vernietinge der leenregten en de wetten daertoe betrekkelijk etc. Dat het voorberoepene besluijt der Volksvertegenwoordigers in dato 17 Brumaire artiekel V statueert: Dat de tiende van allen aerd en de leenpachten die er op uijtgaen, onder welke benoeming dezelve zouden mogen bekend en ontfangen wesen, zelfs die door verdrag beseten bij seculiere of reguliere corporatien, door kerkelijke amptenaeren, fabrieken en alle lieden van doode hand, zelfs die door het order van Maltha en andere geestelijke of militaire orders, zelfs die dewelke zoude overgelaeten zijn aen wereldlijke in verplaetsing en voor keus van jaerlijksche inkoomste zijn vernietigt.
> Wat de andere tienden aengaet van welken aert die souden mogen wesen, dezelve afkoopbaer zijn, op de manier, dewelke door de vergaedering zal vastgestelt worden.
> Dat de weth van 17 Julij 1793, artiekel I en II besluijt, dat alle geweesen kerkelijke landschattingen, leenregten, chijnselijke, vaste en gevallige, die dewelke behouden zijn door het decreet van 23 Augusti laestleden, afgeschaft zijn zonder schadeloosstellinge etc...

Daer was ook van 't municipaliteijtswegen eene waerschouwinge aen de borgers aengeplakt waerbij

> deselve aengemoedigt worden om hun mildadigheijd te betoonen aen de nagtwaekers geseijd anduijten onlangs aengesteld.

Daer wird geene taxe geset maer sij seijden dat het in ieders liberaelheijd gelaeten wird.

Ondertusschen gingen de commissarissen daertoe aengestelt in hunne soogenaemde sectien rond, het geld bij de borgers en inwoonders ophaelen, sij namen al hetgeen hun gegeven wird aen; vele wisten niet wat sij geven wilden, sommige gaven als naer gewoonte 3 stuijvers voor 3 maenden; maer dese, jae alle deze niet genoeg naer hunne meijninge en gaven, wirden met 2, jae met 4 soldaeten voor 10 dagen belast. *Dat word vrijheijd genoemt.*

Den 9 Juli was er wegens de centraele administratie alhier eene proclamatie aengeplakt, de dato 19 Messidor (7 deser) waerbij gesegt word:

> dat sij op de uijtnoodinge van den Minister der Zeemagt om met alle hun magt den borger Muskeijn, scheepsluitenant, belast met het ligten der zeelieden voor eene gewigtige onderneminge, alle bevaeren lieden aenwakkeren, om dese gelegentheijd waer te nemen; sij beloven hun de rijke laedingen dewelke de engelsche schepen over de zee voeren, jae gaen nog verder, en seggen: gij zult in uw vaderland aen uwe familien rijkdommen aenbrengen die hun geluk zullen uijtmaeken, etc.

Daerenboven was dese proclamatie van eene andere van gemelden J.J. Muskeijn, scheepsluitenant, aen sijn vaderlanders vergezeld, die segt onder andere:

> dat sij uijt den naem van 't Uijtvoerend Directorium, aenkondigt, dat de schepen, dewelke door de kleijne republikaensche vloot zullen gekaept zijn, geheelijk ten profijte van het scheepsvolk zullen verkogt en het geld onder hun verdeijlt worden; jae onder andere schoon woorden segt sij daer in, dat sij onder sijn orders zijn zullen, en dat sij deftig gekleed worden, goeden kost krijgen, vers vlees en wijn in de haven en als zij in zee zijn, alsook een

> somme in klinkende geld per dag etc. en dat den bureel van aenwervinge bij den borger Max. Solvijns, kapiteijn der haeve is.

Desen Muskeijn is gebortig van dese stad en zoon van Augustinus Muskeijn, koopman in kanten. Wat Max Solvijns aengaet, dese is ook genoegsaem bekent en van hem is hier vore menigmaele gewach gemaekt.

Den 10 Julij en eenige volgende dagen wird door het scheepsvolk en militairen ten eijnde voors[e] proclamatie gemeld, gewerft, gaende langs de straeten en buijten dese stad in de herbergen singende en met trommel, violen en ander spel, met een vendel en met 3 kleurige linten omhangen, het scheen als een vastenavond te zijn; sij hadden eenen grooten naeslijp van jonger achter zig, en gaven te drinken en lieten dan dansen, waerdoor sij er nogal eenige kregen, welke dan savonds te schepe gedaen wirden.

Den 10 Julij van half 12 tot half 3 uren smiddags en savonds van 7 tot 9 uren hoorden men al wederom het geluij van alle de klokken, over eene victorie die de Franschen aen den Rhijn op de keijserlijke zouden behaelt hebben.

Den 12 Julij smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 7 tot 9 uren werd er al wedrom geluijd en in den namiddag uijtgecondigt met trompetten, dat de Franschen wedrom eene victorie aen den Rhijn behaelt hadden.

Daer was wegens de administratie aengeplakt een extract uijt het besluijt van het Uijtvoerend Directorium voorschrijvende:

> eene middel tot het invoorderen der schattingen in de negen vereenigde departementen van 28 prairial 4de jaer (16 Junij laest)

Het was al van contributien dat men sprak.

Den 14 Julij smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 8 tot 10 uren wirden alle de klokken deser stad wedrom geluijd en de beijaerden gespeelt. Nanoens wird er met trompetten uijtgekondigt dat het Casteel van Milaenen sig bij capitulatie aen de Fransche overgegeven had en dat se ook wedrom een victorie aen den Rhijn behaelt hadden.

Sedert den 11 tot 15 Julij waren er wedrom veele brieven uijtgesonden; het was voor de 3de, 2de en 1ste classen van 80, 60 en 50 Livres, wedrom in drij reijsen te betaelen, elke reijse waeren er onder dese getaxeerden, menschen die in verre naer soo veel in hun naem niet hadden, hetwelk onder sommige groote bedugtheijd bragt, jae daer was de vrouw van Duijter kasseijer der stad op de breedestraet, dese den brief aennemende is van schrik besweken en gestorven.

Den 16 Julij was er aengeplakt dat er wegens de Municipaele bestieringe geordonneert, ingevolge eenen brief der Centraele bestieringe van 15 Messidor (3 Juli laest):

> aen alle de borgers dit raekende, de welke eenige landen bezaeijt ofte beplant hebben, gelegen onder *Antwerpen,* 't zij eijgenaers of huurders, zullen gehouden zijn hunne declaratie daerover te geven binnen den tijd van 8 dagen na de publicatie deser, aen den Commissaris van policie *M.J. Waefelaerts,* woonachtig tot St Willebrords, waermede hunne landen besaeijt of beplant zijn, 't zij met terwe, koren, garst, haver, boekweij, vlas, houtwas, hoeijwas, klaver, raepzaed, sloorzaed, aerdappels en alle andere pottagereijen van welke natuere die ook souden konnen wesen, 't zij in bunders, gemeten of roeden, ingevolge gebruijk ter plaetse. Was de dato 26 Messidor (14 Julij).

Sondag 17 Julij smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 8 tot 10 uren; *Maendag 18 Julij* smiddags van 1 tot 3 uren en savonds van 9 tot 10 uren wird er wedrom met alle de

klokken geluijd en met trompetten uijtgecondigt dat het over de victorie was aen den Rhijn behaelt.

Den 20 Julij smiddags en savonds wird er al wederom victorie geluijd.

Den 21 Julij in den morgent wird den notaris Van den Wouwer, die, omdat hij op 21 Juni laest voor Dheer Legrelle tegens het verkoopen der meubelen geprotesteert had, alsdan uijt 't Tugthuijs en van daer naar 't Steen in strenge gevangenisse geset was, wird seg ik, desen morgent naer den Tribunael Crimineel op 't stadhuijs gebrogt. Den advocaet Nanteuil, de jonge, heeft dese saek soo wel gedefendeert, dat hij 's middags in vrijheijd en naer huijs gegaen is. Nog moet ik zeggen dat onder de jurés die over dese zaek oordeelen moesten, het grootste getal bankroetiers waren en menschen die weijnig vrees hebben moesten voor het verlies van hunnen faem.

Den 22 Julij smiddags van 1 tot 3 uren en van 8 tot 10 uren wird met het geluij en in den middag met trompetten de besitneming van Frankfort door de fransche uijtgekondigt.

Ten zelven dage was wegens d'Administratie aengeplakt, een besluijt de dato 27 Messidor (15 Julij):

> dat alle degene hun reclamatie en het overbrengen van hun staeten nog niet gedaen hadden, het zelve aen hunne Municipaliteijt nog doen konden, mits betaelende 1/3 van de classe daer sij meijnen toe te behooren, te weten, die van de 15de tot 9de classen hadden tijd tot 5 Thermidor (23 deser), die der 8ste tot de 4de classen tot 10 d^{o} (28 deser) en die der 3de, 2de en 1ste classen tot 15 ditto (2 Augusti) als wanneer geene verclaeringen meer aenveerd zullen worden, maer tot de geheele betaelinge gedwongen worden. Degene dewelke in geene classen vermeijnen te vallen, en gecotiseert zijnde, moesten gemelde verklaering ook doen komen.

Den 25 Juli 1796 wirden de 3 Paters Lieve Vrouwen Broeders van het clooster deser stad, te weten: den Superior Pater Verpoorten, den Procurator Pater De Wael en Pater Ludov. Stordeur, na hunne verjaeringe uijt dese stad over eenigen tijd, voorsien van eene passeport, wedrom naer dese gekomen zijnde en sig in het clooster der Discalsen opgehouden hebbende, door Dargonne tegens sanderdags op 't stadhuijs bij hem ontboden met hunne passeports.

Den 26 Juli hebben dese Paters sig op dien bureau begeven alwaer hunne passeports afgenomen zijn, en hun aengeseijt dat sij sig vóór sonnen ondergang naer Mechelen begeven en hun aldaer aen den Commissaris van het Uijtoeffenend Bestier aengeven moesten. Wat sij daertegen inbrachten wird niet verhoort, nog wat de reden waren wird hun geantwoord, het was genoeg dat dit zoo geordonneert word, en dan mag er nog al niet veel tegens geseijd worden. Lieve vrienden dat is de vrijheijd.

Den 27 Julij smorgens van 6 tot 7 uren wird met het geluij der groote klokken en beijaerdspel de feesten van 9 en 10 Thermidor aengekondigt.

Den 29 Julij smiddags van 1 tot 3 en savonds van 8 tot 10 uren wirden er met het geluij van alle de klokken wedrom eene victorie aen den Rhijn behaelt, aengekondigt.

Den 30 Juli wirden de meubelen verkogt van en ten huijse van Jonk^{r} Stier, tegen St Joriskerk nevens het schermershuijs; het was ook omdat hij sijn quote in de gedwonge leeninge niet betaelt had.

Augusti

Den 3 Augusti smiddags van 1 tot 3 en savonds van 8 tot 10 uren hoorde men al wederom het geluij van alle de klokken en in den namiddag de trompetten, om eene victorie aen den Rhijn behaelt uijt te condigen.

Daer wirden wedrom brieven naer d'abdijen en zoo mansals vrouwekloosters gedraegen, daer sij opnieuws mede getaxeert wirden in de zoogenaemde gedwonge leeninge, selfs sommige tot vele duijsende livres, jae die van St Michiel 35.000; Peeter Pots.....; de Predikheeren 16.666; d'Augustijnen f 1000 etc. sommen die sij sekerlijk niet zullen geven konnen, maer zullen het lot moeten afwagten dat hun overkomen zal.

Den 7 Augusti smiddags en savonds wird er al wedrom geluijd; dog niemand wist waerover, jae selfs degene die luijden moesten, alsoo er in de brieven welke ten dien eijnde naer de kerken gesonden wirden, geene mentie van gemaekt was; het schijnt of sij selfs niet wisten waerover het was.

Den 10 Augusti wird alhier geviert de fransche feest van 10 Augusti 1792, als wanneer sij de koninglijke weerdigheijd vernietigt en andere grouweldaden in Vrankrijk begaen hebben. Smorgens van 5 tot 7 uren wird dit met het geluij van alle de klokken aengekondigt.

Om 9 uren moesten sig alle degene zoo in borgerlijke als militaire bedieningen zijnde naer den Tempel der Weth begeven, alwaer gesongen en airen gespeelt wirden; van daer gingen sij te weten: eerst een compagnie voetvolk, het muziek, de schoolmeesters. Dese waeren op 8 December bij brieve ondert. Dargonne en P. Le Franc Secr. gen. gerequireert dese feest met hunne leerlingen bij te woonen en op de merkt op de stellagie te klimmen en in handen van den President der Centraele

Administratie, alsmede voor het aenschijn des volks, sig verbinden, van niet in te storten aen hunne leerlingen als de Republicaensche gevoelens etc. Drij van de schoolmeesters sijn er maer gecompareert te weten: Ballieu, Raeymaekers en Van der Borght, die gemelde stellagie beklommen hebben; dog niemand verwonderde sig daerover, aengesien hun gesintheijd genoegsaem bekent was; dan volgde in dien omgang de militaire en civiele administrateurs, de notarissen waren geroepen maer niet gecompareert; daer naer gingen de Peijsregters met hunne consoorten, de Correctioneele, Civiele en Crimineele regtbanken, de zeeluijden, den Staet major, de municipaliteijt, het Departement en het crijgsvolk; aldus gingen sij uijt de Capelle door de Huijdevetterstraet, Oude Korenmerkt, naer de Merkt, die met boome beplant was. Den President der Centraele Administratie dede aldaer op de stellagie onder den Boom van Vreijheijd eene redevoeringe, daer naer onder het geroep van Vivat de Republiek, hangde hij het volgende schrift aen den boom, te weten:

Op den 10de Augusti.
Eer aen de Dapperen, die den Troon hebben ten gronde geworpen; de Fransche Volkeren erkennen geen andere meesters meer als de Wetten.

De genoemde drij schoolmeesters beklommen het gestelt als gesegt; dan wirde er gespeelt en gesongen, en de trijn ging naer de werf, alwaer een prijs voor de matroosen te winnen was, voor die een 3 kleurige wimpel van eenen beseepten boegspriet van een schip haelden.

Den prijs was eene silveren doos.

Namiddag om 3 uren wird de feest hernomen, en het was dan op de Kasteelplijn te doen met spele, als voor het te voete loopen was den prijs een paar silvere gespen; dan wird er te peerd naer den ring gesteken, den prijs was een sweep; dan wird geschermt, den prijs was eenen sabel; en den vogel wird

aldaer geschoten welks prijs eene silveren sakhorlogie was; en dit eijndigde maer savonds donker zijnde. Van 6 tot 9 uren wirden alle de klokken geluijd, en sanderdags wirden verscheijde spelen hernomen.

Den 13 Augusti smiddags 1 ½ tot 3 uren wird met het geluij van alle de klokken aengekondigt dat de fransche het Lac van Constance overgetrokken waeren, waerover savonds van 8 tot 9 uren andermael geluijd wird.

Den 15 Augusti wesende den Feestdag van O.L. Vr. Hemelvaert wird er smiddags, in den agtermiddag en savonds geluijd en met trompetten uijtgecondigt dat de franschen eene victorie behaelt hadden.

Den 17 Augusti wedrom geluijd voormiddag van 11 tot 12, van 5 tot 6 en van 9 tot 10 uren en met trompetten uijtgecondigt dat de fransche wedrom victorie hadden behaelt in Italie en aen den Rhijn, jae dat se wel 15.000 keijserlijke gevangen hadden.

Geduerighlijk hoorden men van dieftens op de dorpen en selfs digt bij dese stad, jae snagts tusschen *18 en 19 Augusti,* gebeurde dit te St Willebrords in den Pothoek, alwaer dien quaeden hoop die seer talrijk schijnt te zijn, hunne geweldenarijen wilden gaen uijtwerken; maer het wird haest gehoort en hunne poogingen zijn verijdelt geworden, want alle de huijslieden van daer ontrent kwamen te been; jae seffens wird de klok der parochiale kerke geklept en het volk bijeen versaemelt; maer de dieven waren in tijds gevlucht en alhoewel nog naegejaegt zijn er immers geene in de handen der huijslieden gevallen. Met des voorval is 't wederom verboden van sonder passeport uijt of in de stad te gaen.

Op 21 Augusti, kermisdag, zag ik alhier de volgende waerschouwinge aengeplakt:

> De Municipale Bestieringe van het Canton Antwerpen Hoofdplaets van het Departement der twee Nethen, *waerschouwt* haer Bestierde dat te rekenen van den 10 Fructidor (27 deser maend) het aen niemand zal toegelaeten zijn buijten de gemeijnte te gaen, zonder voorzien te zijn van eene kaert van zekerheijd, dewelke bij de Commissarissen van Policie in elke der sectien van dit canton zullen uijtgegeven worden.
> Antwerpen, den 3^{en} Fructidor, 't vierde jaer der Fransche Republiek, een en onverdeelbaer.
> geteekent: Reynaud, President.
> P. Le Franc, Secr. Greff.
> Geadviseert: S.P. Dargonne.
> Gesien de vertaelinge: Reynaud, President.

Den 21 Augusti sondag gewoonlijke kermisse, smiddags en savonds wirden wedrom geluijd en met claroen-trompetten een victorie aengecondigt, dog weijnig van de welpeijsende maekten er eenig werk van; men trok het sig niet meer aen, want segde veele menschen, dat het was dat de Franschen soo veele Keijserlijke verslaegen en gevangen hadden, als sij uijtgekondigt hadden, er al niet eene meer zoude over zijn, zoo dat van vele alle die victorien verworpen en geensints geloofd worden.

Den 23 Augusti savonds hoorde men het geluij van alle klokken, dog sonder te weten waerom; het schijnt dat sij wedrom eene victorie aenkondigen.

Den 25 Augusti van 1 tot 3 uren al wedrom wird het geluij herhaelt, sij kondigden victorie op victorie aen.

Ten selven dage wird de Bamisjaermerkt ofte foire volgens

oude gewoonte smorgens 6 uren ingeluijd. De kraemen stonden op de Borze, maer de klijn kraemen en gelaese werk, potten etc. mogen dese reijse op de Handschoenmerkt nogte op de Groote Merkt niet staen, maer de kraemen op het Groenkerkhof en gelaese kraemen en potten op 't zelfe kerkhof; waerover veele moeijlijkheden geresen zijn tusschen de kerkmeesters en degene zulks geordonneert hadden; dog de eerste, gelijk men wel denken kan te kort schietende, hebben dit moeten gedoogen, jae sij wirden wel bedregen, dat s'er de muren zouden doen afwerpen en de boomen afkappen, als er nog iets zou tegen geseijt worden; dus dat men het groen kerkhof, die oude begraefplaets der Cathedraele nu voor eene merkt moest zien gebruijken. Wat de vrijheijd doet!

Saterdag 27 Augusti 1796 smorgens wird alhier wedrom eene republicaense feest geviert geseijt de Feest der Ouderlingen. Smorgens ten 6 uren begonst het geluij der groote klokke gedurende eene ure dit aen te kondigen, tegen den noen gingen alle de aengestelde magten, als in processie de oude mannen en vrouwen welke daertoe bestemt waren, uijt hunne huijsen haelen, en gingen aldus naer de groote merkt, alwaer de President der Municipaliteijt op eene stellagie klom en eene redevoering dede. Dan wirden alle die belaggelijkheden, aengerigt om het gemeijn volk te verblinden, geeijndigt. Het was als eenen vastenavond, loopende langs de straeten, even als die sot waeren.

Men hadde onlangs wedrom vele kwaede maeren ten opsigte der abdijen, cloosters en andere geestelijke vergaederingen hooren verbreijden, jae men leesde in onse Nieuwsbladeren eene Resolutie van de Nationaele Conventie te Parijs, welke de vernietinge van dese Godtvrugtige stigtingen in de Nederlanden uijtspreekt, welke resolutie door den Raed der

500 ook aengenomen, maer door dengenen der Ouderlingen naer eene besondere commissie versonden is. Denkt eens in wat angst en vreese de goede religieusen van beijde geslagten tegenwoordig zitten, ziende sulken smertelijken slag, van uijt hunne besittinge, daer sij soo sollemneel belooft hadden Godt te dienen tot het eijnde huns levens, te moeten verjaegt worden, jae siende hunnen toekomenden ondergang en uijterste armoede voor oogen. Sij sien seg ik, het voorbeeld aen de religieusen door Keijser Joseph II in de jaeren 1783 en 1784 binnen dese landen uijt hunne cloosters geset, welke tegenwoordig geen pensioen genieten, en maer een half jaer op al den tijd dat de Fransche in dese landen zijn, getrokken hebben, en in het toekomende, ingevolge een besluijt der Centraele Administratie alhier de dato..... niets meer trekken zullen voor dat se eene declaratie van aengekleefdheijd aen de wetten der Republiek en van haet aen het koningdom zullen gedaen hebben; en wie kan met een goed gemoed en geruste conscientie zulke declaratie geven? jae dat er geene goede menschen gevonden wirden die met aelmoesen aen sommige van dese die nog vriend nog familie heeft, te hulpe kwaemen, menige zoude men openbaerlijk moeten sien bedelen gaen, of van armoede sien sterven. Ondertusschen in dese bedroefde tijden, in dese tijden van slaevernije onder den naem van vrijheijd, vind men nog al een groot getal die door hunne onbeschroomden iever voor de Religie en voor het goed van het vaderland uijtschijnen en het sijn van dese dat er, namentlijk op sondag en maendag 28 en 29 Augusti met een leijste bij de inwoonders rondgingen om te vraegen, aengesien er van kwaedwillige deser landen, die er nooijt en besonderlijk in sulke tijden ontbreken, vertoont en voorgehouden was, soo men seijde, dat het den algemeijnen roep van het Nederlandsche volk is, jae dat sij selfs de vernietinge der abdijen, cloosters en andere gesetelijke vergaederingen vraegen, om die

valschheden tegen te gaen en het contrairie te toonen, hebben verscheijde goede borgers, gelijk ik geseijd heb, dien last, uijt iever voor de H. Religie, voor 's lands geluk en tot behoudenisse van onse geestelijke op sig genomen, en eene declaratie van het contrarie aen de inwoonders deser stad voorgehouden, het welk om soo te seggen niemand geweijgert, maer in tegendeel met hunne onderteekening bekragtigt heeft.

Op dese weijse ging men in andere plaetsen deser landen ook voortaen te werk, om dese declaratien dan gesaementlijk als eenen *waeren en algemeijnen roep van het volk van Nederland,* te Parijs in den Raed der Orde, immers daer het behoort in te dienen en de boven geseijde valschheden door de kwaedwillige uijtgestrooijt, opentlijk aen den dag te brengen. Wij hopen dan dat dese bewerkinge den gewenschten uijtval hebben mag, jae wij hopen dat den Alderhoogsten ons verhooren en die rampen van ons keeren zal.

Men siet wat onse regeerders gedaen hebben. Sij hebben Jan Bosmans eenen van die met geseijde lijsten of declaratien rondging, vastgegrepen en op 't Steen in gevangenisse geset, op pretext dat hij diergelijke declaratie met geweld en onder bedreijgingen aen de borgers afperstede. Zelfs heeft de Administratie eene besluijt tegens degene met dese lijsten rondgingen uijtgegeven, en van degene die deselve onderteekent hadden, voor de municipaele administratie te daegen, gelijk sij er in 't vervolg verscheijde van die den lijst van genoemde Jan Bosmans onderteekent hadden voor hun geroepen hebben; dog die daer ook onbevreest verschenen zijn. O, ongehoorde vervolgingen!

Den 30 Augusti 1796 in den namiddag stierf subiet den vermaerden Docter en Chirurgijn Jan Hendrik Mattheij, gebortig van Maseijck, stadsdocter en professor der ontleed-

kunde op het Collegium Medicum ofte Chirurgijnskamer boven de stadswage alhier[1] eenen vermaerden chirurgijn en lid van verscheijde accademies van Europa, jae misschien den vermaerdsten van geheel het Nederland, in eenen boot getreden, vergeselt van zijne suster, en nouwelijks van de wal afgesteken zijnde om naer Vlaenderen over te zetten, krijgt hij swijmelinge en valt, wesende seffens dood, allen bijstand en hulpmiddelen waren vrugteloos en kwamen te laet. Het is beweenlijk dat desen sig met soo veele slegte saeken bemoeijt heeft. Eerst had hij met desen ellendigen franschen tijd, schepenen in de weth of anders geseijd Officier Municipael alhier geweest,

(1) J.H. Mattheij gebortig van Maseijck, zoon van den officiael der brieven posterije aldaer was, wird Mr Chirurgijn binnen dese stad en na getrouwd te hebben met Theresia Van Werelijkhuijsen, dogter van ..... Van Werelijkhuisen-Vleeshouwer alhier, ging hij op de Medecijn in de Universiteijt tot Loven studeren, alwaer hij den 13 Augusti 1776 licentie dede. Dezen man met groote talenten in de chirurgie begaeft, dede vele wonderlijke operatien in de verscheijde provincien. In 't algemeijn geagt selfs te Parijs, alwaer hij ook op alle de mogelijke takken der chirurgie, en onder de ervarendste professoors gestudeert heeft. Hij rede welhaest in eene koets zoo hoog klom sijn fortuin alhier. Hij was aenhanger der Liberteijt, hij neijgde de philosophie sterk toe, hetwelk een der beweegredens van het scheijden van sijn houwelijk was, hetwelk 4 à 5 jaeren voor sijn dood plaets had, sij begaf haer op 't Beggijnhof te Lier.
Hij had sijne dood sien aenkomen, door de gevoelens (des accès) van beswijmingen, of stagnations. Inderdaed wel en lustig geeten hebbende, gaende met sijne suster, die hem was komen besoeken om de Schelde over te zetten om in Vlaenderen eene groote operatie te doen, in 't ingaen van den boot, valt roidement dood. Dit is het eijnde van dien grooten en vermaerden chirurgijn, die door sijne geleerdheijd tot soo hoogen top geklommen was. Hij heeft alhier veel gerucht gemaekt, eene aerdige rolle gespeelt, hij figureerde eerst als Officier Municipael en als redenaer in den soogenaemden Tempel der Reden, in 't vervolg gesijd van de Wet, alsook op de Republikaensche Feesten. Hij was ook verkoren tot President van den Tribunael Civiel van dit Departement der Twee Nethen, waer aen de dood hem ontrukte, dijnsdag den 30 Augusti 1796. Den 1 September is hij op de oude wijse begraven en door den Eerw. Pastoor Ph. Georgerie, Pastoor van St Joris gedaen. Alle de openbaere amptenaeren en een groot getal van Doctors en Chirurgijns vergeselden de lijkstatie, sijn portrait seer fraai geschildert door..... Mertens, schilder en coopman in schilderijen alhier, naer een ander door een Hollander ter memorie gedaen, wird door de sorgen van den professor D.L. Le Roij in 't collegie onder de geleerde professors op de sael der Chirurgijns boven de stadswage, geplaetst.
Hier bijgevoegd volgend druksel:
'Catalogue d'une très belle collection de livres de toutes les classes de médecine et chirurgie délaissés par feu G.H. Mattheij, licentié en médecine, professeur de pathologie à l'école de cette ville, membre des academies les plus courant et comptant, lundi 12 décembre 1796 (22 Frimaire an 5) et jours suivants, à la salle de la vieille Arbalête, chez M. Nolte. Ce catalogue se distribue moyennant un sol pour les pauvres, à Anvers chez Hubert Bincken, rue dite Kattevest'.
Bij dezen catalogus is in handschrift een biografische nota gevoegd.

en in die qualiteijt verscheijde slegte placcaerte beraemt en onderteekent, was ook Commissaris over de houwelijken gestelt, waerom hij eerst onder 't volk Pastoor en eijndelijk de papieren Bisschop genoemt wird! Dan was hij regter en tegenwoordig President van den Tribunael Civiel, in de Adbije van St. Michiels alhier sittinge houdende; met een woord, was van niemand als van sijne aenhang bemind. Hij is op 1 September op de oude maniere begraven en den lijkdienst zijnde in de Parochiaele kerke van St Joris geschied, onder welke parochie, te weten aen de 4 winden, hij gewoond had.

Den 31 Augusti was er een besluijt der Centraele Administratie van dit departement de dato 6 Messidor (24 Junij laest) aengeplakt, tot uijtvoeringe van eenige fransche wetten ten opsigte van de nieuwe Republikaensche, zoo goude, zilvere als kopere munten en over den cours derzelve in deze landen. Dog om er naerder van te seggen is onnoodig, alzoo

men de goude geensints en de zilvere van 5 francs zeer raar ziet; het zijn maer enkelijk eenige kopere van dese soort, die nog van niemand tot sulken cours aenveerd worden. Het zijn stukken van 2 decimes, 2/10 van eenen franc ofte livre, dat is twee stuijvers van ons geld, een decime na advenant, en van 5 centimes, dat souden 2 oorden van ons geld maeken. Deze stukken waeren half zoo veel in weerde als de oude fransche munten; het was ook die reden dat er niemand driftig was om deze te ontfangen, en als men die aenneemt dan is 't maer enkelijk uijt dwang, oft uijt eene vreese van geene andere betaelinge te zullen bekomen, sooals den Republikaenschen handel ons menigmael geleert heeft.

Ondertusschen de religieusen waren vol vreese en agterdogt, over de kwaede maeren die men geduerig van de aenstaende vernietinge der cloosters hoorde, jae sij mogten sonder een speciael permissie geteekent door den commissaris der uijtwerkende magt, Dargonne, niet buijten deze stad gaen. Daer en boven hadden sij onlangs brieven ontfangen van alle de religieusen die op vacantie waren, seffens thuijs te doen komen. Intusschen alle dese vervolgde wirden nog afpersingen van geld voor de gedwonge leeninge gedaen, met bedreijging van hunne goederen te komen verkoopen, zooals dese dagen aen het Gasthuijs nog gebeurt. Dog verkoopingen hebben er nog geene plaets gehad.

September

Den 7 September 1796 zijn hier verscheijdene gevangene binnen gebrogt. Sedert eenen ruijmen tijd hoorde men wedrom seer veel van dieftens, zoo wel binnen als buijten deze stad; maer meerder buijten dezelve op de dorpen, alwaer menigmaelen op de pagthoeven en andere boere wooningen

de dieven met hoopen, jae dikwils bendens van 30 à 40 man sterk met geweld inbreken, de huijslieden handen en voeten vastbindende, van alle hun geld, silver, goud, meubelen, beesten, jae van alles beroovende en geheel uijtplunderende, komende ten dien eijnde met karren om den roof op te laeden en weg te voeren. Zulks heeft zelfs seer digt bij dese stad plaets gehad, wordende somtijds met het kleppen der klok verjaegt, als nu onlangs te St Willebrords en in de Markgraven Leije nog gebeurt is. Op vele dorpen hadden de boeren snagts bij beurte de wagt, om zulke geweldenarijen af te weeren. Eijndelijk is er eene generaele jagt en aenhoudinge geordonneert, die heden plaets heeft en waerdoor er extra veele landloopers en vagebonden aengehouden en naer de gevangenhuijsen gebragt zijn. Dog wat zal dit helpen! En wat is de grootste straf voor dieven? Eene tentoonzittinge van eenige uren, en eene veroordeelinge van eenige jaeren in d'ijsers, en hoe menigen is er al niet, die op weg sijnde om naer Vrankrijk gevoert te worden, het ontloopen en wedrom gekomen is, sonder dat er ondersoek naer gedaen was. Opentlijk word hier geseijd dat het geen wonder is, want den eenen dief den anderen, den grooten dief den klijnen niet straffen zal. Dit zijn vruchten der vrijheijd en gevolgen van revolutie.

Den 11 September wirden er verscheijde keijzerlijke deserteurs opgeligt en naer 't Casteel geleijd om verder naer Rijssel als men seijde getransporteert te worden.

Den 15 September smiddags en savonds wird er wederom geluijd en ondertusschen uijtgetrompet dat de fransche eene victorie aen den Rhijn behaelt hadden, dog daer waren andere tijdingen, te weten dat de keijserlijke seer begonden te naderen, hetwelk de welpeijsenden aengenaemer was, hopende welhaest

van het onverdraegelijk jok dat tegenwoordig vrijheijd genoemd wordt, met Gods hulpe, verlost te zullen zijn.

Sanderdags 16 September na middag van 3 tot 4 en savonds van 8 tot 9 uren wird er al wederom eene victorie met het geluij van alle de klokken aengekondigt, welk sij nu in Italien zouden behaelt hebben, hetwelk seg ik nog eens van vele welpeijsende geensints gelooft wird, maer men seijde en het had ook wel schijn van waerheijd, dat die voor hun voordeelige tijdingen om hun volk in order te houden, en moed te geven uijtgestrooijt worden, want de contrarie tijdingen, de tijdingen seg ik dat het leger van den franschen generael Jourdan door de keijserlijke onder de bevelen van den Artshertog Carolus, gouverneur generael deser Nederlanden, in wanorder geslaegen, jae dat dese troupen in Frankfort zouden gekomen en dat de blokeringe voor Ments opgebroken was, wird in tegendeel langs alle kanten bevestigt. Dit veroorsaekte alhier groote vreugt aen onse goede inwoonders, die de Roomsche Catholieke Religie van hunne voorvaders behertigen en hun vaderland liefhebben. Maer ondertusschen eene andere tijdinge bragt alle goede borgers integendeel wedrom in groote bedugtheijd en droefheijd; te weten dat het besluijt tot vernietinge der abdijen en cloosters in deze landen, aen de Administratie van dit departement om uijtgekondigt en uijtgevoert te worden, zoude gekomen zijn. O, wat droefheijd, jae de grootste, die men in deze tijden van verdrukkinge en van vervolginge zoude onderstaen hebben.

Den 20 September namiddag van 3 tot 4 en van 8 tot 9 uren wird er met het geluij van alle de klokken aengekondigt dat de Fransche Troupen in de stad Trenten getrokken zijn, welke de keijserlijke zouden verlaeten hebben.

Den 22 September en volgens den franschen almanach den eersten dag van het 5de jaer der fransche Republiek. Desen dag moest ingevolge een besluijt der Municipaele Bestieringe als een H. dag geviert worden, niemand mogt zijnen winkel voorstellen nog te werken. Smorgens van 6 tot 7 uren, wird dese feest met het geluij van alle de klokken aengekondigt. Om 10 uren begonst den Trijn, tot bijwooning van den zelven wedrom een seer groot getal deftige jonge jongffrouwen deser stad, weer wegens de municipaliteijt geroepen waren, om aldaer in 't wit met 3 kleurige opgeciert te verschijnen; dog niemand als van de fransche soort verscheen er; immers om 10 uren seg ik kwam den trijn van de groote Merkt vergeselt met de volgende konststukken van onsen vermaerden omgang, konststukken als den walvis spouwende ten allen kanten overtollig water onder het volk, waerop een Cupido sat peijlen schietende, de drijmast voerende republikaensche vlaggen en wimpels alsook drij booten, alle beset met scheepsluijden en jonge matroozen. Den wagen van Neptuen, waerop den Zeegod geseten was, en dan het beeld van den Antwerpschen Reus, genoegsaem aen onze inwoonders bekent, dus dat ik er niets van zeggen moet, als dat dit beeld ter groote van ontrent 30 voeten wird rondgevoert op sijn wagen, volgens de inscriptie ter zijden de pedestael te lesen, ten jaere MDXXXIII door Petrus Coeck (Coucke) van Aelst, schilder, uijtgevonden en gemaekt is; dese konstwagens hadden op kermisdijnsdag 1766 onder meer andere in den konstigen omgang ook verschenen. Eijndelijk tusschen desen trijn gingen alle aengestelde authoriteijten; en dit langs de Kaesruije, Wolstraet, Kipdorp, Jesusstraet, Meer, alwaer te midden eene stellagie gemaekt was, daer redevoeringen gedaen en musikaele airen gespeelt wirden, en langs de Huijdevettersstraet, Lange Gasthuijsstraet, Mechelsche plijn, Vlaminxveld, Kammenstraet, Oude Koordemerkt, en zoo naer de Merkt gingen en een eijnde nam.

Namiddag waeren er op de Kasteelplijn verscheijde prijzen als loopen te voet en te peerd, en met den vogel te schieten te winnen. Dog men was daer zoo nieuwsgierig niet naer als om den reus te zien. Dese feest wird met het geluij van alle de klokken gesloten. Daer waeren seer vele vreemdelingen in dese stad gekomen, om dese schoone konststukken te zien. Ondertusschen dit alles wird er van 3 tot 4 en savonds van 8 tot 9 uren met het geluij van alle de klokken wedrom eene victorie aengecondigt die den Gnael Buonaparte op de keijzerlijke in Italien zoude behaelt, jae alof hij het grootste deel der keijzerlijke armée zoude krijgsgevangen genomen hebben.

Den 23 September namiddag van 3 tot 4 uren en savonds van 8 tot 9 uren wird er andermael met het geluij van alle de klokken eene victorie geluijd en uijtgecondigt, dat de Fransche troupen het geheele keijserlijke leger in Italien krijgsgevangen genomen had, hetwelk van vele zoowel als hunne overhoop van victorien en het overgroot krijgsgevangenen welke sij reeds zouden genomen hebben, voor belaggelijk en vals aenzien en gehouden wird.

Den 23 September was alhier een besluijt der Centraele Administratie aengeplakt, waerbij ingevolge de fransche weth:

> alle degene eenige koophandel, ambagt, neeringe of affaires oeffende sig van eene patente daertoe moeste voorsien, en de taxen daertoe staende betaelen, of zijn neringe en handel staeken etc.

eenen last die jaerlijks moest vernieuwt worden. Dit was een gevolg van het openstellen, van het afschaffen der ambagten. Daer waren er op 500, 400, 200, 100, 50, 40 etc. livres geset.

Tenzelven dage is het groot comptoir der in- en uijtgaende

regten, hetwelk van oude tijden, jae misschien sedert 100e jaeren tusschen de Werfpoorte geweest hadde, van daer verhuijs en in de Lange Nieuwstraet op den hoek der Lombaerdstraet suijdwaerts verplaetst in het huijs van wijlen Mevrouw Stier. Alle soorten van nieuwigheden worden er verzonnen en uijtgevonden.

Ondertusschen zag men alhier aen 't stadhuijs een besluijt der Centraele Administratie de dato 19 Fructidor 4de jaer (5 deser maend) geafficheert bestaende in 7 artiekels, het was ten opsigte der afwesige geemigreerde van dit Departement, waerbij eene leijste van 93 persoonen, welke beschuldigt worden met emigratie gevoegt was, In dit besluijt word onder andere gesegd:

> dat in desen lijste begrepen zijn, degene sig uijt hunnen woonhuijse geabsenteert hebben, op het tijdstip aengewesen in den 4en artikel der 2e sectie van den 1sten titel van de weth van 25 Brumaire 3de jaer en die binnen de drij maenden der publicatie van de weth raekende de vereeniging der 9 Departementen onder de Republiek in dato 9 Vendemiaire niet zijn wedergekomen. Ook dat degene op dese lijsten vermeld, die binnen de 5 decade na de publicatie derzelve geen reclame gedaen, verdagt als émigré zal gehouden worden etc. ingevolge gemelde geseijde weth.

De daerbij gemelde persoonen waren inwoonders van Antwerpen, Mechelen en Lier; dog alsoo ons die van de twee laetste steden niet aen en gaen, hebbe ik degene van dese stad hier maer enkelijk bijgevoegt, met het tijdstip van hun vertrek zooals die in geseijde leijste aengeteekent waren:

Jonr Arnold Frans. Jos. Bosschaert, bij de 2de inkoomste der franschen.
Jonr Carel Joan. Jos. Bosschaert, 10 Julij 1793(1).
Dheer Joseph Guil. Bremens, bij de 2de inkoomste de franschen.
Dheer Louis Antoine Frans Bareaux van het Staete Comptoir alhier, in Messidor 2de jaer.

(1) Deze datums werden eerst door schrijver bijgevoegd doch later geschrapt.

Den Eerw. here Petrus de Roij, gewesen jesuite, in Messidor 2de jaer.
Den Eerw. here Joann. de Bot, Priester, bij de 2de inkoomste der franschen.
Jon. Francois Jos. De Bie, met Mevrouw geb. Ullens en kinderen, idem.
Jon[r] François de Mendicto, idem.
Mejonffr. Wed. de Gelder, geboren de Heuvel, met haeren zoon den Eerw. heer Petrus Laur. Jos. de Gelder, Priester, idem.
Jon[r] Jan De Wael, oud Borgerm[r] en Mevrouw geb. Meyers, idem.
Den Eerw. here Henric. Jos. De Wael sijnen broeder Canonik der Cathedraele, idem.
Antonius en Joannes Janssens, in Prairéal 2de jaer.
L'Assonce (?) gebortig van Luijk koopman in peerden, bij de 2de inkoomste.
Jon[r] Petrus Jos. Le Candele Major der Wachtkamer en Mevrouw geboren Goos die aldaer in Duitschland overleden is, Messidor 2de jaer.
Vrouwe Maria Josepha Le Candele Douaire Stier, idem.
Jon[r] Jean Louis Meyers en Mevrouw geboren Van de Werve.
Jon[rs] Henry, Paulus, Frans en Frans, Jos., Thomas Moretus gebroeders en hun Mevrouwen beijde geboren Wellens ook gezusters Dogters van Jon[r] Louis, Antoine Wellens en *ex matre* Geelhand.
Sijne Hoogw. Cornelis Frans De Nelis Bisschop der stad.
De Religieuse Engelsche Carmeliterssen.
De Princesse Douaire van Salm Salm.
Den Prins Constantin van Salm Salm, hertog van Hoogstraeten haer zoon item.
De Prins George van Salm Salm, hun jongste zoon.
Jon[r] Hendrik Jos. Stier heer van Aertselaer etc. met Mevrouw gebore Peeters d'Aertselaer.
Jon[r] Jan Carel Stier sijnen soon met Mevrouw geboren Van Havre Item de jongste dochter van geseide Jon[r] Henrij Jos. Stier.
Jon[r] Jan Michiel van Havre met Mevrouw geboren Stier oudste dogter van Jon[r] Henrij Jos.
Jon[r] Carel Jos. van Havre-Vinck.
Jon[r] Gaspar Jos. Mich. Ullens en Mevrouw Marie Nieles.
Jon[r] Jacob Van de Werve oud schepenen deser stad.

Jon[r] Jan Vloers gebortig van Gorcum in Holland.
Den Eerweerde heere van Mullem, Priester.
Den Eerweerde heere Guil. Jos. Vossius ook Priester,

Den 26 September 1796 zag men alhier op verscheijde plaetsen seker relaes der Mirakelen welke onlangs, zoo te Roomen als te Ancona in Italien, zouden gebeurt zijn, aengeplakt, hetwelk door de Dienaers afgetrokken wird. Deze Mirakelen bestaen en verscheijde geloofbaere mannen verzekeren ons, dat in geseijde steden verscheijde beelden en op schilderijen, zoo van O.L.V. als van andere heijligen de oogen geopent en naer den Hemel gekeert hebben, en dit menigwerf, hetwelk van een groote menigte volk gesien is. Daer en boven wirden in dit gemeld relaes, hetwelk gedrukt en onder het volk, hier en elders, uijtgegeven wird verhaelt(1).

Den 28 September wird tot vernietinge der abdijen en cloosters in dese landen alhier alomme aengeplakt, hetwelk eene aldergrootste droefheijd en vreese onder de religieusen en onder alle goede catholike inwoonders bragt.

Den 28 September wird alhier wegens de Centraele Administratie twee fransche wetten aengeplakt:

(1) Hierbij gevoegd:
1° een druksel: extrakten van verscheidene brieven; 2° in handschrift: extrakt uit een brief:

Rome du 14 juillet 1796.
Ma lettre est déjà bien longue, mais je dois encore vous entretenir d'un prodigue, que la mère de Dieu opéra à Rome, Ancone, et dans d'autres parties des états. Plusieurs portraits de la Ste Vierge peints sur la toile, faits en platre qui sont dans les églises et attachées sur la muraille dans les rues de cette ville, ouvrent les yeux vers le ciel et regardent le peuple successivement, qui se porte en foule à pieds nuds pour voir ce miracle. L'on n'entend dans tout Rome jour et nuit, que chants et prières à la Ste Vierge. Depuis samedi passé, dans toutes les grandes places il y a des Missionnaires qui ont reçu ordre du Pape de s'y rendre pour instruire le peuple qui s'y porte en grande presse. Les yeux de la foy me faisaient voir et croire ce miracle, cependant je voulus contenter ma curiosité, je fus à cet effet le 10 de ce mois dans l'église de Bonfratelli avec six autres prêtres, nous y chantâmes les litanies de la Ste Vierge avec l'oraison *Concede* etc. A peine finie, nous vîmes l'image de la mère de Dieu au premier autel de la main droite nous regarder et jetter les yeux vers le ciel successivement sous la forme d'une personne vivante. A ce spectacle qui dura plus d'un quart d'heure tous mes sens furent interdits, je croyais (tant mon émotion fut vive) y rendre le dernier soupir. Je vous transmets une image d'une des vierges qui fait ce prodigue.

De eene van 15 Fructidor dewelke vernietigt: de Religieuse stigtingen in dese landen bestaende in 21 artikels: bij den 1 word gesegt: dat de Religieuse orders en vergaederingen, kloosters, abdijen, priorijen, reguliere kanoniken, kanonikerssen, en generalijk alle Religieuse huijsen, of stigtingen van het een en ander geslagt vernietigt zijn, in de Departementen vereenigt door de Wet van 9 Vendemiaire laetstleden gelijk op het oud grondgebied der Republieken.
2. Korts na de uijtkondiging van de tegenwoordige wet, zal de directie der nationaele domeijnen etc. (ziet dezelve).
De 2de Wet inhoudende de middelen om te verhaesten de verkooping der nationaele domeijnen en de uijtvoeringe der weth op de vernieting der religieuse huijsen in de 9 Departementen vereenigt den 9sten Vendemiaire 4de jaer van 7 Fructidor. Dese bestaet in 7 artikels.

Dese bragten eene aldergrootste droefheijd en vreese onder de Religieuse en onder alle goede catholieke inwoonders. Daer wirde ondertusschen onder grooten toeloop van volk, in alle de kerken biddagen gehouden met het uijtstellen van het H. Sacrament, om den Almogenden af te smeeken dat hij alle rampen zoude van ons af keeren en de ruste herstellen etc.

Den 28 September ten zelven dage waren er brieven aen sommige notarissen binnen dese stad gesonden, ten eijnde van

sig in de abdijen en cloosters, daer inne vermeld, te begeven om aldaer, met die van de Nationaele Domeijnen, ingevolge de bovenvermelde placcaert, den inventaris der goederen te gaen maeken; dog dese commissie wird door dezelve afgewesen en de brieven terug gesonden. Dan is dese commissie op de Juges de Paix geleijt, die dit aengenomen hebben, en het was ingevolge dit dat

Den 29 September na middag de commissarissen in de cloosters der Eerw. Paters Predikheeren en der Spaensche Theresen (Carmelietersen), op den Rogier gekoomen zijn; in het eerst genoemd Jan Frederik Melleris, peijsregter (Juge de Paix) der 4de sectie (voortijds een treffelijken koopman deser stad) en in het tweede Jan Bapt. Reijnwit eenen van den Franschen aenhang. Sij hebben het gemeld placcaert aen de religieusen voorgelesen en daerna de registers om den inventaris te maeken gevraegt. De religieusen hebben tegen dese onregtveerdigheden geprotesteert, hetwelk de commissarissen geensints aennemen wilden; dog de Paters hebben geene registers getoont, seggende, dat het met hun gemoed en religie geensints over een kwam, dat sij geender maniere aen hun ondergang medewerken konden, jae niets hebben sij niettegenstaende de dreijgementen aen de commisen getoont.

Ten zelven dage namiddag en savonds is er wedrom over eene victorie in Italien geluijd.

Den 30 September zijn de commissarissen in het clooster van O.L. Vr. Presentatie van Ostmal, canunikerssen van het order van den H. Augustinus, op de Ossemerkt, ten eijnde als boven, gekomen. Alsook tegen den avond in de abdije van St Michiels, het was in des abdije ook den geseijden Jan. Fred. Melleris, die aldaer sanderdags wedrom geko-

men is, dog aldaer ook niets verrigt heeft, alsoo hem geen registers getoont zijn.

Oktober

Den 1 October na middag zijn de commissarissen ten zelven eijnde in het clooster der Eerw. P.P. Minderbroeders gekomen.

Daer wirden ondertusschen verscheijde pasquillen aengeplakt en langs de straeten gestrooijt, vol bedreijgingen tegen degene die sig met het vernietigen der cloosters bemoeijen zouden.

Zondag den 2 October en volgende dagen is alhier in de kerke der Eerw. Paters Predikheeren het 225ste jaer der instellinge van het Broederschap van den H. Roosenkrans, zeer luijsterlijk geviert geworden, onder grooten toeloop van volk.

Den 3 October zijn de commissarissen bij de capucienerssen gekomen, dog niets is er verrigt geworden, de goede nonnekens hebben alles ook geweijgert.

Snagts tusschen 4 en 5 October waren er wedrom verscheijde pasquillen aengeplakt, bedreijgende degene sig met het vernietigen der cloosters bemoeijen zullen, en naementlijk tegens Dargonne.

Den 5 October namiddag zijn de commissarissen in de abdije van St Salvator (Peter Pots) gekomen, en hebben naer de registers gevraegt. Den Eerw. heere Govaerts, Provisor, heeft in den naem van de gemeijnte geantwoord, dat hunne consientie geensints toeliet mede te werken in hunne

suppressie, en vervolgens, dat sij niets geven konden, waervoor dan een proces-verbael gemaekt en geteekent is, daer den Provisor een dobbel afgevraegt heeft. De commissarissen waren ook reeds bij de E.E.P.P. Minderbroeders en Minimen geweest, daer het al op de zelve weijse gegaen is.

Ten zelven dage is ook eenig voetvolk, in de uijterste armoede zijnde, uijt Vrankrijk of van de grensen komende, door deze stad, als ik regt uijt spreken mag, gestouwt, om sanderdags naer 't leger aen den Rhijn gebragt te worden.

Den 6 October is er volk op 't casteel gaen liggen.

Daer was ook eene placcaert aengeplakt, waerbij:

> alle degene eenige koopmanschap, ambagt of neeringe dede, sig van eene patente moest voorzien en den prijs, daerop gestelt, betaelen moeste.

Sommige, jae geen ambagt of neringe was daerbij verge ten, waren op 500, 400, 300, 200, 100, 80 en mindere livres Fran^{s} in specie gestelt, hetwelk groote murmuratie onder het volk bragt, seggende, dat sij hun Meesterschap etc., gekogt en de regten daertoe staende, betaelt hadden. Denkt eens wat uijtvindsels om de inwoonders te belasten en te verdrukken.

Den 10 October kwamen de commissarissen bij de Eerw. P.P. Beggaerde ook de vernietinge aenseggen en de registers vraegen, welke de religieuse hun ook geensints toonen wilden, de bovenverhaelde redneen voorbrengde.

Savonds wird er met het geluij van alle de klokken eene victorie die sij aen den Rhijn zouden behaelt hebben, aengecondigt.

Den 13 October smorgens sag men verscheijde fransche wetten aengeplakt, als ten opsigte der geemigreerden en der geestelijken, alsook een besluijt der Centraele Administratie de dato 17 Vendemiaire (8 deser) ten opsigte der notarissen, waerbij geseijd word:

Dat er in 't Canton van Antwerpen 24 zijn zullen, 12 waren er provisionneel in benoemt, te weten:

Cornelius Frans Gerardi.
François Jos. Janssens.
Hendrik Le Mineur.
Jud. Joan. Crabeels.
Gummarus Carol. Jos. Gislain.
Henr. Petr. Jos. Verhaegen.
Jean Martin Schepens.
Jan Jos. Hermans, broeder van den advocaet die van den Tribunael Civiel is.
Melchior Theod. Colins.
Jan Geerard Deelen.
Jos. Adriaen Joan. De Lincé.
en P.J. Jaspers, alle tevoren ook notarissen deser stad.

Zij moesten ingevolge het gemeld besluijt op 25 Vendemiaire (16 deser maend) onder andere in de Administratie doen blijken, dat sij den ouderdom van 25 jaer hebben, en verklaeren, of se die bedieninge aennaemen en sig verpligten van te resideren in de Cantons daer sij gefixeert zijn, en dan soude hun eene commissie gegeven worden, om bij den Tribunael Civiel te exhiberen en aldaer den eed te doen, volgens de weth van 19 Ventose. Geene, uijtgenomen Jan Jos. Hermans, en misschien nog een, hebben dese nieuwe bediening aengenomen, maer integendeel bedankt.

Den 18 October waren alhier wedrom eenige Fransche wetten aengeplakt, namentlijk ten opsigte der Roepers en Schatters. Daerin word onder andere gesegt:

> Dat het niemand als de notarissen, huissiers, en afpanders zal gepermitteert zijn verkoopingen, of schattingen van meubelen etc. te doen.

Dit baerde groot agterdenken aen de roepers en schrijvers van de Vrijdagsmerkt, welke laetste hun officien, seer duer (voor groote sommen) van de stad en voor hun leven geduerende, gekogt hebben.

Daerenboven was er aengeplakt: dat er niemand in regt zal aenhoord worden, tenzij hij voorzien is van eene patente. Denkt eens wat ongehoorde dwingelandije, dat er onder den naem van vrijheijd gepleegd word.

Ten zelven dage smiddags en savonds wird er geluijd, en ondertusschen aengeplakt, dat het over eene victorie op de keijserlijke aen den Rhijn behaelt was.

Ondertusschen was er wedrom eenige veranderinge onder de Officiers Municipael (die de plaets van wethouderen bedienen) gedaen; sommige waren tot andere plaetsen overgegaen, 't zij tot tribunaelen of andersints. Onder andere Peter Dierixsens, die onlangs tot de bedieninge van Municipaele aengestelt was, had sijne ontslaging gewilt, hetwelk eenieder tegenwoordig bekoomen kan. Tot vervullinge van de openstaende plaetsen waren er de volgende aengekomen en waeren nu Commissarissen Municipael:

François Bardon, eenen fransman die Constitutionelen Pastoor te Bordeaux geweest heeft.

..... Bourceret ook fransman.

Hendrik Van der Meij, eenen Hollander, die als commissaris in sommige cloosters gesonden is geweest.

Jon^{r} Michel J.F. De Liser, voor de aenkoomste der Franschen drossaert van Mortsel en Edegem, woonende onder Berchem, en aldaer Juge de Paix geweest hebbende, ten jaere 1789, is hij aldaer om den naem van vijg of keijsersgezinde geplunderd geweest.

Den 20 October is de Juge de Paix Spanoghe de vernietinge bij de Cellebroeders koomen aenseggen. Bij de P.P. Capucienen was zulks onlangs ook aengeseijd geweest. Na de abdijen van St Bernaerds, Tongerloo, Postel, Everbode, Roosendael, Nazareth, en andere waren onlangs ook commissarissen ten dien eijnde gezonden, alsook naer Mechelen, Lier, Herentals, Turnhout, Hoogstraeten, etc., dog nergens hebben de religieusen den inventaris laeten maeken.

Den 21 October was er eene fransche weth aengeplakt, waerbij degene van de Centraele Administratie gemachtigt worden over het opregten van nieuwe scholen.

Den 26 October heeft de Juge de Paix bij de P.P. Augustijnen geweest ten opsigte der vernietinge.

Den 28 October smiddags en savonds wird er met het geluij van alle de klokken aengecondigt dat de fransche het Eijlant Corsica ernomen hadden, hetwelk door de Engelsche verlaeten was.

Den 29 October smiddags en savonds wird er al wedrom victorie geluijd.

Ten zelven dage was alhier aengeplakt een besluijt van het Uijtvoerend Directorium tot uijtlegging van hetgene van 11 Pluviose 4de jaer, vaststellende eene manier tot de verkooping der Nationaele Domeijnen(1) in de 9 Departementen vereenigt den 9 Vendemiaire laestleden waervan de uijtkondiging geordonneert is door het besluijt der Cen-

(1) Onder deze Nationaele Domeijnen worden de geestelijke goederen gerekent.

traele Administratie van het Departement der twee Nethen van den 1sten vervaldag 4de jaer. Van den 23 Fructidor 4de jaer. Dese bestaet wel in 32 artiekelen, te lang om hier te melden.

November

Daer waeren ondertusschen al verscheijde maelen commissarissen van hier naer de buijten abdijen en cloosters der klijne steden en kempen gesonden, om aldaer den inventaris der goederen gaen te maeken, hetwelk nogtans sijn uijtwerksel niet gehad heeft, aengesien de religieusen hun boeken en registers wijgerden. Onder de persoonen welke met die commissien bekleed zijn geworden, telt men de volgende: Petrus Van Grimbergen, die eertijds als de Facons vernietigd zijn, econome geweest is, en sedert nog door de fransche is gebruijkt geweest om in de abdijen, naementlijk St Bernards den inventaris van de boeken te gaen maeken. Desen wird alsnu naer de Abdije van Tongerloo gesonden. Peeter de Gand, die eertijds koopman in wijnen en er misschien meer als 100.000 guldens doorgebragt en daer en boven nog een groot banqueroet gemaekt had, wird naer de abdije van Postel gesonden.

Tot Turnhout, was onder andere zekere Notaris Poublom (die op 't Correctiehuijs te Vilvoorde geseten heeft en om wat reden staet hier vore op sijne plaets geboekt) met dese commissie bekleed; met een woord het waren alle menschen of zonder eer of zonder geld, of zonder religie. Zoo gaet het tegenwoordig binnen dese stad Antwerpen; jae met het Hoogtijd van Alle Heijligen, evenals op de drij andere Hoogtijden van het jaer, zijn er verschijde Paters, als Minderbroeders, Capucienen, Augustijnen en andere, gewoon naer de dorpen op statie te gaen om aldaer biecht te hooren,

te prediken, immers tot hulpe van de Pastoors te zijn, hetwelk hun dese reijse is belet geworden, ik seg belet geworden, aengesien er tegenwoordig geene religieusen sonder besonder pasport mogten uijt de stad gaen, en de Municipaliteijt, nogte Centraele Administratie wilden die hun in geener maniere vergunnen. Ziet dan wat religie die mannen hebben, die ons regeren. Niettegenstaende dit, hebben verscheijde religieuse mannen, de inwoonders dier dorpen tragtende met geestelijk voedsel te voorsien, hebben sig langs omwegen, met den avond in stilte, niet sonder gevaer, buijten dese stad naer die plaetsen begeven, om, zeg ik, de dorpelingen met deze Hoogtijd van Alle Heijligen, niet in gebrek te laeten.

Ondertusschen de religieusen vol agterdenken voor hunne aenstaende vernietinge vlugtede, hunne eijge meubelen en degene van hunne cloosters, die sij bij hunne vrienden in bewaernisse plaetsten.

Den 1 November 1796 Feestdag van Alle Heijligen, hoort wat er dan in St Joriskerke alhier gebeurde:

Savonds na 't zielelof 't welk aldaer op dien Feestdag altijd geschied, zijn er twee of drij booswigten, inboorlingen deser stad, gekomen en hebben den Pater Capucien die het sermoon gedaen hadde, en het Alderheijligste in de Reductie langs de kerke gedraegen wordende, met ligt vergezelde, beginnen te beschimpen en te bespotten, en andere buijtensporigheden in die kerke bedreven, hetwelk eenen schrik onder de menschen bragt. Eenige goede borgers sig daer tegenstellende hebben dese booswigten uijt de kerke verdreven en zijn die desorders sonder voorder onheijl vergaen. Zulks geschied tegenwoordig binnen dese stad zonder dat er eenige de minste straffe over gedaen word. Dat is de vrijheijd.

Den 3 November smorgens ontrent 10 uren is er eene soldaetewagt of zoogenaemde Gendarme naer d'abdije van St Michiels gegaen, gevolgt door den Juge de Paix Martinides en anderen van die soort, om den Inventaris der Goederen van die Abdije te maeken, hetwelk hun wederom geweijgert wird, si seijden van geweld te zullen gebruijken, hetwelk sij ook gedaen hebben, brekende de kassen in de Provisorije, nemende de daer in sijnde boeken en registers van het Comptoir, daer uijt schrijvende en voords den inventaris der goederen en van alles dat sij in dese abdije vonden. Namiddags hebben de religieusen hunne gewoonlijke choor niet mogen verrigten. Ondertusschen zijn dese gendarmen daer verbleven en in de huijsinge van den Poortier nevens de poorte gaen liggen. Niemand mag er uijtgaen of inkomen.

Sanderdags smorgens is de kerke op de gewoonlijke ure geopend en zijn aldaer de Goddelijke Diensten wedrom gedaen. Dog men mogte daer niet in komen of moeste eenen stuijver aen den schildwagt geven.

Dit is de laetste reijse geweest dat dese kerke geopent is; maer sedert gesloten gebleven, sonder dat sij de klokken roeren mogen. Eenige dagen daer naer is het aen Cellier den Eerw. heere Dekoninck toegelaten van met eenen soldaet agter sig de commissien en saeken der abdije te gaen verrigten.

Den 4 November is er eenen Juge de Paix met den Commissaris de Policie Joseph Somers in de abdije van St Salvator geseijd Peeter Pots gekomen, en hebben daer, als boven, ook den inventaris der goederen van dit huijs begonst te maeken.

Ten zelven dage is den Juge de Paix Spanoghe met eenen hoop soldaeten naer het clooster der Spaensche Carmelieten

op den Rogier gekomen om den inventaris der goederen te maeken, willende ten dien eijnde binnen het slot van het clooster zijn, hetwelk hun dese goede nonnekens met regt en reden weijgerden. Seffens deden sij het clooster door timmerlieden en smeders die sij uijt hunne huijsen gehaelt hadden, met geweld openbreken, om aldus tot hun oogmerk te geraken. Denkt eens in wat vreese en benouwtheijd dese godvrugtige religieusen daer binnen staen.

Zondag den 6 November zijn er commissarissen in de refugie van d'abdije van St Bernaerds op den Oever gekomen en hebben aldaer eenige kamers verzegelt.

Den 7 November smorgens zijn de commissarissen in het clooster der Eerw. P.P. Beggaerden gekomen om den inventaris 't zij met geweld of andersints te maeken.

Ten zelven dage namiddag zijn ze ten zelven eijnde bij de Eerw. P.P. Carmelieten, Discalsen gekomen; dog de Paters weijgerden alle inspectie der registers. Seffens hebben se de procurature en de kassen met geweld opengebroken en sig van de boeken bedient.

Alnog ten zelven dage was er wegens de Municipaele Commissie van 't Canton van Antwerpen, aen de borgers van 't zelve eene waerschouwinge aengeplakt de dato 14 Brumaire 5de jaer (4 9ber) waerbij sij alle goed aen de inwoonders beloven en voorschrijven; maer dat sij sig van patenten moeten voorzien; jae dat degene die sig niet zullen gepresenteert hebben om er eene te bekomen binnen de drij dagen na de bekentmaeking deser, zullen aengeklaegt worden voor de regtbanken, ten verzoeke van den Commissaris van het Uijtvoerende Directoire bij de Municipaliteijt (Dargonne).

Den 8 November tegen den avond zijn de commissarissen bij de P.P. Minimen ten eijnde als boven, segge om den inventaris te maeken gekomen.

Den 10 November voormiddag zijn de commissarissen ten zelven eijnde bij de Eerw. P.P. Capucienen gekomen, en op de weijgeringe die hun aldaer gedaen wird, hebben alles met geweld opengebroken; jae tegen den noen sag ik Dargonne, Bardon, Commissaris Municipael en andere bij de Minderbroeders in gaen, het was zoo ik dan hoorde om verbod te doen van iets weg te doen uijt dit clooster, in andere cloosters was diergelijk verbod ook gedaen. Zelfs Strijdonck, Joseph Somers, Anton F. Amvers Commissarissen der Policie gingen wel bij de gebueren omtrent de Augustijnen, of sij geen gevlugt goed van die Paters in hunne huijsen hadden.

Ten zelven dage zijn de commissarissen bij de Eerw. P.P. Predikheeren om den inventaris te maeken gekomen.

Den 11 November 1796 zijn de commissarissen ten zelven eijnde in het clooster der Eerw. P.P. Minderbroeders gekomen.

Ten zelven dage in het clooster van O.L.V. Presentatie van Ostmal op de Ossenmerkt. Dese goede nonnekens weijgerden het slot te openen, seffens hebben sij dit met geweld opengebroken en sijn er binnen gekomen. O droefheijd! dat men sulke verwoestingen gedoogen moet.

Ondertusschen wirden de goederen der kerken en cloosters nog altijd door goede menschen uijt deselve weggehaelt en elders in bewaernisse gestelt, om deze aldus aen de roovers en

verwoesters van kerk en staet te onttrekken. Dog dit, als geseijd, verboden sijnde, wirden er, als men wel denken kan, ten alle kanten spions, om dit na te zien, uijtgesonden; jae gelijk het genoegsaem bleke op 10 en 11 deser maend November, maer naementlijk den 11, als wanneer de kuijpe van den Predikstoel der Eerw. P. Augustijnen en eenige andere ciraeden van den zelven (den Augustinus en arend onder den zelven geplaetst geweest hebbende, was reeds in goede haeve) wesende zeer schoon door den vermaerden beeldhouwer Hendrik Verbruggen gemaekt, savonds uijt die kerken gedaen en op eenen bierwagen gestelt, om naer het brouwersquartier gevoerd te worden, nagespeurt en op de Faconsplijn gekomen zijnde, gearresteert is, de werk- en voerlieden vlugtende en den wagen, peerden, met den predikstoel verlaetende, die door dese verraeders, welke er in zulke droeve tijden, wanneer de boosheijd de overhand heeft, nooijt ontbreken, naer het stadhuijs is gevoert geworden.

Sanderdags 12 November namiddag zijn de commissarissen met eenen hoop soldaeten naer dit clooster gekomen en hebben den inventaris aldaer willen maeken, waertegens den Eerw. Pater..... Verrelst Prior van hetzelve protesteerde, seggende, gelijk hij nog geseijd had, buijten die weth te zijn, aengesien sij tot onderrigtinge der jongheijd dienen, de latijnsche taele doceerden; niettegenstaende dit wilden zij den inventaris maeken, daer den prior altijd tegen bleef persisteeren; dog sij het regtveerdig beroep en de goede reden van dien Pater niet agtende, hebben de kamer van den Procurator den Eerw. Pater Van den Bogaert met geweld opengeslaegen, dog daer niets besonders vindende als een ouden register, daer sij hem mede bedient hebben, en daer en boven dit clooster heeft geene groote middelen, jae dat er sedert eenigen tijd geene goede menschen dese paters met almoesen onder-

steunt hadden, sij hadden geensints konnen bestaen. De Militaire intusschen sloten het spreekhuijs toe en wilden niemand langs daer in of uijt het clooster laeten gaen, en het was met groote moeijte als een gratie, dat se op

Sondag den 13 November dese kerke hebben laeten openen. Men heeft dan ook moeten gebruijk maeken van den stoel uijt een school om dien namiddag het gewoonlijk sondagssermoen te komen doen. Zoo wijd gaet de vrijheijd tegenwoordig binnen deze stad goeden lezer; jae geheel de Nederlanden door. Men hoorde niet als kwaede maeren, ten opsigte der religieusen welke te Brussel, te Gent, en in de andere steden, alwaer de cloosterlingen, die godsvrugtige nonnekens en oude mannen, reeds met geweld uijt hunne cloosters gejaegt en verdreven zijn.

Men sag daerenboven heden aen het Bisdom alhier, daer de Centraele Administratie haer zittinge houd, verscheijde groote placcaerten aengeplakt, waerbij reeds de goeden, landen, bosschen, hoeven en de kerken en cloosters zelfs, van dese ongelukkige abdijen en cloosters, in het zoogenaemt Departement der Deijle, vernietigt te Brussel te koop gestelt worden.

Den 16 November namiddag en savonds wird er wedrom eene victorie in Italien behaelt, met het geluij van alle de klokken aengekondigt.

Den 17 November smorgens omtrent 3 uren is er een tempeest van wind opgestaen, waerdoor het buertschip van Gend voor dese stad ontrent het Bierhoofd vergaen is. De menschen aen boord zijnde zijn gelukkiglijk gered, uijtgenomen den knegt die benevens het schip en de goeden vergaen en verdronken is.

Den 18 November smiddags en savonds wird er wedrom geluijd, het was andermael over eene victorie in Italien behaelt.

Ten zelven dage namiddag gingen de Commissarissen der Policie naer de scholen binnen dese stad, alwaer hun eene besluijt der Municipaele Bestieringe de dato 18 Brumaire 5de jaer (8 9ber laest) kenbaer gemaekt wird, bestaende in een ampele voorreden en in 5 artiekels, behelsende:

I. - De Bestieringe verklaert dat de borgers Ballieu, Raeijmaekers en Van der Borcht aen hunne pligten voldaen hebben, met te gehoorsaemen aen de weth (dat is met te compareren op de Groote Merkt den 10 Augusti, hier vore op zijne plaets geboekt) dat sij weerdig zijn te staen naer de plaetsen van leermeesters, wanneer de kinderscholen zullen ingestelt worden, en dat sij ondertusschen konnen voords gaen met hunne schoolen te houden als te vooren.
II. - De bovengemelden (in de voorreden) Antonius Joseph Mortelmans, Joseph Arnoldus Schierders, Gerardus Driessens, (die reeds overleden was), Petrus Millevoix (die geenen schoolmeester was maer fransche lessen gaf), Jan Lestelinckx, Abraham Maes, Jan Ter Bruggen, A. Klinko, Brack, Mortelmans op den Oever, Jan Van de Velde, Walterus Verbaert op 't Kiel, en Marinus, worden verklaert onbekwaem tot het waernemen der bedieninge van openbare leermeesters, ende hunne scholen zullen gesloten worden te beginnen met den 20 der tegenwoordige maend (dat is 10 November).
III. - Word aen de persoonen in den vorigen artikel genoemt verboden van eenige der bedieningen dewelke aen het gewezen Gilde der Schoolmeesters waeren toevertrouwt, waer te nemen, op pene van aengeklaegt te worden ingevolge de wetten tegen dusdaenige overtredingen in wezen zijnde.
IV. - Den Commissaris van het uijtvoerende Bestier en den Commissaris van Policie worden belast op het strengste de hand te houden aen de geheele uijtvoering van den tegenwoordigen maetregel en dat er gene de minste inbreuk aen en geschiede.
V. - Het tegenwoordig besluijt zal worden afgecondigt

gedrukt ende aengeplakt, in de twee talen, en verzonden aen wie het behoort.
Gedaen etc...

Ingevolge dit besluijt wirden die genoemde scholen gesloten en de kinderen seffens naer huijs gesonden, en aen de meesters verbod gedaen van hunne schoolen voortaen niet meer te openen, conform het gemeld besluijt(1). Denkt eens wat harden slag voor deze meesters, berooft te zijn van hunne broodwinninge. De ouders hielden ondertusschen hun kinderen thuijs, liever als dezelve naer de scholen te zenden van de 3 bovengenoemde schoolmeesters van den nieuwen stiel, die integendeel nog kinderen kweijt geraekten.

Daer wirden ondertusschen dwangbrieven rondgedraegen voor de gedwongen leeninge, waerbij geordonneert wird binnen de 24 uren hunne quoten te komen betaelen bij Van Roie in de Keyserstraet (in het Huijs van Jon^{r} Moretus, absent zijnde, hetwelk voor de contributie verkogt zijnde, hij gekocht heeft) op pene van hunne meubelen en effecten in beslag te nemen en dezelve te komen verkoopen; jae selfs wirden er wedrom nieuwe uijtgedraegen, ook bij degene volgens hunne meijninge niet genoeg getaxeert en waren. Andere

(1) Op 28 Brumaire an 5 in gevolge eenen brief van den Commissaire du Directoire exécutif près la Municipalité d'Anvers Dargonne, heeft den Commissaire de Police der 5de Sectie M.J. Waeffelaerts verbod gedaen bij den schoolmeester Walterus Verbaert, hem het arrêté van de Municipaliteijt van 18 Brumaire passé voorlesende; hij joeg de kinderen uijt de school weg, en dede aen den meester verbod van voortaen nog school te houden. Hetzelve heeft hij dien dag in de Leije bij Jan Van de Velde schoolmeester aldaer gedaen.
Ten zelven dage heeft den Commissaire E. Van Strijdonck in de 4de sectie aen de schoolmeesters Mortelmans en Brack; de andere commissairen hebben dit ten zelven dage in hunne sectien binnen dese stad ten uijtvoer gebragt.

requesten om verminderinge te bekomen ingedient hebbende, wirden afgewezen en sommige aenhoort. Met een woord het was niet als verdrukking en vervolging; jae niet als afpersinge en ruinen voor de eerlijke lieden dat men sag plegen. Daerenboven wilt men niemand meer in regt aenhooren, tenzij hij van een patente voorzien is. Wat dunkt u van zulke vrijheijd?

Den 19 November 1795 was er een besluijt van de Centraele Administratie van dato 24 Brumaire 5de jaer (14 deser maend November) aengeplakt bestaende in eene voorrede en 6 artikels, die aldus luijden:

> Art. 1. - Alle borgers dewelke bij hun ter bewaeringe ontfangen hebben, het zij huijsraed, papieren, registers, goud, zilver, juweelen, en andere ciraeden der kerken, boeken, manuscripten, boiseringen, koper, ijser, lood, tin, landbouwersgereedschappen, graenen, stroij, hoij of eijndelijk alle welkdaenige voorwerpen, voordskomende van de religieuse huijsen vernietigt door de wet van 15 Fructidor laestleden, worden aensogt de verklaeringe daervan te doen op het secretariaet van hunne respectieve Municipaliteijten.
> 2. - Word insgelijk geboden aen alle degene die sedert de uijtkondiging der voorschreven wet zouden gekogt hebben sommige goederen uijtgedrukt in den eersten artikel, hetzij directelijk van de religieuse huijzen, hetzij van allen anderen bezonderlik, bekent van in hunnen dienst te zijn, daervan hunne verklaeringe te doen op het secretariaat der Municipaele Bestieringe van hunne woonplaets.
> 3. - Alle degene, dewelke zullen erkent worden bij hun versteken of begenuttigd te hebben de middelen van elders te versekeren eenige voorwerpen voordskomende van de vernietigde religieuse huijsen en dewelke de verklaeringe voorgeschreven in den loop van eene maend, te rekenen van de uijtkondinge van het tegenwoordig, niet zullen gedaen hebben, zullen aenstonds aen den openbaeren beschuldiger worden aengeklaegt om door hem voor de crimineele regtbank gebragt te worden als verkwisters en dieven der openbaere eijgendommen en als dusdanig

te worden gestraft, gelijkvormig aen den 6den artikel van de 6de verdeeling des 2de deels van de strafwetboek.
4. - Alle kooplieden of andere dewelke zig bevindende in het geval van den 2^{en} artikel, naelaeten zouden hunne verklaeringe te doen tusschen den tijd hiervore vastgestelt, zullen insgelijks aen den openbaeren beschuldiger aengeklaegt worden, denwelke dezelve voor de Criminele rechtbank zal brengen om aldaer gelijkvormiglijk aen de wetten gestraft te worden.
5. - Alle goede borgers, vijanden der verkwistingen van het openbaer welzijn, dewelke kennis zullen hebben van de bewaerplaetsen der voorwerpen hierboven uijtgedrukt, worden aensogt, aen te weijzen de plaetsen alwaer sig dezelve bevinden. Daer zal hun toegestaen worden, het derden deel van de weerde der geseijde voorwerpen, volgens schattinge die daer zal van gedaen worden gelijkvormiglijk aen den 7sten artikel van het besluijt van 22 fructidor 2de jaer.
6. - De Municipaele Administratien bezonderlijk belast zijnde door het besluijt van den 4^{en} sansculotide van het 2de jaer, en hetgeene van 9 Frimaire 3de jaer, met de bewaeringen der nationaele eijgendommen, dewelke de geseijde besluijten onder hunne bewaeringen en personele verantwoordelijkheijd stellen, worden aensogt zig met den grootsten iever te begeven tot het opzoeken der goederen uijtgedrukt in den 1sten en 2den artikel van het tegenwoordig besluijt, dewelke versteken zijn; alsmede door alle middelen dewelke in hun magt zijn, eene waekende oog te houden om de hervalling van zulkdanige misdaden te voorkomen.
Het tegenwoordig besluijt zal in de twee taelen gedrukt en op de gewoonlijke plaets uijtgekondigt en aengeplakt worden.
Gedaen tot Antwerpen in de zittinge van 24 Brumaire 5de jaer etc.

Den 24 November wirden de brandspuijten der cloosters weggehaelt, dewelke in den Grooten Eekhof in de Cloosterstraet geplaetst zijn.

Den 26 November zijn de zoogenaemde Bons, waervan op..... gesproken is, aen de religieusen van de abdijen

van St. Michiels, aen de P.P. Predikheeren, Beggaerden, Discalsen, en aen de Spaensche Carmeliterssen, door die van de domeijnen, vergezelt met commissarissen der Municipaele Administratie, aengeboden; dog van niemand aengenomen geworden, willende liever op genaede van de goede lieden betrouwen; jae hun leven in armoede overbrengen, als in eenige maniere mede te helpen of toe te stemmen in hunnen ondergang en vernietinge. De religieusen der vijf gemelde cloosters, moesten nu, ingevolge de fransche wet der vernietinge, op..... gemeld, hunne huijsen en goeden binnen de 2 decades ofte 20 dagen verlaeten. Denkt eens hoe smertelijk voor de goede religieusen dit zijn moeste, jae denkt eens in wat droefheijd de goede nonnekens van het Tresenclooster zijn moeten, dewelke dit lot voor de 2de reijse gaen onderstaen, en wiens kerke en clooster (in welke zij a^{o} 1790 wedrom herstelt waren) reeds door de mildaedigheijd van verscheijde godsvrugtige inwoonders, zoo treffelijk in staet gekomen was; denkt eens seg ik hoe smertelijk dit voor hun was.

Men sag ondertusschen sedert 25 deser een extract uijt de Gendsche geschiedenisse van P. De Jonghe aengeplakt, behelzende hoe sekeren borger van Gend op 27 Meij 1581, de kerke van St. Pharaildis gekogt, dewelke hij afgebroken en huijsen op de grond gebouwt hadde, dewelke hij a^{o} 1585 aen het capittel zonder vergoeding heeft moeten laeten, breeder in den boek fol. 255 à 258 gemeld. Dit was om het volk dit indagtig te maeken, dat sij wedrom soo vaeren zullen.

Ondertusschen wirden in alle de kerken deser stad novenen van missen en loven ingestelt, om den Almogenden 's lands welvaeren af te smeeken. In alle de kerken der cloosters wirden de goddelijke diensten als voren verrigt, uijtgenomen in

degene der abdije van St. Michiels, die als hiervoren gesegt gesloten blijft, nogtans daer zijn daer binnen hun gewoonlijke diensten sonder de deuren te openen of te luijden.

Sondag den 27 November smiddags van 1 tot 2, van 4 tot 5 en savonds van 8 tot 10 uren wird met het geluij der klokken en ondertusschen met trompetten langs de straeten afgecondigt, een besluijt van het Uijtvoerend Directorium in dato 24 Brumaire 5de jaer der Republiek aengaende de vernieting der gewesen schattinge en impositien, bestaende in een voorwoord en 4 artikels, die aldus luijden:

> Art. 1. - De vorige directe impositien in voege in het gewesen Belgenland, bekent onder den naem van: *beden, subsidien, grond- en hoofdgeld, twintigstepenningen en alle andere directe impositien van wat slag en benaeming die wesen mogen,* zullen niet meer ontfangen nog uijtgeschreven worden, te rekenen van den eersten Vendemiaire 5de jaer, in de Vereenigde Departementen door de wet van 9 Vendemiaire 4de jaer.
> De Departementale Administratien zullen alle noodige maetregelen nemen om tegen den 15 Frimaire te eijndigen het verhael van alles wat nog in te vorderen is uijt hoofde deser belastingen zoo voor het jaer 1795 en de voorige als ten aensien der eerste negen maenden van 1796.
> 2. - De voorige indirecte betaelingen, opgestelt ten tijde van het Oostenrijks gouvernement, als inkomende regten der steden, regten op de consommatien, op de dranken, op de bareelen, op het slachtvee, op de honden en alle andere hoegenaemde regten, ontfangen zoo door de steden als door de gewesene Staeten zijn insgelijks afgeschaft, te rekenen van den eersten vendemiaire van desen jaere.
> 3. - En aengezien etc....

Den 28 November heeft Dargonne Commissaris der uijtvoerende magt, zig, ingevolge gemeld besluijt naer de accijnsen van bier, wijn, gemael, vee etc. en comptoiren daer men XXste penningen, den Ridderthol en andere zoo stads- als

landsregten ontfangt, begeven en die comptoiren doen sluijten; uijtgenomen hetgene van de XXste penningen, welke agterstellen ingevoordert moeten worden. De officiaelen en bediendens als boekhouders, billetschrijvers, ontfangers, zegelaers, knaepen etc. dewelke hunne officien voor groote sommen en af te leven, gekogt hadden, wirden sonder eenige vergoedinge henen gesonden en van hun broodwinninge berooft.

Tenzelven dage zijn de zoogenaemde Bons aen de religieusen der abdijen van St Salvator genaemt Peeter Pots den fondateur derzelve, aengeboden, dog niemand heeft se aengenomen. Dese abdije en kerke begonden door de goede regeringe seer wel in staet te komen, de kerke was onlangs met een seer schoon portael verciert en in hte klooster was het nieuw capittelhuijs, wesende ontrent het ziekhuijs, nog onvolmaekt.

Den 29 November was alhier eene Fransche wet aengeplakt de dato 4 Brumaire 5de jaer (25 8ber laest) waerbij den invoer en verkoop van Engelsche goederen verboden was.

December

Den 2 December smiddags en savonds wird er geluijd over eene victorie in Italien behaelt.

Saterdag 3 December in den voormiddag, zijn de commissarissen naer het clooster der Capucinerssen gekoomen om aldaer den inventaris te maeken. De religieusen weijgerden het slot voor hun te openen, sij gingen henen, maer namiddags weerom gekomen zijnde en andermael willende binnen het clooster zijn, hetwelk de goede nonnekens hun wedrom weijgerden, seffens zijn sij daer met geweld ingebroken en

aldus binnen het clooster gekomen en aen het opschrijven begonst.

Den commissaris van de uijtvoerende magt S.P. Dargonne, Antoine F. Auwers commissaris der policie en Jan Blom, eenen Duits, maer sedert eenige jaeren inwoonder deser stad en alhier getrouwt, Directeur der Accademie van de bouwkunde en alsnu opperbouwmeester gemaekt, hebben sig naer de abdije van St. Michiels begeven om dezelve af te meten, hetwelk den laetsten ook gedaen heeft; zulke metingen zijn alhier en elders in de abdijen en cloosters ook geschied, dog om wat oorzaek is ons onbekent.

Den 4 December Feestdag van de H. Barbara, zijn alhier volgens oude gewoonte twee nieuwe aelmoezeniers gekoosen, te weten: Jon^{r} Carel Ant. Jos. Borrekens, zoon van Mher Joannes Carol. J. Baron Borrekens, die den broeder is van Mher Jacq. Hyac. Borrekens, Riddere, oud-binnen-borgermeester deser stad, en Jon^{r} Petr. J.B. De Bruijn, zoon van Jon^{r} Petr. Mich. Jos. De Bruijn in de Minderbroedersstraet.

Smiddags en savonds wird er met het geluij van alle de klokken wedrom eene victorie, in Italien behaelt, aengekondigt.

Den 5 December kwamen de commissarissen in het klooster der Grouwe Zusters in St Annastraet om aldaer den inventaris te maeken, dog dit heeft aldaer geene voordgang gehad en zij zijn henen gegaen.

Den 6 December zijn de religieusen op het onvoorzienst en met geweld, jae met de gewaepende magt uijt de Abdije van Tongerloo in de Kempen, gejaegt. Dese zijn op hunne pastorije bij den Pastoors en elders gaen woonen en aldaer

gunstigere tijden gaen afwagten; tijden die alle ware vaderlanders wenschen en verlangen.

Ten zelven dage smiddags wird er met het geluij van alle de klokken al wedrom eene victorie in Italien gewonnen, aengecondigt.

Den 7 December zijn de commissarissen in het clooster der Cellebroeders den inventaris koomen maeken.

Den 9 December kwamen de commissarissen der policie wedrom alhier in de abdijen en cloosters verbod doen van geene goederen weg te doen of te versteken, en omdat er niets zoude vervoert worden, wirden er in elke abdije en clooster twee persoonen, die sij *gardiens* noemden, gestelt, aen welke de religieusen logement, kost, drank, vuer en ligt geven moesten, jae daer en boven wird hun nog 30 stuivers dags toegesproken. Het is niet noodig dat ik hier opaele van wat conditie dese persoonen zijn, allen welpeijsenden leser, kan sulks genoegsaem oordeelen uijt de bedieninge die sij waernemen gingen.

Alsoo worden onze geestelijken in de cloosters behandelt; dog het waren sij niet alleen welke geplaegt wirden, maer alle goede borgers hadden hun beurt daer ook van. Onlangs mogt men savonds over de straeten niet gaen sonder voorzien te zijn van eene zoogenaemde *Carte de Sûreté,* of men wird aengehouden en door de commissaris van policie die daer met eene wagt op ronden, somtijds in den amigo onder het stadhuijs gebrogt. Nu moet men sig van patenten voorzien, men kan sonder dese geen pasport bekomen, nog niemand in rechte betrekken of geene goederen verzenden etc. en daer en boven worden alle eerlijke lieden, de eenen, die nog zijn deel voor hetwelk hij in de gedwonge leeninge gequotiseert

is, niet betaelt heeft met brieven, die de huissiers van den Tribunael Civiel, die men voor onkosten eenen halven kroon geven moet, brengen, gepraemt en selfs met beslagneminge en verkoop der meubelen bedregen; andere die reeds betaelt hadden, worden opnieuw voor eenige honderde, jae sommige wel voor de 3de mael gequotiseert. Zoo gaet het tegenwoordig binnen de stad Antwerpen, en dit wordt vrijheid genoemt. Hoort nog al wat anders.

Den 11 December wirden aen verscheijde inwoonders deser stad brieven thuijs gedraegen, waerbij sij gerequireert wirden van binnen de 24 uren 1.000 pond houllie of gelijk men dit noemt steenkolen voor de soldaeten te leveren in de magazijnen der Leghuijt, op pene van met dobbele logementen belast te worden.

Ten zelven dage was er eene fransche weth aengeplakt ten opsigte van de nieuwe in Vrankrijk te muntene kopere specien, in plaetse van degene in circulatie zijn.

Den 13 December was er een besluijt der Centraele Administratie aengeplakt, wedrom ten opsigte der patenten. Geduerig zag men besluijten aengaende de patenten en gedwonge leeninge.

Donderdag 15 December namiddag zijn S.P. Dargonne, commissaris van d'uijtvoerende magt bij de Municipaliteijt, De Liser, Municipaele Commissaris, en andere, vergeselt met eene soldaetewagt in 't clooster der Eerw. P.P. Carmelieten Discalsen gekomen, alwaer aen de religieuse de weth tot vernietinge voorgelezen wird, den inventaris overzien, en de kerk en toren gesloten en versegelt. Het selve gebeurde ten zelven dage ook in de abdije van St Salvator genaemt Peter Pots.

De religieusen in alle de cloosters en abdijen hadden ondertusschen bij voorzorg de cieraden der kerken en meubelen van het clooster, zoo veel hun maer eenigsints had moogelijk geweest, gevlugt, hetwelk seer moeielijk was geworden, door dien er in alle cloosters bewaerders gestelt waren, en er de commissarissen der policie geduerig in- en uijtloopen, om sulks te beletten; nogtans de religieusen van 't eene clooster waren stouter en waegden meer als d'andere; jae die van d'abdije van St Michiels, hadden selfs, onder andere, hunne groote klokken en de besonderste van hunnen vermaerden beijaerd, gegoten a^{o} 1655 door Hemonij en met de wapens van Abt Norb. Van Couwerven verciert, niettegenstaende de vervolginge weg en niet sonder groote moeijte en gedaen buijten de abdije in bewaernisse gestelt; jae desen nagt was het lichaem van Vrouwe Isabella de Bourbon, huijsvr^{e} van Carel de Stouten, hertog van Bourgogne en Brabant, overleden in dese abdije 26 September 1465, en in de Choor voor den Autaer in eene schoone tombe, van tontsteen gemaekt en met het afbeeldsel van dese princesse daer boven op in koper gevrogt, liggende, verciert(1), begraeven, er uijtgehaelt, omdat hetzelve niet zoude ge-

(1) Dese kiste die wel eertijds in eene houten besloten hadde geweest, stond onder de tombe in een sterk gemetselt graf of kelderken, op 3 ijzeren roosters. Door eene openinge aen het hoofdeijnde, konde men dese princesse gemakkelijk zien, die redelijk lang van gestalte geweest hadde, en met heur hoofd op een kussen lag, welk evenals de kleeden, vergaen was; zij had lang en schoon swert hair getresseert zoo op die wijse als men haer in koper op gemelde tombe afgebeeld ziet. Die mij dit verhaelt heeft, heeft dezelve gezien en er bij geweest als men het graf open brak.
Dese tombe van zwerte marmor of als men dit noemt tontsteen, heeft Vrouwe Maria van Bourgondien, ten jaere 1478, voor wijlen haere moeder, geseijde Vrouwe Isabella de Bourbon doen maeken. (Siet Le Roy, Not. March., pag. 36).

schonden of mishandelt worden meijnende dit elders in bewaernisse te stellen. Maer komende smorgens omtrent 5 uren buijten de kerke en tegenover de korte Vliestege gekomen zijnde, kwaemen er seffens eenige anduijten en andere uijt die straete geloopen, even alof het verraeden was, die de loode kiste alwaer de princesse in besloten was aenvattenden en onder het stadhuijs gedraegen hebben, nemende daer en boven drij van de werklieden gevangen, dog welke na overhoort te zijn losgelaeten wirden.

Vrijdag den 16 December smorgens om 9 uren zijn Dargonne commissaris van de uijtwerkende magt bij de Municipaliteijt, Bardon ex-Curé intru de Bourdeau, commissaris Municipael en den commissaris de police Antoine F. Auwers, met omtrent 30 soldaeten naer gemelde abdije gekomen, sij hebben aen de religieusen, in 't warmhuijs vergaedert zijnde het decreet van vernietinge voorgelezen en gevraegt of sij aen die weth gehoorzaemen wilden met hun huijs en hun geestelijk kleedsel te verlaeten, waerop sij eenpaerlijk neen antwoorden; daer is hun nog tot namiddag uijtstel gegeven.

Namiddag is Dargonne en de andere commissarissen wedrom naer dese abdije gekomen, en na den inventaris overzien te hebben, is andermael aen de religieusen aengeseijd van hun huijs en kleedsel te verlaeten, hetwelk zij wedrom geweijgert hebben, dan wilden sij er seffens de religieusen uijt jaegen; maer dese nog een kwaert urs verkregen hebbende, heeft den Eerw. heere Ambrosius Jacobs Prior deser abdije de litanie van O.L.V. van Loretten in 't voors^{e} warmhuijs voorgelesen, uijt welke plaetse sij dan om 4 uren in den namiddag door de gewaepende soldaeten, langs den pand, door het spreekhuijs, over den bascour tot aen de poorte, verder als sij gestouwt wirden gingen sij niet; aen de poorte heeft den officier den sabel in de hand, d'een voor en den

anderen na met den herm op de straet en dus jae op dese wijse zijn sij buijten hun abdije, daer sij hunne beloften gedaen hadden, gejaegt. Sij bleven voor het eersten huijs noordwaerts gemelde poorte staen, daer hun de wagt ook verjaegen wilde; dog bleven daer tot dat ten laetste, bovengemelden heere Prior er ook uijt en op de straet geset was, dan zijn alle de religieusen in de uijterste droefheijd zijnde, op hunne knien gevallen en hebben de benedictie aen hun prior gevraegt, die hij hun gaf. Dit treurig tonneel geschiede onder het aenschouwen van eene groote menigte volk, die zoowel als de ongelukkige religieusen in traenen uijtberstten, huijlden en schreeuwden; jae de kleijne kinderkens selfs schenen hunne droefheijd daer over ook te toonen, schreeuwende al even seer, met een woord de droefheijd was algemeen.

Nadat de religieusen uijt geseijde abdije gejaegt waren, zijn de gemelde commissarissen naer het clooster der Eerw. P.P. Carmelieten Discalsen gegaen en hebben dese Paters daer op de zelve wijse tusschen 5 en 6 uren uijtgeset.

Ondertusschen tegen den avond om 5 uren zijn de zoogenaemde Bons aen de Religieuse Capucinerssen alhier aengeboden; dog dese goede nonnekens hebben dezelve geweijgert.

Sanderdags den 17 December smorgens omtrent 11 uren is gemelden Dargonne met eenige andere en 50 à 60 soldaeten naer het clooster der Eerwaarde Paters Predikheeren gegaen, aen de trappen van de groote kerkdeur wird seffens eene wagt geset, die niemand langs daer in dezelve kerke komen lieten, dog langs de kleijne deur nevens de Swertsusterstraet, die onbeset was, kwam het volk zoo danig en met hoopen daer ingeloopen, dat het onmooglijk was die te konnen sluijten. De soldaeten wilden het volk van daer verdrijven, maer dit ging niet gemakkelijk, sij bedreijgden van

gewelt te zullen gebruijken, dog waren sonder vrees. Vrugteloos waren de poogingen die den Eerw. P. Peltiers Prior van hetzelve clooster, bedugt voor kwade gevolgen aen het volk om hun uijt de kerk te doen vertrekken; het volk was vol woede, sij ontsaegen geene militaire magt, want dirven nog wel op de soldaeten slaen; jae het waeren meestal schippers en beenhouwersgasten en volk van den Gulden Berg en met honderden andere van die soort. De beweginge die hier plaetse had, scheen aen Dargonne met sijnen aenhang wel eenig agterdenken en vreese in te printen, want hij is met sijne soldaeten tegen den noen van daer vertrokken, en naer het clooster van de Beggaerden gegaen, daer het hem beter gelukte. Dese religieusen meijnende aen tafel te gaen, maer werden welhaest genoodsaekt hun clooster te verlaeten, waertegen sij sig en met reden stelden; dog door de militaire wagt wirden sij vol droefheijd en al weenende, op eene schandelijke wijse sonder selfs het noenmael, niettegenstaende het noenmael gereed was, te mogen nemen, langs hunnen hof in de Beggaerdestraet tegenover hunne kerke, uijt hun clooster gedreven. Dit ongelukkig vertoog dede de aenschouwers daer omtrent in groot getal vergaedert zijnde, in traenen uijtbersten.

Ten zelven namiddag om 5 uren zijn de Spaensche Carmelietersen op den Rogier, door Dargonne op dezelve wijse wel met 50 soldaeten uijt hun clooster geset; het was de tweede reijse dat dese nonnekens dit droevig lot onderstonden, de eerste mael ten jaere 1782, onder Keijzer Joseph II, gelijk ik dan op sijne plaetse geboekt heb, en nu door dese vervolgens der Roomsche Catolike Religie. Dese religieusen met hunne voilen omhangen, hebben sig, alle bij en ten huijse van Jonkvrouwe Gertrudis D'henssens woonende tegenover hun clooster, begeven, waer sij, eenigsints getroost

en tot hun selve gekomen zijnde, naer eene groote ledige huijsinge in de Lange Gasthuijsstraete nevens het Maegdenhuijs zuijdwaerts, gebragt zijn, alwaer dese goede nonnekens den Heere in eeuwigheijd dienen en voordeeligere tijden, om eens in hun clooster weder te keeren, afwagten zullen.

Sondag 18 December hebben de Eerw. P.P. Predikheeren hunne kerke wedrom geopend en de goddelijke diensten hernomen, en het was aldaer dat ik dan de 10 ure misse aen St Dominicus Autaer gehoort heb; dog het was droef de gesteltenisse van dese schoone kerke nu ontblood van ornamenten en ciraeden, zoo veel moogelijk gevlugt, te zien. Na middag is er het lof op de gewoonlijke ure gedaen.

Maendag den 19 December smorgens vroeg op de gewoonlijke ure hebben gemelde Paters Predikheeren hunne kerke geopent, maer in den morgent zijn er eene bende soldaeten met slaende trommel, met den Commissaris Dargonne, naer het gemeld clooster gegaen, hetwelk seffens met peerdevolk beset wird; tegen den noen wirde er de religieusen uijtgedreven en -gejaegt, hetwelk op de voors^{e} wijse en met seer groote droefheijd zoo der religieusen als van de aenschouwers geschiedde. De Paters hadden geduerende deze twee dagen in de uijterste armoede en vreese geleeft, de gebueren en goede vrienden hadden aldaer het eten gebrogt.

Maendag 19 December in den morgent is den Eerw. Heere Miliau Provisor der Abdije van St Bernards op de Schelde, woonende alhier in de refugie der zelve abdije op den Oever, daer uijtgehaelt en op het tuchthuijs gevangen geset, omdat hij eenige boeken registers van zijn regiem, die mooglijk elders in bewaernisse gegeven zijn, en welke hij nogtans beloofd hadde, dus geensints geven konde.

Ondertusschen waren de zoogenaemde Bons in gemelde Abdije op 15 dezer maend aengeboden en van alle de religieusen geweijgert geworden.

Ten zelven dage na middag zijn de religieusen der abdije van St Salvator (gesticht door Peeter Pot Ridder) door Dargonne, vergezelt met soldaeten, met slaende trommels, op de bovengemelde weijze uijt hunne abdije geset. Deze evenals alle de andere ongelukkige religieusen zijn genoodsaekt bij hunne ouders, vrienden en andere goede inwoonders eene schuijlplaets te zoeken.

Den 20 December wirden de religieusen van Postel order van Premonstreijt uijt hunne abdije gejaegt.

Den 22 December na middag is Jon^{r} Charles Bertina, jongsten zoon van Jon^{r} Petrus Maria Bertina uijt sijns ouders huijs in de Lange Gasthuijsstraet, gehaelt en op 't tuchthuijs in een kot gevangen geset, omdat hij sig bemoeijt en mede gewerkt hadde aen de loode kiste met het lichaem van Vrouwe Isabella de Bourbon, uijt de tombe in de choor van de kerke der abdije van St Michiels alhier, begraeven, daer uijt te haelen, hetwelk hij gedaen hadde, niet, gelijk sijne aenklaegers seggen, om de Republiek te bestelen, maer om de princesse elders in bewaernisse te stellen, en dus aen alle moetwilligheden te onttrekken, daer dezelve mooglijk in 't vervolg zoude aen blood gestelt konnen worden, gelijk ons de voorbeelden van baldadigheden in andere steden, naementlijk in de kerk der Celestinen tot Heverlé bij Loven, met de lichaemen en overblijfsels van verscheijde der doorluchtige familie de Croij, aldaer in seer schoone en pragtige tombens en met constige epitaphie, marmor van tontsteen en albast begraeven, gepleegt, vreesen deden.

Ondertusschen wirden er nog al brieven bij de edele en kooplieden rondgedraegen, waerbij sij gerequireert worden 1.000 pond steenkolen, of de evenweerde in bier of andere dingen daerbij gemeld, binnen de 24 uren in den Leguijt, ten behoeve van het garnizoen, te leveren, op de pene van dobbel logement, dat is, het was bij sommige alsoo 4 man voor 10 dagen te moeten houden. Dit zijn al vrugten der vrijheijd! jae sij doen meerder brengen als er noodig is, aengesien de soldaeten dezelve, even als het den voorlede winter met het brandhout ging, bij de borger te koop aenbieden.

Den 24 Decemberis den jaerlijkschen spijker voor de chijnsen etc. volgens oude gewoonte alhier omgestelt, te weten:

Terwe de veertel	f 6,6
Rogge	f 4,3
Gerst	f 3,10
Haver	f 2,5
Boekwijt	f 3,8
Evene	f 4,6
Witte boonen	f 14,-
Erten	f 10,10
Spariezaed per veertel	f 4,-
Vitzen	f 4,10
Spelt	f 3,10
Winter sloorzaed	f 9,-
Zomer sloorzaed	f 7,-
Kempzaed	f 4,15
Peerdeboonen	f 5,-
Klaverzaed per pond	f -,5

Den 25 December Feestdag van Kersmisse, heeft de groote klokke der Cathedraele volgens gewoonte niet mogen luijden, sulks van wegens de Municipaele bestieringe belet, niet wil-

lende dat deze klokke voor den Godsdienst nog zal gebruijkt worden. Sij is dan voortaen maer enkelijk meer geschikt voor victorien en republikaensche feesten aen te kondigen. Daer waeren met dese Hoogtijd in de parochien en in sommige capellekens deser stad, verscheijde bigtstoelen gestelt, alwaer de religieusen van de vernietigde cloosters kwaemen biegt hooren, welke nog staen vermeerdert te worden.

Den 27 December zijn de zoogenaemde Bons wegens de Municipaliteijt bij de Minderbroeders, Capucienen, Augustijnen, Cellebroeders en Minimen aengeboden, dog van niemand aengenomen, de religieusen hebbende zelve eenpariglijk geweijgert.

Op dezen tijde wird de Vuijlruije wedrom gekuijst, hetwelk ten jaere 17....., nog geschied was, en als 't dese reijse niet beter verrigt word als dan, dan zullen er de ingeseten deser stad wier waterloop er in verlaet wijnig voordeel van hebben. Daer was geconcipieert van de andere ruijen ook te laeten kuijschen, veele hadden sulks grootelijks noodig.

Daer was van stadswegen ook bedagt van eene nieuwe kaije nevens de Werf te maeken tusschen den Visverkooperstoren en den Bakkerstoren. Allen het steengruijs dat op de straeten gebrogt wird, moest daer in gevoert worden.

Zaakregister

Aalmoezeniers, 226.
Anduiten, 152, 183.
Augustijnen, 61, 211, 217.
Bedelarij, 88.
Beggaarden, 208, 215, 232,
Berechting *(zie ook Processie),* 167, 169, 170.
Bevolkingsregisters, 153, 154.
Bibliotheken, 42.
Boegspriet loopen, 189.
Bosmans, 194.
Boterlevering, 8, 107.
Brood, 12, 17, 62, 98.
Brouwerskwartier, 163, 164.
Burgerlijk huwelijk, 31.
Burgerlijke stand, 15, 30, 31, 168, 170, 171.
Capucienen, 211, 216.
Capucinerssen, 207, 225, 231.
Carmelieten (Geschoeide) (zie *Kerk der O.L. Vr. Broeders).*
Carmeliterssen (Spaensche), 206, 214, 232.
Cellebroeders, 211, 227.
Cocarde, 76, 129.
Contributie, 9, 23, 25, 28, 32, 34, 37, 48, 54, 71, 144, 148, 151, 156, 160, 166, 173, 184, 185.
Diamantslijpersnatie, 164.
Discalsen, 187, 215, 227, 228.
Droits de l'homme, 29, 35.
Dun, Van - 176.
Echtgenootenfeest, 162.
Eed, 144, 172.
Eekhof, 222.
Eliasbeeld, 24.
Emigrés, 202, 209.
Fransche inwijkelingen, 122,
Geldwezen, 82, 83.
Gendarmerie, 127, 171.
Gezwoornen, 60.
Goede Week, 150.
Grauw Zusters, 226.
Groenkerkhof, 192.
Gijzelaars, 24, 27, 28, 32, 36, 41, 45, 48.
Heraldieke teekens, 177, 181.
Huidevetterskapel, 8, 12, 52, 107, 141, 142, 148, 152, 153, 189.
Inlijving bij Frankrijk, 99 en vlgd.
Isabella de Bourbon, 229, 234.
Jaarmarkt, 72.

Jeugdfeest, 151, 152.
Kaaien, 236.
Karthuizers, 66, 78.
Katoenspinnerij, 99.
Kerk der O.L. Vr. Broeders, 13, 17, 21, 24, 53, 56, 65, 73, 74, 98, 187.
Kermis, 166, 191.
Kipdorppoort, 180.
Klokken, 26, 34, 41.
Kloosterafschaffing, 204, 205.
Kloosters, 29, 34, 46, 85, 104, 118, 136, 188, 192, 199, 212, 213, 218, 222 en vlgd., 227, 236.
Koraalhuis, 149.
Koude, 18.
Leening (passim), 158, 179, 181, 185, 220.
Leenrenten, 116.
Legrelle, 175.
Leguit, 235.
Markt (foor), 191.
Marktprijzen, 7, 75, 97.
Matthei, 194.
Minderbroeders, 206, 208.
Miniemen, 208, 216.
Mirakelen, 204.
Moretus, 181.
Municipaliteit (zie ook *Wethouders*), 124.
Munt, 176, 196.
Muskeyn, 183.
Neuf, De -, 176.
Notarissen, 176, 209.
O.L.V. Broeders (zie *Kerk der* -)
Oostersch huis, 74, 78.
Oostmallen, 206, 216.
Openbare Weldadigheid, 15, 16, 19, 107, 110.
Patenten, 201, 208, 215, 227, 228.
Patriotische giften, 20.
Peeter Potsabdij, 207, 214, 225, 228, 234.
Postelabdij, 212.
Predikheeren, 206, 207, 216, 231, 233.
Processen, 144, 145, 148, 163, 167, 169.
Prijzen (zie *Marktprijzen* en *Spijker).*
Rechtbanken, 114.
Religiekas, 26.
Republikeinsche feesten, 20, 21.
Rekwisitiën, 85, 86, 165, 228, 235.
Reus, 200.
Ruien, 236.
Scheepslieden, 183, 184.

Schelde-vrijheid, 93, 155, 163.
Schepenen (zie *Wethouders).*

Schilderijen, 156, 164.
Schoenen, 13, 51, 55, 79.
Scholen, 211.
Schoolmeesters, 189, 219, 220.
Schuttersgilden, 171.
St. Bernardsabdij, 63, 215, 233.
St. Bernardsrefuge, 135.
St. Caroluskerk, 38, 95, 137.
St. Joriskerk, 79, 169, 213.
St. Jorispoort, 180.
St. Michielsabdij, 51, 86, 135, 146, 148, 206, 214, 224, 226, 229, 230.
St. Willibrords, 190.
Solvyns, 184.
Spijker, 120, 235.
Stier, 187.
Tapissierspand, 180.
Tassaert, schilder, 164.
Tempel der wet (zie *Huidevetterskapel)*.
Terzieken, 107.
Testamenten, 150.
Theater, 21.
Tienden, 106, 182.
Tongerloo-abdij, 212, 226.
Uithangborden, 45.
Titels, 173.
Valschmunterij, 145.
Verbruggen, beeldhouwer, 217.
Vischhandel, 48.
Vrederechters, 146.
Vrijheidsboom, 136, 143.
Waterpoort, 180.
Werfpoort, 159.
Werve, Philips van de -, 156.
Wethouders, 69, 81, 91, 103, 164, 210.